

CRONICA VRANCEI

Consilier editorial **Horia Dumitrescu**

Culegere text **Nina Hapău**

Corectura **Maria Dumitrescu**
Maria Nica

Tehnoredactare **Nicoleta Negruț**

Cuprins

Argument	7
prof. Lelia Pavel , ing. Aurora-Emilia Apostu	
Siturile arheologice din Vrancea	9
ing. Aurora-Emilia Apostu	
Vechi aşezări omenеşti în zona Odobeşti	18
drd. Aurel Nicodei	
Ştefan cel Mare şi Vrancea. Legendă şi adevăr	22
general de brigadă(r) prof. univ. dr. Nicolae Ciobanu - membru al Academiei Oamenilor de Ştiinţă	
Bătălia de la Jiliştea - 14/24 aprilie 1574	27
prof. Lelia Pavel	
Biserica de lemn „Sfântul Gheorghe” din Angheleşti (comuna Rugineşti)	35
prof. Ionuţ Iliescu	
Marile procese ale Vrancei	39
prof. Maria Dumitrescu , drd. Horia Dumitrescu	
Matei Millo la Focşani (1851)	57
drd. Mariana Dascălu	
Pensionatele din Moldova la mijlocul secolului al XIX-lea	63
prof. Petru Obodariu	
Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Focşani	72
prof. Maria Dumitrescu , drd. Horia Dumitrescu	
Vizita ţarului Alexandru al II-lea la Mărăşeşti şi Adjud (6 decembrie 1877)	80
prof. Maria Dumitrescu , drd. Horia Dumitrescu	
Ioan Lupescu (1837 - 1893)	91
prof. Petru Obodariu	
Monumentul „Independenţei” din Focşani	132
prof. Gabriela Obodariu , prof. Petru Obodariu	
Liceul „Unirea” între anii 1884 - 1918	137
prof. Mihai-Liviu Adafini	
Oraşul Focşani în timpul ocupaţiei germane din Primul Război Mondial	159
drd. Horia Dumitrescu , prof. Ionuţ Iliescu	
Focşanii şi Marea Unire	163
prof. Dumitru Huţanu	
Duiliu Zamfirescu pe meleagurile natale	172

prof. Maria Mihăilescu	
George Enescu la Focșani	188
prof. Maria Mihăilescu	
Pamfil Șeicaru și Monumentul „Victoriei” – mărturii documentare –	195
prof. Maria Dumitrescu, drd. Horia Dumitrescu	
Nicolae Longinescu (1873 - 1935)	202
prof. Maria Dumitrescu, drd. Horia Dumitrescu	
Primarii din Focșani între anii 1862 - 1937	215
prof. univ. dr. Jipa Rotaru	
O inițiativă vrânceană demnă de toată lauda întru cinstirea Eroilor Neamului	227
prof. Gabriela Obodariu	
Modernizarea Focșanilor în perioada interbelică	256
prof. Florin Dârdală	
Cutremurul din 1940	261
prof. Ionuț Iliescu	
Aspecte ale activității Societăților forestiere în vechea Vrance (I)	269
prof. Ionuț Iliescu	
Aspecte ale activității Societăților forestiere în vechea Vrance (II). Societatea „Năruja”	286
drd. Horia Dumitrescu	
Vasile Țiroiu și Savel Rădulescu. Corespondență	306
acad. Valeriu D.Cotea	
Vrancea - țară de legendă	316
prof. Maria Dumitrescu, drd. Horia Dumitrescu	
Generalul Nicolae Z. Vasiliu (1879 - 1961)	327
prof. Dumitru Huțanu	
Simion Mehedinți – întâlnire cu Istoria	335
prof. univ. dr. Aurel Pentelescu	
Geograful Ion Conea și Vrancea	342
prof. Dumitru Huțanu	
Monumentele Unirii în corespondența particulară	354
prof. Ionuț Iliescu	
Ioan Romanoai (1885 - 1978)	365
drd. Aurel Nicodei	
Din tainele Focșanilor – considerații arheologice	375
prof. Ecaterina Olariu, prof. Maria Nica, drd. Horia Dumitrescu	
Analiza apelor minerale de la Vizantea	382
acad. Valeriu D.Cotea	
Încă o pagină de legendă vrânceană	405

Argument

Apariția unei publicații științifice cu un conținut diversificat a devenit o necesitate reclamată tot mai insistent de realitate.

O necesitate impusă de multitudinea și valoarea intrinsecă și semantică a patrimoniului cultural vrâncean.

O necesitate impusă de numărul din ce în ce mai mare de intelectuali vrânceni implicați în cercetarea și evidențierea acestuia.

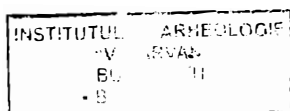
O necesitate resimțită acut de procesul instructiv-educativ din școlile vrâncene.

O necesitate pentru regăsirea în conștiința oamenilor locului a raportului trecut - prezent - viitor, ca temelie a performanței și progresului civilizației românești.

Academia Română
BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE
Cota P241
Inventar 18679

Muzeul Vrancei

Cronica Vrancei
III

Muzeul Vrancei

**Cronica
Vrancei
III**

Coordonator: Horla Dumitrescu

**Editura PALLAS
Focșani • 2002**

*Acestor necesități încearcă să le
răspundă publicația instituției noastre,
„Cronica Vrancei”*

*În concepția noastră, publicația se
dorește a fi o frescă sugestivă a trecutului și
prezentului cultural-istoric al județului. În
paginile sale se vor regăsi evenimente, oameni
de seamă din toate domeniile, informații
referitoare la istoria instituțiilor administrative,
juridice, de învățământ, de cultură, de
monumentele de cult și laice.*

*O edităm și cu speranța ca, în timp,
„Cronica Vrancei” să devină o adevărată
reflectare a potențialului uman vrâncean,
implicat în viața cultural-științifică a acestui
spațiu geografic românesc.*

SITURILE ARHEOLOGICE DIN VRANCEA

Lelia Pavel

Aurora-Emilia Apostu

Mărturie a evoluției civilizației omenești în acest spațiu geografic, definitoriu pentru individualizarea și sublinierea locului și rolului culturii și civilizației românești în universalitate, patrimoniul cultural național ridică, în fața contemporaneității, o problemă de maximă responsabilitate pentru destinul societății românești.

De aici, necesitatea continuă de a-i sublinia valorile, de a milita pentru o acțiune de evaluare, conservare și reliefare a componentelor sale în întreaga lor diversitate și expresivitate.

De aici, necesitatea unei continue acțiuni de responsabilizare a celor care, direct sau indirect, sunt implicați în apărarea și asigurarea transmiterii acestui patrimoniu către generațiile viitoare.

În acest sens, se înscrie și lucrarea de față, al cărui scop principal este cunoașterea legislației în vigoare privind îndeosebi valorile arheologice ale patrimoniului cultural național.

Patrimoniul cultural național este format din monumente istorice și patrimoniul cultural național mobil. **Monumentele istorice** constituie mărturii cultural-istorice remarcabile din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural.

În funcție de complexitatea alcătuirii, monumentele istorice se împart în trei categorii juridice: **monument, ansamblu, sit**.

Situl, în general, reprezintă terenurile delimitate cadastral pe care sunt situate creațiile naturii, cât și terenurile delimitate cadastral pe

care sunt situate creațiile omului în cadrul natural.

Siturile arheologice reprezintă terenurile pe care sunt situate vestigii – structuri, construcții, ansambluri arhitecturale, mărturii mobile, monumente de altă natură, precum și contextul lor – cercetate (descoperite și salvate), în curs de cercetare sau încă necercetate.

Conform art. 2 litera b, din **Legea nr.43/2000**, privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, prin noțiunea de **patrimoniu arheologic** se înțelege ansamblul bunurilor arheologice, care este format din: situri arheologice și bunuri mobile, obiecte sau urme ale manifestărilor umane, împreună cu terenul în care acestea au fost descoperite. Siturile arheologice clasate mai sus și situate subteran, suprateran sau subacvatic, ce cuprind vestigii arheologice de interes local, județean și național sunt în număr de 61 pe întreg teritoriul județului Vrancea și dispuse atât la suprafață, cât și subteran.

Prin **descoperire arheologică** se înțelege evidențierea, prin intermediul săpăturilor arheologice, a vestigiilor, obiectelor și urmelor manifestărilor umane, care constituie mărturii ale epocilor și civilizațiilor dispărute. **Descoperirea arheologică întâmplătoare** reprezintă evidențierea de bunuri de patrimoniu arheologic, ca urmare a acțiunii factorilor naturali sau a acțiunilor umane, altele decât cercetarea arheologică atestată. În urma acestor descoperiri întâmplătoare și în funcție de necesitatea completării imaginilor lor, sunt aprobate planurile de săpături anuale, propuse de specialiști în domeniu.

Aceste planuri propuse sunt date spre aprobare instituției respective, Muzeul Vrancei – în cazul finanțării de către aceasta, sau Ministerului Culturii – respectiv Serviciului Arheologic de specialitate – București, în cazul finanțării săpăturilor de către acestea.

Prin **sit arheologic declarat zonă de interes național** – cele mai reprezentative monumente ale județului – se înțelege zona de interes arheologic prioritar care se instituie asupra teritoriului, ce cuprinde siturile arheologice a căror cercetare științifică, protejare și punere în valoare este de importanță excepțională. Mărturiile materiale,

bunurile mobile sau imobile, fac parte și sunt propuse să facă parte din categoria „Tezaur al patrimoniului cultural național mobil” sau, după caz, din categoria monumentelor istorice aflate în Lista patrimoniului mondial. Acestea se instituie prin lege. Nu este cazul.

Zona cu potențial arheologic evidențiat întâmplător – reprezintă terenul în care existența bunurilor de patrimoniu arheologic s-a evidențiat în mod neprevăzut, ca urmare a acțiunilor umane (altele decât cercetarea arheologică atestată), lucrări de construcții, cât și toate celelalte tipuri de lucrări.

Aceste definiții sunt cele mai importante în domeniul arheologic, potrivit legislației actuale.

Lista monumentelor istorice completată și evidențiată pentru fiecare județ în parte, cuprinde:

I. Monumente arheologice; situri arheologice

II. Monumente și ansambluri de arhitectură; monumente tehnice

III. Clădiri memoriale

IV. Monumente de artă; monumente și ansambluri memoriale

V. Rezervații de arhitectură și urbanism, locuri istorice; parcuri și grădini.

Monumentele istorice sunt înscrise în Lista monumentelor istorice în funcție de încadrarea lor în grupele de valoare:

Grupa A: valoarea națională sau universală

Grupa B: valoare locală

I. Monumentele arheologice și siturile arheologice de pe teritoriul județului Vrancea sunt:

1) Oraș Focșani, în zona de S a orașului, la 500 m de calea ferată, așezare din epoca neolitică (cultura Criș)

2) Oraș Adjud, în zona de NV a orașului, în dreapta drumului spre Urechești, în pct. „Movilița”, așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru, faza IC3)

3) Oraș Adjud, str.Alexandru Ioan Cuza (proprietatea lui Cernat Traian), așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru, fazele II-a – II-b), așezare medievală

- 4) Oraș Adjud, str. Islaz, pct. „Islaz” pe direcția șoselei spre Copăcești, așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru)
- 5) Sat Adjudu-Vechi, oraș Adjud, la est de sat, în pct. „Lutărie”, așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru, faza IC3)
- 6) Sat Adjudu-Vechi, oraș Adjud, la S de pct. „Lutărie”, așezare sec.XVII
- 7) Sat Adjudu-Vechi, oraș Adjud, la 1,5 km de vatra satului, în pct. „Islaz”, așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru, fazele I, II)
- 8) Sat Andreiașu de Jos, com. Andreiașu, la SV de sat, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni); așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru)
- 9) Sat Anghelești, com. Ruginești, la V și SV de sat, cetățuie neolitică, așezare din epoca bronzului
- 10) Bălești, com. Bălești, la SE de comună, așezare din epoca bronzului, așezare Hallstattiană (cultura Basarabi)
- 11) Sat Bătinești, com. Țifești, pct. Igești, la intrare în satul Igești, așezare, sec.XIV-XVIII
- 12) - ” - , pct. „Magazin sătesc”, cimitir, sec.XIV-XVIII
- 13) sat Beciu, com. Vârteșcoiu, în zona de NE a satului, în dreapta râului Milcov, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni), așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru, faza IC3-IIB)
- 14) sat Bichești, com. Boghești, la V de sat, dealul Pietroasa, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni)
- 15) sat Bârsești, com. Bârsești, la 2 km SE de sat, în pct. „Lacul Dumbrăvii”, necropolă hallstattiană, sec.VI-V î.Hr.
- 16) sat Bârsești, com. Bârsești, la 1 km de sat, în pct. „Gogoi”, așezare din epoca neolitică (cultura Criș)
- 17) sat Bârsești, com. Bârsești, la 200 m V de sat în pct. „Podul Vâlcele”, așezare, sec.II-III d.Hr. (cultura Carpică)
- 18) sat Bârsești, com. Bârsești, la 600-700 m S, în pct. „Varnița”, așezare sec.II-III d.Hr. (cultura Carpică)
- 19) sat Bolotești, com. Bolotești, pe terasa superioară a râului

Putna, de o parte și de alta a șoselei Focșani-Vidra, necropolă tumulară, 16 tumuli, bronz timpuriu și epoca mijlocie a bronzului (cultura de stepă NV pontică)

20) sat Bontăști, com. Cârligele, Valea Morei, pct. „La Fântâni”, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni); așezare sec.II-III d.Hr (cultura Carpică)

21) sat Bordești, com. Bordești, în vatra satului, pct. „Gh.Asanache” (în apropierea Primăriei), așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni)

22) sat Bordești, com. Bordești, la S de sat, la 500 m de terasa râului Recea, așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru)

23) sat Caiata, com.Sihlea, pct.„Movila Mică”, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni)

24) sat Caiata, com. Sihlea, la S de sat, așezare fortificată, epoca fierului (Hallstatt), așezare medievală, sec.XVI

25) sat Cârdești, com. Dumbrăveni, la intrarea în sat dinspre SV, în dreptul șoselei, pct. „Coasta rublei”, așezare din epoca neolitică (cultura Criș)

26) sat Cârdești, com. Dumbrăveni, la S de sat, pct. „Curături”, în stânga șoselei Cârdești-Bordești, așezare din epoca neolitică (cultura Boian, faza Giulești)

27) sat Cârdești, com. Dumbrăveni, în vatra satului, în dreapta șoselei Dumbrăveni-Bordești, la 1 km de șosea, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni, faza A)

28) sat Cârdești, com. Dumbrăveni, la vest de sat, pct. „Cetățuia” (Coasta Nacului), cetățuie epoca bronzului (cultura Monteoru), așezare epoca dacică, sec.II, î.Hr.-II d.Hr.

29) sat Cârdești, com. Dumbrăveni, în vatra satului, așezare și necropolă din epoca bronzului (cultura Monteoru)

30) sat Coroteni, com. Slobozia Bradului, în spatele sediului CAP, în pct. „Sediul CAP”, de-a lungul râului Vârzaru, stațiune complexă din epoca neolitică (cultura Boian), epoca bronzului (cultura Monteoru IC4 – Noua I), hallstatt, medieval timpuriu, medieval

31) sat Coroteni, com. Slobozia Bradului, la NV de sat în pct. „Cetățuia”, așezare complexă epoca neolitică (cultura Boian), epoca bronzului (cultura Monteoru)

32) sat Domnești-sat, com. Pufești, pct. „Cetățuia” malul Siretului, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni, faza A)

33) sat Domnești-sat, com. Pufești, pct. „La Brazi”, la 7 km de șosea, așezare din epoca neolitică

34) sat Dragosloveni, com. Dumbrăveni, pct. „Plainos”, la extremitatea sudică a satului, pe malul drept al râului Râmna, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni, faza A), așezare epoca bronzului (cultura Monteoru)

35) sat Dumbrăveni, com. Dumbrăveni, pct. „Statuia lui Suvorov”, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni) și epoca bronzului (cultura Monteoru)

36) sat Faraoanele, com. Vârteșcoiu, pct., „valea Oalelor”, la SV de sat, între pârâul Satului și Oalelor, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni, faza A, cultura Foltești)

37) sat Faraoanele, com. Vârteșcoiu, pct. „Curături”, la 1 km S de sat, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni) și epoca bronzului (cultura Monteoru)

38) sat Fitionești, com. Fitionești, în pct. „Măriuța Petre”, la 2 km de sat, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni A-B și B) și epoca bronzului (cultura Monteoru, Noua)

39) sat Gugești, com. Gugești, la est de sat pe malul stâng al Râmnei, așezare din epoca bronzului (cultura Monteoru) așezare sec.IV d.Hr., așezare sec.X

40) sat Iugani, com. Boghești, la 3 km E de satul Iugani, pe malul stâng al pârâului Paraschiv, așezare și necropolă medieval-timpuriu, sec.IV d.Hr. (cultura Sântana)

41) sat Lespezi, com. Homocea, pct. „Dealul Bisericii”, la NNS de Biserica Lespezi, așezare din epoca neolitică (cultura Cucuteni A), așezare, sec.VIII-IX d.Hr.

42) sat Mănăstioara, com. Fitionești, în pct. „Cetățuia”, la 800 m

SV de sat, aşezare epoca neolitică (cultura Cucuteni şi Gumelniţa A1)

43) sat Mărtineşti, com. Tătăranu, pct. Staţia de filtrare a apei, la S de sat, aşezare şi necropolă prefeudale, sec. IV d.Hr.(cultura Sântana) şi medieval timpuriu, sec.X

44) sat Muncelu, com. Străoane, pct. „Cetăţuie”, la NE de sat, aşezare epoca neolitică (cultura Cucuteni B) şi epoca bronzului (cultura Monteoru)

45) sat Muncelu, com. Străoane, pct. „Fântâna din Vale”, la E de sat, pe malul drept al râului Şuşiţa, aşezare epoca neolitică (cultura Criş) şi epoca bronzului (cultura Monteoru)

46) sat Năneşti, com. Năneşti, pct. „Gorgan”, la 1 km N de sat pe malul drept al Siretului, aşezare epoca neolitică (cultura Cucuteni A-B şi B), Hallstatt, medieval timpuriu şi medieval

47) sat Negrileşti, com. Bârseşti, la 1 km de sat, pe stânga şoselei Bârseşti-Negrileşti, aşezare epoca neolitică (cultura Boian, faza Giuleşti) şi epoca bronzului (cultura Monteoru)

48) oraş Odobeşti, la NV de oraş, pe malul stâng al râului Milcov, cetăţuie şi necropolă epoca bronzului (cultura Monteoru), Hallstatt, medieval, sec. XIII-XVI

49) sat Oreavu, com. Gugeşti, pct. „La cuptor”, la NV de sat pe pârâul Oreavu, aşezare epoca neolitică (cultura Ceramicii liniare şi Boian)

50) sat Palanca, com. Urecheşti, pct. „Titila Câţa”, la V de sat, aşezare epoca neolitică (cultura Cucuteni A); epoca bronzului, La Tène

51) sat Pădureni, com. Mărăşeşti, în dreptul şoselei naţionale, Focşani-Adjud, km 209, aşezare şi necropolă epoca bronzului (cultura Monteoru); Hallstatt, prefeudal, sec.IV d.Hr. (cultura Carpică)

52) sat Pădureni, com. Jariştea, în vatra satului, spre NV, în pct. „Piţigoi”, aşezare din perioada La Tène III

53) sat Pietroasa, com. Boloteşti, pct. „Dealul înalt”, la SV de sat, aşezare epoca neolitică (cultura Cucuteni)

54) com. Soveja, la SE de sat, pe albia râului Şuşiţa, aşezare epoca neolitică (cultura Cucuteni A) şi epoca bronzului, La Tène

55) sat Tichiriș, com. Vidra, în vatra satului, pe terasa râului Putna, așezare din paleoliticul superior

56) sat Topești, com. Bârsești, pct. „Bahana”, în apropierea satului, așezare epoca neolitică (cultura Cucuteni A-B)

57) sat Văleni, com. Ruginești, pct. „Gorgan”, la 1 km SV de sediul CAP, așezare epoca neolitică (cultura Cucuteni)

58) sat Văleni, com. Ruginești, pct. „Popa Cloșcă”, la 700-800 m NV de Gorgan, așezare epoca neolitică și epoca bronzului (cultura Monteoru)

59) sat Văleni, com. Ruginești, pct. „Atanasiu”, la 600 m de pct. „Popa Cloșcă”, așezare epoca neolitică (cultura Cucuteni) și epoca bronzului (cultura Monteoru)

60) sat Vârteșcoiu, com. Vârteșcoiu, pct. „Cariera de argilă”, pe malul drept al râului Milcov, așezare și necropolă din epoca bronzului (cultura Monteoru); medieval, sec.XIII-XIV

61) sat Vârteșcoiu, com. Vârteșcoiu, pe malul drept al râului Milcov, dealul Titila, așezare și necropolă carpice, sec. II-III d.Hr.

Am redat această listă a siturilor arheologice în vederea cunoașterii de către fiecare dintre noi a zonelor de interes cultural-național, a punctelor de importanță deosebită pentru istoria veche a locurilor noastre atât pentru perioada epocii pietrei și a metalelor (bronzului), a fierului, civilizația geto-dacică și carpică (sec. II-III d.Cr.), romană și de influență greacă și bizantină etc. Cronologic, sunt situri aparținând în continuare culturilor: Sântana de Mureș (sec. IV d.Cr.), Ipotești-Cândești (sec. V-VII d.Cr.) Dridu (sec. VIII d.Cr.) cât și perioadei secolelor X-XI d.Cr.

Cunoașterea acestora și identificarea lor, ne permit astfel o bună protecție a bunurilor și terenurilor de patrimoniu arheologic, o supraveghere atentă a acestora de către cei direct interesați și mai ales de proprietarii terenului respectiv sau de către constructori. Aceștia au obligativitatea depistării și anunțării instituției județene de stat, (Muzeul Vrancei) în cazul descoperirilor unor piese sau obiecte (fragmente ceramice, unelte etc.) ruine ale unei foste construcții, zid sau orice alt

element existent anterior (fortăreață etc.) ce ar putea confirma și completa, în urma cercetărilor specializate, teoriile deja existente și concluziile cunoscute și publicate în lucrările de specialitate.

În ceea ce privește legislația, proprietarii și titularii dreptului de administrare asupra imobilelor din siturile arheologice sau a terenurilor din zonele de interes arheologic prioritar, au obligația de a permite accesul personalului autorizat în vederea cercetării arheologice și protejării patrimoniului arheologic și de a asigura măsurile de protecție și pază a bunurilor de patrimoniu arheologic, conform legii. Proprietarii sau arendașii, persoane fizice sau juridice de drept privat, sunt îndreptățiți la plata unor despăgubiri pentru veniturile nerealizate pe terenurile care fac obiectul săpăturilor arheologice pentru perioada în care se desfășoară acestea. Neanunțarea descoperirilor arheologice efectuate, constituie contravenții ce duc la sancțiuni, potrivit art. 24 din Legea nr. 43/2000.

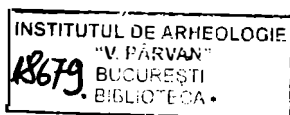
Legi, decrete, hotărâri:

1. **Legea 378/2001:** Lege pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr.43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.

2. **Legea 523/2001:** Decret privind promulgarea Legii pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr.43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.

b) **Lista monumentelor istorice ale județului Vrancea** – litera A (monumente și situri arheologice din Vrancea)

c) **Monumente istorice. Manualul administrației publice locale** – Ministerul Culturii și Cultelor, București, 2001.

VECHI AȘEZĂRI OMENEȘTI ÎN ZONA ODOBEȘTI

Apostu Aurora-Emilia

Odobăștii și împrejurimile sale, atât geografic cât și istoric, se circumscriu atât de bogatei și expresivei civilizații umane perpetuate din timpuri imemorabile până astăzi pe teritoriul județului Vrancea.

Mărturiile arheologice rezultante ale unei cercetări desfășurate timp de câteva decenii, prin bogăția lor numerică și semantică, prin cantitatea și ineditul informației științifice, prin apartenența la epoci și culturi unitare, au completat și întregit harta arheologică a județului Vrancea, au îmbogățit și diversificat cunoașterea științifică și istorică a vieții umane de pe aceste meleaguri.

Un sondaj arheologic de salvare efectuat în localitate, în anul 1980, a scos la lumină urme de locuire din epoca bronzului (cultura Monteoru), prima epocă a fierului (Hallstatt) și apoi, probând o statornică așezare, materiale de tip carpic, de început de epocă medievală (sec.X-XI d.Cr.), de ev mediu și târziu (sec.al XV-lea - XVIII-lea d.Cr.).

Diversitatea tipologică a materialului arheologic rezultat impresionează și reflectă o multitudine de aspecte ale vieții umane: ceramică de tipurile: cești și vase cu 2 tortițe supraînălțate, vase bitronconice, câni, obiecte din piatră, os și metal (bronz, fier), cât și tezaure monetare. Se remarcă topoarele – ciocan sau ciocanele cu gaură de înmănușare din piatră, fusaiiolele ceramice, obiecte de podoabă de tipul cataramelor din os, brățări, coliere etc. cât și unelte și arme de luptă și apărare.

Pieseile provin din necropola de epoca bronzului, cât și din

așezarea propriu-zisă.

La NV de oraș, în punctul „Șarba” (fosta vie Antoniu) cam în dreptul Stațiunii Vârteșcoiu au fost descoperite fragmente de vase monteorene cu 2 tortițe supraînălțate, cât și fragmente ceramice de tip carpic (sec. II-III d.Cr.), lucrate la roată, din pastă cenușie. Așezarea carpică suprapune așezarea de epoca bronzului. Această așezare umană de sub Măgura Odobeștilor a fost atestată documentar în secolul al XVII-lea și se constituie ca o nouă mărturie a continuității de locuire pe aceste meleaguri.

Tot la NV de oraș, în punctul denumit „Cetățuie”, presupus de unii cercetători a fi fost locul Cetății Crăciuna, au fost descoperite fragmente ceramice din epoca fierului (Hallstatt) sec.al VI î.Cr. Promontoriul însuși are forma unei cetăți, ceea ce, credem, că a determinat presupusa localizare a Cetății Crăciuna.

Și descoperirile monetare din această zonă probează intensă viață socio-economică. Ele aparțin secolelor VI-VII d.Cr., sunt de origine bizantină, din timpul împăraților Iustinian, Iustin și se constituie din monede disparate, cât și din tezaure monetare, completând aria descoperirilor monetare din zona Panciu, Focșani, Cotești, Suraia.

Între anii 1995-1997, au fost efectuate cercetări de suprafață pe Valea Milcovului, în special pe terasa dreaptă, în dreptul localităților Beciu, Broșteni, Mera. Cercetările s-au soldat cu descoperirea a numeroase fragmente de epoca bronzului (Monteoru) dar, ceea ce este mai important, prin pătrunderea în adâncurile preistoriei, apărând și piese întregi din silex alb-albăstrui aparținând paleoliticului superior (Gravettian), lame și lamele din silex, dar și fragmente ceramice neolitice (Cucuteni).

S-au conturat și așezări distincte, bine delimitate: în satul Beciu (com. Vârteșcoiu), în zona nord-estică, pe partea dreaptă a Milcovului - așezarea neolitică și de epoca bronzului (Monteoru IC3-IIB); așezarea și necropola carpică (sec. II-III d.Cr.) din partea stângă a podului de peste Milcov, dintre Odobești și Beciu, pe Dealul Titila. Obiectele descoperite sunt de tipul: câni și vase-ceașcă cu 2 tortițe, linguri și

polonice, unelte din os, piatră și fier, cărora li se adaugă podoabe, piese de harnașament, arme de luptă și vânătoare, material de construcție.

În satul Olteni (com. Vârteșcoiu), în urma unor cercetări de suprafață și a unor sondaje arheologice s-au descoperit urne funerare cu sau fără capac, vase-ceașcă din ceramică și un obiect de cult – o cruce din bronz, din perioada carpică.

În punctul „În Vatra Satului” s-a descoperit în anul 1960, o sumă de fragmente ceramice din secolele XI-XIII d.Cr. și din evul mediu târziu (sec. XVII-XVIII d.Cr.). Cercetările au fost efectuate de Gh. Constantinescu și Gh. Untaru. Tot lor li se datorează descoperirea în aceeași localitate la circa 2 km de sat, a 4 obiecte de podoabă (cercei din argint, două piese aurite) din secolul al XV-lea d.Cr. Unele detalii decorative de pe aceste obiecte se regăsesc pe cerceii descoperiți la Țifești (Vrancea) cât și, ce este deosebit de important, pe aceia descoperiți în cimitirul Cetății de Scaun de la Suceava.

Și în cealaltă parte a orașului, spre Jariștea, pe șoseaua ce duce la Bolotești, cercetările arheologice au scos la iveală materiale care se extind temporal de la paleolitic până în epoca bronzului. S-au descoperit atât piese din silex (lame și lamele, vârfuri gravettiene), fragmente ceramice, cât și inventare bogate ale unor morminte de înhumatie.

Cei câțiva tumuli cercetați s-au dovedit a fi bogați în obiecte de tipul figurine zoo și antropomorfe, castroane, boluri, cești și o piatră inscripționată de mare dimensiune, aflată acum în Lapidariumul Muzeului Vrancei.

Cele mai reprezentative mărturii arheologice descoperite în Odobești și împrejurimi, după restaurare și conservare, au îmbogățit depozitele muzeului, se regăsesc în expoziția de bază și au făcut obiectul unor studii științifice publicate în revistele de specialitate.

Deosebit de bogată în mărturii s-a dovedit a fi așezarea și necropola de la Beciu (com. Vârteșcoiu), descoperite încă din 1926, a căror cercetare, reluată între anii 1989-1991 și 1997-2000, prin

continuarea lucrărilor, se apropie de epuizare. Impresionantul număr de obiecte provenite din numeroasele locuințe cercetate, din gropile de cult și din morminte oferă prețioase informații privind prelucrarea fierului, viața oamenilor din epoca bronzului, din perioada carpică, din secolele XI-XIII d.Cr.

Extinse pe un atât de cuprinzător spațiu temporal, mărturiile arheologice asigură legătura firească cu atestările documentare ale secolelor XIII-XIV d.Cr. privind Odobeștiul și zona înconjurătoare, probând atât continuitatea de locuire, cât și existența unei civilizații materiale și spirituale înfloritoare uneori, prin specificul geografic, particularitate distinctă în ansamblul evoluției istorice a județului Vrancea.

ȘTEFAN CEL MARE ȘI VRANCEA. LEGENDĂ ȘI ADEVĂR

Aurel Nicodei

Anul 1504, „luna iulie, ziua a 2-a, Marți în ceasul al IV-lea din zi” s-a „mutat la lăcașul cel veșnic”¹ cel ce fusese Ștefan Voievod Domn al Țării Moldovei.

Moartea pune a capăt uneia dintre cele mai lungi și pline de realizări domnii a Moldovei. Ștefan „bărbat glorios și victorios”, care învinsese „toți regii vecini”² părăsește această viață în rândul nemuritorilor.

Spiritul lui dăinuie peste veacuri în inimile și conștiința noastră, a românilor. Cinci secole în care istoria și legenda au păstrat imaginea uneia dintre cele mai mari personalități ale Evului mediu românesc.

Domn al Moldovei între 1457-1504, Ștefan numit „Cel Mare” de contemporanul său regele Poloniei Sigismund I, este un simbol al perenității civilizației românești la confluența a două mari arii culturale: „Occidentul” și „Orientul”, „creștinătatea” și „păgânitatea”

Activitatea marcantă a domnului și-a pus amprenta și asupra zonei județului Vrancea. Prezența domnului în acest teritoriu puțin reliefată de izvoarele istorice este transpusă în legendă. În cele ce urmează vom încerca să punem față în față cele două aspecte: pe de o parte ce informații ne dau documentele epocii, iar pe de altă parte ce consemnează tradiția locală.

¹ I. Ursu - Ștefan cel Mare. Domn al Moldovei dela 12 Aprilie 1457 până la 2 Iulie 1504, Inst. de Arte Grafice „Antonescu”, Soc. în nume colectiv, București, 1925 p.277

² Ibidem, p.438

Documentele vremii consemnează activitatea domnului legată de politica externă a Moldovei. Aceasta vine în prima linie a ofensivei otomane, Țara Românească intrând deja în sfera de influență a Imperiului Otoman. Domnul Țării Românești **Radu cel Frumos** (domnește între 1462-1474 și cu intermitențe până în 1475) devine vasal Porții subordonându-se scopului politicii de expansiune a acesteia.

În acest context, sudul Moldovei, implicit zona județului Vrancea, devine zonă de conflict între Imperiul Otoman aliat cu Țara Românească, pe de o parte și Moldova, pe de altă parte.

Scopul politicii lui Ștefan era acela de a scoate Țara Românească de sub influența otomană pentru a-și asigura liniștea țării sale.

Conflictul dintre cele două țări vecine devine iminent în preajma anului 1470. Radu cel Frumos pregătește un atac împotriva Moldovei. Aflând aceasta, Ștefan, convins de faptul că cea mai bună apărare este atacul, organizează în februarie 1470 o companie militară care se finalizează cu incendierea Brăilei și a Orașului de Floci.³

Ca răspuns la această acțiune Radu cel Frumos organizează o companie militară împotriva Moldovei în primăvara anului viitor. Și de această dată Ștefan cel Mare preîntâmpină acțiunea vecinului său și „*ca un leu gata spre vânatu, de sânge s-au pornit și la Soci le-au ieșit înainte*”⁴. Astfel, la 7 martie 1471, Ștefan cel Mare obține o mare victorie asupra unui domn supus Porții.⁵

Localizarea luptei de la Soci făcută de istoricul C.C.Giurescu în fostul județ Râmnicu Sărat în apropierea graniței cu Moldova⁶ duce la ideea că este prima prezență sigură a domnului Moldovei în zona

³ **Istoria României**, vol.II, Editura Academiei RPR, București, 1962, p.502

⁴ Gr.Ureche - **Letopisețul Țării Moldovei**, Ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P.Panaiteescu, Ediția a II-a revăzută, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958, p.96

⁵ N.Stoicescu - **Cronica evenimentelor istorice din Eparhia Buzăului, în Spiritualitate și istorie la Întorsura Carpaților**, vol.I, Buzău, 1983, p.127

⁶ C.C.Giurescu - **Despre lupta de la Soci în „Studii și materiale de istorie medie”** vol.IV, 1960, p.424-430

județului Vrancea.

Deși victorios în luptele împotriva lui Radu cel Frumos, Ștefan cel Mare reușește abia în noiembrie 1473 în urma luptei de la Cursul Apei să-l înlăture de la domnie și să-l impună domn pe Laiotă Basarab. Locul luptei nu este identificat sigur, dar prezența domnului Ștefan la Milcov este consemnată de cronici: „*au sositu Ștefan vodă la margine, noemvrie 8 zile, au împărțitu steagurile oștii sale pre Milcov...*”⁷

Acțiunile antiotomane ale lui Ștefan nu rămân fără urmări. Imperiul organizează campanii de pedepsire. Prima, în iarna anului 1475, este stopată de Ștefan cel Mare în urma celebrei victorii de la Vaslui.

Turcii revin anul următor obținând de data asta victoria de la Războieni (1476). Deși nici un document nu amintește de prezența în Vrancea a domnului în această perioadă, tradiția locală menționează că rămas singur după înfrângerea de la Războieni-Valea Albă, Ștefan cel Mare se retrage în munții Vrancei în căutare de ostași. Ajungând pe dealul Dumbrava (com.Bârsești) găsește casa unei bătrâne, Tudora Vrâncioaia. Aceasta aflând că turcii au învins și că domnul are, nevoie de ostași își oferă cei șapte feciori ca ajutor.

„— *Iacată-mi feciorii, măria ta!*”! Aista-i Badea, istălalt Spinea, celălalt Negrilă; apoi Bârsan, Spulber, Nistor și cu Pavel... *Sunt șapte frați ca șapte smei*”.⁸

Cu ajutorul oastei nou formate Ștefan transformă înfrângerea în victorie, urmărind trupele turcești care se împrăștiaseră în Moldova după pradă și le alungă din țară.

În urma victoriei, consemnează legenda, Ștefan are grijă să răsplătească pe feciorii babei Vrâncioaia: „...*Sunteți șapte frați, iar în Vrancea se află șapte munți. Ai voștri să fie pentru toldeauna...*”⁹.

Tradiția vrâncenilor consideră pe Ștefan cel Mare ca fondator al

⁷ Gr.Ureche - op.cit.,p.97

⁸ S.Hârnea - **Locuri și legende vrâncene**, Editura Sport-Turism, București, 1979, p.50-53

⁹ Ibidem, p.55

dreptului de proprietate al vrâncenilor asupra munților Vrancei printr-un „uric” al Vrancei. Uric pe care Ștefan îl dă vrâncenilor ca recompensă pentru ajutorul acordat în luptele cu turcii. „*Pentru că a-ți slujit cu atâta râvnă, credință și curaj Țara Moldovei și stăpânul ei am venit aici ca să întăresc cu izvod...*” ...*Un sul pe care... cei din jur privind cu uimire pergamentul din piele de vițel scris cu slove aurite... și cu iscălitura voievodului de care atârna o sfoară de mătase în pecetea domnească...*”¹⁰

Aceste legende neconfirmate de documentele cunoscute scot în evidență ecoul pe care l-a avut personalitatea domnului asupra locuitorilor Țării Vrancei.

În munții Vrancei există chiar o stâncă cu denumirea de „*chiatră scrisă*” sau „*masa lui Vodă*” unde tradiția consemnează locul de întâlnire cu plăieșii Vrancei¹¹.

Trecând de la tradiție la documente reale, istoriografia evidențiază rolul important pe care l-a avut între anii 1469-1484 rezolvarea problemei stabilirii graniței între Moldova și Țara Românească.

Sunt consemnate de documente expediții ale moldovenilor lui Ștefan în Țara Românească în toamna anului 1477 și în vara anului 1481. Sunt ocazii probabile ca Ștefan cel Mare să fi trecut prin ținuturile județului Vrancea.

Aceste campanii militare se finalizează în martie 1482 când Ștefan Vodă cucerea „*cetatea Crăciuna cu tot ținutul ce să chiamă ținutul Putnii și l-au lipit de Moldova și au pus pârcălabii săi, pre Vâlcea și pre Ivanco*”¹².

Mai mult, Misail Călugărul, într-o relatare ceva mai târzie relatează că Ștefan „*strânge oștile toate aducând și pre mulți den boierii Țării Românești și alte capete, oameni de frunte, acolo au pus pre ai săi boieri și oameni de cinste de au vorovit și s-au tocmit de au despărțit den Milcovul cel Mare o parte de pârâu, ce vine pre lângă Odobești și*

¹⁰ Ibidem, p.73

¹¹ Ibidem, p.74

¹² Gr.Ureche - op.cit., p.106

trece de dă într-apa Putnii. Și până astăzi este hotarul Țării Moldovei și a Țării Românești acel pârâu ce se desparte den Milcovul cel Mare”¹³.

De fapt acest hotar din 1482 va fi stabil și respectat până la Unirea Principatelor din 1859, brațul Milcovului trecând prin mijlocul orașului de mai târziu – Focșani.

Deși neconfirmate de izvoare contemporane, evenimentele notate de Misail Călugărul sunt confirmate de poziția adoptată de Ștefan cel Mare. Luptele cu Țara Românească încetează, **Vlad Călugărul (1481, 1482-1495)** este acceptat ca domn vecin. Mai mult, în 1487, Ștefan cel Mare încheie pace cu turcii, plătind tribut acestora.

Cu acest episod se încheie și seria prezenței lui Ștefan cel Mare în zona de graniță cu Țara Românească, atenția domnului îndreptându-se spre vecinii din vest și din nord: regatele ungar și polon.

Trecerea anilor nu a estompat cu nimic în memoria vrâncenilor rolul deținut de Ștefan cel Mare în propășirea Moldovei și implicit a Țării Vrancei.

La comemorarea a 400 de ani de la moartea domnului, vrâncenii i-au ridicat un monument pe dealul Bârseștilor. Obeliscul, încununat de crucea credinței creștine, omagiază personalitatea domnului: *„Ștefan cel Mare voievodul Moldovei dupe 400 ani de la moartea sea. Prin os de admirație și de recunoștință din partea vrâncenilor în 2 iulie 1904”* – este inscripționat pe o latură a monumentului.

Ceva mai departe de monument pe șoseaua Bârsești-Tulnici, „la Arini” se află o îngrămadire de pietre despre care localnicii spun că sunt ruinele casei Babei Vrâncioaia.¹⁴ Adevăr sau legendă? Greu de delimitat. Spiritul marelui domn cutreieră încă Munții Vrancei.

¹³ Ibidem, p.101

¹⁴ Informație dată de Ionică Stan, 64 de ani, locuitor al Bârseștiului, în anul 1994

BĂTĂLIA DE LA JILIȘTEA - 14/24 APRILIE 1574

Nicolae Ciobanu

Ținuturi de neasemuită frumusețe dar și locuri binecuvântate, unde pomii, grânele și animalele sunt parcă mai frumoase ca în oricare altă parte a Moldovei, meleagurile vrâncene au fost dintotdeauna râvnite de hoardele invadatoare ce au pustiit de atâtea ori pământurile țării. Constituind o adevărată „*poartă*” de pătrundere dinspre sud spre nord în țara Moldovei, vrâncenii, oameni mândri și viteji au fost veacuri de-a rândul santinelele cele dintâi la fruntariile țării în această zonă.

În această Țară a Vrancei s-au dat numeroase bătălii încă din primii ani ai întemeierii ca stat feudal, de sine stătător, a Moldovei în anul 1359. Una dintre paginile glorioase ale acestor meleaguri o reprezintă și bătălia dată în zona localității Jiliștea, la data de 14/24 aprilie 1574, de către oștile domnului Ion Vodă cel Cumplit.

Venit pe tronul Moldovei în februarie 1572, Ion Vodă care se considera ca fiind strănepot al Marelui Ștefan Vodă,¹ a hotărât, de la bun început, să apere integritatea hotarelor Moldovei spre a fi un demn urmaș al străbunicului său. Personalitatea sa a fost diferit înfățișată de cronicarii vremii sau de cei ce i-au descris faptele. Astfel, istoricul L.Gorecki ne spune că „*era bărbat înalt de stat, frumos la chip, cu ochi mici și amenințători, cu un trup puternic, plin de putere*”², sau

¹ *Istoria militară a poporului român*, vol.III, Editura Militară, București, 1987, p.110

² L.Gorecki - *Descrierea războiului ce a purtat Ion domnul Moldovei în 1574*, în Papiu Ilarian, „*Tesauru de monumente*”, vol.III, *passim*

după aprecierea cronicarului Grigore Ureche, noul domn „*Era de minte ascuțit, de cuvânt gata și se vedea că-i harnic nu numai de domnie și altor țări să fie cap mai mare.*”³

Cronicarul Azarie, înfățișând poziția și interesele unor mari boieri ostili politicii noului domn, arată că „*era un om foarte primejdios, rău și cu minte adâncă, elocvent și învățat în cărți.*”⁴

Urcat pe tronul Moldovei, prima grijă a domnului, numit de către o parte a boierimii cel „Cumplit”, a fost de a promova o serie de măsuri pentru a cointeresa păturile de mijloc și cele de jos în apărarea țării. „*Își strânge o armată mare de băștinași și locuitori ai granițelor, care vin din toate părțile...*”⁵ îl informa pe împăratul romano-german Maximilian al II-lea trimisul său la Istanbul.

A întărit oastea țării, astfel că, în mai puțin de doi ani dispunea, în primăvara anului 1574 de circa 20.000 de pedestri, 9.000-10.000 de călăreți,⁶ care aveau arme individuale de foc și dispuneau de 110 tunuri. O bună parte din oastea sa era însă formată din corpurile înarmate ale boierilor, lefegiilor și curtenilor.

Măsurile cu privire la întărirea oastei s-au dovedit bine gândite, dacă ținem seama că în februarie 1574, Poarta otomană a somat domnul

³ Gr.Ureche - **Letopisețul Țării Moldovei**, Ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P.Panaitescu, Ediția a II-a revăzută, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958, p.194

⁴ **Cronicele slavo-române din secolele XV-XVI**, Ediție revăzută și completată de P.P.Panaitescu, București, 1959 p.148

⁵ I s-a spus cel Cumplit de către o parte a marii boierimi care nu-l voia domn și care uneltea împotriva sa, făcându-se vinovată de „*hiclenie*” (trădare) fapt dovedit de domnul moldovean, abia urcat pe tronul Moldovei și reprimat cu duritate. Astfel, la 6/16 aprilie 1572, marele boier Ionașco Sbierea și un mare număr de partizani ai săi care unelteau împotriva domnului, au fost executați. De asemenea a confiscat o serie de moșii ale unor mănăstiri sau boieri trădători.

⁶ E.Hurmuzaki - **Documente privitoare la istoria românilor**, vol.II/1, București, 1885, p.686-687

⁶ **Istoria militară a poporului român**, p.114

Moldovei să dubleze haraciul de 40.000 de galbeni, care și așa era de-a dreptul greu de suportat de Țară.^{*} În caz contrar Ion Vodă urma să fie alungat de pe tronul Moldovei. În același timp, sultanul a cerut principelui Transilvaniei (Ștefan Bathory) și pașei de la Buda să nu admită refugiarea domnului moldovean și apropiaților săi pe teritoriile aflate sub autoritatea lor.

Bun și abil diplomat a întreținut relații amicale cu Dieta polonă, la un moment dat (octombrie 1573) fiind gata a acorda chiar sprijin militar la cererea Dietei. A încercat să aibă relații corecte cu autoritățile habsburgice dar, ca urmare a sprijinirii de către acestea a intervenției fostului domn al Moldovei Bogdan Lăpușeanu în iarna anilor 1572-1573 pentru a-și recuceri tronul (încercarea înfrântă de domnul Ion Vodă), relațiile dintre cele două părți au intrat în con de umbră. A trimis o serie de emisari, mai ales în teritoriul polon, solicitând aprobarea de a recruta lefegii pentru oastea moldoveană, lefegii ce urmau a se concentra la Livov, Camenița, dar și în alte centre, neprimind însă aprobarea autorității polone aflate în bune relații cu Poarta. Succese mai palpabile a avut solia trimisă la cazacii de la „*pragurile Niprului*” care au decis să sprijine voievodul moldav cu 12 sotnii de călăreți (circa 1.200 de oameni înarmați) conduși de către destoinicul hatman Sviercevski.

Refuzul domnului Ion Vodă cel Cumplit dat ceașului trimis al sultanului **Selim al II-lea (septembrie 1566-decembrie 1574)**,⁷ de a nu plăti haraciul mărit, a constituit „cauza” deciziei otomane de a-l scoate din domnie, pe Ion Vodă, acesta urmând a fi înlocuit cu Petru Șchiopul, fratele domnului Țării Românești **Alexandru al II-lea Mircea (1568-1574; 1574-1577)**⁸, dispus a satisface cerințele otomane.

Planul comandamentului otoman prevedea executarea unei

^{*} Între 1541 și 1568 haraciul crescuse enorm, de la 15.000 de galbeni în 1541 la 30.000 în 1552 și la 40.000 în 1568, urmând ca în 1574 să fie dublat.

⁷ M.A.Mehmed - *Istoria turcilor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p.381

⁸ *Dicționar Enciclopedic*, vol.I, Editura Enciclopedică, București, 1993, p.46

invazii de proporți a Moldovei pe două direcții. Astfel, principala grupare de forțe compusă de trupele sangeacbeiului de Nicopole și dintr-un detașament dat de către domnul muntean Alexandru al II-lea Mircea, pus sub comanda fratelui său Petru Șchiopul, urma, după ce cele două corpuri de oaste se concentrau în zona București, să înainteze pe direcția Buzău, **Focșani** și pătrunzând prin „**Poarta**” **Focșanilor** să se angajeze în lungul Siretului, pentru a ajunge în capitala Moldovei. Cea de a doua grupare compusă din detașamentele raialelor Tighina (Bender) și Cetatea Albă (Tyras în antichitate, Monocastro sub genovezi în Evul Mediu, Akkerman sub otomani, Belgorod, Dnestrovski azi), întărite cu un puternic detașament de tătari, avea misiunea de a pătrunde dinspre sud-est, a pustii sud-estul Moldovei amenințând, în același timp, flancul stâng al oastei lui Ion Vodă, asigurând astfel libertatea de acțiune a forțelor turco-muntene pe direcția principală de efort. Totalul efectivelor de invazie se ridicau la circa 100.000 de oameni⁹ care aveau la dispoziție circa 100 de tunuri de calibre diferite.

Având informații precise despre mișcările forțelor agresoare, domnul moldovean a concentrat oastea sa de circa 40.000 de oameni, la care se adăugau cazacii hatmanului Sviercevski, cu întreaga artilerie de 110 guri de foc, din care 80 erau tunuri de calibru mare¹⁰, într-o tabără situată pe platoul de la Copou (lângă Capitala țării).

Oastea Moldovei a rămas puțin timp în tabără. Aflând despre înaintarea grupării turco-muntene din bivuacul de la București spre Buzău, Râmnicu Sărat, voievodul Ion Vodă a început deplasarea către zona de sud a Moldovei spre a întâmpina forțele de invazie chiar în „Poarta” **Focșanilor**, nedându-le posibilitatea de a prăda țara.

Între timp, forțele turco-muntene au pătruns până în apropierea hotarului de sud al Moldovei, așezându-și tabăra lângă satul Jiliștea, la sud de **Focșani**, pe malul râului Râmna, afluent al Putnei. *„Cei doi domni – Petru Șchiopul și fratele său Alexandru al II-lea Mircea – se aflau împreună cu oștile lor – aproape de hotarul Moldovei pe apa Râmnei,*

⁹ Istoria militară a poporului român, p.114

¹⁰ Ibidem

lângă satul Jiliștea”¹¹. Nu am găsit alte documente care să confirme prezența celor doi frați în tabăra de la Jiliștea. După bătălie, documentele afirmă că Petru Șchiopul s-a refugiat la Brăila, probabil în cetatea Brăilei.

Despre Alexandru al II-lea Mircea nu se spune nimic. El nu este amintit însă ca fiind în București – capitala Țării Românești când vornicul Dumbravă l-a instalat ca domn pe Vintilă Vodă. Varianta privind prezența lui Petru Șchiopul și a domnului muntean Alexandru al II-lea Mircea, în tabăra de la Jiliștea, este susținută și în lucrarea „**Arta militară a moldovenilor în perioada domniei lui Ion Vodă cel Cumplit**”, lucrare fără a avea nominalizat autorul, apărută în Editura Militară a Ministerului Forțelor Armate ale RPR, București, 1959. În această lucrare (104 pagini) se spune: „*Oastea condusă de Alexandru (al II-lea Mircea n.n.) și de Petru cel Șchiop? După ce și-a așezat tabăra între cele două ape, a trimis straja mai spre nord...*” (p.50).

Tabăra de la Jiliștea avea ca element de siguranță o „strajă”, adică o linie de avanposturi, situată la nord de tabără, în zona satului Risipiți (localitate dispărută azi). Straja era la o distanță destul de mare, întrucât zgomotul luptei pentru anihilarea strajei de către elementele înaintate ale oastei moldovene nu a fost receptat de către cei din tabără. Ca efective, straja se ridica la valoarea unui detașament de siguranță format din circa 300-400 de oameni.

Primind date precise despre situația forțelor de invazie, Ion Vodă a decis să nimicească gruparea turco-munteană printr-un ingenios atac de noapte. În acest scop, pentru a realiza surprinderea adversarului a hotărât să acționeze numai cu trupele de cavalerie, inclusiv cu cei 1.200 de cazaci ai hatmanului Sviercevski.

Deplasarea spre locul bătăliei s-a făcut în mare viteză, forțele principale ale domnului fiind precedate de o puternică avangardă formată din aproximativ 6.000 de călăreți (inclusiv cazacii) aflată sub comanda vornicului Țării de Jos, Dumbravă¹². În avangardă erau mai

¹¹ *Istoria Românelor*, vol.II, Editura Academiei RPR, 1962, p.916

¹² N.Costin - *Letopisețul Țării Moldovei de la zidirea lumii până la 1601*, Ediția Ioan Șt.Petre, București, 1942, p.523

ales „oameni știutori ai locurilor pre unde vor merge”¹³, „dar și oameni – mai ales dintre cărauși, negustori și păstori transhumanți care erau, cunosători de limbă turcească”¹⁴.

Ajunse în seara zilei de 13/23 aprilie 1574, după un marș desfășurat în mare viteză, în apropierea locului unde era dispusă straja, trupele moldovene din avangardă, după un mic repaos necesar îngrijirii cailor, au început pregătirile pentru capturarea, prin surprindere, a străzii muntene.

Acțiunea, act de mare responsabilitate a fost temeinic pregătită și și-a atins scopul. În prima jumătate a nopții, straja munteană a fost „prinsă” în întregime, căpitanii vornicului Dumbravă fiind foarte atenți ca nu cumva să scape vreun militar din strajă care ar fi putut alarma tabăra principală. Tot în scopul inducerii în eroare a celor din tabăra de la Jiliștea, pe locul unde s-a afla straja munteană, focurile aprinse de ostașii munteni, au fost întreținute pe mai departe, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Profitând de reușita acestei prime confruntări, domnul Ion Vodă sosit cu forțele principale ale cavaleriei, a hotărât ca în cursul aceleiași nopți să atace forțele principale ale grupării turco-muntene aflate în tabăra de la Jiliștea. Informațiile primite de la cei capturați l-au ajutat să-și perfecționeze concepția inițială cu privire la modul de acțiune. De asemenea, starea de spirit a trupelor sale favorabilă unei acțiuni imediate, l-au determinat să atace tabăra adversă. În acest scop, corpul de cavaleri de care dispunea a fost repartizat în trei grupări, pentru executarea unei manevre dublu învăluitoare, combinată cu o lovitură frontală. În final, forțele ce constituiau „brațele” manevrei dublu învăluitoare urmau să relizeze joncțiunea într-o zonă situată înapoia taberei adverse, realizând astfel, încercuirea forțelor turco-muntene.

Acțiunea urma să se desfășoare tot pe timpul nopții, înainte de ivirea zorilor, prin surprindere. Dar iată cum este consemnat acest act

¹³ P.Ilarian - op.clt., vol.III, p.225

¹⁴ B.P.Hașdeu - Ioan Vodă cel Cumplut, București, 1978, p.74

în **Letopisețul Țării Moldovei** al cronicarului Nicolae Costin¹⁵. *„Fiind înștiințat Ion Vodă de capturarea strajei, grăbitu-sa cu oastea ce era cu dânsul și după ce s-au împreunat cu toții la un loc, s-au împărțit în trei pâlcuri și de trei părți au lovit pe oastea lui Pătru Vodă, când dormea fără grijă... Așa, impresurându-i oastea lui Pătru Vodă multă moarte a făcut într-înșii”*¹⁶. Atacul desfășurat prin surprindere, în a doua jumătate a nopții, simultan din cele trei părți, a avut un efect năucitor asupra ostașilor din tabără, care buimaci de somn, s-au trezit atacați de ostașii lui Ion Vodă. Nicolae Iorga consemnează acest moment lapidar: La semnalul stabilit, luptătorii din oastea lui Ion Vodă *„au căzut din trei laturi asupra oștirii neîntocmite a lui Petru”* care *„fu sculată din somn pentru a vedea moartea...”*¹⁷ Mai aproape de evenimente, cronicarul Grigore Ureche consemna: *„Împărțindu-se în trei pâlcuri, i-au lovit, când ei dormia fără grijă... Așa impresurându-i fără veste și multă moarte făcând între dânșii, birui Ion Vodă”*¹⁸.

Bătălia de la Jiliștea a fost începutul campaniei antiotomane a lui Ion Vodă. Au urmat alte confruntări la Brăila, Tighina, Iezerul Cahulului și în finalul acestei campanii cu rezistență dramatică de la Roșcani, când, ca urmare a trădării unor mari boieri, în frunte cu hatmanul Eremia care întocmai ca Iuda și-a trădat domnul, dar nu pentru 30 de galbeni, ci pentru 30.000.

Sfârșitul viteazului domn a fost îngrozitor, otomanii sperând astfel să preîntâmpine în viitor orice încercare de răzvrătire împotriva Porții Otomane.

Bătălia de la Jiliștea a pus în evidență calitățile de comandant ale lui Ion Vodă, sprijinul de care s-a bucurat din partea oștirii sale. Cronicarul L.Gorecki menționa faptul că *„pedestrimea moldavă ținea pe domn în mijlocul ei, temându-se nu cumva să-l înșele boierii, să-l dea viu în mâinile turcilor... pentru că pedestrașii, toți țărani, aveau*

¹⁵ **Istoria militară a poporului român**, p.117

¹⁶ N.Costin - **op.clt.**, p.523

¹⁷ N.Iorga - **Istoria românilor**, vol.V, București, 1938, p.145

¹⁸ Gr.Ureche - **op.clt.**, p.199

o deosebită credință și iubire pentru Ion Vodă"¹⁹. De asemenea, atitudinea sa față de modul de comportare al unor mari latifundiaari, spiritul său de dreptate, l-au făcut iubit în rândul păturilor mijlocii, dar, mai ales, ale țărănimii. Un raport redactat imediat după bătălia de la Jilișteea constata și explica credința locuitorilor țării către domn prin politica sa aspră față de cei mai puternici²⁰.

Bătălia de la Jiliște, bătălie fratricidă, locuitorii Țării Românești fiind împinși de forțe și interese străine împotriva fraților moldoveni, s-a înscris într-un lung șir de asemenea crâncene confruntări desfășurate ca urmare a unor amestecuri din afară în treburile Țărilor Române.

Meleagurile Jiliștei vrâncene, stropite din belșug de sângele strămoșilor, constituie o pagină de istorie din trecutul nostru la care cu smerenie trebuie să ne înclinăm. Și dacă azi, aici, la Jilișteea, sunt prea puține însemne care să ne amintească de această confruntare, să sperăm că în viitor acestea se vor înmulți și poate vom avea un mic sanctuar care să ne amintească de cei care și-au vărsat sângele sau și-au jertfit viața pentru ca Neamul românilor să dăinuie aici peste Timp.

¹⁹ L.Gorecki - op.clt., p.240

²⁰ E.Hurmuzaki - op.clt., p.686

BISERICA DE LEMN „SFÂNTUL GHEORGHE” DIN ANGHELEȘTI (COMUNA RUGINEȘTI)

Lelia Pavel

Biserica de lemn „Sfântul Gheorghe” cunoscută și sub numele de Schitul Anghelești sau Schitul Călugăresc, a fost înălțată în satul Anghelești al comunei Ruginești, sat amplasat pe pârâul Domoșița, înconjurat de păduri, aflat la 8 km sud-vest de orașul Adjud.

Împreună cu celelalte sate ale comunei a făcut parte dintr-o zonă distinctă a județului, o zonă de răzeșie deplină. Conform unei legende, un oarecare Bogdan de origine din Bogdănești de pe Valea Troțușului, a primit de la Ștefan cel Mare moșia pe care se află satele de astăzi ale comunei Ruginești.¹ Acest Bogdan ar fi avut patru copii: Păun, Rugină, Anghel și Copăcel, care, după moartea tatălui lor, au împărțit moșia și au întemeiat cele patru sate cunoscute azi: Păunești, Ruginești, Anghelești și Copăcești.

După Iorgu Iordan, numele satului ar proveni de la paharnicul Anghel, dar mai sigur numele l-a dat bătrânul Anghel, întemeietorul satului. Dacă ar fi să admitem că în genere, pe teritoriul românesc bătrânii întemeietori de sate transmiteau urmașilor lor numele terminate în „ești”,² putem spune că Angheleștii poartă numele celui care l-a întemeiat.

Vechimea Schitului Anghelești coboară până în veacul al

¹ E.Giurgea - Vrancea. Ghid turistic al Județului, Editura Sport-Turism, București, 1977, p.61

² Al.P.Arboare - Toponimie putneană, în „Milcovia”. Revistă regională de studii, an I, 1930, vol.I, Focșani, Tipografia „Cartea Putnei”, p.10

XVII-lea, afirmație susținută și de un document datat 1673, octombrie 19, prin care „*Teodor Dubeschi închina schitului Anghelești moșia lui de pe Valea Dumușitei*”³.

Dacă la anul 1673 primea danie de moșie deducem că Schitul există încă înainte de anul 1673. Aceasta necesită înălțarea unui lăcaș de rugăciune pentru călugării care l-au întemeiat, dar și pentru locuitorii satului o biserică de rugăciune.

Biserica a fost înălțată în veacul al XVIII-lea, așa cum ne-o confirmă pisană, amplasată deasupra intrării în pronaos, inscripție caligrafiată în chirilică, săpată în lemnul care încadrează ușa de acces și lăcaș: „*Cu vrerea tatălui cu ajutoru fiului și cu săvârșire Duhului Sfânt sau făcut această sfântă și dumnezeiască și sfântă biserică în zilele pre luminatului și pre înălțatului domn Ioan Scarlat Grigore Ghica voevod.*”⁴

Știind că **Ioan Scarlat Ghica** a domnit în Moldova între **februarie 1757 – august 1758**⁵, putem afirma că înălțarea Bisericii s-a făcut la mijlocul veacului al XVIII-lea.

Tehnica constructivă străveche și tipul de plan al monumentului contribuie la întărirea argumentației privind încadrarea acestuia în rândul construcțiilor din veacul al XVIII-lea.

Conform unei clasificări mai recente⁶ construcția se înscrie în rândul bisericilor cu planul în formă de navă, cu pronaosul absidat și altarul decroșat, ce formează o primă categorie de monumente mai vechi care au durat din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea până la noi.

Biserica a conservat tehnica constructivă străveche comună întregii arhitecturi populare românești, a îmbinării pereților „*în coadă*

³ Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică centrală a statului, vol.III (1653-1675), București, 1968, doc.nr.2324, p.484

⁴ Pisană a fost retranscrisă după inscripția bisericii, din chirilică

⁵ Istoria Românelor, vol.III, Editura Academiei RPR, București, 1964, p.447

⁶ Gr.Ionescu - Arhitectura pe teritoriul Românelor de-a lungul veacurilor, Editura Meridiane, București, 1962, p.69-70

de rândunică”⁷.

Aceștia se încheie și se leagă între ei în partea superioară cu o serie de grinzi, unele principale, altele secundare. Cele principale formează cununa pereților exteriori, capetele lor prelungindu-se în afara acestora cioplite sub formă de consolă, pe ele sprijinindu-se streașina.

Construcției de mici dimensiuni (11,20 m pe 5,27 m lățime), i s-a adăugat mai târziu un pridvor din scânduri, cu acces de pe latura sudică, pe care este amplasat turnul clopotniță.

Din pridvor în pronaos se accede printr-o ușă cu ancadrament din lemn, cu decorații sculptate, sub forma unui chenar din frunze de stejar și stele galbene pe fond albastru și cu inscripția crestată în partea superioară. Pronaosul absidat pe latura de vest, iluminat de o singură fereastră, este separat de naos printr-un perete plin-gol, a cărui grindă a fost înfrumusețată de un șir de acolade tăiate în lemn.

Absida altarului în decroș față de planul bisericii, prezintă cele două nișe: ale diaconicului (printr-o ușă montată pe latura sudică se face legătura interiorului cu exteriorul) și cea a proscomidiei (prevăzut cu o unică fereastră).

Pentru acoperirea naosului s-a folosit simbolul cerului, bolta semicilindrică dispusă longitudinal, marcând direcția majoră a spațiului liturgic către încăperea altarului.

Interiorul căptușit cu scânduri nu prezintă elemente decorative, fiind înfrumusețat doar de icoanele catapetesmei (pictate mult mai târziu).

Silueta edificiului este marcată de învelitoarea de șindrilă, înaltă, cu pante repezi, înglobând și volumul bolții naosului. Înălțimea pereților este redusă până la planul de naștere al bolților, asigurându-i acoperișului o expresie monumentală completată și de ciucurii casei plasați sub streașină, executați din scândură traforată cu elemente

⁷ I. Cristache-Panait - **Bisericile de lemn din Curbura Carpaților. Jud. Buzău și Vrancea, în Spiritualitate și istorie la Întorsura Carpaților**, vol.2, Buzău, 1983, p.246 și urm.

primare: arce de cerc..

Calitățile arhitecturale sunt puse în valoare și de decorația fațadelor care include brâul median în frânghie împletită, ce înconjoară biserica și de bârnele fasonate sub forma unor aripi.

Singura fereastră originală prinsă în cuie de lemn, cea de la absida altarului, oferă privitorului o bogăție de elemente ornamentale: flori, rozete cu șase petale înscrise în cercuri perlate, totul încadrat de un chenar în funie. S-au conservat în original și gratiile ferestrei din fier forjat.

Turnul clopotniță, de formă prismatică, suprapus peste pridvor, prezintă pe toate laturile deschideri rotunjite la partea superioară și un acoperiș piramidal învelit cu șindrilă.

Biserica fostului Schit Anghelești a rămas așezată în mijlocul unei lumi a veșniciei, înconjurată de crucile de lemn și fier ale cimitirului, într-un rai de verdeață.

MARILE PROCESE ALE VRANCEI

Ionuț Iliescu

La începutul secolului XIX, procesul de decădere a obștii răzășești se accentuează;¹ marii boieri au încălcat în dese rânduri, drepturile de proprietate ale țăranilor. Se va ajunge astfel la procese aprinse și îndelungate.²

Vrancea, la rândul-i, a fost obligată de soartă să treacă prin aceste furci caudine, în două rânduri: a trebuit să lupte mai întâi cu boierul **Iordache Roset-Roznovanu**, iar apoi cu **boierii Lipan**, pentru a-și apăra pământul și libertatea seculară.

Procesul cu Iordache Roset Roznovanu

În anul 1801, domnul Moldovei Constantin Ipsilanti dăruiește Vrancea toată marelui vistiernic Iordache Roset Roznovanu³: *„tot locul Vrancei ce este cu sate pe dânsul și care a rămas din vechile vremi dreaptă moșie domnească, nedată nimănui;”⁴ ...„locul acela al ocolului Vrancei de la ținutul Putnii, cu tot hotarul și cu tot venitul, să fie celui*

¹ P.Poni - **Istorie răzășească. Drepturi străvechi și zapise viclene** în „Magazin istoric”, nr.3/1970, p.74

² **Ibidem**

³ C.Constantinescu-Mircești - **Vrancea arhaică. Evoluția și problemele ei**, Editura Litera, București, 1985, p.61

⁴ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **Documente vrâncene. Cărți domnești, hotărnicii, răvașe și izvoade**, vol.I, Tipografia Bucovina, I.E.Torouțiu, București 1929, doc.nr.28, p.39

mai sus zis... și urmașilor chironomi,..., dreaptă danie și miluire și să-l stăpânească ca pe o dreaptă ocină și moșie a dumnealui, luându-și venitul din toate, după obiceiul și după hotărârea ponturilor visteriilor. Asupra cărui loc hrisovul acesta... să-i fie întăritură statornică, neclintită, și nerăsluită niciodinioară, în veci...”⁵.

Plecându-se de la ideea că Statul este proprietar al întregului pământ, dat supușilor în stăpânire prin danie domnească,⁶ Vrancea devine pământ boieresc, ea nefăcând până atunci obiectul vreunei danii,⁷ din moment ce răzeșii nu posedau acte care să le justifice stăpânirea.⁸ Bazată doar pe tradiție și nu pe acte, această stăpânire nu a fost, la începutul secolului XIX, recunoscută de Domnie⁹ și deci neconsiderată legitimă.¹⁰

Deși satele vrâncene nu fuseseră stăpânite până atunci decât de proprii lor locuitori, deși nu aparțineau domniei și în ciuda privilegiilor străvechi pe care le aveau,¹¹ ele se adaugă stăpânirilor avute de marele vistiernic Roznovanu în ținutul Putna, de loc puține la număr (6 sate întregi – Berești, Ionăsești, Drăghicești, Făurești, Săveni, Milianca; câte o jumătate de sat la Dobrotești și Durnești; o treime din sat la Goidăsești; părți de sate la Ițești, la Lălești, Mihăilești, Miclești, Torcești).¹²

Convins că răzeșii vrânceni nu se vor împăca deloc cu noul lor statut, Roznovanu recurge la diverse mijloace prin care să-și învingă

⁵ *Ibidem*, p.40

⁶ A.V.Sava - **Documente putnene. Vrancea. Irești-Câmpuri**, vol.II, Tipografia Băncii Centrale Cooperative, Chișinău, 1931, p.VII

⁷ Idem - **Documente putnene. Vrancea, Odobești, Câmpuri**, vol.I, Tipografia „Cartea Putnei”, Focșani, 1929, p.XL

⁸ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **op.cit.**, vol.I, doc.nr.28, p.39

⁹ H.H.Stahl - **Nerej. Un village d’une région archaïque**, vol.I, București, 1939, p.329

¹⁰ A.V.Sava - **op.cit.**, vol.I, p.XII

¹¹ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - **Marele proces al Vrancei**, în „Studii și articole de istorie”; nr.VII/1965, p.169

¹² R.Rosetti - **Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova**, tomul I, Atelierele Grafice Socec & Co, Societate Anonimă, București, 1907, p.250

adversarul – nu toate însă în litera și spiritul legii.

Pentru a-și asigura sprijinul Domniei, Roznovanu acceptă să se asocieze în această afacere cu doi dintre domnii Moldovei. Mai întâi, la 1801, cu Vodă Constantin Ipsilanti, care-și rezervase jumătate din drepturile care i se cuveneau vistiernicului, deci jumătate din veniturile obținute de acesta din exploatarea moșiei vrâncene¹³ „tâlcul” afacerii ni-l oferă însuși vistiernicul, care avea să mărturisească, cu 10 zile înainte de apariția hrisovului de danie că jumătate din moșia Vrancei i-a fost donată de Vodă cu condiția să i se lucreze și partea sa. Mai mult decât atât, înțelegerea prevedea că dacă Vodă dorea să vândă jumătatea vistiernicului, acesta să nu pretindă nimic, iar dacă ar dori să-și vândă partea sa vistiernicului, acesta să-i plătească la prețul curent.¹⁴ Clauza nu este deloc întâmplătoare, dacă se ține cont de criza financiară acută a Domniei, Constantin Ipsilanti fiind presat de creditorul său, consulul rus, Chirică Luca, să-și scoată moșiile la mezat, fiind foarte probabil ca Vrancea să nu facă excepție. Era posibil așadar, ca Ipsilanti, după ieșirea din domnie, fie să-și vândă partea sa vistiernicului, pentru a-și achita datoriile, fie să devină singurul proprietar al Vrancei.¹⁵

În timpul scurtei domnii a lui Alexandru Șuțu, rival al familiei Ipsilanti, cei doi proprietari ai Vrancei nu și-au revendicat drepturile lor asupra Vrancei de teama anulării de către noul domn a actului de danie.

Noul domn al Moldovei, Alexandru Moruzi, în schimbul confirmării daniei printr-un hrisov de întărire, devine al treilea proprietar al Vrancei, alături de Roznovanu și Ipsilanti.¹⁶

Acest act s-a bazat pe jalba a 17 vrânceni, „cumpărați” de staroștii de Putna, care au cerut lui Șuțu siliștile satelor, renunțând la munți și recunoscând că Vrancea este pământ domnesc.¹⁷ De-abia la 1815, ei

¹³ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.cit., p.169

¹⁴ Ibidem, p.169-170

¹⁵ Ibidem, p.170

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Ibidem, p.171

vor recunoaște că au mințit, cerând totodată să nu fie sancționați. Acuzați fiind de luare de mită, de la reprezentanții Domniei, ei contribuie materialicește la efortul financiar al Vrancei, consimțind să nu se mai ridice în contra cauzei acesteia.¹⁸

Sub pretextul verificării actelor, „mâna dreaptă” a lui Roznovanu, starostele Putnei, căminarul Pruncu strânge de la vrânceni „*prin mijlocuire și înșelătorie arătare*”¹⁹, ca „*să li se facă învoire și împărțire a moșiilor lor și cu acest chip înșelător li s-au luat de dânsii și s-au rupt*”²⁰ Cu aprobarea domnului Moldovei, Roznovanu le califică „*netrepaice*” și poruncește distrugerea lor.²¹ Cinic acesta avea să afirme că a făcut acest lucru pentru a împiedica pe vrânceni să-și cheltuiască banii zadarnic prin judecăți, pricini „*aducătoare străngerii și sărăciei vrâncenilor*” *judecându-se cu nemărginire.*”²²

Din rațiuni politice, din 1803 marele vistiernic Iordache Roset-Roznovanu rămâne – formal, desigur – singurul proprietar al Vrancei.

Vrâncenii protestează, Moruzi convoacă Divanul la Focșani, organizând un simulacru de judecată.²³

Datorită problemelor externe ivite, judecata este amânată și până la 1812 cei trei proprietari stăpânesc în liniște Vrancea. Încheierea păcii dintre turci și ruși îl găsește pe Callimachi domn în Moldova; în schimb Roznovanu nu mai este mare vistier, nici Ipsilanti domn în Muntenia.

Până la 1812, vrâncenii au făcut câteva încercări de a deschide procesul, sortite însă eșecului.²⁴

În 1804 s-a descoperit actul de la Bogdan Vodă (1507), prin care satul Păulești era întărit lui Trifan și Ractozii. Un anume preot Ioan, investit în funcția de vechil al Vrancei, e trimis la Iași pentru

¹⁸ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **op.cit.**, doc. nr. 61, p.98-99

¹⁹ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.62

²⁰ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - **op.cit.**, p.171

²¹ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.62

²² **Ibidem**, p.65

²³ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - **op.cit.**, p.171

²⁴ **Ibidem**, p.172

judecată. Are însă o întrevedere cu mitropolitul Veniamin pentru „duhovnicească cercetare” Cert este că în urma acestei întâlniri, el dă o dezmințire; trimite o scrisoare lui Roset-Roznovanu prin care recunoaște justetea stăpânirii lui și caracterul domnesc al pământului Vrancei:²⁵ „atât eu cât și lăcuiitorii Vrâncii nu avem nici o dreptate...”²⁶

Roset-Roznovanu și Moruzi au cumpărat cu bani grei documente folositoare vrâncenilor.²⁷ De pildă, Sandu Sturza, tatăl viitorului domnitor al Moldovei, Ioniță Sandu Sturza a fost acuzat că ar fi vândut lui Roznovanu un asemenea act, pentru o sumă cu care se putea cumpăra un sat întreg (25000 lei)²⁸.

Nu toate documentele ajung însă în mâinile boierului; astfel, vrâncenii cumpără de la boierul Ioniță Balș un document dat de Grigore II Ghica, prin care era stabilită granița dintre Moldova și Transilvania și prin care se confirma dreptul de stăpânire al răzeșilor asupra Vrancei. Vrâncenii au cumpărat acest document cu suma – deloc modestă – de 10000 lei;²⁹ păstrându-l cu deosebită grijă.³⁰

În aceste momente de grea cumpănă, obștea tuturor satelor vrâncene trece la organizare, în vederea susținerii procesului. Acesta va desemna reprezentanții Vrancei în instanță, la 10 august 1813.³¹ Celor trei preoți: Serban Bălan, din Năruja, Teodor Țârde din Spinești și Constantin Taftă din Negrilești li se acordă puteri depline,³² având în mână lor, practic, soarta Vrancei: „Adică noi, toate satele din ocolul Vrâncii..., încredințăm cu acestu zapisu al nostru..., la mâna Sfinției sale părintele Șerban Bălan și la mâna Dumisa(l)i – Toader Țârde și la al lui Constantin Taftă, fiindcă ni se luase strămoșeștile moșiile

²⁵ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.67

²⁶ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **op.cit.**, vol.I, doc.nr.32, p.49-50

²⁷ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - **op.cit.**, p.172

²⁸ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.67

²⁹ **Ibidem**, p.70

³⁰ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **op.cit.**, vol.I, doc.nr.54, p.90

³¹ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.70

³² **Ibidem**

noastre, ..., de „dumnealui vistiernicul Iordache Roznovanu, cu cuvânt că ar fi moșii domnești. Deci, dar noi, făcând sfat între toate satele Vrâncii, am alesu pe acești de mai sus arătați fiind și răzeși și i-am făcut răspunzători din partea tuturor vrâncenilor ca să stea la giudecată până să va isprăvi tot lucrul giudecății după dreptatea ce se va afla...”³³.

Viața colectivă devine intensă, ca urmare a interesului general manifestat față de proces, Sfatul satelor vrâncene funcționează regulat, prin intermediul lui, al obștii întregii Vrance, satele vrâncene alcătuiesc o unică ființă³⁴ și acționează ca un singur om, „așa cum se strâng degetele mâinii, în chip de pumn, când este vorba de a lovi”³⁵.

Cei trei lideri vor fi însoțiți la Focșani, Bârlad și Iași, în timpul procesului, de delegații impresionante, totalizând în jur de 1900 de suflete, în 40 de săptămâni;³⁶ „rânduri, rânduri de vechili... mergeau înaintea domnului pentru dreptatea lor”, cerută „semeț, aspru și hotărât”.³⁷

Pe lângă documentele absolut necesare susținerii cauzei lor, căutate cu febrilitate,³⁸ vrâncenii aveau mare nevoie de bani, pentru a putea face față unui proces de o asemenea amploare; așa încât obștea întregii Vrance a hotărât ca toate satele, indiferent de rezultatul final, să-și dea partea lor de contribuție:³⁹ „deosebit de să va întâmpla sau de bine sau de rău,⁴⁰ noi să fim răspunzători la toate și la cheltuieli, noi toate satele Vrâncii”.⁴¹

³³ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **op.cit.**, vol.I, doc.nr.43, p.70

³⁴ A.V.Sava - **op.cit.**, vol.I, p.XLI

³⁵ H.H.Stahl - **Pentru sat. Cartea echipelor**, Fundația Culturală „Principele Carol”, p.12

³⁶ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - **op.cit.**, vol.I, doc.nr.54, p.89-90

³⁷ H.H.Stahl - **op.cit.**, p.19

³⁸ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - **op.cit.**, p.175

³⁹ I.C.Filitti - **Opere alese**, Editura Eminescu, București, 1985, p.354

⁴⁰ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, doc.nr.43, p.70

⁴¹ **Ibidem**, p.71

Lungile, îndelungatele și atât de reprezentative delegații vrâncene, actele redactate și cumpărate, plocoanele către oamenii Domniei sosiți la fața locului, către slujbașii domnești, returnarea sumelor împrumutate, cu dobânzi cu tot, campania de strângere a actelor, acatistele pe la biserici – toate acestea însemnau bani grei; și toate aceste cheltuieli - pentru delegații vrânceni, pentru „*logofeția Divanului, care au scris anafurilele și hrisovul și perilipsurile de la toate scrisorile mănăstirilor megieșite*”, pentru acte puse „*supt păstrare*”, pentru căutarea de scrisori pe vrâncenii fugiți pe la alte locuri înstrăinate”, pentru osteneala logofătului al doile și difetarului și condicarului”, pentru „*ispravnicului de aprozi și zapciul de aprozi*”, pentru „*acei orandatori*” care „*au venit ca să caute jafurile orândatorilor, pentru căutarea dreptății nu doar la Cezarii*” vremii ci și la Cel atotputernic („*sărindare, acatiste, paraclisă și sfintele moaște*”) și pentru „*dobânzile banilor, de la locurile ce s-au împrumutat*” – se ridică la suma de 78550 lei⁴².

Cei 78550 lei reprezintă suma contribuțiilor celor 14 sate vrâncene, în timpul procesului Vrancei cu Roznovanu, după cum urmează: un sat modest – Coza, 2144 lei, cinci sate înstărite: peste 4000 lei – Voloșcani și Tulnici cu peste 5000 lei – Colacu, Vidra și Poiana și opt sate bogate – toate, cu peste 6000 lei – Găurile, Valea Sării, Negrilești, Bârsești, Păulești, Năruja, Spinești, Nereju.⁴³

Fiece sat a plătit, deci, după posibilități, suma fiind la rândul ei, proporțională cu întinderea pământului stăpânit. Sumele erau încasate de „*strângătorii de bani*”, care eliberau pentru acestea chitanțe.⁴⁴ La acest efort financiar au contribuit și „*străinii de Vrancea*”, ce arendaseră aici terenuri, cu sume mai mici, dar fără îndoială necesare.

Din lipsă de bani, vrâncenii au colectat produsele zonei pentru a le vinde; erau destinate pentru piață mari cantități de brânză preparate în „*brânzăriile comune*” ale Vrancei; satele din sud

⁴² Ibidem, doc.nr.54, p.89-90

⁴³ Ibidem, doc.nr.55, p.91

⁴⁴ H.H.Stahl - op.clt., vol.I, p.334

ipotechează sau chiar renunță definitiv la anumite fâșii de teren, pentru satele din nord, pentru a face rost de bani;⁴⁵ în fine, s-a recurs și la formula împrumutului nu mai puțin de 2500 lei fiind împrumutați de vrânceni de la un negustor ieșean.⁴⁶

După deschiderea procesului, membrii divanului au luat în considerație „*pledoariile*” celor două părți aflate în instanța de judecată; aducându-se argumente de natură juridică, se face prima încercare de evidențiere într-o dezbateră publică, a specificului proprietății feudale, în Moldova.⁴⁷

Roset-Roznovanu avea să-și susțină teza sa în „*jaloba*” trimisă divanului domnesc.

Consideră că nu e suficientă întărirea dată vrâncenilor de Grigore Ghica Vodă. Contestă, apoi, valabilitatea actului: pecetea nu mai apare în alte documente, dania nu e „însămnată” „*de acel ci au scris-o*”; actul în sine nu se aseamănă cu nici un hrisov; el face trimitere doar la tradiție, atât în ce privește hotărnicirea cu ungurii, cât și a răzeșilor, ei între ei.

Subliniază faptul că în letopisețele Moldovei nu se menționează faptul că vreun domn a dăruit întregul ocol al Vrancei țăranilor vrânceni, cu excepția lui Vasile Vodă pentru mănăstirea Soveja. În plus, nu e de neglijat nici faptul că unii boieri mărturisesc sub jurământ că Munții Vrancei ar fi fost domnești.

În legătură cu „*scrisorile*” pe care vrâncenii nu le au și care au ajuns în mâna lui, vistiernicul afirmă că nu au fost distruse și că nu menționau vreo danie pentru ocolul Vrancei, fiind vorba doar de plângerile în legătură cu dreptul lor străvechi pe aceste pământuri. Și-apoi, „*dacă ar fi fost Vrancea danie, ar fi avut și îndatorire către „ocârmuirea Vrâncii*”; acest lucru nu poate fi credibil, căci niciodată munții nu au fost făcuți danie țăranilor.⁴⁸

⁴⁵ Ibidem, p.335

⁴⁶ A.V. Sava - op.clt., vol.II, p.XII

⁴⁷ C.Constantinescu-Mircești - op.clt., p.70

⁴⁸ A.V.Sava - op.clt., vol.I, doc.nr.216, p.161-164

Este de părere că Vrancea este pământ domnesc, devenit proprietate particulară prin donațiile făcute de către Vodă boierilor, ca recompensă pentru serviciile aduse.⁴⁹

În condițiile în care cauzele concesiilor acordate de Vodă vrâncenilor au dispărut, aceștia stăpânind pământul datorită toleranței domnului, neavând titlul de proprietate însă, ei trebuie să se supună dreptului suveranului, care are în posesie întreg pământul țării.

Aproape sfidător, aduce un ultim argument: acela că Vodă, conform uzanțelor, nu are dreptul să încalce o danie făcută de predecesorul său...⁵⁰.

„Jalba” vrâncenilor vine să contrazică opinia lui Roznovanu Se arată că hrisovul obținut de răzeși de la Grigore Ghica Vodă *„n-ar fi fost protocolit de nimeni”*; mai mult, acesta a fost întărit de urmașul său, Constantin Mavrocordat. *„Moșiile noastre”* spun răzeșii – sunt *„adiverite prin dreale ce am avut de la bătrânii domni...”* *„ca să ne fie ocină și uric în veci”*⁵¹.

Răzeșii condamnă fapta căminarului Pruncu și a slugerului Toma Stamatin, care prin înșelăciune le-au luat *„scrisorile”*, care nu au fost arse *„pentru că erau netrebnice”* iar *„ci ca să se poată stinge desăvârșit dreptatea noastră”* În zadar încearcă boierul să afirme că actul de danie al lui Bogdan Vodă, acordat lui Ioan și Trifan pentru satul Păulești, ar semnala prezența unor străini în Vrancea, căci, spun răzeșii *„străini nu se poate socoti a fi moșinaș și răzăș împreună cu noi”*.⁵²

Printre actele care pledează pentru cauza vrâncenilor sunt amintite cele *„19 scrisori a Mănăstirii Soveja și 4 a Mănăstirii Cașin”* ca și cea referitoare la *„altă moșie numită Valea Albina, care este în trupul moșiilor Vrâncii, întăritură prin uric de la... Ștefan Voievod lui Vlășan Crețosul...”*

Faptul că munții *„Sboinele și Clăbuciu”* ar fi fost domnești nu

⁴⁹ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu- op.clt., p.175

⁵⁰ Ibidem, p.176

⁵¹ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - op.clt., vol.I, doc.nr.41, p.65

⁵² Ibidem, p.66

pot servi pentru generalizarea acestei situații la scara întregii Vrance, căci acești doi munți sunt „*osebiți din moșiile Vrâncii*”

Nedesmințind înțelepciunea țărănească, răzeșii îl îndeamnă pe Vodă să cerceteze actele Lipanilor, pe care boierul nu le-au distrus...⁵³.

Cauza vrâncenilor a fost susținută de Costachi Negri, prin memoriul înaintat de acesta consulului Pini.⁵⁴

Se arată de la bun început că atât Ipsilanti, cât și Moruzi, nu au fost suficient de documentați în această problemă. Sub domnitorul Șuțu, actele sunt arse. Singurele documente luate în considerație sunt cele ale unor țărani corupți care recunosc că munții aparțin Domniei, fiind mulțumiți cu siliștile satelor și cu făcăturile făcute de ei. Dar acapararea satelor nu poate fi astfel motivată...

Vrâncenii sunt stăpâni aici de cinci secole, fiind recunoscuți ca proprietarii în hrisoavele vechilor domnitori. Vrancea nu e cumpărată de domn, nu e moștenită, nu e târg sau reședință de ținut, nu e pământ fără stăpân nu e stăpânită prin uzurpare, nu a fost confiscată pentru „lese majeste”, nu a avut stăpâni fără urmași, nu a dus domniei un venit fix și regulat.⁵⁵

Satele au aparținut inițial câtorva familii, care s-au multiplicat prin rudenie... ajungându-se astfel, de la 30 - 40 familii, în timp de 500 ani ca cele 14 sate să aibă 10000 suflete. Chiar dacă nu ar fi existat documente, vrâncenii trebuie recunoscuți ca proprietari,⁵⁶ termenul de 30 de ani prevăzut de lege în situații ca acestea fiind depășit de aproape 20 de ori.⁵⁷

La 1 martie 1813 apare anafora Divanului care dă dreptate vrâncenilor, pe baza documentelor de la Grigore Ghica Vodă, de la mănăstirile Cașin și Soveja,⁵⁸ de la Constantin Cantemir Vodă

⁵³ Ibidem, p.67

⁵⁴ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.177

⁵⁵ Ibidem, p.178

⁵⁶ Ibidem, p.179

⁵⁷ Ibidem, p.179

⁵⁸ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - op.clt., vol. I, doc. nr.47, p.78

(cumpărături și danii în Vrancea pentru mănăstirea Mera): „*Deci răzeșii din Vrance... dovedescu că și domnii cunoscându-i de stăpâni*⁵⁹ *a celor moșii au cumpărat părți de ocini de la dânșii...*⁶⁰

Dezvăluind numele copărtașilor la afaceri, Roznovanu cere o amânare de 6 luni, timp necesar pentru a strânge dovezi pentru cauza lui.⁶¹

Hrisovul domnesc dat în data de 20 octombrie 1813, în baza hotărârilor divanului, confirmă sentința dată anterior,⁶² în urma cercetării a 14 documente (întăriri de ocini răzășești, acte de vânzare-cumpărare, conflicte generate de stăpânirea proprietății în cadrul răzășiei, dar și între răzeși și lăcașele de cult din zonă). Menționându-se că este vorba despre o uzurpare a drepturilor vrâncenilor la pământul lor,⁶³ se atrage atenția că Vrancea nu trebuie confundată cu un loc domnesc, domnii având aici doar câteva cumpărături.⁶⁴

La 20 decembrie 1814, după alte anulări și insistente presiuni făcute asupra domnului, Scarlat Callimachi Vodă al Moldovei, va întări stăpânirea vrâncenilor⁶⁵ pe întreg cuprinsul ocolului Vrancea: „...toate moșiile din ocolul Vrâncii au fost dintru în vechime drepte moșteniri a răzășilor vrânceni, iar nu moșii domnești...” Documentele vrâncenilor – a căror număr a crescut în timpul procesului – ⁶⁶ nu puteau duce la alt deznodământ.

Încă din 1813, Roset-Roznovanu trece drepturile sale asupra lui Constantin Ipsilanti, în speranța că va câștiga acesta. În urma intervenției acestuia din urmă pe lângă oamenii influenți ai marelui

⁵⁹ Ibidem, p.79

⁶⁰ Ibidem, p.80

⁶¹ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.179

⁶² Ibidem

⁶³ A.V.Sava - op.clt., vol.I, doc.nr.217, p.169-177

⁶⁴ Ibidem, p.171, note

⁶⁵ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.181

⁶⁶ A.V.Sava - op.clt., vol.I, doc.nr.223, p.181-184

vecin de la răsărit, consulul general Pini și Stroganof, ministrul rus la Constantinopol, încearcă să dezgroape afacerea.⁶⁷

În ianuarie 1817 Obșteasca Adunare, prin anaforaua dată, reconfirmă hotărârea anterioară dată de Divan și întărită de domn.⁶⁸ În acest act se menționează că Vrancea era populată dinainte de venirea romanilor în Dacia;⁶⁹ așadar, dreptul de proprietate al răzeșilor nu derivă de la Domnie, căci primii domni ai Modovei întăresc stăpâniri străvechi, anterioare „descălecării”.⁷⁰

În plus, domnii au cumpărat pământuri de la răzeșii din Vrancea, fără a le încăleca, ci, mai mult, recunoscându-se dreptul de proprietate, chiar dacă nu aveau danie pe ocinile lor; tradiția și îndelungata stăpânire erau respectate, ele însele ținând loc de act.

Neavându-se pentru ce să se dea danie, s-au întocmit doar întăriri. Documentele de vânzare – la rândul lor – ca și cele menționate anterior, atestă o stăpânire destul de veche în zonă, pentru a garanta dreptul răzeșilor la proprietate.

Nefiind loc pustiu, nefiind moșie tăinuită, nefiind loc de braniște și loc de târg, Vrancea nu putea fi loc domnesc. În plus, cazul Vrancei era în spiritul legii a acelor vremi, care menționa că orice moșie laică stăpânită în continuu timp de 40 de ani, cu sau fără titlu de proprietate, se câștigă prin posesie „și va avea-o statornică”

Documentele analizate (vânzări către domni și boieri, hotărâniciri, documentele moșiilor învecinate cu Vrancea, daniile făcute de vrâncenii mănăstirilor din zonă toate atestă pe răzeși ca proprietari ai pământului vrâncean.⁷¹

Consulul Pini, în aceeași lună, cere lui Scarlat Callimachi Vodă să-i fie dată Vrancea lui Ipsilanti, ca „*expresie formală a voinței majestății sale împăratului întregii Rusii*” și aceasta după 2 luni de

⁶⁷ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.182

⁶⁸ Ibidem, p.183

⁶⁹ A.V.Sava - op.clt., vol.I, doc.nr.225, p.186-187

⁷⁰ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.183

⁷¹ A.V.Sava - op.clt., vol.I, doc.nr.225, p.186-187

tratative duse de Pini cu Scarlat Callimachi.⁷² În această situație, C.Negri redactează memoriul de răspuns în care se arată că domnul Moldovei ar reexamina juridicește cazul, „*dacă reclamantul și curtea imperială a Rusiei găsește lucrul acesta necesar.*”⁷³

În 1819, Mihail Șuțu devine noul domn fanariot al Moldovei și ultimul⁷⁴ Roset-Roznovanu, cu sprijinul lui Stroganov, reprezentant între altele al intereselor lui Ipsilanti la Constantinopol, încearcă să obțină anularea hrisovului lui Scarlat Callimachi.⁷⁵ E atât de sigur că va recăpăta Vrancea, încât se gândește la datoriile pe care răzeșii le au față de el...⁷⁶

Spălându-se pe mâini precum Pilat din Pont, Mihail Șuțu îndeamnă pe Roznovanu și susținătorii lui ruși să recurgă la tratative cu vrâncenii, acesta eșuează însă...⁷⁷

Unica soluție, după Roznovanu, ar fi fost „*un firman de restituire*” a Vrancei, cerut în numele Curții protectoare a Rusiei.⁷⁸ Stroganof respinge ideea, afirmând că această „*afacere particulară*” a Moldovei nu trebuie să implice un amestec al celor două puteri, suzerană și protectoare, căci un asemenea gest ar putea sta la originea unui eventual dezechilibru politic.⁷⁹

Evenimentele de la 1821 vor scoate de pe scena istoriei atât familia Ipsilanti, cât și pe Roznovanu,⁸⁰ așa încât după 1821, în timpul domniei lui Ioniță Sandu Sturdza, problema revizuirii procesului Vrancei nu s-a mai pus.⁸¹

...În sfârșit, vrâncenii aveau liniște; marele pericol trecuse. Încă

⁷² C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.183

⁷³ Ibidem, p.84

⁷⁴ C.Constantinescu-Mircești - op.clt., p.82

⁷⁵ C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.185

⁷⁶ C.Constantinescu-Mircești - op.clt., p.82

⁷⁷ Ibidem, p.84

⁷⁸ Ibidem

⁷⁹ Ibidem, p.85

⁸⁰ Ibidem, p.187

⁸¹ Ibidem, p.89

din 1813, vrâncenii se socotesc din nou oameni liberi și proprietari, își ocupă pământurile și refuză să mai plătească vreo danie lui Roznovanu.⁸² Un an mai târziu dau foc cârciumilor boierești și alungă slujbașii boierești;⁸³ „Hora mare” a Vrancei răsună în tot ținutul;⁸⁴ e lesne de închipuit starea sufletească a răzeșilor, căci ce bucurie poate fi mai mare pentru un țăran, decât aceea de a fi liber și de a fi stăpân pe pământul moștenit de la străbuni?

Vrancea întreagă a fost recunoscătoare față de cei trei preoți, vechili ai Vrancei, care au reprezentat Vrancea în proces, astfel, cu ocazia împărțirii munților, între satele vrâncene de la 1817 s-au alocat diverse sume celor care *„au fostu în giudecată pentru moșiile Vrâncii”*⁸⁵, după cum urmează: preotul Șerban primește 30 lei din partea satelor Năruja și Nistorești; Toader Țârde primește 10 lei din partea satelor Spinești și Săcătura Văsui; în fine, numitul Taftă din Negrilești primește din partea acestui sat suma de 12 lei,⁸⁶ sume în baza cărora primesc părți din munți.

Preotul Șerban Bălan, unul din artizanii victoriei cauzei răzeșilor, primește de la aceștia *„...scutiri din greutățile obștești, bucurări la toate soloasele Vrancei”*, toate acestea *„întărite porin jurământ înfricoșat”*⁸⁷, este vorba de anumite cote – părți din munții Lapoșul de Sus și munții Munțișoarele⁸⁸ de scutiri de la contribuțiile comune.⁸⁹

Procesul cu boierii Lipan

Satul Păulești din Vrancea este dăruit de către Bogdan al III-lea Vodă lui Trifan și Ractози, la începutul secolului XVI. Unuia dintre

⁸² C.Constantinescu-Mircești, I.Dragomirescu - op.clt., p.181

⁸³ Ibidem, p.182

⁸⁴ C.Constantinescu-Mircești - op.clt., p.77

⁸⁵ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - op.clt., vol.I, doc.nr.73, p.126-127

⁸⁶ Ibidem, p.128

⁸⁷ H.H.Stahl - Pentru sat..., p.13

⁸⁸ C.Constantinescu-Mircești, H.H.Stahl - op.clt., vol.I, doc. nr.74, p.130

⁸⁹ Ibidem, doc.nr.67, p.113

descendenții acestora, Andrieș Lepădat, Mihail Racoviță Vodă îi întărește la 1718 părțile de moșie ce i se cuvin în hotarul Păuleștilor.⁹⁰

Căpitanul Ioniță Lipan, descendent din neamul vornicului Lepădat⁹¹ începe din 1801 procesul de revendicare pentru o parte din moșia Păulești.⁹²

Neamul Lipanilor este unul boieresc și răzeșesc totodată⁹³, cu drepturi precise, atestate documentar.⁹⁴ Poate fi considerat un exemplu clasic de diferențiere în cadrul obștii; prin favoarea domnească și ocuparea unor diverse funcții, unii răzeși dobândesc influență și avuție, urcând în ierarhia socială; tocmai de aceea, nu aspiră numai la hotărnicirea părților lor în vederea ieșirii din indiviziune, ci și la cumpărarea unor trupuri de moșie ale „codevălmașilor”⁹⁵.

Printr-o jalbă adresată domnului Moldovei în 1802, căpitanul Ioniță Lipan cere din nou ieșirea din devălmășie. Adversarii lui – neamul răzășesc al Săcălușeștilor – arată că pământurile lor sunt cumpărate cu zăpis de la tatăl căpitanului, Nicolae Lipan,⁹⁶ fapt dovedit ulterior de un document din 1816.⁹⁷ Din aceeași sursă aflăm că părțile au ajuns cu judecata la Divan și apoi la Focșani. La Divan s-a „scos carte de blăstăm și ne-au rânduit la Focșani, cari a luat să fi a lui. Noi (răzășii-n.n.) n-am îndrăznit ca să luăm, iar Ioniță Lipan au luat-o, că au zis că nu-i condeiu taică-său și ne-au rupt și zăpisăle noastră...”⁹⁸

Așadar, căpitanul Ioniță Lipan are câștig de cauză; un an mai târziu, va arenda moșia banului Toma Stamatini.⁹⁹ În acest an, Vrancea

⁹⁰ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.91

⁹¹ A.V.Sava - **op.cit.**, vol.II, p.XIII

⁹² C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.91

⁹³ **Ibidem**, p.59

⁹⁴ **Ibidem**, p.67

⁹⁵ I.C.Filitti - **op.cit.**, p.200

⁹⁶ A.V.Sava - **op.cit.**, vol.II, p.XIII

⁹⁷ **Ibidem**, doc.nr.79, p.75

⁹⁸ **Ibidem**, p.76

⁹⁹ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.91

intrând în stăpânirea vistiernicului Roset-Roznovanu, cei doi boieri, prin intermediari, ajung la o înțelegere, Roznovanu cumpărând „*parte lipăneasă*” din Vrancea.

După ce Vrancea redevine liberă, fiii lui Ioniță Lipan își vor revendica moșiile tatălui lor;¹⁰⁰ în 1833, ei pun mâna pe „*partea lipăneasă*” din Păulești; în 1842 pretind muntele Lapoș și o parte din satul Bârsești,¹⁰¹ cumpărătură de la un răzeș din zonă.¹⁰²

Deși două documente din aprilie 1815 și unul din mai 1819 fac să rezulte clar faptul că Ioniță Lipan a vândut partea sa de moșie unor răzeși din neamul Săcălușeștilor,¹⁰³ pericolul spargerii unității obștești fiind real și grav, vrâncenii consimt să plătească lipanilor 74500 lei, cumpărându-le astfel drepturile deținute de ei în Vrancea.¹⁰⁴

În cazul primului proces, unul din aspectele ce merită a fi subliniate este acela al siguranței cu care acționează marele vistiernic. Este conștient că susține o cauză injustă, dar crede că la sfârșitul spectacolului oferit de trubadurii momentului se va încununa de lauri. Știe că totul e de partea lui: Vodă, care vede în Vrancea doar o sursă de bani, imperios necesară; mitropolitul, care neglijează soarta „*erilor domnului*”, pentru a nu periclita poziția Bisericii... și, de ce nu, propria sa poziție; marii boieri care se bucură ori de câte ori se crează câte un precedent, căci răzășii mai erau în Moldova, iar setea lor de avuție – nestăvilită; oamenii politici importanți din Imperiul Țarist, bucuroși să-și creeze pioni ai politicii imperiale în Principate...

Face orice ca să pună mâna pe pământul Vrancei; și, după cum bine spunea Al.Odobescu, faptul că „*bogățiile is amăgitoare*” îi întunecă omului rațiunea și-i distruge simțul moralei. Așadar, nu e de mirare că Roznovanu recurge la vânzări camuflate (actul de danie însuși ascunde o asociere), la cumpărări de documente și distrugeri

¹⁰⁰ A.V.Sava - *op.cit.*, vol.II, p.XIV

¹⁰¹ C.Constantinescu-Mircești - *op.cit.*, p.91

¹⁰² P.Poni - *op.cit.*, p.74

¹⁰³ A.V.Sava - *op.cit.*, vol.II, doc.nr.74, p.73, doc.nr.75, p.74, doc.nr.89, p.87-88

¹⁰⁴ C.Constantinescu-Mircești - *op.cit.*, p.91

parțiale ale acestora, la negarea autenticității altora, la răstălmăcirea lor ridicolă, la negarea tradiției însăși, la ignorarea politicii interne a Sfatului (în legătură cu statutul ținuturilor de margine), la prejudicierea prestigiului Statului pe plan extern (obligând Statul să motiveze Rusiei justetea măsurilor luate) prilejuind exercitarea unor presiuni care vor înceta nu numai din dorința țarului de a nu deteriora raporturile cu Înalta Poartă, ci și datorită atitudinii demne, diplomatice și conciliante a Domniei...

La rândul lor, răzeșii impresionează prin unitatea de gândire și acțiune, prin efortul financiar făcut, prin dârzenia și curajul dovedit în apărarea drepturilor și libertăților lor. Nimic nu i-a făcut să dea înapoi – nici trădările unor răzeși mituiți de boieri sau intimidați de biserică, nici presiunile autorităților, nici lipsa de bani și – la un moment dat – de documente.

Un rol extrem de important l-au avut și vechilii răzeșilor care, deși doar cu o brumă de învățătură, au știut să-și folosească înțelepciunea caracteristică țăranului și dârzenia întru apărarea moșiilor și libertății lor juridice, nu oricum – ci cu actele în mână. Adevărații avocați ad-hoc, acești modești preoți de țară, semeți și aspri au știut să scoată în evidență valoarea documentelor existente, care le motivează statutul, injustiția opiniilor boierului, samavolniciile lui și inexactitățile tezei sale acuzatoare (Roznovanu folosind documente prin care, de fapt, se acuză pe sine!) îmbinând cuvântul simplu și hotărât cu fina ironie... Și Dumnezeu a vrut ca bucuria produsă de câștigarea procesului, pe cât de mare, pe atât de tulburătoare, să nu fie vremelnică!

Experiența acumulată în cursul derulării acestor evenimente îi vor ajuta pe vrânceni să depășească un al doilea mare pericol – și anume spargerea unității obștii vrâncene de către boierii Lipan. Primejdia venea acum nu din exterior, ci din lăuntrul obștii răzășești: în virtutea statutului lor de devălmaș, Lipanii, boieri și răzeși totodată – boieri prin averi și funcții și răzeși prin pământul avut în devălmășie – puteau cumpăra drepturile de folosință ale codevălmașilor „*pauperi, fără ca obștea să se poată împotrivi*”; posibilități aveau, iar răzeși

nevoiași erau destui... Ieșirea din devălmășie, intens solicitată de către Lipan, ar fi dus la apariția unei enclave de proprietate individuală în plină devălmășie, creându-se astfel un precedent extrem de periculos pentru obște.

Ținând cont de faptul că au de-a face cu slujbașii ai Statului, fiii căpitanului Ioniță Lipan fiind unul căminar (Gheorghe)¹⁰⁵, iar celălalt spătar (Iorgu)¹⁰⁶ – oameni cu bani, dar și cu influență – și neuitând marile dubii ale răzeșilor asupra documentelor concretizate în refuzul depunerii jurământului în Casa Domnului, vrâncenii, deși dispuneau de acte care pledau pentru cauza lor – certe de astă dată – preferă, pentru mai multă siguranță, să cumpere drepturile Lipanilor.

Încă odată, răzeșii izbutesc în țelul lor, salvând unitatea obștii.

¹⁰⁵ A.V.Sava - **op.cit.**, vol.II, p.187

¹⁰⁶ P.Poni - **op.cit.**, p.74

MATEI MILLO LA FOCȘANI (1851)

Maria Dumitrescu

Horia Dumitrescu

Cu teatrul nu se câștigă parale! Arta nu este marfă de speculă! Idealul nu se poate pune amanet! Actorul dă vorbe multe pentru parale puține! Teatrul e un cadru bogat pentru tablouri adesea mediocre! Cel ce se urcă pe scenă, se urcă în cer, unde ceasul mâncării nu bate niciodată!

Matei Millo

La Focșani „*cea dintâi informație precisă ce avem despre reprezentațiile de teatru ce s-au dat în orașul nostru*”¹ datează de la sfârșitul lunii iulie – începutul lunii august 1851².

Inegalabilul **Matei Millo (1814-1896)**, devenit actor profesionist la 1 martie 1847³, pleacă, în mai 1851, în turneu prin Țara Românească, primul din seria numeroaselor turnee care culminează cu triumfătoare expediție întreprinsă în Ardeal (1870), succedându-se apoi până în anul 1895, când are loc ultimul periplu.⁴

Motivul real al acestui prim turneu îl constituie lipsurile materiale: „*Totdeauna încurcat și înglodat în daraveri de bani, plecase din Iași*

¹ I.M.Dimitrescu – **Îndrumătorii (Figuri focșănene de ieri)**, Tipografia „Sentinela”, Focșani, 1933, p.4

² *Ibidem*

³ **Dicționarul limbii române de la origini până la 1900**, Editura Academiei RSR, București, 1979, p.575

⁴ *Ibidem*

să-și «dreagă busuiocul», cum avea obicei să zică, la București.

Strălucita sa reputațiune trecuse de mult însă hotarul la noi și numai vestea sosirii lui înțetise neastâmpărul și nerăbdarea în toată lumea”⁵.

Turneul a cuprins reprezentații teatrele în orașele Roman, Bacău, **Focșani**, Brăila și Galați.⁶

Prezența lui Millo la Focșani se mai datora și altor două cauze: apele umflate ale Milcovului⁷, care nu-i permiteau să treacă în Țara Românească și – ca între artiști – intrigile unor confrăți munteni care fac să nu obțină viza pașapoartelor⁸.

Din trupa Millo făceau parte: Smaranda Merișescu⁹, Gabriela Negroiu, Nini Valéry¹⁰, Theodor Theodorini¹¹, Neculai Luchian¹²

⁵ D.C.Ollănescu – **Teatrul la români**, Ediție îngrijită, prefată, note și comentarii de Cristina Dumitrescu, Editura Eminescu, București, 1981, p.226

⁶ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.4

⁷ D.C.Ollănescu – **op.cit.**, p.226

⁸ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.4

⁹ **Smaranda Merișescu (?-1876)**. Elevă a Conservatorului filarmonic – dramatic din Iași, studiază muzica cu Paolo Cervatti și declamația cu Gheorghe Asachi. A jucat aproape tot timpul la Teatrul Național din Iași. Interpretă prin excelență a comediei originale, a avut realizări care au intrat în tradiție: Caliopei Busuioc din „Muza de la Burdujeni” de C.Negruzzi, Coana Zamfira din „Piatra din casă” de Alecsandri sau Coana Chirița în toate comediiile lui Alecsandri: „Chirița în Iași”, „Chirița în provincie” sau în cânteculele comice: „Impresiunile voiajului Coanei Chirița” și „Coana Chirița în balon” (**Istoria teatrului în România**, vol.II (1849-1918), Editura Academiei RSR, București, 1971, p.526)

¹⁰ **Nini (Eugénie) Valéry**. Artistă dramatică, născută la 1 mai 1835, la **Focșani**, fiica unor artiști francezi, Valéry-Momenet, stabiliți în țară pe la 1833. A debutat pe scenă în 1846, jucând roluri în limba franceză, în Teatrul Talpan din Iași. În anul 1848, în timpul direcțiunii lui Matei Millo, a jucat pentru prima dată în limba română rolul Îngerul păzitor din „Baba Hârca” – prima operetă românească, a cărei premieră a avut loc la 26 decembrie 1848. În 1852 pleacă la București, unde debutează în Sala Slătineanu și, în același an, face parte din personalul

și Nicolau.

Lui Matei Millo, odată sosit la Focșani „*prin sprijinul marelui agă și ginere al domnitorului Alecu Plagino, – care avusese prilej să-l*

Teatrului Național, unde a jucat opt ani. Din 1859-1860 joacă la Teatrul din Craiova sub direcția lui Theodor Theodorini. Aici, se căsătorește în 1875, cu poetul – căpitan Ioan Gănescu. Roluri memorabile în: „*Bădăranul boierit*” de Molière, „*Radu Calomfirescu*” de I.Dimitrescu, „*Lumpatius Vagabondus*” de I.Nestroy, „*Judita și Olofern*” de Fr.Hebbel, ca și în comediile lui Matei Millo („*Un trântor cât zece*”, „*Tuzu-Calicu*”) și Vasile Alecsandri („*Chirița în Iași*”, „*Piatra din casă*”, „*Doi morți vii*”). După moartea soțului ei, se retrage din teatru în 1883 și se stabilește la Iași (L.Predescu – **Enciclopedia României. Cugetarea. Material românesc. Oameni și înfăptuiri**, Ediție anastatică, Editura Saeculum I.O. – Editura Vestala, București, 1999, p.82; dr.C.Diaconovich – **Enciclopedia română. Publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român de...**, Tomul III, Kemet-Zymotic (Cuprinde 18819 articole cu 2 harte, 2 adnexe și 16 ilustrațiuni în text), Editura și Tiparul lui W.Krafft, Sibiu, 1904, p.1189; **Istoria teatrului în România**, vol.II (1848-1918), p.530-531)

¹¹ **Theodor Theodorini (1823-1873)**. Și-a început cariera teatrală la Iași, colaborând cu Poni, Luchian, Millo. Trecând la Teatrul din București, a jucat un timp în trupa lui C.Caragiale și, ulterior, s-a stabilit la Craiova, unde a depus o activitate pasionată și statornică în calitate de director. Dintre rolurile deținute, remarcăm: Don Cezar de Bazan, Robert Macaire, din melodramele cu aceleași nume, create la Paris de Frédérick Lemaître (**Istoria teatrului în România**, vol.II (1848-1918), p.530)

¹² **Neculai Luchian (1821-1893)**. A făcut parte din elevii Academiei Mihăilene. După studii de artă dramatică la Paris, cu Pierre-Alfred Ravel și Pierre Levassor, întors la Iași, joacă atât la Teatrul de Varietăți, cât și în spectacolele trupei franceze conduse de Marie Thérèse Frisch. După plecarea lui Matei Millo din Iași, Neculai Luchian – discipol și emul al acestuia – conduce în mai multe rânduri teatrul ieșean și devine promotorul unui stil comic original, care continuă tradiția inaugurată de maestrul său. În 1879, la înființarea Societății Dramatice, este declarat societar clasa I. A creat un repertoriu bogat de roluri în comedia autohtonă și străină, traducând și adaptând o serie de comedii bulevardiere franțuzești. A jucat în toate comediile și vodevilurile lui Alecsandri – prietenul și admiratorul

vadă jucând și să se «înnnebunească de dânsul» la Iași, când fusese trimis de Vodă să-l reprezinte la o nuntă din familia princiară, – i se făcură toate înlesnirile, i se împliniră toate cererile”¹³.

Pentru reprezentațiile trupei Millo: „o mare magazie de sare, atunci deșartă, fu repede transformată în sală de teatru, acoperindu-i tavanul și pereții cu pânză de America; un bordei de bârne, ciritei și copăcei tufoși de la pădure, închipuiră scena și culisele, dintre care ieși „Șoldan Viteazul”, care, cu acompaniamentul unor boieri diletanți, a jucat și a cântat în miezul aplaudării zgomotoase a unui public atât de îndesat, că unii spectatori ședeau chiar la umbra teilor. Perdeaua căzu și, ridicându-se, înfățișă pe dascălul Gaetanis, care, cu toată „Nunta țărănească”, a desfătat cu așa nimerire pe focșăneni, că a doua zi căutau spre Vrancea, nu cumva o nouă ploaie va spori puhoiul, spre a împiedica înaintarea oaspeților dramatici”¹⁴.

Prima piesă prezentată a fost totuși „Coana Chirița” de Vasile Alecsandri „care trebui să se dea de trei ori până s-o poată vedea toată lumea”¹⁵.

A urmat „Baba Hârca”, care s-a bucurat de „un succes nebun, care desfundă mahalalele și făcu zile după zile și seri după seri să curgă lumea la porțile teatrului”¹⁶.

Repertoriul a mai cuprins: „Muza de la Burdujeni”, „Herșcu Buccengiul”, „Ursul alb și Ursul negru”, „Tuzu-Calicu”, „Doi morți vii”, precum și „Căsătoria fără voie”, farsa molierească „cu truculența ei populară și coloritul viu”¹⁷, care i se potriveau de minune lui Millo.

lui – și a creat modele de interpretare în farsele și comediile de succes ale timpului: Nonancourt în „Pălăria florentină” de E.Labiche și M.Michel, Pupinel în „Omul care-și ucide femeia”, Lefebre în „Două despărțenii”, Jocris în „Sora lui Jocris” (Ibidem, p.525)

¹³ D.C.Ollănescu – op.cit., p.226

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Istoria teatrului în România, vol.II (1849-1918), p.117

Reprezentările trupei Millo au constituit pentru focșăneni un moment unic de desfătare sufletească, așa cum nu mai avuseseră până atunci: „*vestea despre Millo luase într-atâta proporțiunile unui eveniment, că veneau boierii de pe la moșii să-l vadă jucând și chiar Vodă cu Doamna se coborî, de două ori, de la Câmpina, într-adins pentru a se duce la teatru*”¹⁸.

Dintre actori, o impresie deosebită a lăsat focșăneanca Nini Valéry „*care întorsese capetele multora cu minunatul ei temperament grațios, ușor, natural, ajutat de eleganța și atrăgătoarea plasticitate a trupului, cum și de glasul ei bine timbrat, dulce și plin de căldură*”¹⁹.

Turneul de la Focșani i-a adus lui Matei Millo și dorita redresare materială. Dintr-o scrisoare publicată în „**Gazeta de Moldova**” aflăm că: „*Nici d-lui Millo nu a putut displace ist caz (apele mari ale Milcovului), care au dat acea politie, dar și casierului i-a venit bine, căci nefiind acolo modă a râde pe datorie, doritorii plăteau în numărătoare un bilet de intrare câte un irmilic și mulți ar fi dat un galben, de ar fi găsit loc*”²⁰.

Intervenția lui **Barbu Știrbei (1849-1853, 1854-1856)** rezolvă trecerea graniței în... Țara Românească²¹.

Vornicul Iordache Pruncu i-a înlesnit lui Millo toate mijloacele pentru a-i trece „*mulțimea de calabalâc*”, fără plată la vamă, dându-i chiar propria sa caretă ca să se deplaseze până la Râmnic, de unde, cu ajutorul lui Al.Stavăr, purcese la Buzău²².

La trecerea Milcovului, pentru toată siguranța i s-au dat câțiva pichetași (soldați), căci apele erau încă mari. Pașaportul i s-a vizat fără nici o greutate, atât pentru el, cât și pentru personalul trupei. Punctul de vamă din Focșanii-Munteni avea comandant pe **Constantin**

¹⁸ D.C.Ollănescu – op.clt., p.226

¹⁹ Ibidem

²⁰ Ibidem, p.401

²¹ I.M.Dimitrescu - op.clt., p.4

²² D.C.Ollănescu - op.clt., p.401

Ollănescu (1816-1884), numit în această funcție din 1846,²³ fost elev al Școlii Filarmonice, nimeni altul decât tatăl cunoscutului – în secolul XIX – jurist, diplomat, poet, prozator, dramaturg, critic literar, eseist, traducător și academician, **Dimitrie Ollănescu – Ascanio (1849-1908)**.

Astfel, Matei Millo, după 15 reprezentații date la Focșani în cele 20 de zile cât a durat sejurul său în orașul nostru, pornea spre București unde, duminică, 5 septembrie 1851, debuta cu „Coana Chirița”

²³ *Ibidem*, p.171

PENSIONATELE DIN MOLDOVA LA MIJLOCUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Mariana Dascălu

Învățământul, principalul mijloc de potențare a unei conștiințe înaintate, dispunând de permanente valențe creatoare, școala veritabilă pepinieră de creștere și educare a generațiilor, au constituit la noi, ca pretutindeni de altfel, obiecte de cercetare și prețuire. Artizanii condeiului, mai vechi sau mai noi au avut în atenție diferite aspecte ale învățământului. Puțini au fost însă aceia care s-au aplecat asupra învățământului particular, mai ales a celui destinat fetelor.

Școala, sistemul de învățământ a fost nu numai un factor social-spiritual, intelectualizat, ci chiar elementul esențial al epocii, care prin diverse sisteme a răspuns mai mult sau mai puțin comenzilor majore ale epocii.

Schimbările din sistemul de învățământ au intervenit concomitent cu transformările din sistemul social, din întregul structurii și suprastructurii societății românești. Sistemul de învățământ a păstrat expresia continuității, a tradiției, a păstrat pe lângă sigiliul epocii și amprenta neștersă a trecutului.

În deceniile premergătoare anului 1848, în Moldova era amplu pusă în practică ideea de „*luminare*” a poporului. Nici o legislație, nici măcar europeană nu se apleca asupra educației fetelor.

La începutul secolului al XIX-lea problemele școlare se reglementau pe baza hrisoavelor domnești, înființarea școlilor fiind considerată un act de privilegiu sau o „*milă domnească*”. Existau puține școli organizate pe lângă biserici sau mănăstiri în care predarea se

fața în greacă sau slavonă. Despre organizarea unui învățământ al fetelor nici nu putea fi vorba. Considerăm însă că fiicele boierilor primeau o educație casnică sau în cadrul mănăstirilor de călugărițe, unde chiar dacă nu dobândeau cunoștințe teoretice erau familiarizate cu lucrările gospodărești.

Necesitatea unui învățământ special pentru fete fusese exprimată de Jan Amos Comenius. Spre deosebire de predecesorii săi, acesta considera că fetele sunt tot atât de capabile ca și băieții de a-și însuși științele, întrucât *„sunt înzestrate cu un spirit vioi și cu pricepere, de multe ori mai mult ca bărbații, și pot ajunge și ele la ranguri înalte”*¹. Ideea lui Comenius a fost pusă în aplicare în Franța, de către François de Salignac de la Mothe-Fenelon. Prejudecățile, care veacuri de-a rândul puseseră instrucția fetelor pe un plan inferior celei pentru băieți, erau încă foarte puternice. În *„Traité de l'éducation des filles”*, Fenelon pornea de la ideea că, deși nu se bucură de forța fizică și intelectuală a bărbaților, femeile dețin un rol important în societate - *„o greșită educație dată femeilor face mai mult rău decât aceea a bărbaților”*². Pregătirea femeilor impune o instrucție cu un conținut mai bogat pentru a putea face față multiplelor lor îndatoriri sociale: deprinderea scrisului, cititului, a gramaticii, a aritmeticii, *„ceva din regulile de căpetenie ale dreptului”*

În ceea ce privește spațiul românesc, apariția celor două concepte se suprapune cu instaurarea regimului fanariot. Unii dintre domnii fanarioți s-au arătat doritori să continue o mai veche tradiție a domnilor pământeni, de sprijinire a operelor de cultură și mai ales a școlilor. Pentru îndrumarea și administrarea școlilor se crează Epitropia școlilor. Cu toate acestea nici în această perioadă nu s-a realizat nimic concludent în ceea ce privește educația fetelor. Abia în 1815 iau ființă în București primele școli particulare de fete, ce au aparținut lui Fure

¹ L.Ciuntu - *Aspecte privind educația fetelor în secolele XIX-XVIII*, în *Revista Pedagogică*, nr.12/1978, p.41

² Gh.Părmuță - *Documente cu privire la începuturile școlilor de fete*, în *Revista de Pedagogie*, nr.2/1965, p.67

și Anetei Cavalini și în 1826 redeschiderea școlii de la Golești, prima școală mixtă la noi.

Luând în considerație mentalitatea vremii, și anume faptul că femeia este destinată absolut treburilor gospodărești, că este incapabilă de o cunoaștere aprofundată, că nu-i sunt necesare cunoștințe teoretice, aceste începuturi ale învățământului pentru fete, constituie realizări timide, dar sigure, pe linia fundamentării unui sistem de învățământ pentru ambele sexe. Pentru a impulsiona dezvoltarea acestui tip de învățământ, de acută necesitate pentru societatea românească, se impunea elaborarea unui program adecvat, care să coordoneze înființarea școlilor de fete, dar mai ales trecerea acestora în planul de dezvoltare a societății. Elaborarea unui asemenea program se va realiza prin prevederile Regulamentului Organic, capitolul IX, secția IV, prevederi transpuse apoi în Regulamentul școlar al Moldovei din 1832. Regulamentul Școlar este primul act oficial prin care se pun bazele unui învățământ pentru fete și care făcea precizarea că învățământul, inclusiv cel particular, este o sarcină a Statului.

Programa obiectelor de studiu dată publicității la 1 iunie 1835 conținea și prevederi pentru învățământul de fete și era aplicată și în pensionatele de fete care au început deja să coloreze peisajul învățământului moldovenesc. Printre materiile de bază, precum citirea scrierea, aritmetica, istorie naturală, se predau catehismul, lecții de morală și nu în ultimul rând lucrul de mână. Din prezentarea programei se observă faptul că se pune accent pe materiile predate în învățământul clasic al băieților, dar nu lipsesc nici obiectele cu aplicație strictă în gospodărie, în viața de familie, cum ar fi lecțiile morale, „*alcătuiri de trebuință pentru viața de obște*” și evident lucrul de mână.

În ceea ce privește școlile private, deși în Țara Românească existau deja numeroase inițiative particulare – boierul Iordache Oteteleşanu înființase în 1830 la Craiova, cu fonduri de la Biserica Madona Dudu, primul pensionat de fete cu patru clase -, în Moldova ele apar mai târziu. Astfel, în 1834 exista la Iași pensionatul de fete al lui Teodor Burada, destinat acelor „*nobile demoazele... fîice de boieri*”, unde

vor primi „o deplină educație în moral, în învățătura limbii grecești, și franțuzești, în știință și în muzică”³. Aveau să fie primite un număr restrâns de doar 15 persoane, iar educația costa familiile 60 de galbeni.

Abia în deceniul următor aveau să mai apară asemenea școli particulare sau pensionate destinate educației fetelor. În 1842 se deschidea la Iași pensionatul doamnei Saketi⁴. Abia spre sfârșitul deceniului al cincilea apar la Iași alte două pensionate, cel aflat sub direcția d-nei Gall în 1847 și școala privată condusă de dra Joge⁵. Apariția acestor pensionate coincide cu hotărârea Locotenentei domnești de a înființa școli de fete, „pe temeiul egalității sexelor și a însemnătății instrucțiunii și educației”⁶.

Deceniul al șaselea debutează cu deschiderea pensionatului condus de Madeleine Carolina Meissner, care în anul școlar 1851-1852 număra 10 eleve, repartizate în trei clase: elementară – 4, clasa I – 2 și clasa a II-a – 4. Aici se predă în limba germană și franceză, iar elevele doritoare învățau și clavesinul⁷. În același an mai funcționa pensionul dnei Louise Perey, cu predare în franceză, română și „evree” și pensionatul Justine și Auguste Joge, cu predare în limba franceză, română și germană. Anul următor, acestora li se adaugă școala privată a doamnei Chamboneau și cea a domnului Augustu Ina, tot din Iași⁸.

Din programele obiectelor de studiu și din cataloagele semestriale ale acestor pensionate, aflate la Arhivele Naționale Iași, aflăm că la clasa de predare în limba franceză a dnei Joge se predau lectura și caligrafia pentru toate cele trei clase, geografia, istorie universală, literatura cu regulile stilului și compunerea. La clasa de limbă română se predau aritmetică și religie, iar la cea de germană, pe lângă lectură,

³ „Albina Românească”, nr.28, din 20 august 1831, p.7

⁴ Arhivele Naționale Iași (în continuare se va cita ANIs), dosar nr.89, f.22

⁵ Ibidem

⁶ M.Bordeianu, P.Vladconschi - *Învățământul românesc în date*, Iași, Editura Junimea, 1979, p.149

⁷ Ibidem, p.159

⁸ ANIs, Comitetul de Inspecție Școlară, dosar nr.16, f.14

caligrafie și gramatică se făceau și traduceri. În afara acestor obiecte, în toate pensionatele se studiau muzica, desenul și lucrul de mână.

Pe măsură ce pensionatele pentru fete devin o realitate, se înmulțesc cererile adresate Departamentului averilor bisericești, pentru deschiderea de noi astfel de școli. Așa este cererea dnei Francesca Felici înregistrată la Departament sub numărul 3713 din 1853 sau cea a dnei Leocadia Frici cu nr.2345 din același an, „*de a deschide un pensionat privat în orice târgu din acest principat afară de capitalie*”⁹. Este puțin probabil ca la această dată să nu mai fie necesară deschiderea unor asemenea școli în Iași, justificată de numărul mic al solicitantelor sau de neîncrederea manifestată de familiile de vază ale Iașilor pentru eficiența acestor forme de instrucție și educație. Cu toate acestea în anul 1853 numărul pensionatelor de fete din Iași sporește simțitor. În „Conspectul general al școlii publice și private din principatul Moldovei de pe anul 1853” sunt menționate pensionatul dnei Saketi cu 24 de eleve, cel al dnei Șamdana cu 5 eleve, al d-nei Meissner – 9 eleve și al d-nei Aneta Banu cu 12 eleve.

Programa școlară pe anul respectiv suferă o oarecare modificare: la pensionatul d-nei Joge, la clasa română se prevedea studierea Testamentului nou după Matei, dogmele, etimologia, traduceri, cele patru reguli ale aritmeticii, cele 10 porunci, sărbătorile creștine, diviziunea, numărarea și substragerea¹⁰. Din programa de studiu de la pensionatul d-rei Joge reiese atât caracterul realist al instrucțiunii făcută fetelor, dar și nuanța religioasă a epocii.

Elevele studiau abecedarul profesorului Săulescu, evanghelia editată în tipografia româno-franceză, gramatica românească, catehismul și „Prietenul tinerimii”, tradus și editat de Societatea literară din Țara Românească¹¹.

Pentru anul următor în „Conspectul general” apare și școala particulară a doamnei Jua, dar se desființează temporar cea a d-nei

⁹ Ibidem, f.16

¹⁰ Ibidem, dosar nr.655, f.41-42

¹¹ Ibidem, f.38

Şamdana şi apare un nou pensionat, cel al d-lui Garet.

Ceea ce se constată la prima vedere este faptul că numărul elevelor care frecventează aceste şcoli creşte simţitor. Dacă în 1853 cele patru pensionate funcţionau cu un total de 50 de eleve, în anul următor numărul se ridică la 61, iar în 1855 în trei şcoli private existau 72 de eleve. Tot pentru anul 1855, dar necuprinse în „Conspect”, documentele menţionează pensionatul E.Haddig cu trei clase şi 16 eleve¹² şi cel al Mariei Wroblewski cu 10 eleve¹³. La şcoala particulară a doamnei Haddig se predau română, franceză şi germană, elevele, după preferinţă, frecventând una din cele trei clase.

În anul 1856 pensionatul Saketi se închide după o funcţionare de 1-4 ani (menţiunea este făcută în „Conspectul general”), dar se deschide pensionatul d-nei Petit cu 8 eleve¹⁴.

În anul 1857 funcţionau în capitala Moldovei un număr semnificativ de şcoli particulare pentru educaţia fetelor – Petit, Wroblewski, Meissner, Jua şi Haddig. Paralel cu deschiderea şcolilor private în capitală şi în o serie de târguri iau fiinţă asemenea instituţii. Dacă pentru anul 1853 în ţinuturi nu este menţionat nici un pensionat de fete, în anul 1855 existau la Roman, Piatra Neamţ, Botoşani, două la Bacău, unul la Galaţi, iar **din 1856 pensionatul d-lui Crudu din Focşani**, deci un total de şapte pensionate la care se adaugă cele 5 existente la Iaşi. Am făcut această precizare pentru a vedea care este raportul între numărul şcolilor publice subvenţionate de Stat şi numărul şcolilor înfiinţate din iniţiativă particulară. Astfel, în 1853 exista în Iaşi doar o singură şcoală publică pentru fete – Şcoala Centrală înfiinţată în urmă cu două decenii – faţă de cele patru şcoli private. În anul 1854 Şcolii Centrale i se adaugă Şcoala de la Podul Lung şi altele asemenea la Beilicu şi Tecuci, dar încep să funcţioneze şi alte cinci pensionate în ţinuturi. În ultimul an analizat în „Conspect”, 1857, existau în Iaşi cinci pensionate şi alte şase în ţinuturi, faţă de numai

¹² Ibidem, dosar nr.677, f.1-7

¹³ Ibidem, f.1- 4

¹⁴ Ibidem, dosar nr.5, f.5, 6,7

patru și respectiv trei școli publice. Deci, deși Regulamentul școlar din 1832 prevăzuse în mod expres înființarea școlilor publice pentru fete, în societatea moldovenească exista înclinația spre a da fetelor o educație mult mai aleasă în pensionatele private.

Având în vedere unele probleme care apar pe parcurs, financiare sau sociale, este explicabil faptul că unele pensionate își închid porțile în perioada 1857-1859. Din dosarul Comitetului de Inspecție Școlară din anul 1858-1859 aflăm că la Iași funcționa școala privată a d-lui A.Frimu, cu predare numai în franceză și germană.

După realizarea actului de la 24 Ianuarie 1859, grație politicii școlare inițiată de domnitorul Unirii, care prevedea extinderea instruirii maselor, organizarea școlilor de nivel superior, învățământ pentru ambele sexe, numărul pensionatelor de fete sporește simțitor. Din catalogul gimnaziului particular de fete din Iași condus de Leon Circus, prima școală de acest nivel destinată fetelor, aflăm că funcționau trei clase cu un total de 42 eleve (30 în clasa I, 8 în clasa a II-a și 4 în clasa a III-a)¹⁵. Pentru clasa I se predau gramatica românească până la pronume, citire, gramatică germană, aritmetica, caligrafia și lucrul de mână. În clasele a II-a și a III-a elevele studiau gramatica românească, traducerea din istoria românească, dictare, geografie, aritmetică, gramatică franceză, citirea și traducerea franceză, caligrafia latină și lucrul de mână¹⁶. De asemenea, în același an mai funcționa pensionatul d-nei Ștefania Wexler cu patru clase, inclusiv elementară și cu predare în limbile română, franceză și germană¹⁷, iar din 1862 se deschide școala privată a lui Adolf Kaltenberg, tot cu patru clase, dar cu predare în „evree”, germană și română¹⁸ și pensionatul condus de d-na A.Grandjean, doar cu 6 eleve, dar cu predare în italiană, română și franceză¹⁹.

¹⁵ Ibidem, dosar nr.720, f.1-4

¹⁶ Ibidem, f.1-3

¹⁷ Ibidem, dosar nr.724, f.1,4

¹⁸ Ibidem, dosar nr.702, f.1-4

¹⁹ Ibidem, dosar nr.660, f.2-11

În septembrie 1864 intra în vigoare Legea instrucțiunii publice care reglementa organizarea și desfășurarea învățământului de toate gradele. Prin orientarea ei de ansamblu, Legea a avut un caracter democratic, în general prin declararea caracterului general obligatoriu și gratuit al învățământului primar. Potrivit prevederilor Legii nu mai existau diferențiat școli pentru fete și băieți, școala primară fiind mixtă. Legea instrucției publice așeza pe același plan învățământul de fete și cel de băieți, ceea ce va determina înființarea unui număr destul de mare de școli mixte sau special pentru fete, inclusiv pensionate. Astfel, la Iași exista în 1864 un pensionat evreiesc de fete condus de d-ra Anna Catenberg²⁰ și se menține pensionatul Grandjean cu 15 eleve în cinci clase²¹. Clara Stamaty anunța Comitetul de Inspecție Școlară la 24 mai 1864 că va folosi autorizația de deschidere a unui pensionat de fete mai târziu, datorită „*deosebitelor împrejurări existente*”, referitoare probabil la proaspăta Lege a instrucției²². Din Conspectul Școlilor Private din Iași la sfârșitul anului școlar 1865-1866 aflăm că existau 8 pensionate înființate în intervalul 1842-1864 și că numărul elevelor care le frecventau era destul de ridicat: pensionatele dlor Blumenthal, Circus, Gall, Joge, Meissner, Petit, Righetti, Sacheti cu un număr de 172 de eleve²³. Ni se pare interesantă programa de materii parcursă de d-na Șarlota Sacheti. La secția I se predau istoria românilor de la Vlad Țepeș și până în zilele noastre și matematica cu rădăcinile și ecuațiile algebrice. Pentru secțiunea a II-a se predau religie, istorie biblică, istoria – starea țărilor românești de la moartea lui Petru Rareș, aritmetica – numerele simple, fracțiile comune și zecimale, pătratul și cubul cu rădăcinile sale²⁴. Din parcurgerea acestei programe reiese faptul că deși prin legea instrucției publice s-a încercat realizarea unei școli moderne, realiste, planul de învățământ păstra încă o orientare

²⁰ Ibidem, dosar nr.50, f.596

²¹ Ibidem, dosar nr.675, f.1

²² Ibidem, dosar nr.49, f.17

²³ Ibidem, dosar nr.89, f.22

²⁴ Ibidem, dosar nr.83, f.11

clasicistă. Cu toate acestea drumul pe care l-a parcurs învățământul românesc la mijlocul secolului al XIX-lea și mai ales după 1864, a determinat încadrarea unui număr tot mai mare de copii într-o formă sau alta de instrucție și educație. Dacă analizăm profund numai ce a însemnat organizarea unui învățământ special pentru fete, marginalizate până acum, lucrul acesta apare deosebit de edificator. Școlile particulare, acele „pansionate” în care elevele deprindeau cunoștințe științifice, dar mai ales manierele elegante, au constituit o realitate a secolului al XIX-lea, conferind o notă distinctă peisajului școlii moldovenești.

MĂNĂSTIREA SFÂNTUL IOAN BOTEZĂTORUL DIN FOCȘANI

Petru Obodariu

Mănăstirea a fost întemeiată în anul 1661 de către domnul Țării Românești, Grigore Gh.Ghica al II-lea, după cum arată și pisanția bisericii *„Acest sfânt lăcaș fiind zidit la leat 1661, de către întru fericită amintire domn Grigorie Gheorghe Ghica...”* Mănăstirea Sfântul Ioan era una dintre acele *„strămoșești mănăstiri”* care marcau trasee obligatorii la intrarea/ieșirea domnului din țară în partea dinspre Moldova. În Focșani a mai fost construită o mănăstire de către Constantin Mavrocordat care avea aceeași destinație în cadrul ceremonialului domnesc. Dacă intrarea reprezintă primirea protectorului cetății, putem considera că ieșirea este momentul care marchează începutul unei încordate așteptări. Ea este asociată cu cartea omonimă din Vechiul Testament. Molitva ce se citește la *„călătorirea domnului”* sugerează acest lucru. Ieșirea e fuga din Egipt a lui Moise. Este momentul în care Iosif ia cunoștință de îndemnul Domnului (*„cela ce ai călătorit calea cea adevărată și vie cu sluga ta Iosif”*). Protecția pe care Dumnezeu a acordat-o acestuia e acum cerută pentru principe (*„și-l izbăvește de tot vișorul și bântuiala și pace și ajutor îi orânduiește”*). Momentul concentrează atenția comunității ce-l conduce, simbolic, pe domn cu *„toată boierimea și sfințenia sa mitropolitul... și toți coconii mării sale”*, în sunetul clopotelor ce difuzează evenimentul. Intervalul dintre cele două sărbători e un interval de așteptare activă. Mitropolitul – locțiitor al domnului – pune în operă mecanismele potențării solidarității și

orientării acestuia către înlăturarea stării de insecuritate către rechemarea protectorului prin rugăciuni și credință.¹

Am considerat a face această introducere pentru a arăta motivația construirii mănăstirii în orașul Focșani și importanța care i s-a dat după aceea. Cele două părți ale orașului erau situate de o parte și de alta a graniței ce despărțea Moldova și Țara Românească. Focșanii erau caracterizați de un călător străin anonim, în anul 1641, ca fiind un oraș mare.² *„Orașul este chiar pe granița Moldovei cu Muntenia, pe care le desparte un pârâu, sau mai bine zis o baltă, peste care este clădit un pod de piatră”*³. Cele mai amănunțite știri despre orașul Focșani, pentru secolul al XVII-lea, le avem de la călătorul Evlia Celebi care în anul 1656 scrie despre *„marele menzil Focșani”*, unde se încasează taxele vamale, atât pentru partea munteană, cât și pentru partea moldovenească. Acesta remarcă că orașul este mare, iar raiaua și hatmanii săi au ieșit în întâmpinarea oaspeților cu daruri numeroase.⁴ Evlia Celebi în relatările sale, făcute cu ocazia altei călătorii, mai spune că în fiecare parte a orașului se găsesc câte șapte mănăstiri (n.n.probabil că Evlia Celebi include aici și bisericile) *„clădite din piatră, încât, în timpul atacului de noapte, dezlănțuit împreună cu tătarii, împotriva acestui oraș, mai multe mii de ghiauri se refugiaseră în interiorul acestor mănăstiri și se luptaseră un timp destul de îndelungat”*⁵. Bisericile din Focșani erau *„mai bine refăcute ca în trecut, mai ales spre hotarul dinspre Țara Românească, beiful creștin, Grigorașcu (n.n.Grigore Ghica, domn al Țării Românești între 1660-1664), a zidit o mănăstire foarte bogat împodobită și cu multe fundații pioase”*

¹ R.G.Păun - „Sărbătoare și propagandă în Țările Române. Strategiile gestului și cuvântului”(1678-1821) (II), în „Sud-Estul și contextul European”, buletin IV, 1995, București, p.14

² Călători străini despre Țările Române, vol.V, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p.34

³ Ibidem, p.119

⁴ Ibidem, p.464

⁵ Ibidem, p.729

Același călător continuă arătând cum în interiorul ei a fost săpată o fântână „cu apă dătătoare de viață și a fost construit un așezământ de binefacere, unde se fierbe în fiecare zi ciorbă de grâu, care se servește pentru sufletul sfintei Maria și se distribuie din belșug câte o strachină de ciorbă și câte o bucată de pâine creștinilor sărmani, precum și călătorilor musulmani și nemusulmani”⁶.

Mănăstirea a fost înzestrată de ctitor, printr-un hrisov din anul 1664, cu „ocină din Butulești, din hotarul Vășneștilor; până în hotarul Găurenilor; din câmp din siliștea satului ca vie, cu pomet, de preste tot hotarul oare cât să va alege 561, afară de patru funii de ocină”, cu un „vad de moară gata în apa Milcovului la sat la Vârțișcoiu, patru pogoane de vie făcătoare și loc 2 pogoane stârp în dealul Vârțișcoiului la Poenița”, „cinci pogoane de vie cu loc de casă vie făcătoare în dealul Cârligele la Hălgî”, „un pogon de vie făcătoare în Fariște”⁷. Peste nouă ani același Grigore Ghica vine și dăruiește mănăstirii Sfântul Ioan din Focșani „ocină în satul Stanomerești ot sud Slam Râmnic stânjani 235 și în siliștea Coianilor stânjani 250 din câmp din pădure și din apă și din șederea satului de peste tot hotarul ver cât să va alege”⁸. Domnul Ștefan Cantacuzino scutește pe 26 aprilie 1714 pe preoți de mai plăti dajdie.⁹ În anul 1754 domnul Țării Românești Constantin Racoviță acordă mănăstirii drepturile de a lua „de la acei cei vor fi având viu pe moșiile Sfintei Mănăstiri otaștina pământului după obicei din douăzeci de vedre de vin o vadră, însă pentru otaștină vin să ia iar nu bani” de pe delaurile Dragosloveni, Terchești și Gălădoșani. Domnul Scarlat Grigore Ghica, în anul 1759, acordă mănăstirii drepturile de a lua din „vechiletul vămii i al părcălăbii de acolo din orașul Focșani iarăși zeciuală, adică vameși i părcălăbi să ia nouă bani, iar Sfânta mănăstire un ban (fiindcă târgul ce se face este pe moșia mănăstirii) și să aibă a lua și acei 200 de bolovani de

⁶ Ibidem

⁷ DANIC, manuscrisul 1221, f.43-44

⁸ D.F.Caian - **Istoricul orașului Focșani**, Focșani, 1906, doc.XXVIII

⁹ DANIC, manuscrisul 1221, f.15-16

sare de la Ocna Telega pre tot anul, pre carea să o încarce de la Gura Ocnii, să o ducă să-i vînză la orice vad fără de vamă și fără de urmări”, fiind scutită mănăstirea și de „fumărit, căminărit, de vamă, de vin domnesc i isprăvnicesc și de toate alte obiceiuri”¹⁰. În anul 1764, domnul moldovean Grigore III Alexandru Ghica acordă mănăstirii, care este reprezentată de egumenul Varlam, câte 100 lei din „vechiletul domnesc din banii vămii ce este aici în Țara Moldovei și câte șaizeci cumpene sare pre tot anul”¹¹. Mănăstirea a mai fost dăruită și cu zece sălașe cu țigani¹², cu cârciumi „scutite de orice”¹³. Printr-un hrisov din 8 mai 1793 domnul muntean Alexandru Constantin Moruzzi reîntărește dreptul mănăstirii ca din „vinăriciul din poporul Gârbovi, Tâmboiești, Bordești, Căndești, Dragosloveni și Terchești sud Slam Râmnic” să ia „câte doi bani de vadră și pârparul după obicei”, și de „la Ocna Telega mertic de șase pre an boloveni două sute”¹⁴. Prin hrisovul dat de Constantin Gheorghe Hangerli, din 23 mai 1798, mănăstirii i se mai dăruiește „liude cincizeci oameni streini și fără de pricină de dajdie de care găsindu-i și fiind streini după adevărurile ce se vor aduce de la ispravnicii județului”¹⁵. Mai sunt o serie de hrisoave ale unor domni care întăresc privilegiile acordate mănăstirii, cele mai importante dintre aceste fiind date de către domnii Ioan Gheorghe Caragea, Scarlat Alexandru Calimah, Alexandru Nicolae Șuțu. Aceștia mai acordă mănăstirii „trei cârciumi în orașul Focșani spre a-i vinde vinul mănăstirii, care să fie în pace și ertate de fumărit, de căminărit și de alte orânduiri”, „câte cinci ocă untdelemn pe toată luna din crama domnească”¹⁶. Domnul moldovean Mihail Grigore Șuțu, în anul 1820, acordă mănăstirii „9000 ocă sare, 240 lei pe an

¹⁰ Ibidem, f.7-8

¹¹ Ibidem, f.20-21

¹² Ibidem, f.1-3

¹³ Ibidem, f.9

¹⁴ Ibidem, f.30-31

¹⁵ Ibidem, f.31-32

¹⁶ Ibidem, f.26-27, documentul este datat 3 aprilie 1813

din vama domnească și 10 liude oameni scutiți"¹⁷.

După cum lesne se observă mănăstirii Sfântul Ioan Botezătorul din Focșani, i-au fost acordate privilegiile atât de domnii Țării Românești cât și de cei ai Moldovei. A avut o situație aparte, fiind construită chiar pe granița ce despărțea cele două țări românești. Acest fapt a contribuit la înflorirea ei, devenind cu timpul „o putere impunătoare în Focșani”¹⁸. Mănăstirea a fost închinată, fără a se cunoaște însă împrejurările, schitului Sfintei Anastasia tămăduitoare de otrăvuri aflat în Macedonia grecească. Astfel, toate veniturile mănăstirii erau scoase din țară, iar darea în arendă a moșiilor și administrația sa depindeau de Patriarhia de la Constantinopol.¹⁹

Mănăstirii Sfântul Ioan din Focșani i-a fost închinată mănăstirea Udricani din București. Printr-un hrisov, Grigore Ghica, domn al Țării Românești, orânduiește în anul 1750 pe doi boieri ca să aleagă și să hotărască locul bisericii din București „zisă Udricani” pendinte de mănăstirea Sfântul Ioan din Focșani.²⁰

Odată cu dezvoltarea orașelor din Principate, mai ales după încheierea Tratatului de la Adrianopol din 2/14 septembrie 1829²¹, începe lupta orașenilor din Focșanii-Munteni împotriva supremației mănăstirii Sfântul Ioan. În Focșanii-Munteni ai anului 1832, erau 1671 de suflete, din care 884 de bărbați și 787 de femei, „nestatornici vreo 400, 41 de supuși străini, deci un total de 2100 de suflete. Mai erau 496 de case, 1 mănăstire, 12 biserici ortodoxe și 1 biserică armeană.”²² Conform catagrafiei din anul 1831, în același oraș, care era unul dintre

¹⁷ Ibidem, f.27-28

¹⁸ D.F.Caian - op.cit., p.78

¹⁹ Al.Pelincon - Sfintele mănăstiri, 1861

²⁰ DANIC, fond Bunuri publice Țara Românească, Sf.Ioan din Focșani, pachetul 16

²¹ Textul integral al Tratatului în D.A.Sturdza și C.Golescu-Vartic - Acte și documente relative la istoria renascerii României, București, vol.I, doc.nr.62

²² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Consiliul municipal al orașului Focșani – Țara Românească, dosar nr.10/1832, f.14v -15

cele 18 orașe ale Țării Românești, erau înregistrați următorii breslași:

- 1 bogasier
- 1 cojocar subțire
- 1 cojocar gros
- 22 de croitori
- 2 calpacci
- 11 cizmar
- 1 abagiu
- 2 plăpumari
- 3 giuvaergii
- 3 argintari
- 10 bărbieri
- 2 cafegii
- 3 tutungii
- 14 brutari
- 21 simigii
- 27 cârciumari
- 29 băcani
- 5 căldărari
- 2 boiangii
- 1 curelar
- 3 băieși
- 6 găitănari
- 12 hangii
- 7 arendași
- 3 măcelari
- 5 bragagii
- 5 lumânărari de seu
- 1 zidar
- 4 pescari
- 1 olar
- 8 fântânari
- 1 precupeț

2 bucătari

18 tabaci

2 fierari; deci un total de 243 de patentari²³, care aveau o autorizație de practică a meseriei lor, numită patentă, primită în schimbul plății unei taxe către vistiernic, fără de care nu puteau face parte din nici o breaslă. Toți aceștia vor începe să se simtă solidari în lupta pe care o vor duce împotriva mănăstirii Sfântului Ioan care deținea 395 de locuri de clădiri din orașul Focșani²⁴ și o mare parte din moșia târgului. Orașenii vor câștiga procesul, început în timpul domniei lui Gheorghe Bibescu, ei reușind să demonstreze că cea mai mare parte a proprietăților a fost obținută de către mănăstire pe căi nelegale. În urma hotărâniciei efectuate de inginerul topograf Gheorghe Scipion, între anii 1847-1850, mănăstirea mai rămâne cu 28 de locuri cu clădiri în oraș, pierzând 348 de locuri cu clădiri care vor fi considerate „slobode ale orașului” și care au fost „călcate de mănăstirea Sfântul Ioan fără nici un document”.²⁵ Reclamația orașenilor în cadrul procesului cu mănăstirea a fost aceea că „adică îi supără cu embatic și ierbărit, în vreme când cunoaște, că din vechime a fost slobod locul aceluia oraș”²⁶. Orașenii au fost conduși de staroștii unor bresle, anume Tache Orzărescu și Radu Bonțescu, care au fost împuterniciți să împrumute bani cu dobândă pentru cheltuielile judecății, care „au stărut neconținut cu neadormire și cu cea mai serioasă strădanie încât și-au pierdut ale dumnealor interese casnice și ale negoțului” și au cheltuit pentru proces o sumă de 14.000 lei.²⁷

Pe 29 martie 1854 are loc un incendiu care distruge o mare parte a orașului Focșani, printre construcțiile distruse numărându-se și mănăstirea Sfântului Ioan. Aceasta figurează la capitolul „nr. obiectelor încăperilor ce au ars” cu 34 de încăperi, cu „clopotnița numai cu

²³ DANIC, MAI Administrative, dosar nr.2/1831, f.1-4

²⁴ DANIC, manuscrisul 236, f.20

²⁵ Ibidem, f.20

²⁶ D.F.Caian - op.clt., p.141

²⁷ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, Documente, vol.I, nr.pach.I, doc.19

2 clopote”, un grajd, șopron și o leasă cu 7 kg de porumb”, care au căzut pradă flăcărilor.²⁸ Înainte de producerea acestui incendiu, mănăstirea era socotită cea mai frumoasă construcție din oraș, fiind înconjurată cu ziduri înalte, având turnuri cu deschizătură în zid pentru a putea ochi cu arma, încât avea aspectul unei fortărețe”

Prin secularizarea averilor mănăstirești, din anul 1863, mănăstirii i se iau toate proprietățile.

După incendiul din anul 1854, mănăstirea nu și-a mai revenit, astfel încât în 1871 zidurile mănăstirii au fost vândute „*pe un preț de nimic*” A mai rămas în picioare, afară de biserică, numai turnul clopotniței, care va fi dărâmat în anul 1905.

Biserica Sfântului Ioan care supraviețuiește mănăstirii de odinioară, este considerată cea mai frumoasă dintre bisericile existente în orașul Focșani, aici având loc solemnitățile religioase cele mai importante din oraș.

²⁸ Ibidem, fond Consiliul Municipal al orașului Focșani - Țara Românească, dosar nr.1/1854, f.162v-163

VIZITA ȚARULUI ALEXANDRU AL II-LEA LA MĂRĂȘEȘTI ȘI ADJUD (6 DECEMBRIE 1877)

Maria Dumitrescu

Horia Dumitrescu

Eforturile diplomației românești în vederea obținerii de la Puterile Garante a recunoașterii Independenței prin acceptarea neutralității absolute și a garanțiilor speciale pentru România s-au dovedit iluzorii.

În aceste condiții, în iarna și primăvara anului 1877, calea cuceririi Independenței prin participarea armatei române pe câmpul de luptă printr-o cooperare militară cu Rusia și popoarele balcanice a câștigat atât în rândul membrilor guvernului, cât și al opiniei publice.

Diplomația românească a căutat să evite transformarea teritoriului național în teatru de acțiuni militare, să-i asigure neutralitatea, purtând tratative cu Rusia pentru stabilirea cadrului juridic al trecerii trupelor țariste prin România, în caz de conflict cu Poarta, precum și condițiile unei eventuale cooperări militare româno-ruse împotriva Imperiului Otoman.

Negocierile, începute încă din septembrie 1876, la Livadia, între primul-ministru Ion C. Brătianu, țarul Alexandru al II-lea și cancelarul A.M.Gorceacov, s-au finalizat prin documentul semnat la 4/16 aprilie 1877, de ministrul de Externe român, Mihail Kogălniceanu și baronul D.F.Stuart, agent diplomatic și consul general al Rusiei la București.

Convenția româno-rusă asigura armatei țariste „*libera trecere pe teritoriul României și tratamentul rezervat armatelor amice*”(art.I)¹, iar guvernul de la Sankt Petersburg se angaja să respecte „*drepturile*

¹ Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență, vol.II (1 Ianuarie 1877 - 9 Mai 1877), Editura Academiei RPR, București 1952, doc.nr.191, p.112

politice ale Statului Român, astfel cum rezultă chiar din legile interioare și tratatele existente, precum și a menține și apăra integritatea actuală a României” (art.II)².

La 6/18 aprilie 1877 a fost decretată mobilizarea armatei române, care a fost executată în circa 19 zile, însoțită de măsuri organizatorice.

Cu acest prilej „au fost chemați la arme aproximativ 125.000 de oameni; dintre aceștia, armata de campanie număra 58.700 oameni, cu peste 1500 cadre de comandă, 12.300 cai și 190 piese de artilerie; la aceste efective se adăugau 33.000 oameni din 31 batalioane și patru escadroane de militari, 16.000 oameni ai gărzii orășenești, precum și cei 14.000 combatanți în curs de pregătire din contingentul anului 1877”³.

La 11/23 aprilie 1877, trupele ruse – fără a aștepta ratificarea Convenției româno-ruse de către Parlamentul de la București și cu o zi înaintea declarației oficiale de război a Rusiei împotriva Porții – au trecut frontiera României, desfășurându-și marșul spre zonele de concentrare de pe linia Dunării.

Prefectul de Putna primea la 9 mai 1877 o Circulară semnată de Brătianu în care era anunțat că: *„Între 23 și 25 are să vie împăratul Alexandru. Luați dar toate măsurile ca să i se facă la gară o primire splendidă. Pe lângă primării să se instituiască câte o comisiune de notabilii districtului ca cu concursul tuturor să reușiți d-a face o primire care să-i provoace sentimentele de simpatie și solitudine pentru România”⁴.*

Prefectul Robescu a constituit de urgență o comisie formată din: Dimitrie Frundză – președintele Comitetului, Gheorghe Corbu – primarul orașului Focșani, Iorgu Gâță – deputat, Mihai M.Ionescu, Dimitrie Tzanu și Ion Mincu – arhitectul orașului.⁵

² Ibidem

³ M.Georgescu – Participarea armatei române la campania din 1877-1878. Sângere consfințește Independența de Stat în „Dosarele Istoriei”, an VII, nr.5(69), 2002, p.7

⁴ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Prefectura județului Putna, dosar nr.19/1877, f.101

Comisia avea sarcina ca până cel târziu 16 mai să elaboreze un „program de modul primirei, de decorațiunile ce necesită a se face la gara Mărășești, precum și de tot ce poate contribui ca primirea să fie din cele mai strălucitoare”⁶.

Prefectul apelează și la primarul de Focșani „ca în marginile mijloacelor budgetare ale Comunei, să ficsați și să subveniți cu suma macsimum posibilă pentru întâmpinarea cheltuielilor necesare în primirea Majestății sale”⁷.

Circulara Guvernului din 14 mai oferea autorităților județene noi informații: „Peste câteva zile Majestatea Sa Imperatorul Rușilor va veni la quartierul general din Ploiești. Luați din vreme măsuri de siguranță, iar la ziua trecerii veți depărta din parcursul Majestății sale pe toți indivizii streini bănuți, Românii însă pașnici pentru care puteți garanta vor putea face Măriei Sale felicitățiunile și urările ce vor crede de cuviință”⁸.

La 19 mai 1877, o nouă Circulară – semnată de Kogălniceanu – adresată prefectilor și primarilor preciza că „pretutindenii unde spre întâmpinarea împăratului Alexandru se vor face pregătiri și se vor pune drapeluri cu culorile române se vor pune și drapele cu culorile imperiale ruse”⁹.

Guvernul condus de I. C. Brătianu a luat măsuri deosebite pentru primirea Țarului.

La 16 mai 1877, miniștrii de Interne și Externe s-au înțeles să numească pe senatorul Ștefan Bellu „comisar special din partea guvernului român pentru preparativele primirii Majestății Sale Imperatorul tuturor Rusiilor”¹⁰.

⁵ Ibidem, f.102

⁶ Ibidem

⁷ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.7/1877, f.12

⁸ Idem, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.19/1877, p.122

⁹ Ibidem, f.130

¹⁰ Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență, vol.III (9 Mai 1877 - 15 Iunie 1877), doc.nr.261, p.134

În ședința Consiliului de Miniștri din 17 mai a fost aprobat referatul lui Kogălniceanu prin care cerea autorizație ca să dispună de suma de 250.000 lei pentru cumpărarea de mobilier necesar instalării Țarului și a suitei sale la Ploiești.¹¹

La rândul său, Ministerul Lucrărilor Publice cerea Ministerului de Externe – la 18 mai 1877 – să pună la dispoziția antreprenorului Bonnet suma de 5.000 lei pentru repararea podului de la Buzău pe unde va trece Țarul¹².

I.C.Brătianu trimite o nouă Circulară – 23 mai 1877 – prefectilor din Focșani, Tecuci și Bârlad:

„Împăratul la 25 ale lunii va fi la Ploiești, prin urmare la 24 va fi prin partea de peste Milcov. Luați măsuri și concentrați dorobanți și călărași pe la fiecare gară. Nu lăsați nici un străin, oricine ar fi, în fața garelor decât numai autoritățile locale și notabili cunoscuți personal de dvs. De îndată toți străinii să-i depărtați din prejurul liniei de parcurs din gară. Sunt sigur că apreciați îndeștul gingășia situațiunei ca să mai am nevoie a vă recomanda inteligență și vegherea neadormită și extraordinară chiar”¹³.

Prefectul a dispus ca toți călărașii disponibili să fie concentrați în garile Mărășești, Pufești și Adjud¹⁴.

Primarul Focșanilor era înștiințat de prefect că *„Majestatea sa Imperatorul Rusiei sosește la Gara Mărășești în ziua de 25 Mai curent, ora 7,35 minute dimineață. Am onoare a vă face cunoscut, rugându-vă să binevoiți a asista la gara Mărășești împreună cu D-ni Membri consiliului comunal, în ziua și ora arătată”¹⁵.*

Țarul nu s-a oprit la Mărășești, ci la Buzău, iar cheltuielile făcute au fost suportate de către Prefectura Putna și Primăria Focșani. Totodată *„drapelele, ecusoanele, luminările, candilele etc. ce au fost necesare*

¹¹ Ibidem, doc.nr.338, p.173-174

¹² Ibidem, doc.nr.340, p.174-175

¹³ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.19/1877, f.146

¹⁴ Ibidem

¹⁵ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.7/1877, f.15

la Gara Mărășești cu ocasiunea trecerei Majestății sale Imperatorele Rusiei”¹⁶, au fost depuse în magazia Primăriei „spre conservare”.¹⁷

Cu ocazia zilei onomastice a Țarului – 30 august – Prefectura a hotărât „a se face un Tedeum la ora 11 dimineața în Catedrala Sf.Ion”,¹⁸ iar „felicitările pentru Majestatea sa Imperială se vor face la comandantul corpului de armată rusă, care s-ar găsi în acest oraș”¹⁹.

Spre sfârșitul anului 1877, cu prilejul altei călătorii spre zona frontului, Țarul s-a oprit și în Vrancea.

Despre cum s-a desfășurat primirea înaltului oaspete aflăm din Raportul înaintat prefectului la 6 decembrie 1877 de Nicolae Benea – subprefectul Plasei Răcăciuni:

„Domnule Prefect,

Majestatea sa Imperatorele tuturor Rusiilor a sosit la gara Adjud astăzi la 12 ore 46 minute, acolo toți locuitorii din Adjud și toate Damele, Primarii Comunelor Ruginești, Copăcești, Urechești și Adjudu-Vechi cu locuitori din toate aceste sate, toți îmbrăcați în haine naționale și de sărbătoare împreună cu subsemnatul l-am întâmpinat și tot poporul la sosirea trenului a intonat strigăte repetate de „Ura”. Majestatea Sa a binevoit de s-a coborât din tren. L-am întâmpinat subsemnatul însoțit de ajutorul de primar Tg.Adjud care ține în mâini tava cu pâine și sare și cu Doamnele Christici și Vârgolici, una d-a dreapta și alta d-a stânga noastră care aveau pregătite pentru acest sfârșit două buchete de flori. Doamna Christici, prezentând buchetul a ținut un discurs în limba franceză bine simțit. Majestatea Sa primind cu amândouă mâinile buchetele a exprimat mulțumiri adresându-se către toată adunarea cu un salut complimentabil la care numerosul public mereu strigări de „Ura” și „Trăiască Majestatea Sa”. În vagon se vedea șezând la masă toată suita care după ce a intrat și Majestatea

¹⁶ Ibidem, f.20

¹⁷ Ibidem

¹⁸ Ibidem, f.24

¹⁹ Ibidem

Sa toți mesenii cu păharele în mână s-au sculat și au arătat la fereastră că închină, bineînțeles, pentru poporul Român, la care publicul iarăși a răspuns cu strigăte de „Ura”, după care trenul a plecat.

Asemenea la Gara Pufești unde am avut însărcinați pe Primarii de Pufești, Domnești și Burcioaia cu supleantul Subprefectului iarăși au fost locuitori de prin toate acele sate precum și la gara Sascut unde am avut însărcinați pe primarii din Sascut, Berești, Pâncești, Mândrișca, Valea Sacă și Cucova toți s-au aflat cu locuitori, dar unde trenul imperial neoprindu-se totuși a fost întâmpinat cu strigăte de „Ura” De-a lungul liniei ferate au fost înșirați milițieni de prin toate satele până la Parava. Publicul și Damele de Gara Adjud au fost în așa număr că nu vi-l pot descrie și toți au avut fericirea a vedea pe Majestatea Sa despre care au rămas încântați și foarte mulțumiți, nici cea mai mică necuviință nu s-a urmat și nici o nemulțumire nu s-a întâmpinat.

Despre care cu tot respectul am onoarea a vă aduce la cunoștință conform ordinului ce ne-ați dat pentru aceasta.

Binevoiți vă rog Domnule Prefect a primi asigurarea prea osebitei mele stime și considerațiuni.

Sub Prefect N.Benea”²⁰

Mihail Kogălniceanu a solicitat prefectilor „descrierea primirei ce i-ați făcut M.S.Impăratului rușilor în județul Dv. spre a se publica de urgență”²¹.

Prefectul de Putna trimitea ministrului de Externe - 8 decembrie 1877 – următorul Raport:

„Domnule Ministru!

Consecință telegramei Dvoastre din 7 corent, vă supun la cunoștință detailurile primirei strălucită făcută Majestății sale Imperatorele Rusiei în districtul Putna.

Din podul Siretului la Răcăciuni extremitatea districtului erau așezate pichete de milițieni pentru paza liniei.

²⁰ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.19/1877, f.422 - 423

²¹ Ibidem, f.413

Gara Mărășești foarte mică în raport cu importanța sa, a fost decorată cu ghirlande de brazi în partea sa exterioară despre linia ferată, toți stâlpii peronului îmbrăcați în brazi cu ecusoane și trofee de stindarde Ruse și Române. La toate extremitățile acoperișului și la toate ferestrele gării erau puse asemenea stindarde mari.

Camera de așteptare tapisată cu scoarte țărănești și decorată cu ghirlande de brad, avea un aspect cu totul original.

Domnul Heraclie Juvoni îngrijitorul general al moșiei Mărășești ca totdeauna cu o osebită afabilitate ne-a procurat mobilele trebuincioase precum și Dl Sröider, șeful stațiunii.

La ambele extremități ale gării Nord și Sud s-au ridicat două arcuri triumfale monumentale pe sub care a trecut trenul Imperial purtând pe de o parte a coronamentului ecusoane cu armele României, iar pe cealaltă ale Rusiei, pavoazate de asemenea cu stindarde naționale și Ruse. Ambele aceste arcuri pe o distanță de un kilometru aproape erau legate între ele printr-o alee de brazi (molifți) mari, purtând fiecare stindarde Ruse și Române.

În fața peronului, pe de o parte și alta, erau plantați câte doisprezece stâlpi înalți împodobiți cu ghirlande de brad, legați între ei tot cu ghirlande și purtând fiecare ecusoane cu armele Române și Ruse și ca coronament stindarde mari.

Două estrade înalte laterale de o parte și alta a gării erau ocupate cu dame din împrejurimi. În lungul peronului erau înșirate trupele, o companie de vânători în față și la spatele trenului și vreo 35 călărași care formau două demicercuri de la ușa intrării sălei de așteptare și se unea cu liniile Vânătorilor. Publicul admis se afla la spatele acestor linii și personalul Poliției din Focșani se întindea la distanțe egale între ambele arcuri.

Muzica Comunală a guardiei civice din Focșani în plină uniformă ocupa partea stângă a peronului în capul liniei Vânătorilor. Țăranii din toate plășile cu Primarii lor în frunte cu care se aleneau bravii vrânceni prin costumul lor original, plete lungi, căciuli mari negre și sarici albe ocupau tot spațiul de o parte și alta a trenului

Imperial pe toată întinderea dintre ambele arcuri.

Funcționarii civili, administrativi și judecătorești, precum și ofițerii Români formau două linii de la scoborârea din tren până la sala de primire, la dreapta civilii, în cap Prefectul și la stânga ofițerii, iar clerul cu Protopopul în cap îmbrăcați în odăjdii precum și autoritatea comunală cu pânea și sarea tradiționale formau două grupuri în marginea peronului la dreapta. Nici un ofițier Rus și numai patru soldați Ruși fără arme s-au văzut circulând prin mulțime.

Aspectul era din cele mai importante. La 11 ore și 46 minute trenul Imperial a intrat în gară. Muzica a intonat imnul național Rus și urări entuziastre au însoțit trenul Imperial care s-a oprit drept în fața garei.

Majestatea Sa s-a scoborât îndată din tren, neînsoțit de nimeni, a salutat mulțimea și îndreptându-se către Protopop s-a închinat și a sărutat Sfânta Evanghelie, oprindu-se apoi în mijlocul cercului liber al funcționarilor, când subsemnatul în numele locuitorilor districtului am exprimat Majestății Sale în limba franceză simțămintele lor de recunoștință pentru protecțiunea ce acordă poporului Român.

Majestatea Sa a răspuns tot în limba franceză, veselit de noutatea cea bună, făcând neapărată alusiune la luarea Plevnei la care am replicat că Românii vor păstra în veci suvenirea precioasă a faptelor de arme strălucite îndeplinite de armatele aliate în Bulgaria. Majestatea Sa a adăugat că ei au fost bine bătuți, înțelegând Turcii.

Soldații voștri și ai noștri s-au bătut bine, după care Majestatea Sa salutând mulțimea s-a retras în vagonul său și în tot timpul a stat la fereastră privind mulțimea.

Trenul mișcându-se ca să ia apă s-a oprit ca 15 minute, în care timp Majestatea Sa aflându-se la dejun, a trimis pe generalul Ghica să comande Vânătorilor... iar Muzica în tot timpul a intonat arii naționale, după care trenul pornind, Majestatea Sa s-a sculat de la masă și a salutat din nou mulțimea care a însoțit pornirea trenului cu urări entusiaste.

Ajungând la Adjud, Majestatea Sa s-a scoborât din tren, a fost

întâmpinat de Subprefectul de Răcăciuni și o mulțime însemnată de popor din orașul Adjud și împrejurimi, primarul de Adjud a prezentat pâinea și sarea, două dame, Doamnele Nădejde²² și Cristici au prezentat buchete Majestății Sale, această din urmă a ținut și un mic discurs în limba Franceză foarte bine simțit, după care Majestatea Sa mulțumind poporului s-a urcat în tren și a pornit în uralele mulțimei entusiaste.

Aceste fiind detailurile primirii Majestății Sale...²³

Pentru întâmpinarea Țarului în gările Mărășești și Adjud a mai trebuit să fie clarificată și o problemă de protocol: familia imperială rusă era îndoliată după moartea fulgerătoare a tânărului duce Sergiu de Leuchtenberg²⁴.

Lămuririle cerute de prefectul de Putna au primit un răspuns scurt: „*Toaleta de gală fără doliu*”²⁵.

La Mărășești s-a consumat și un episod cel puțin neobișnuit pentru vrânceni. Iată ce scria reprezentantul Primăriei Focșani prefectului de Putna:

„Precum știți și Dvoastră că cu ocazia trecerii alteții sale Imperatorul Rusiei pe la Mărășești a fost invitat atât consiliul comunal cât și județian a-l întâmpina la gară, unde subscrisul după obicei i-am prezentat pâine și sare pe tava de argint, acea tavă s-a luat cu totul după obiceiul rusesc spre a o depune la muzeu spre aducere aminte, și fiind că acea tavă urmează a fi plătită și pentru a nu lua parte numai comuna ci și Judeciu care a luat parte la primirea imperatorului prin consiliul Judecian, vă rog să binevoiți a interveni la comitetul permanent a prevedea și dănsu în buget suma de 20 #, jumătate din plată, cu alți atâta rămași în sarcina Comunii”²⁶.

²² prefectul revine printr-o telegramă adresată Ministerului de Externe pe 14 decembrie 1877 făcând corectura necesară: nu doamna Nădejde, ci doamna Vărgolici a oferit buchetul de flori Țarului

²³ Ibidem, f. 410 - 411

²⁴ vezi Anexa

²⁵ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.19/1877, f. 385

La începutul anului următor, încă un membru al familiei imperiale ruse trecea prin Mărășești.

La 2 februarie 1878 prefectul îi comunica primarului de Focșani următoarele:

„Majestatea sa Imperială Marele Duce Moștenitorul tronului tuturor Rușilor, sosește astăzi joi în capitală la două ore și tot astăzi pornește spre Petersburg. Am onoare a vă face cunoscut despre aceasta și conform telegramei D.Ministru de Interne, vă rog ca mâine, foarte de dimineață, trei curent, să binevoiți a asista cu Dni Membri ai Consiliului Comunal, la gara Mărășești, pentru întâmpinarea Marelui Duce”²⁷.

La rândul său, primarul și-a convocat, sub semnătură, consilierii comunali: P.I.Vasiliu, C.Minciulescu, colonel P.Mavrodin, Al.Ionescu, G.M.Ionescu, T.Săndulescu, I.Dimiu, C.Vasiliu, Ștefan Popa Radu, C.G.Alexandrescu²⁸.

Integrat în suita acțiunilor politico-diplomatice ale desfășurării războiului ruso-româno-turc de la 1877-1878, vizita celui mai înalt oaspete al timpului în județul nostru a constituit și a rămas ca atare, un eveniment de seamă al istoriei locale.

Totodată, amploarea pregătirilor pentru întâmpinarea augustului oaspete și primirea propriu-zisă au probat capacitatea autorităților județene și locale de a organiza un asemenea moment, precum și ospitalitatea tradițională a vrâncenilor.

*

ANEXĂ

Sergiu de Leuchtenberg. S-a născut la 20 decembrie 1849.

Tatăl, ducele Ludovic Eugen Maximilian Iosif Napoleon (1817-1852) era fiul lui Eugen de Beauharnais, adoptat de Napoleon I. Mama: marea ducesă Maria Nicolaevna, fiica țarului Nicolae I. Părinții s-au căsătorit la 14 iulie 1849, zi în care s-a publicat un Manifest imperial

²⁶ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.7/1877, f.26

²⁷ Ibidem, dosar nr.12/1878, f.6

²⁸ Ibidem, f.33

care acorda ducelui Maximilian titlul de Alteță Imperială. Din 1852, ca membri ai Casei Imperiale au purtat și numele Romanovski. Au fost șase copii: două fete și patru băieți. După moartea timpurie a ducelui Maximilian (1 noiembrie 1852), văduva s-a căsătorit cu mareșalul ei, Stroganov, ridicat mai târziu la rangul de conte.

După recăsătorirea mamei, familia a petrecut mai mulți ani în Italia. Educația tânărului duce Sergiu a fost încredințată istoricului-artist Lipphart.

În războiul ruso-româno-turc, Sergiu de Leuchtenberg avea gradul de căpitan și era aghiotant al Țarului.

La o recunoaștere în zona Rusciuk a armatei prințului moștenitor (20 octombrie 1877), ducele Sergiu a fost lovit de un glonte în frunte și a murit pe loc.

(SURSE: „*Resboiul*”, nr.94, marți, 25 octombrie 1877, p.1; dr.C.Diaconovich - **Enciclopedia Română. Publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român de...**, Tomul III, Kemet-Zymotic, (Cuprinde 18819 articole cu 2 harte, 2 adnexe și 16 ilustrațiuni în text), Editura și Tiparul lui W.Krafft, Sibiu, 1904, p.92)

IOAN LUPESCU (1837 - 1893)

Maria Dumitrescu
Horia Dumitrescu

Autor dramatic și ctitor de teatru, Ioan Lupescu s-a născut în București, în anul 1837, copil natural al lui Alexandru¹ - maior de cavalerie – și al orfanei Ana. Părăsită de maior după 10 ani de conviețuire, Ana moare de durere, lăsând în urma ei pe Ioan și Aneta.²

Ioan Lupescu a învățat câțva timp la școala de la Mănăstirea Domnița Bălașa. Izgonit de acolo, va încerca să-și câștige existența ca meseriaș, în lăcătușerie.³

La vârsta de 11 ani, Ioan Lupescu asistă la luptele pompierilor cu turcii din Dealul Spirii și „în mintea lui de copil rămân o mulțime de impresii și amintiri din vremea aceea”⁴.

Peste un an se înscrie la Școala de Arte și Meserii⁵, după terminarea căreia va deschide, în asociație, un mic atelier⁶.

Talentul său pentru teatru s-a vădit de timpuriu. Împreună cu alți copii – între care Alexandru Catulescu, devenit medic al orașului Focșani – dau reprezentații teatrale în „Grădina cu Cai”,⁷ mai întâi ca

¹ **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900**, Editura Academiei RSR, București, 1979, p.522

² I.M.Dimitrescu – **Îndrumătorii (Figuri focșănene de ieri)**, Tipografia „Sentinela”, Focșani, 1933, p.10

³ **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900...**, p.522

⁴ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.10

⁵ **Ibidem**

⁶ **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900...**, p.522

⁷ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.10

amator, apoi pentru a-și câștiga existența și a-și întreține sora.

Remarcat de actorii profesioniști este angajat într-o trupă care pleca în Moldova. Ajuns la Iași, după ce un timp jucase ca diletant, este angajat în trupa Teatrului Național.⁸

Ioan Lupescu care avea să devină un comic foarte popular, își alcătuiește formații teatrale cu care colindă Moldova și Muntenia.⁹

Printre tovarășii de pribegie se număra și tânărul, pe atunci, Vasile Conta (1845-1882). Era perioada anilor 1862-1864 când viitorul filozof, pierzându-și bursa, își întrerupe studiile și pentru 58 franci pe lună¹⁰, îl însoțește pe Ioan Lupescu.

Pentru trupa Lupescu, Vasile Conta a scris cuplete, a dat – la nevoie – și replica pe scenă, a fost sufleur, un sufleur „celebru”, așa cum avea în acel timp și trupa Tardini pe Mihai Eminescu.¹¹

Vasile Conta a scris și o piesă cu subiect anticlerical, nepăstrată, jucată la Botoșani.¹²

Reîntors la Iași în 1868, Ioan Lupescu cere voie primarului – 6 septembrie¹³ – să joace mai multe reprezentații cu o trupă de artiști români într-un salon particular. Obținând învoirea, închiriază în acest scop, rândul al doilea al caselor bancherului Neuschatz din Ulița Mare¹⁴, unde era instalat „Hotelul de Nord” Acolo „sala mare fu

⁸ **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900...**, p.522

⁹ **Ibidem**

¹⁰ dr. C.Diaconovich – **Enciclopedia română. Publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român de...**, Tomul I, A – Copenhaga (Cuprinde 10401 articole cu 9 harte, planuri și adnexe și 111 ilustrațiuni în text), Editura și Tiparul lui W.Krafft, Sibiu, 1898, p.923

¹¹ **Istoria teatrului în România, vol.II (1849-1918)**, Editura Academiei RSR, București, 1971, p.45

¹² **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900...**, p.207

¹³ T.T.Burada – **Istoria teatrului în Moldova, vol.II**, Tipografia H.Goldner, Iași, 1922, p.261

¹⁴ **Ibidem**

aranjată conținând un rând de loje, stule și partere. Scena era destul de încăpătoare, având mai multe decoruri bine zugrăvite, precum și o frumoasă cortină”¹⁵.

Trupa Lupescu cuprindea actorii: Drăgulici, Nicolau, Maurevel, Alexandrescu, Nae Mihăilescu și actrițele: Lupescu, Vasilescu și M.Dumitrescu¹⁶.

Acest teatru, care se numea *Teatrul Lupescu de vodevile române* s-a bucurat de mare afinență de public: „*Artist bun, comic delicios, putem asigura de mai înainte că dl Lupescu e abia la începutul succesului care îl așteaptă. Pe lângă aceasta, silințele ce-și dă pentru mulțămirea publică nu contribuie puțin la încurajarea ce din toate părțile nu-i lipsește și teatrul său, totdeauna plin, e probă îndestul că perseverarea ce o pune de a se achita spre satisfacțiunea generală de sarcina care și-a luat-o, va produce fructele și nu o va regreta”¹⁷.*

Stagiunea acestui Teatru s-a deschis la 10 noiembrie 1868, cu piesa „*Dracu Vodă*”, vodevil național în 5 acte, aranjat de Ioan Lupescu.¹⁸ Au urmat farsele „*Sarsailă*” și „*O cină nesfârșită*” (prelucrare a comediei franceze „*Une tasse de thé*”), piesele „*Două despărțiri*”, „*Lumpatius Vagabondus*” (comedie vodevil în 7 tablouri, tradusă din nemțește, aranjament muzical Wachmann)¹⁹ „*Pe când Lupescu dădea cu succes atât moral, cât și material șirul de reprezentațiuni în teatrul său, ivindu-se plângeri din partea actorilor teatrului național că li se face concurență de trupa lui Lupescu, Consiliul Comunal, după discuțiile urmate, luă o hotărâre, prin care se impuse lui Lupescu mai multe sarcini menite a-i îngreuna pozițiunea și a-i stingheri reprezentațiile sale”²⁰.*

Publicul a reacționat imediat și la presiunile lui, Primăria a fost

¹⁵ Ibidem

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Ibidem, p.262

¹⁸ Ibidem, p.263

¹⁹ Ibidem, p.264

²⁰ Ibidem

obligată să revină asupra deciziei sale, permițând trupei Lupescu să-și reia reprezentațiile „*în cea mai mare satisfacere*” a ieșenilor.²¹

În decembrie 1868 trupa Lupescu a jucat „*Vlăduțu mamei*” (comedie vodevil într-un act), „*Otrăviții*” (farsă în 2 acte), „*Miliția*” sau „*Țiganul recrut*” (dramă națională cu cântece în 4 acte), „*Jianul căpitan de Haiduci*” (melodramă în 4 acte).

La începutul anului următor repertoriul a cuprins: „*Paragraful 37*” sau „*O Prorocie*” (comedie într-un act de Ioan Lupescu), „*Frizeta*” sau „*Orfelina*” (comedie într-un act), „*Doi invalizi*” (comedie într-un act), „*Învierea Babei Hârcei*” sau „*Țiganul Epistol*” (vodevil național în 4 acte de M.Pascali), „*Deputatul imaginar*” (vodevil în 2 acte), „*Frumusețile din Iași și București*” (cântonetă comică umoristică, compusă și executată de Iorgu Caragiale)²².

Vineri, 25 aprilie 1869, a fost o reprezentație extraordinară, când s-a jucat „*Miliția*” sau „*Țiganul recrut*”, după care Teatrul Lupescu s-a închis²³.

În acest răstimp, vreme de trei luni, în vara anului 1868, Ioan Lupescu susținuse și o stagiune la Botoșani²⁴, oraș în care sora sa se căsătorise cu un colonel rus rămas în țară după ocupația rusească²⁵.

Cercetând letopisețele lui Kogălniceanu și „*Istoria*” lui Hurmuzachi²⁶, Ioan Lupescu a scris piese istorice: „*Lăpușneanu vodă*”, „*Vlad Țepeș*” sau „*Ospățul de sânge din ziua de Paști*”, „*Ștefan Tomșa*”, „*Stefăniță vodă al V-lea*”, „*Radu Calomfirescu*” Din Iași „*Lupescu plecând cu o trupă, cutreeră toate orașele Moldovei și Munteniei, construind cu predilecția născută și cultivată la Școala de Arte-frumoase, peste 11 localuri de artă, desvoltând gustul pentru teatru în toate orașele țării și formând o pleiadă de actori, care au*

²¹ Ibidem, p.266

²² Ibidem

²³ Ibidem

²⁴ Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900..., p.522

²⁵ I.M.Dimitrescu – op.clt., p.11

²⁶ Ibidem, p.11-12

*ilustrat în urmă scenele din Iași și București*²⁷.

Dintre actorii formați de Ioan Lupescu, doi atrag atenția în mod deosebit: **G.A.Petculescu** și **Zaharia Burienescu**. Primul, era un modest fiu de țăran, care și-a făcut ucenicia artistică în trupele Fani Tardini-Vlădicescu și Ioan Lupescu. În Banat, acesta a pus bazele „*Societății de teatru român din Ungaria și Transilvania*”, deschizând astfel drum formațiilor teatrale românești cu caracter stabil²⁸.

Încercând să găsească un mijloc de asigurare a continuității spectacolelor și de întreținere a trupei, G.A.Petculescu inaugurează sistemul „*abonamentelor*”, primit cu solicitudine și bune sentimente atât în rândul populației românești, cât și al celei de altă naționalitate.²⁹

Cel de-al doilea – Zaharia Burienescu – era moldovean, născut la Roman, în 1845. A început să joace într-o formație locală condusă de actorul Dimancea, iar în anul 1865 se angajează ca actor în trupa lui Ioan Lupescu. Remarcat de M.Galino, este luat de acesta la Iași în 1870. În anii 1875 și 1876 joacă cu Matei Millo. În 1877 își alcătuiește propria trupă, care rămâne una din cele mai cunoscute formații teatrale itinerante timp de trei decenii.³⁰

Din oraș în oraș, Ioan Lupescu ajunge la Focșani „*cu o reputație bine stabilită și un capital agonisit din munca de actor, lucru foarte rar pe atunci*”³¹.

Aici „*se hotărăște să-și construiască un teatru de zid și să se stabilească în acest oraș, plăcându-i foarte mult*”³².

După ce a renunțat la un loc (proprietățile – în 1930 – fraților Langa, de vis-à-vis de Poștă), la 23 iulie 1871, Angelina Lupescu adresează membrilor Comisiei Interimare a orașului Focșani următoarea cerere:

²⁷ Ibidem, p.12

²⁸ Istoria teatrului în România, vol.II (1849 - 1918)..., p.46

²⁹ Ibidem

³⁰ Ibidem, p.522

³¹ I.M.Dimitrescu – op.clt., p.13

³² Ibidem

„Domnilor Membri,

Pe locul ce l-am cumpărat în acest oraș de la Dnu Ion Gheorghiu lângă grădina publică a Sf.Ioan voesc a face un local de teatru, precum și de a-l împrejmui.

Vă rog să binevoiți a-mi da permisiunea cuvenită.

Angelina Lupescu”³³

Fără să mai aștepte aprobarea Primăriei, Anghelina Lupescu începe construirea noului edificiu. Odată cu aceasta, reclamațiile se succed rapid. Astfel, A.Baimonte, prin suplica (=cerere) din 3 august sesiza Primăria că prin construcția începută s-a stricat zăplazul Grădinii publice, pe unde intrau vitele și produceau mari stricăciuni.³⁴

Mari probleme în ridicarea localului le-a avut Angelina Lupescu din partea inginerului arhitect al Urbei Focșani, Moroni, care a reclamat-o la Primărie, Prefectură și Ministerul Agriculturii, Comerciului și Lucrărilor Publice:

„Este una lună aproape de când s-a început în acest oraș construirea unui teatru de către Doamna Angelina Lupescu.

Subsemnatul prin adresele nr.112 și nr.126 am făcut cunoscut Onor. Comisii Interimare că mai înainte de a începe construcțiunea unui asemenea edificiu public să oblige pe Dna Angelina Lupescu a forma cuvenitul plan și numai cu aprobațiunea subscrisului să înceapă construcțiunea. Adresele mele însă și toate stăruințele ce am întreprins au fost fără nici un efect, astfel încât construcțiunea teatrului s-a început și urmează, rămânând Regulamentul comunal la o parte.

Dle Președinte, cunoașteți prea bine că asemenea construcțiuni urmează a fi clădite după regulile de arte și totodată în condițiuni favorabile spre a feri și publicul de nenorocire la vreun caz de accident.

Aceste împrejurări aducându-le la cunoștința Dv. vă rog să binevoiți a lua cuvenitele dispozițiuni propring construcțiunea mai

³³ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.9/1871, f.504

³⁴ Ibidem, f.518

departe a unui asemenea edificiu public, până când mai întâi Doamna Lupescu nu-și va forma planul care urmează verificat și aprobat atât de subscrisul, precum și de la Primăria locală”³⁵.

Spre lauda ei, Primăria Focșani susținea proiectul Angelinei Lupescu și dorea ca orașul să aibă un astfel de edificiu. Iată doar unul din răspunsurile pe care Primăria Focșani le dă la adresele lui Moroni:

„După cele comunicate de Dv prin adresa nr.126 am repetat Doamnei Angelina Lupescu ca să prezinte de urgență spre legalizare planul pentru construirea localului de teatru ce posedă în această parte sudică.

Iar încât privește ca să se tragă vreun folos de la Teatru, această propunere este injustă, căci comuna trebuie a veni în ajutorul proprietarei Doamnei Lupescu, ca toate celelalte comune unde posedă localuri de teatru, însă în fața deficitului în care se găsește deja casa nu poate veni cu nici un beneficiu la care și Doamna Lupescu a consimțit”³⁶.

Deși reclamațiile și construcția localului au mers în paralel, Comisia Interimară a orașului Focșani, la 11 august 1871, acordă Angelinei Lupescu aprobarea solicitată:

„Doamna Angelina Lupescu prin suplica prezentată Comisiunii... a cerut a i se învoi construirea unui local de Teatru pe locul ce-l are cumpărat între grădina publică din partea sudică a orașului și casele Dlui Ghiță Vasiliu, care local să fie în paiantă și învelit cu material nearzător.

În consecința cărei cereri s-a dat prezentul bilet Dnei Angelina Lupescu pentru libera construire a unui asemenea local, care să fie cu temelia de zid solidă, pereții de zid în paiantă și acoperit cu material nearzător, fără nici o abatere...”³⁷.

La 8 septembrie 1871, Moroni se adresa din nou Comisiei Interimare:

³⁵ Ibidem, f.594 - 594 verso

³⁶ Ibidem, f.548

³⁷ Ibidem, f.614

„Domnilor Membri,

Conform adresei D-iei Voastre no.3067, cercetând planul anexat pentru construcția teatrului D-nei Angelina Lupescu, am onoare a vă răspunde că văzând că autorul planului este Dnu Arhitect și Inginer al Județului (A.Caitanovici) și ca persoană tehnică a luat asupra D-iei Sale răspunderea acestei lucrări, făcând pe Dna Proprietară să execute planul său aproape pe jumătate, fără autorizația Primăriei și chiar cu forța și că prin urmare astăzi fiind prea târziu a se face vreo modificare, sunt de părere a se lăsa să urmeze lucrarea cu condiția ca zidul să fie în grosime de trei cărămizi până la fața pământului, iar din fața pământului în sus de două cărămizi și a lărgi ușa subterrenului până la șase palme domnești. Aceasta este în ceea ce privește soliditatea edificiului. Acum în ceea ce s-atinge despre asigurarea și salubritatea unui edificiu public, ca teatru, vă mărturisesc Domnilor Membri că este pentru prima oară că aud să se construiască un teatru într-o pivniță.

Un teatru construit în modul acesta, are două inconveniente grave, care trebuie prevăzute la facerea planului.

Mai întâi, că a ține un public 5 și 6 ore într-o pivniță, nu cred după opinia mea, să fie o cură prea igienică, mai ales că după cum s-a așezat edificiul pe hotarul grădinei nu se pot deschide ferestre pentru ventilatorii indispensabile și sunt de părere că Onorata Primărie trebuiește a convoca un consiliu medical pentru a se pronunța asupra acestui punct principal care privește sănătatea publicului.

Al doilea, că la un caz de pericol, precum foc, cutremur sau altele, când publicul ar avea nevoie de a eși cu înlesnire din sala teatrului, aici se află îngropat la adâncimea de 1 ½ stânjeni în pământ.

Punându-vă acestea Dlor Membri în vedere spre a face cele ce veți găsi de cuviință am onoare a vă înapoia și planul ce mi-ați trimis...”³⁸.

³⁸ Ibidem, f.627 - 627 verso

Rezoluția Comisiei Interimare satisfăcea cerințele propuse de Moroni: „*Se va legaliza în condițiunile stipulate de Dnu Inginer arhitect al orașului, asemenea se va îndatori Dna A.Lupescu a avea un sistem de ventilare, astfel încât niciodată să nu stăgneze aerul; asemenea, sistemul de încălzit să nu lase nimic de dorit*”³⁹.

Lipsit de fondurile necesare, neprimind nici un fel de subvenții din partea autorităților locale, entuziastul actor Ioan Lupescu a fost nevoit să renunțe la proiectul unei clădiri solide, dotate cu utilajul corespunzător și să se limiteze la construcția unui local modest, nu prea durabil, cu pereții din paianță și tavan de scândură.⁴⁰

În toamna anului 1873, Teatrul Lupescu se deschide „*având un parter cu peste 150 de locuri, două rânduri de loji, o galerie, cortină, decoruri nenumărate și o scenă cu dispozitiv sistematic*”⁴¹.

Cum arăta Teatrul Lupescu?

„...*O mare sală de spectacole în lungime de 25 metri. Construcțiunea fu făcută astfel ca din stradă chiar să se poată intra în teatru, după ce te scoborai vreo 7-8 scări sub nivelul terenului, fiind săpat ca la 4 metri în pământ. De la ușa intrării în teatru erau trei camere ce serveau de cabine pentru actori.*

Înăuntrul teatrului, în dreapta și în stânga, erau două rânduri de loji în formă de semi-cerc: cincisprezece loje în dreapta și cincisprezece în stânga. Deasupra acestor loje mai erau, 16 loje de rândul al II-lea. Balustrada de la loje era îmbrăcată cu pluș roșu. În capătul lojelor de rândul I din dreapta și din stânga se afla câte o avanscenă. În fiecare loje erau câte 4 scaune. Veneau apoi stalurile I și al II-lea. Cele dintâi trei rânduri de staluri erau staluri I și aveau brățare, fiind îmbrăcate cu pluș roș, iar celelalte erau stalul al II-lea

³⁹ Ibidem, f.627

⁴⁰ Al.Temciuc, E.Merica - op.clt., p.21

⁴¹ I.M.Dimitrescu - Însemnări cu privire la orașul Focșani. Cu o prefață de G.G.Longinescu, Profesor Universitar. Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale, dela Focșani din 28 și 29 Iunie 1931, Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I.E.Torouțiu, București, 1931, p.45

și erau scaune ce se puteau mișca, așezate fiind unele lângă altele. În aceste staluri încăpeau până la 200 persoane. Partere nu erau. Deasupra lojelor de rândul al II-lea era galeria care se compunea din 3 rânduri de bănci lungi de scânduri. În dosul acestor bănci era un loc gol unde lumea stătea în picioare și puteau încăpea până la 300 persoane”⁴².

După câteva luni de la deschiderea Teatrului, Ioan Lupescu reușește să aducă de la Milano, o trupă de operă italiană, în frunte cu un tânăr de doar 19 ani, diplomat al Conservatorului din capitala Lombardiei, pe Lucio Vecchi, „Luciu” – cum l-au botezat focșănenii.⁴³

Trupa de operă italiană se împrăstie după o lună rămânând în Focșani, pentru toată viața, numai Lucio Vecchi, cu frații săi Contardo și Olivier.⁴⁴

În vara anului 1876, Lupescu joacă cu o trupă aleasă, în București, în Grădina Roșca, unde este sărbătorit de elita intelectuală bucureșteană și actorii Teatrului Național nelipsiți, seară de seară, de la reprezentațiile sale.⁴⁵

În toamna aceluiași an, Ioan Lupescu s-a căsătorit cu basarabeanca Angelina (Anghelina) Despot⁴⁶, cu care avea un fiu: Alexandru⁴⁷.

⁴² T.T.Burada - op.cit., p.342-343

⁴³ Ibidem

⁴⁴ Ibidem

⁴⁵ I.M.Dimitrescu - *Îndrumătorii...*, p.15

⁴⁶ Ibidem

⁴⁷ **Alexandru I.Lupescu**- Născut la 24 februarie 1867, în Botoșani. A urmat Liceul Militar, Școala Specială pentru ofițeri de artilerie și Școala de Război. Fost profesor la Înalta Școală de Război și profesor de strategie. Inspector general al Instrucțiunii militare. Subșef de Stat Major la Marele Cartier General (1916-1918). Comandantul Corpului de Armată de Est (1919). Între 27 septembrie – 5 decembrie 1919, ministru al Instrucțiunii Publice în guvernul Văitoianu. Inspector al Armatei. Șef de Stat Major, s-a retras la pensie în 1927. Senator de drept. Primar al sectorului de Galben din Capitală. Ofițer de mare valoare culturală (L.Predescu – *Enciclopedia Româneli. Cugetarea. Material românesc. Oamenii și înfăptuirii*, Ediție anastatică, Editura Saeculum I.O.- Editura Vestala, București, 1999, p.501 100

A întemeiat teatrul românesc în Basarabia, unde a plecat cu o trupă pe propria cheltuială.

„Pierde toată toamna anului 1876 și începutul anului 1877 cu intervențiile, cheltuiește toată averea sa, apoi se împrumută de la cămătarii din Focșani, ipotecând teatrul său și când a izbutit, în sfârșit, să capete autorizația, se declară războiul Ruso-Româno-Turc, silindu-l a se înapoia la Iași, după ce își ruinase toată averea”⁴⁸.

Aici, la Iași, în iulie și august 1877, Ioan Lupescu dă reprezentații în Grădina „Chateau – aux – fleurs” din strada Golia prezentând piesele „Lumpatius Vagabondus” și „Lăpușneanu Voda”⁴⁹. În vara anului următor „s-au mai jucat de artistul Ioan Lupescu și alții, diferite reprezentații în Grădina Chateau aux fleurs dându-se diferite piese, între care „Feredeul turcesc”, „Vlăduțu Mamei”, „Cina fără sfârșit”, „Kir Zuliardi”, „O păruială”, „Doctorul Kikiriki”, „Ordonanța”, „Hoțul și Pungașul”, unde dna și dl Lupescu au interpretat rolurile principale. La 1 Octombrie artistul Lupescu se duce cu trupa sa la Botoșani”⁵⁰.

Odată terminat acest turneu „revine în Focșani pentru totdeauna, unde a luptat o viață întreagă cu sărăcia și cu dorul de a-și dezrobi teatrul amanetat pentru gândul propagandei naționale în Basarabia”⁵¹.

Deși descurajat de situația materială, „dragostea lui de artă dramatică îl împinge la o nouă activitate teatrală și de literatură dramatică. Începe a tipări în Focșani piesele sale, în formatul pieselor editate din marele ziar francez „L’illustration” Aduce un zincograf, care îi lucrează clișeele principalelor scene ale fiecărui act, dă explicațiuni asupra caracterului fiecărui rol, costumelor, grimărei, decorurilor, teza piesei etc.”⁵² Astfel au văzut lumina tiparului: „Vlăduțu mamei”, „Paragraful 37” sau „Palestina în Iași” (Tip Samolada, 1875), „Bismarcu orașului”, „Cina fără sfârșit”, „Otrăviții”,

⁴⁸ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.15

⁴⁹ T.T.Burada – **op.cit.**, p.316-397

⁵⁰ **Ibidem**, p.405

⁵¹ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.16

⁵² **Ibidem**

„Prostia din născare”, „Vlăduțu patriot”, „Trenul accelerați”, „Olga sau O viață artistică”, „După război” (toate la Tip.Charros, 1881). Ele se adaugă deja apărutei „Cometul” (Tip.Copainig, București, 1855) și se vor completa cu parodia „Lupescu actorașu”, prelucrarea „Ruy Blas” și „Trei comedii complete” (Tip.Codreanu, Focșani, 1890).

În 1880, Ioan Lupescu va avea marea satisfacție ca, primind un **Lexicon** al artiștilor francezi, să se vadă trecut cu aprecieri deosebite pentru el.⁵³

Începând cu 1 septembrie 1885 în peisajul publicistic din Focșani apare o nouă revistă: „Comicul”⁵⁴.

Editată și redactată de Ioan Lupescu, revista făcea reclama cuvenită programelor trupelor sale și publica textele pieselor din repertoriu, cele mai multe scrise chiar de director, apoi cântonetele, „cânticelele comice” și versurile comedilografului, majoritatea imitate după Alecsandri. În editorialele redactate, ca și piesele, neîngrijit, Ioan Lupescu își făcea cunoscute ideile lui despre teatru care se reduceau, de fapt, la una singură: Direcția Teatrelor ar trebui să nu uite piesele autorilor modești, care nu se laudă prin jurnale.

Era vorba, evident, de el însuși, dramaturg care avea circa 180 de manuscrise cu melodrame, comedii, compoziții și prelucrări, „moderne și de bun gust”, gata oricând de a fi reprezentate. Ioan Lupescu semna editorialele cu nume năstrușnice precum Titirez, Ionică, Trăncănilă, Turturică, Crăiță.

După șapte numere, ieșite la intervale neregulate, revista și-a suspendat apariția în 1886.

Reține atenția faptul că Focșanii sunt singurul oraș din țară în care apărea o astfel de revistă. Celelalte, ori își încetaseră apariția („Fulgerul”, Iași, 1863-1864; „Artistul”, București, 1866), ori vor apărea mai târziu: „Teatrul Nou” (București, 1906), „Galeria” (București, 1910

⁵³ Ibidem

⁵⁴ **Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900...**, p.202, 522 L.Predescu – op.cit., p.210; I.Diaconu – **Etnos. Revistă de grai, studii și creație românească. Publicată de ...**, Anul I, fascicola 1, Focșani, 1941, p.33

-1911), „Masca” (Craiova, 1911) și „Scena” (Pitești, 1912)⁵⁵.

Meritele artistice ale lui Ioan Lupescu rămân înscrise la loc de cinste în istoria teatrului românesc.

Conștient că repertoriul românesc de scrieri dramatice era sărac, Ioan Lupescu a pregătit pentru scenă numeroase piese, mai ales comedii și vodeviluri, în mare parte traduceri și localizări. Cu unele a obținut succese mari, ca de pildă, cu vestita, la vremea sa, comedie „*Vlăduțu mamei*” Piesa aceasta, cu muzică de Eduard Caudella, a inspirat lui A.Goldfaden comedia „*Șmendrik*”⁵⁶.

Ioan Lupescu a scris enorm „*dar piese fără pretenții literare, bune de jucat. Sunt în general, farse, cu personaje aiurite, slabe cu duhul, nătăfleți ca „Vlăduțu mamei”, aproape întotdeauna cel mai cu minte jucând o festă, să-i fie de învățătură, celui rătăcit. Acțiunea, uneori ingenioasă, se încadrează, cu oarecare variații, în câteva scheme. De profunzime nu poate fi vorba, nici de caractere, deși autorul, apelând și la nume cu rezonanță burlescă, sugestivă (Pungășescu patriot, avocatul Fleoncănel ș.a.) era preocupat de a configura câteva tipuri caracteristice. Ritmul e alert, replica, înviorată de un duh ghiduș, are, în cele mai bune pagini, spontaneitate. Scrise la repezeală, piesele sunt superficiale, adesea improvizate, compuneri de ocazie, cu un număr ieftin, bazat pe facile jocuri de cuvinte Amuzante totuși, de o șugubeață complicitate cu spectatorul, cele mai multe („Cina fără sfârșit”, „Bismarcu orașului” – dedicată lui M.Millo –, „Paragraful 37 sau Palesitna în Iași”, „Trei zăpăciți” ș.a.) se vor fi urmărit cu plăcere”⁵⁷.*

În comedii și vodevilurile sale, în cântonete și „*cânticele comice*”, Ioan Lupescu „*ia în răspăr fie cusururi și năravuri dintotdeauna (imoralitatea, prostia etc.), fie moravuri ale epocii, de la limbajul franțuzit până la demagogia patriotardă*”⁵⁸.

⁵⁵ Istoria teatrului în România, vol.II (1849 - 1918)...., p.492;

⁵⁶ Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900...., p.522

⁵⁷ Ibidem

⁵⁸ Ibidem

Jocul actorului Ioan Lupescu – ca și al celorlalți actori ai școlii moldovenești de comedie -, cu mari calități naturale de vivacitate, de spontaneitate și exuberanță comunicativă, este de un comic buf dus uneori până la grotesc⁵⁹, „comic mai mult decât charge” – cum nota Aristizza Romanescu, impresionată de mobilitatea expresivă a figurii actorului.

„Pigmentarea puternică a jocului său, deși exagerată ca tonalitate, nu are stridențe, radiază și captează simpatie largă. Ioan Lupescu cultivă gluma bufonă și veselia de substanță populară, cu largă rezonanță în public, agrementată de cântecul național, care colorează și întreține atmosfera”⁶⁰.

La Focșani, Teatrul Lupescu atrăgea „lumea bună, negustorii de frunte, elita intelectuală a orașului, din care făceau parte puținii profesori, doctorii, inginerii, magistratura și avocații de la Curtea de Apel și de la Tribunal”⁶¹.

Pe scena Teatrului Lupescu au susținut reprezentații cei mai mari artiști ai timpului: Matei Millo⁶² (două spectacole la începutul lunii

⁵⁹ Istoria teatrului în România, vol.II (1849 - 1918)...., p.280

⁶⁰ Ibidem

⁶¹ I.M.Dimitrescu – Însemnări cu privire la orașul Focșani, p.45

⁶² Matei Millo (1814-1896). Face parte din generația primilor actori profesioniști, fiind capul școlii de comedie interpretativă dintre 1846-1880. Învață cu dascăli particulari în casa părintească, apoi la Pensionul Quenim din Iași, unde este coleg cu Alecsandri. Între 1841-1848 se află în Franța, unde frecventează teatrele și își desăvârșește educația și cultura teatrală în atmosfera intelectual-artistică a Parisului. Întors în țară, joacă pe scena ieșeană, apoi, în 1852, se stabilește în București. Este în mai multe rânduri director de trupă, concesionar al Teatrului cel Mare, inițiator al unor asociații actoricești. Face parte dintre primii opt societari care alcătuiesc nucleul Societății Dramatice create pe baza Legii din 30 martie 1877. În afara scenelor celor două Teatre Naționale (București și Iași) pe care le ilustrează cu prezența sa, desfășoară o neîntreruptă activitate de turneu, colindând țara și poposind aproape în toate orașele unde există săli de spectacole sau posibilitatea de a improviza o scenă. Itinerariul călătoriilor artistice ale lui Millo leagă câteva zeci de localități din toate provinciile României. Biografia artistică

iulie 1887)⁶³, Aristizza Romanescu⁶⁴ (octombrie 1887⁶⁵ și 1898⁶⁶),

a actorului cuprinde un număr impresionant de roluri din dramaturgia lui Alecsandri (în special personaje în travesti – Chirița, mama Anghelușa, Kera Nastasia) și din propriile sale lucrări, localizări sau traduceri: „*Baba Hârca*”, „*Apele de la Văcărești*”, „*Însurățelii*”, „*Nicșorescu*” etc. Totodată joacă în multe piese datorate contemporanilor săi: C.Negruzzi, Gh.Asachi, E.Carada, V.A.Urechia, înscriindu-se printre cei mai fervenți susținători ai repertoriului național concurat de autorii străini. Din dramaturgia altor popoare alege, în special, comedii, de preferință franțuzești, în care interpretează rolurile principale: „*Burghezul gentilom*” de Molière, „*Nunta lui Figaro*” de Beaumarchais, „*Mercadet*” de Balzac, „*Bunul odinioară*” de H.Murger, „*Michel și Cristina*” de E.Scribe. Ca profesor de mimică și declamație la Conservatorul din București, înființat în 1864, sau în contractul viu, pe care-l are, pe scenă, cu partenerii săi mai tineri, Millo contribuie efectiv la formarea profesională a actorilor vremii. Printre cei mai străluciți dintre elevii săi se numără Ștefan Iulian, Mihail Mateescu, Frosa Sarandi, dar influența jocului realist al lui Millo se răsfărânge asupra majorității actorilor români din a doua jumătate a secolului al XIX-lea (**Istoria teatrului în România**, vol.II (1849-1918)..., p.526)

⁶³ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.22/1887, f.11

⁶⁴ **Aristizza Romanescu (1854-1918)**, fiica lui Costache Dimitriadi și a Paulinei Stavrescu, soră cu Raluca și Maria Stavrescu. Debutează în 1872, la Craiova, în drama „*Acum 16 ani*”, jucând un rol în travesti. În 1874 vine la București, unde apare alături de cupletistul I.D.Ionescu la „*Union Suisse*”, joacă cu Mateescu la „*Valhala*”, la „*Dacia*”, în Asociația lui Matei Millo. La Iași joacă primele roluri: Delfinul din „*Ludovic al XI-lea*”, postelniceasa din „*Boieri și ciocol*”, Paquita din „*Don Juan de Marana*” În 1877 este angajată la București, ca „*gagistă*” în recent înființata Societate Dramatică sub direcția lui Ion Ghica. Joacă alături de Matei Millo, Mihai Pascaly, C.Dimitriadi primele roluri mai importante în Teatrul Național: Vestala din „*Roma învinsă*”, Spiridon din „*O noapte furtunoasă*” (1878) – travesti, Iliaș din „*Despot Vodă*” (1879-1880) – travesti. În 1880 pleacă cu Grigore Manolescu, cu bursă de studiu. Are profesori la Paris pe Delaunay și Edmond Got. În același an revine în țară și e numită societară clasa a II-a în Teatrul Național, făcându-și debutul alături de Grigore Manolescu în „*Daniel Rochat*” În 1881 vizitează din nou Parisul împreună cu Ștefan Iulian, Anica

focșăneanca Nini Valéry, frații Ion⁶⁷ și Alexandru Vlădicescu⁶⁸.

Popescu și V.Morțun. Aristizza ia lecții cu Delaunay, iar ultimii doi cu Edmond Got. Li cunoaște pe Monnet-Sully, Suzanne Reichenberg, Bartet și își continuă călătoria la Londra, unde ia lecții cu Ellen Terry și studiază repertoriul shakespeareian interpretat de Henry Irving și Edwin Booth. În 1882 revine la Paris, unde va avea ca replicanți pe Le Bargy și De Féraudy. În activitatea artistică interpretativă din țară, anul 1884 este un moment important în viața actriței, căci joacă rolul Gettei din „*Fântâna Blanduziei*” (22 martie 1884). În stagiunea 1884-1885, actrița interpretează rolurile principale feminine din „*Hamlet*”, „*Macbeth*”, „*Ovidiu*”, „*O scrisoare pierdută*”. În stagiunea 1885-1886, după turnee făcute în provincie, se angajează la Iași. În vara lui 1886 o cunoaște în Italia pe Eleonora Duse. În 1887 revine în Societatea Dramatică de la București și alternează, în anii următori, munca din București cu călătorii în Italia, Austria, Franța, Suedia și turnee în orașele din țară. În stagiunea 1888-1889, joacă pe Eboli din „*Don Carlos*” (alături de Aglae Pruteanu), Vidra, Ofelia, regina din „*Ruy Blas*”, Gervaise din „*Otrava*” de Zola. În stagiunea 1889-1890 interpretează pentru prima oară rolul Ancăi din „*Năpasta*”. În 1891, face împreună cu Grigore Manolescu primul turneu românesc în străinătate, la Viena. Următorii doi ani joacă alternativ, la Iași și București, iar în 1893 preia una din cele două catedre de declamație ale Conservatorului din București. După moartea lui Grigore Manolescu (1892) începe interpretarea marilor roluri ale repertoriului național și universal alături de C.I.Nottara („*Hamlet*”, „*Onoarea*”, „*Magda*”, „*Rosmersholm*”, „*Despot Vodă*”). Joacă în piesele lui Haralamb Lecca. În 1901 își dă demisia din Societatea Dramatică, joacă din ce în ce mai puțin și un an mai târziu voi cere pensionarea. La 14 februarie 1903, după jubileul de 50 de ani de la întemeierea Teatrului Național din București, își dă reprezentația de retragere din teatru. A scris un manual de teatru („*Noțiuni de artă dramatică*”) și un volum de amintiri: „*30 de ani – Amintiri*” (Istoria teatrului în România, vol.II (1849-1918)..., p.529.

⁶⁵ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.22/1887, f.12

⁶⁶ Istoria teatrului în România, vol. II (1849 - 1918)..., p.6

⁶⁷ Ion Vlădicescu (1821-1893). Își începe cariera la București, joacă în continuare la Craiova, apoi se alătură trupei condusă de Fani Tardini și sfârșește prin a se fixa la Galați. Hazul lui se reținea în roluri de mică întindere, de pildă în comediile cu cântece ale lui I.Dimitrescu-Movileanu (*Ibidem*, p.531)

Cupletistul I.D.Ionescu⁶⁹, este prezent la Focșani în martie 1876⁷⁰ și în 1898, când Aristizza Romanescu juca cu concursul actorului Alexandru Vlădicescu, iar el spunea cuplete între acte⁷¹. În turneele lor prin țară, Fani Tardini⁷², Ștefan Iulian⁷³, Grigore Manolescu⁷⁴, Mihail

⁶⁸ **Alexandru Vlădicescu (1842-1903)**. Tovarăș de viață al Faniei Tardini, a însoțit-o pretutindeni, ocupându-se de punerea în scenă a spectacolelor și de organizarea administrativă a trupei. A susținut succesul multor piese originale (drame istorice: „*Jancu Jianu*”, „*Vornicul Bucioc*” etc. și mai ales comedii de Alecsandri: „*Concina*”, „*Iașii în carnaval*”, „*Piatra din casă*”, „*Nunta țărănească*”, „*Florin și Florica*” etc.). Cu o voce plăcută baritonă, Alexandru Vlădicescu a impus o serie de romanețe românești (**Ibidem**)

⁶⁹ **I.D.Ionescu (1844-1900)**. Originar din Brașov, debutează în trupa Fani Tardini-Vlădicescu, apoi trece succesiv în trupele conduse de Iorgu Caragiale și de Matei Millo. Talentat interpret de cuplete, șansonete și mici comedii, apare frecvent pe scenele bucureștene la „*Union*”, „*Bosșel*”, „*Dacia*”, în grădini de vară („*Stavri*”) și într-un mare număr de orașe din țară. Este primul actor român care joacă la Budapesta, Viena (1874) și Paris (1879), interpretând-o pe Coana Chirița a lui Alecsandri. (**Ibidem**, p.62, 524)

⁷⁰ AN Vn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.20/1876, f.5

⁷¹ **Istoria teatrului în România, vol.II (1849-1918)**..., p.62

⁷² **Fani Tardini (1823-1908)**. A început prin a juca la București alături de Mihail Pascaly, Costache Caragiale, Matei Millo. După 1860, cu trupa pe care o conducea, a cutreierat provinciile românești, organizând turnee de o netăgăduită utilitate patriotică și artistică, care au implicat, în desfășurarea lor, nume mari ale literaturii românești: Alecsandri, Eminescu, Barițiu. Stabilită la Teatrul cel Mare din Galați, după 1872, n-a renunțat totuși la activitatea de turneu. Distribuită în melodramele numeroase ale timpului, a fost și interpreta unor personaje din piesele lui Alecsandri și o consecvență recitatoare a poeziilor lui (**Ibidem**, p.530)

⁷³ **Ștefan Iulian (1851-1892)**. Învățăcel al lui Mihail Pascaly, a luat lecții de artă dramatică la Paris, cu Delaunay. Recunoscut ca un mare actor comic de oamenii de teatru ai vremii sale, admirat de I.L.Caragiale și de Aristizza Romanescu, Iulian a creat între anii 1878 și 1888 „*modele*” de interpretare, întemeind o tradiție a rolurilor jucate, în comedii și operete. Dintre realizările sale: Ipingescu în „*O noapte furtunoasă*”, Pristanda în „*O scrisoare pierdută*”, Iancu Pampon în „*D-ale*

Pascaly⁷⁵ nu au ocolit nici orașul Focșani, nici Teatrul Lupescu, *carnavalului*” – în premiere, Ciubăr-Vodă în „*Despot Vodă*”, Felix în „*Moștenitorii*” de A.Belot, Pandolfo în „*Boccaccio*”, Jupan Porcarul în „*Voievodul țiganilor*” (Ibidem, p.524)

⁷⁴ **Grigore Manolescu (1857-1892).** Își părăsește familia la vârsta de 14 ani pentru a se dedica teatrului. În 1871 intră la Conservator la clasa lui Ștefan Vellescu. Debutează în 1873, în piesa „*Un bal din lumea mare*”, în trupa lui Millo, la Teatrul Bossel. O vreme joacă la Walhala, în repertoriu de comedie, alături de M.Mateescu și N.Hagiescu. Din 1875 joacă pe scena Teatrului din Iași. În 1878, debutează pe scena Teatrului Național din București în rolul Quintus – Fabius Maximus din „*Roma învinsă*” de Al.Parodi. primul rol de anvergură, Ruy Blas îl interpretează în același an. Anul următor interpretează rolul titular din „*Despot Vodă*” În 1880, pleacă la Paris ca bursier, împreună cu Aristizza Romanescu, unde studiază cu Delaunay. Va fi însă puternic impresionat de arta actorilor veriști Italieni. În stagiunea 1881-1882 este ales societar clasa I al Teatrului Național. De aici înainte începe perioada marilor succese de interpretare. Tot acum este numit și director de scenă. Grigore Manolescu poate fi socotit – alături de Aristizza Romanescu – ca fiind cel care a deschis calea artei interpretative moderne în teatrul românesc de la sfârșitul secolului al XIX-lea. A fost interpretul lui Răzvan, Gallus, Ovidiu, Despot, al lui Kean, Ruy Blas, Karl Moor, Don Carlos și Ferdinand, al lui Mabeth, Romeo și Hamlet. A interpretat și repertoriu de comedie, dar a excelat în marile roluri de tragedie. Încoronarea activității sale de scenă o constituie interpretarea lui Hamlet. În 1891, organizează primul turneu al Teatrului Național din București în străinătate, la Viena. Moare la 35 de ani, în 1892 (Ibidem, p.525)

⁷⁵ **Mihail Pascaly (1830-1882).** Se naște și moare la București. Studii: șase clase „*umanioare*” la Colegiul Sf.Sava. Muncă de autodidact, curiozitate intelectuală, multiple cunoștințe de specialitate. Studiază la Paris ca elev al actorilor Bouffé, Bocage și Samson (1860,1862). Intră la 16 ani în trupa de diletanți a lui C.Caragiale și debutează în 1848 în piesa „*Păhărnica de trei zile*” de I.Dimitrescu. Cu o amplă activitate de actor, director de scenă, conducător de trupă și pedagog, autor de piese și traducător, cu o vie participare în problemele de organizare a vieții noastre teatrale, Pascaly joacă pe scena Teatrului cel Mare în calitate de angajat, de concesionar (1871-1874, 1875-1877) și mai apoi ca membru al

încântând publicul local cu marele lor talent actoricesc.

Actor înnăscut, Ioan Lupescu are meritul că „*transforma totdeauna aceste reprezentații, în adevărate festivaluri înălțătoare*”⁷⁶. Bunăoară, despre spectacolul Agathe Bărsescu⁷⁷, publicistul și

Societății Dramatice (1877-1878 și 1881-1882). Deschide și amenajează săli noi: Bossel (1863-1867), arena circului Suhr (1874), Grădina Guichard (1878), Dacia(1880-1881), face două turnee în Transilvania (1868,1871) deține conducerea Teatrului Național din Iași (1878-1879) și împreună cu trupa Tardini-Vlădicescu joacă o stagiune la Teatrul din Botoșani (1879-1880). Reprezentant de frunte al romantismului pe scena românească, Mihail Pascaly interpretează, pe lângă un vast repertoriu de melodramă, rolurile titulare din piesele: „*Don Carlos*” de Schiller, „*Kean*” de Al.Dumas, „*Chatterton*” de A.de Vigny, „*Ruy Blas*” și „*Hernani*” de Hugo. El este primul interpret la noi al lui Hamlet (1861) și creatorul rolului Răzvan Vodă din piesa cu același titlu de Hașdeu (1867). Mihail Pascaly introduce pe scena națională dramaturgia modernă a lui Al.Dumas – fiul, O.Feuillet și E.Augier, ca și noile modalități de montare ale acestui repertoriu. Prin școala lui Pascaly se determină în epocă o puternică influență asupra unei întregi generații de actori, în trupa lui își fac ucenicia, mergând mai apoi fiecare pe drumul lui, Ștefan Iulian și Ion Petrescu, Paul Gusty și C.I.Nottara (*Ibidem*, p.527-528)

⁷⁶ I.M.Dimitrescu – op.cit., p.47

⁷⁷ **Agatha Bărsescu (1857-1939)**. Prin dubla ei formare (studii la Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București și la cel din Viena), ca și prin activitatea împărțită între diverse scene străine, numele actriței a rămas atât în istoria teatrului românesc, cât și în aceea a teatrului german. Ion Ghica i-a oferit angajament la teatrul Național din București chiar din primul ei an de studii. A debutat la 15 octombrie 1878 în comedia într-un act „*Pe malul gârlei*”, scrisă de focșăneanul Dumitru Ollănescu – Ascanio. Adolf Wilbrandt, poet, dramaturg și director al Burgtheater-ului din Viena, o angajează după terminarea studiilor și Agatha Bărsescu debutează în acest teatru, cu Hero din „*Valurile mării și ale dragostei*” de Grillparzer. Aici se afirmă ca o mare tragediană și curând obține pe viață, titlul de actriță a Curții imperiale. A jucat la Stadttheater din Hamburg și Raimundtheater din Viena, ca și la Irving Theater din New York (cu care întreprinde turnee la Chicago, Detroit, Saint-Louis, Washington). Stabilirea ei în România, în 1923, continuă o activitate artistică începută aici și reînnoită prin numeroase turnee: cu

memorialistul I.M.Dimitrescu scria: „*Ca elev de liceu, am asistat într-o seară la teatrul Lupescu, ascultând „Medeea, în care juca marea noastră tragediană Agatha Bârsescu. Băieții de liceu, i-au oferit flori, iar după spectacol, i-au făcut o manifestație călduroasă de simpatie, ducând-o până la hotel. În mijlocul acestui alai zgomotos, la care se alăturaseră și cetățenii orașului, ardeau vreo 50 de făclii, luminând calea aceleia, care ridicase la atâta strălucire, rampa și faima românească. Când am ajuns la locul de oprire, Agatha Bârsescu, ne-a mulțumit foarte mișcată și ca răsplată, a sărutat pe mulți din noi*”⁷⁸.

Alți actori ai vremii au dat reprezentații pe scena Teatrului Lupescu: Theodor Aslan cu trupa sa din Iași (iunie 1875)⁷⁹, Pechea S. Alecsandrescu reprezentantul Trupei de operetă (februarie 1883)⁸⁰, Matula și Klein – directorii „trupei de varietăți internaționale” (noiembrie 1885)⁸¹, A.I.Bobescu – directorul Teatrului român (mai 1887)⁸², A.Langeais (iunie 1887)⁸³, Gustav Luhultze Cagliostro (octombrie 1893)⁸⁴ etc.

Pe scena Teatrului Lupescu s-au desfășurat multe spectacole filantropice.

Astfel, la 14 aprilie 1880, L.Kirimescu – reprezentantul Asociației Trupe Române aflate în oraș – solicită primarului sala spectacole în limba germană (1890, 1893, 1897); prin stagiuni permanente (1899-1905, 1907-1908); prin turnee cu trupe românești (1901, 1907-1908). Repertoriul ei prin excelență german – Goethe, Schiller, Lessing, Grillparzer, Wilbrandt, Sudermann – este înnoit în stagiunile românești prin „*Macbeth*”, „*Fedra*”, „*Mona Vanna*”, „*Thérèse Raquin*”. Profesoară la Conservatorul din Iași, a avut elevi pe: Eliza Petrăchescu, Constantin Moruzan, Sandina Stan, (*Istoria teatrului în România*, vol.II (1849-1918)..., p.521)

⁷⁸ I.M.Dimitrescu – op.clt., 47

⁷⁹ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.24/1875, f.29

⁸⁰ Ibidem, dosar nr.23/1883, f.5-5 verso

⁸¹ Ibidem, dosar nr.61/1885, f.27

⁸² Ibidem, dosar nr.22/1887, f.9

⁸³ Ibidem, f.10

⁸⁴ Ibidem, dosar nr.22/1893, f.32

Teatrului pentru trei reprezentații, destinând o parte din încasări pentru ajutorarea incendiatilor din Focșani⁸⁵ („*pojarul*” izbucnit în ziua de 11 aprilie 1880 distrusese 300 de case din Focșani)⁸⁶.

Comitetul Societății „*Lumina*” din Focșani făcea cunoscut primarului – la 21 iulie 1882 – că va da o reprezentație teatrală cu piesa „*Cetatea Neamțului*” pentru mărirea fondurilor bibliotecii Societății. Cerea primarului să li se acorde ajutorul muzicii comunale condusă de Lucio Vecchi⁸⁷. Lista acestor spectacole de binefacere este cu mult mai lungă, dar subliniem faptul că Ioan Lupescu, deși strâmtorat financiar, nu percepea nici un fel de taxă.

Balurile mascate organizate de diferite persoane sau chiar de Lupescu se țineau tot aici, în majoritatea cazurilor.

În Teatrul Lupescu „*s-a ținut cel dintâi congres al studenților universitari, sub președinția studentului Nicolaescu – Târgoviște, devenit în urmă om politic*”⁸⁸.

Ioan Lupescu a făcut din teatrul său „*și un fel de școală, pentru actori. D-l Emanoil Cardaș, pensionar și un amator de teatru, era cât p-aci să plece de la poștă, unde era funcționar, să se facă ucenicul lui Ioan Lupescu. În copilărie, am cunoscut mulți focșăneni, actori de meserie. Îmi aduc aminte de unul, care era vecin cu noi, îl chema Mitache Georgescu, învățase meșteșugul actoricesc, la teatrul Lupescu*”⁸⁹.

Cu toate marile sale merite artistice, dar și cu sacrificiile materiale pe care le-a făcut pentru înzestrarea Focșanilor cu un teatru, Ioan Lupescu a fost destul de puțin ajutat de autoritățile locale.

La 31 mai 1875, Primăria orașului Focșani fixează taxă pentru fiecare reprezentație a unei trupe străine, dată în sala Teatrului Lupescu, suma de 30 lei noi, încasată pentru bugetul Primăriei.⁹⁰

⁸⁵ Ibidem, dosar nr.28/1880, f.48

⁸⁶ Ibidem, f.1

⁸⁷ Ibidem, dosar nr.32/1882, f.25

⁸⁸ I.M.Dimitrescu – *Îndrumătorii...*, p.14

⁸⁹ Idem – *Însemnări cu privire la orașul Focșani...*, p.47

⁹⁰ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.241/1875, f.27

Câteva zile mai târziu, Ioan Lupescu solicita Primăriei să fie scutit de această taxă. Pentru el, intervine și prefectul Vârnăv care-i amintea primarului „*deoarece D-nu Lupescu a venit în ajutorul săracilor cu darea salei gratis în două rânduri, echitatea cere ca și comuna la rândul său să-l dispenseze de taxele prevăzute în bugetul pentru baluri*”⁹¹.

Perceptorii și casierii Primăriei, zeloși și limitați în exercitarea atribuțiilor lor, manifestau o vădită satisfacție în a încasa taxe de care Ioan Lupescu era scutit.

La 4 martie 1883 în fața acestor abuzuri, Lupescu se vede nevoit să se adreseze primarului:

„Domnule Primar,

Încă din anul 1879, de către Onor Consiliu Comunal, chibzuind a găsit de cuviință ca localul teatrului să fie apărat de orice tacsă către comună și stat, însă acum văd că în lipsa mea din acest oraș am fost urmărit de D-nu Perceptor Circumscripției I la plata foncearului acelui local care am și plătit precum și de Dlu Casier Comunal am fost urmărit la plata metrilor acelui local care iarăși am plătit, precum și la tacsă de bal mascat, care în total însumează suma de lei 360 bani 10, această sumă se cuvine a fi plătită de către onor. Comuna, după cum se prevede și prin bugetul anului curent. De aceea, vă rog Dle Primar, să binevoiți a ordona de a-mi restitui această sumă ce mi s-a luat pe nedrept, deoarece este apărat de a plăti nici un fel de tacsă local Teatrului.

Sper dar, Dle Primar, că cererea mea nu va fi refuzată, ce din contră realizată, ca unul ce cunoașteți toate împrejurările sacrificiilor ce au făcut cu fondarea acestui local atât de necesar societății, toate acestea cu spesele subsemnatului artist.

Ioan Lupescu”⁹²

În primii ani de funcționare a Teatrului Lupescu, Primăria Focșani a acordat o subvenție, care s-a dovedit a fi insuficientă pentru multiplele

⁹¹ Ibidem, f.36

⁹² Ibidem, dosar nr.23/1883, f.8-8 verso

cheltuieli pe care le reclama o astfel de instituție culturală.

La 10 februarie 1876 Lupescu adresa primarului următoarea cerere:

„Domnule Primar,

În vederea greutăților ce am suportat și suportez cu întreținerea trupei teatrale din Focșani, de aceea cu onoare vin a vă ruga ca pentru sezonul anului curent care este început încă de la octobrie anul trecut 1875 și acum este spre mandatu de plată subvenția Teatrului.

Astfel precum s-a urmat și anii precedenți, plătitor acum.

Primiți, vă rog, Domnule Primar, stima ce v-o conserv

Ioan Lupescu”⁹³

Către sfârșitul aceluiași an – 27 noiembrie –, Ioan Lupescu revine cu o nouă cerere:

„Domnule Primar,

Cu onoare vin a vă anonsa că Duminică la 14 a corentei este ziua celei întâi Reprezentații pentru deschiderea stagiunii sezonului ernii anului 1876/77.

Totodată, vă rog Dle Primar, ca subvenția bănească de 2500 lei noi ce până astăzi mi s-a dat de trei sesoane de iarnă și care subsemnatul o primea cu mulțumire, ca mă recompensa comunala pentru sacrificiile sale morale și materiale întrebuințate cu fondarea stabilimentului teatral cu spesele sale bănești.

Pe lângă aceasta dam și 30 reprezentații în abonament, osebii și câteva benefise, care earăși le montam cu mari cheltuieli.

Doar resursele bănești fiind mici, subsemnatul mă văd azi căzut la o pagubă foarte însemnată.

Plecat vin a vă ruga, Dle Primar, tot astfel și pe D-nii Consilieri, să binevoiți că printr-un vot să-mi adăugați la suma subvențiunei bănești pentru a putea susține această instituțiune atât de folositoare societății, pentru care toate comunele urbelor civilizate sacrifică sume însemnate.

Apoi vă mai rog ca subvenția să mi se elibereze nu ca în alți ani

⁹³ Ibidem, dosar nr.20/1876, f.4

pe la centrul stagiunii, ci pe la început, căci atunci Teatrul simte cea mai mare necesitate bănească.

Nu mă îndoiesc Dle Primar și Dnii Consilieri că acest Apel nu va găsi și astă dată un ecou în generoasele Dv. inimi, în favoarea subsemnatului care cu plăcere a depus câștigul său bănesc ce în timp de 20 ani ca artist l-a adunat cu multă sânguință și cu care sumă a construit un Teatru Național în Urbea Domniei Voastre.

Primiți vă rog Dle Primar stima ce vă conserv

*Ioan Lupescu*⁹⁴

Nici în anii următori situația materială a actorului și directorului de teatru nu s-a îmbunătățit.

La 25 ianuarie 1886, Ioan Lupescu se adresa, din nou, primarului:
„Domnule Primar,

Am onoarea a vă ruga a nu mă pune și pe mine în rândul streinilor care vin de dau reprezentații în acest oraș și ca bătrân artist focșănean și fondator al teatrului local dacă onor Primăria nu-mi vine într-ajutor subvenționând Teatrul local sau plătind fonciarul ca în anii trecuți, cel puțin cu respect vă rog să binevoiți a mă dispensa de orice taxe s-ar cere, pentru orice spectacole s-ar da în Teatru.

*Iar la dispensarea mea de aceste taxe, adecă până se va rezolva dacă trebuie a plăti sau nu, vă rog binevoiți a da ordinul Dlor Agenți ai percepției Comunale spre a nu mă mai supăra până atunci*⁹⁵.

Din cauza acelorăși lipsuri materiale, starea Teatrului Lupescu se deteriora an de an. Prin Adresa nr.1540 din 21 aprilie 1882, primarul Nicolae Pruncu îi atrăgea atenția lui Lupescu *„asupra îmbunătățirilor ce trebuie imperios a le face la localul teatrului din acest oraș și nu numai că până în prezent nu ați luat nici o măsură, dar ceva mai mult, că cu ocaziunea reprezentațiunilor date de trupa Dnei Fani Tardini în sărbătorile Paștelui m-am convins însumi că acest local lasă prea mult de dorit în raport cu actuala lui stare și ca să mai poată permite funcționarea... peste îmbunătățirile citate în sus-zisa*

⁹⁴ Ibidem, f.23

⁹⁵ Ibidem, dosar nr.21/1886, f.2

adresă, să mai faceți și pe acestea explicate nouă de actualul arhitect al orașului și anume:

I) să scoateți zidăria de jumătate cărămidă din lăuntru teatrului de jur împrejur, la o înălțime de 2 m și să o înlocuiți cu ciment care are proprietatea de a îndepărta igrasia de care se bucură acest local, ceea ce contribuie la nesănătatea publicului și a artiștilor

II) să faceți din nou plafonul (Bagdadia) care se vede lăsat spre cădere

III) să faceți patru ventilatorii sistematice prin plafon în colțurile localului, ca astfel să poată traversa aerul și să scape publicul de infecțiunea ce suportă

IV) stâlpii lojilor la bază fiind ajunși în putreziciune din cauza umidității să-i tăiați de un metru din fața pardoselii, înlocuindu-i cu picioare de stejar care vor fi legați cu cei existenți prin ferăria necesare să mai deschideți una scară în partea despre est și să desființați balconul ce amenință cădere care prefăcându-l din nou în mod sistematic și în stil modern care să serve de bufet și fumat persoanelor de la galerie fiind actualul mic și care se produce fum în teatru”⁹⁶.

Prin Ordonanța din 1 aprilie 1882, Primăria interzisese „fumatul în coridoarele lojelor Teatrului, ai galeriei și parter, precum și în orice altă încăpere alăturate sau corespunzătoare imediat în foaietul teatrului”⁹⁷.

Lipsit de banii necesari și confruntat cu asemenea greutăți, „artistul începe o nouă propagandă printre concetățeni pentru zidirea, în Focșani, a unui teatru încăpător, modern și pentru formarea unei societăți, pe acțiuni, în vederea realizării acestei idei. Nu a avut parte însă, a-și vedea visul îndeplinit”⁹⁸.

La 21 iunie 1893, ora 17,00, în casa din Bdul Sf.Ioan, culoarea Albastră, inima celui ce a ctitorit întâiul teatru din Focșani, a încetat să bată.

⁹⁶ Ibidem, dosar nr.32/1882, f.12-12 verso

⁹⁷ Ibidem, f.7

⁹⁸ I.M.Dimitrescu – *Îndrumătorii...*, p.17

Avea 56 de ani și trecea în neființă din cauza unui cancer nemilos.

Decesul a fost constatat de dr. Catulescu, cel cu care, în copilărie, jucase teatru în „Grădina cu Cai”

Actul de deces era semnat de Dumitru Georgescu 34 ani, artist și Wilhem Wainer, 21 ani, student⁹⁹.

„Corpul său a fost condus la locașul de veci de aproape întreg orașul: prieteni și intelectuali, ca un ultim omagiu adus activității lui consacrate teatrului românesc”¹⁰⁰.

Disparația prematură a fondatorului teatrului din Focșani a grăbit ruina localului.

În seara zilei de 10 aprilie 1893 *„toată lumea ce era adunată în teatru Lupescu, unde se da o reprezentare, a fost cuprinsă de o panică îngrozitoare fiindcă scena pe care se juca a picat cu actori și corul care urma să ecsecute rolul ce avea.*

Având în vedere că Dl.I.Lupescu, proprietarul teatrului, a fost somat încă din anul 1891 să facă reparațiile ce i s-a arătat de comisia ce a fost instituită atunci și a cărui lucrare este la dosarul din acel an, raportul Dlui Inginer al comunei nr.117; că Dl.Lupescu a mai fost vestit și în anul 1892 cu N.3888 să pue teatrul în stare bună, făcând îmbunătățirile arătate de Dl.Inginer prin adresa N.3888, iar D-sa n-a fost următor.

Având în vedere că întrucât Dl.Lupescu nu voește a se conforma recomandațiilor ce i se face de primărie, bazate pe referatele oamenilor competenți, teatrul său să nu mai poată fi îngăduit ca local unde să se dea reprezentații”¹⁰¹.

Primăria a trimis pe inginerul arhitect al său să constate exact starea în care se afla Teatrul Lupescu.

Raportul întocmit la 24 aprilie 1893 către primar cuprinde

⁹⁹ ANVn, Registru Actele stărei civile de morți Primăriei Urbei Focșani pe anul 1893, vol.II, f.115

¹⁰⁰ I.M.Dimitrescu – op.cit., p.17

¹⁰¹ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.51/1893, f.2

constatări deloc liniștitoare pentru cei ce doreau să dea sau să urmărească reprezentațiile teatrale:

„Incidentul ce a fost la acest teatru în seara zilei de 10 curent a constat în căderea a o parte din pardoseala scenei: se scie că această pardoseală este mobilă putându-se suprima o parte din scenă pentru a se forma un singur salon pentru baluri, firele ce consolidau grinda din mijloc pe care se rezema pardoseala a căzut.

Acest fapt a provenit din cauză că s-a încărcat scena cu corul de muzică ce trebuia să dea reprezentații în acea seară.

Examinând lucrările ce Dl.Lupescu a făcut la acest teatru în baza procesului verbal de pe lângă raportul meu N.117/991 am găsit că ele nu dau siguranța de soliditate: plafonul și grinzile coperământului sunt încă curbate și amenință să se rumpă. Stâlpii logelor pe toată înălțimea etajelor, care sunt de lemn, fiind căptușiți cu scândură și subpodele, nu i-am putut examina, dar bănuiesc că poate să fie putrezi.

Scena de asemenea lipsește de soliditate mai cu seamă că e în legătură cu grinzile de plafon a localului, care grinzi amenință a se rupe.

În resumat, localul de teatru al Dlui Lupescu nu prezintă deloc siguranță de soliditate și propun închiderea sa imediat.”¹⁰²

Pe baza acestui raport, Consiliul Comunal al Urbei Focșani, în ședința din aceeași zi a hotărât ca Teatrul Lupescu „să se închidă până nu-l va pune în condiții de siguranță”¹⁰³, iar „Dl.Polițai local” a primit ordin „ca să nu mai permită nici o reprezentație în teatru Dlui Lupescu până ce proprietarul nu va face lucrările ce i s-au cerut de primărie pentru a garanta soliditatea localului”¹⁰⁴.

Energica Angelina Lupescu nu-și desminte firea și se adresează primarului cu următoarea cerere:

„Domnule Primar

Domnul Polițai local mi-a pus în vedere că după deciziunea

¹⁰² Ibidem, f.6

¹⁰³ Ibidem

¹⁰⁴ Ibidem, f.7

Onor Consiliului comunal, nu se mai permite nici un fel de reprezentațiune în localul teatrului ce am pe bulevardul Sf.Ioan, pe considerațiune că nu prezintă îndeșulă soliditate spre a garanta siguranța vizitatorilor.

În anul 1891, Onor Primăria întocmind o comisiune de oameni speciali mi-a prescris anume lucrările necesare pentru ca localul să fie în bună stare de soliditate.

Aceste lucrări le-am executat cu prisos în cursul toamnei anului 1892.

Zilele trecute s-a prezentat Dl.inginer în teatru și fără a face o minuțioasă cercetare (lucru ce ar fi necesitat cel puțin desfacerea scândurilor de ornament care maschează suportii diferitelor etaje, suportii ce au până la 32 centimetri grosime) a adresat onor primăriei un raport în care nu denunță aproape nimic, dar conchide la închiderea teatrului.

Fiindcă această închidere ne-ar produce daune foarte mari și chiar răspundere față de Artista Dra Bârsescu care a angajat de o lună teatrul, cât și față cu Societatea Dramatică din Iași care de asemenea a închiriat teatrul pentru luna curentă; De altă parte, fiindcă teatru este bine reparat și toți suportii din nou puși și toate legăturile din nou făcute de toamna trecută, vin respectuos a vă ruga să bineveniți a interveni pe lângă onor. Consiliu comunal, pentru a suspenda ordonanța de închidere și a numi o comisiune de oameni speciali care împreună cu subsemnatul să organizeze cu de-amănuntul localul și să-și dea avizul în consecință, pe baza lucrărilor existente.

În speranța că justa mea cerere va fi luată în considerațiune și bazat pe interesul ce Onor Consiliu comunal pune în a apăra interesele concetățenilor lui,

Vă rog să binevoiți a primi asigurarea osebitei mele stime

p.proprietaru Angelina Lupescu

Locotenent Al.I.Lupescu”¹⁰⁵

Primăria a constituit o nouă comisie formată din: inginerii Dimitrie

¹⁰⁵ Ibidem, f.8

Militeanu și S.Vasilu, căpitanul Tiberiu Robescu și consilierul S.Sîmionescu¹⁰⁶.

Prin Procesul-verbal din 2 mai 1893, membrii acestei comisii arătau primarului că „am mers la fața locului și după ce am vizitat și observat scena, lojile și plafonul am constatat următoarele:

1) *Scena este susținută pe mai mulți stâlpi care ar trebui consolidați cu traverse spre a-i da o rezistență suficientă.*

2) *Lojile cu galeria sunt bine susținute cu lemnăria stâlpilor de susținere este sănătoasă și*

3) *Plafonul este consolidat cu diferite piese de lemnărie și șuruburi de fier, dar ansamblul lor nefiind complectamente transmis pereților nu poate prezenta o soliditate de lungă durată.*

Față de această stare de lucruri, comisiunea este de părere a se obliga proprietarul teatrului ca până la finele stagiunei prezente să consolideze numai scena, iar după stagiune să refacă cu totul plafonul, dându-se o rigiditate perfectă prin grinzi armate”¹⁰⁷.

La 20 februarie 1895, Gheorghe G.Theodoru adresa primarului următoarea cerere:

„Domnule Primar,

Fiindcă localul teatrului Lupescu este închiriat pe mai mult timp, subsemnatul chiriaș, vin respectuos a vă ruga, Domnule Primar, să binevoiți a cerceta prin o comisiune de experți și a stabili dacă onor. Primărie mai permite a se da reprezentații în acest local până la 2 Aprilie 1897, mai ales că construcția, după cum Dl.Inginer Comunal v-a comunicat în luna iulie 1894, este cu totul nepotrivită pentru reprezentațiuni gimnastice, ba chiar și scenice.

În caz de a da permisiune, vă rog să binevoiți a-mi libera cuvenita autorisație”¹⁰⁸.

Primarul Tzanu trimite pe inginerul arhitect Bălănescu să verifice la fața locului starea Teatrului Lupescu. Concluziile acestuia sunt

¹⁰⁶ Ibidem, f.9

¹⁰⁷ Ibidem, f.13

¹⁰⁸ Ibidem, dosar nr.30/1895, f.1

înaintate primarului la 23 februarie 1895:

„Vizitând în amănunțime localul și teatrul Lupescu, am constatat că este o construcție defectuoasă din toate punctele de vedere.

Localul nici nu a fost clădit pentru teatru, a fost o casă particulară transformată și încă rău, în teatru.

Construcția este astfel foarte veche și numai din lemn.

În fine, sub nici un punct de vedere nu prezintă nici una din exigențele unei clădiri care să poată purta numele de teatru:

1) toată distribuția încăperilor este numai din lemn

2) de când cu dărâmarea scenei de acum doi ani nu s-a făcut nici o reparație serioasă

3) într-un nimic ființa teatrului propriu zisă (a spectatorilor) nu iaste apărută de focul ce ar putea naște în culise, printre vechile decoruri; cum ar fi, spre exemplu, printr-o rețea de fer

4) în fine, în vreun caz de incendiu, fără îndoială nu va scăpa decât abia 5% din public, din cauza atât a insuficienței ușilor de ieșire, cât și a unei scări care dă acces la parter și la lojele de rangul I-ii

Socot, astfel, Domnule Primar, că ar fi de dorit ca să se curme odată pentru totdeauna cu autorizarea de a se da spectacole într-o asemenea construcție, spectacole care se pot transforma, într-un caz de nenorocire, într-o tragedie neuitată.

Întrucât privește cererea petiționarului de a se autoriza să dea spectacole pentru 2 ani înainte, ea nu s-ar putea admite nici pentru un local mai solid, chiar fiind dată lipsa de întreținere a clădirilor din Focșani și neputând deci întru nimic anticipa asupra solidității vreunor construcțiuni. Cu atât mai mult ar trebui să se respingă pentru cazul ce ne ocupă”¹⁰⁹.

Pe baza acestui raport, primarul nu eliberează lui Gheorghe Theodoru, autorizația solicitată.

Peste patru zile, Alexandru Stănescu, I. Constantinescu și alții, artiști din Focșani, solicită Primăriei autorizație pentru un spectacol în scop filantropic, care să aibă loc sâmbătă, 4 martie 1895, în sala

¹⁰⁹ Ibidem, f.1-2

Teatrului Lupescu¹¹⁰.

La 1 martie 1893, Militeanu comunica în scris primarului:

„Domnule Primar,

Conform invitației Dvoastre N.1766 am fost la localul Teatrului din localitate și am observat următoarele:

1) Scena este refăcută de cum era în 1893 și prezintă siguranța de a se da reprezentații teatrale pe ea, fiind bine susținută.

2) Plafonul teatrului s-a refăcut și se prezintă în condiții mai bine de stabilitate, de cum era în anul 1893.

3) În ce privește lojele și galeria am observat că lemnăria ce le formează nu este slăbită și am constatat că încă se comportă bine.

Față de aceste trei considerații sunt de părere că se mai poate da reprezentații teatrale în localul teatrului Lupescu.

Profîit de ocasiune spre a manifesta și de astă-dată părerea că onor Consiliu Comunal să avizeze la mijloacele necesare pentru un local de teatru înzestrat cu tot confortul cerut de progresele timpului”¹¹¹.

De altfel propunerea inginerului Militeanu coincidea cu dorința lui Ioan Lupescu de a înzestra orașul cu un teatru modern, pe măsura evoluției sale economice, culturale și edilitare, apt să satisfacă dorința tot mai arzândă a focșănenilor de a beneficia în continuare de un nou lăcaș al Thaliei. Obținerea autorizației pentru spectacolul filantropic de către focșănenii amintiți și constatările încurajatoare ale inginerului Militeanu sunt dătătoare de speranță pentru Angelina Lupescu, care își dorea din tot sufletul ca șirul reprezentațiilor teatrale să continue în localul pentru care luptase cu greutatele materiale și administrative vreme de peste două decenii.

Noua sa cerere din 3 martie 1895 găsește înțelegere din partea primarului cu condiția „ca localul teatrului să fie în tot intervalul anului 1895 în bune condițiuni de soliditate și eclerajul să se facă cu lumânări, iar nu cu gaz.

¹¹⁰ Ibidem, f.4

¹¹¹ Ibidem, f.7

Asemenea să mai obligă Dna Angelina Lupescu, proprietara, să pue localul la dispoziția Dlor Ingineri ce se vor delega de primărie spre a se vieda în orice timp starea sa și, în fine, să se conforme bunei ordine în timpul reprezentațiunilor”¹¹².

Bunăvoința primarului nu a putut schimba cu nimic starea jalnică în care se afla localul Teatrului Lupescu.

Descurajată și săracă, Angelina Lupescu se adresează din nou – în 1900 – primarului:

„Domnule Primar,

Am onoarea a vă adresa următoarea suplică:

Dispozând închiderea teatrului meu din acest oraș precum și interzicerea de a se face reparațiuni și cum modestul venit ce-l producea era singura mea sursă, femei bătrână și bolnavă, și fiind absolut lipsită de mijloace spre a face o reconstrucțiune, ofer onor.Primării a orașului, care mai curând sau mai târziu va fi nevoită să ia inițiativa clădirei unui teatru în lipsa inițiativei private care este absolut nulă, ofer, zic, să vând teatrul cu local lui, pe preț de 18.000, plătibili chiar în 2-3 ani.

Teatrul a ajuns un fel de hrană sufletească a oamenilor și nu este nici un sacrificiu care l-ar face o autoritate publică pentru mulțumirea publicului și instrucțiunea lui. (subl.n.)

Întinderea locului, situațiunea lui, sunt absolut indicate pentru un asemenea templu al artei. Binevoii și puneți în deliberare consiliului aceste.

Supusă servitoare

Ang.I.Lupescu”¹¹³

Spre sfârșitul anului următor, Primăria va cumpăra Teatrul Lupescu. Actul de vânzare este edificator asupra condițiilor în care s-a desfășurat trecerea localului în proprietatea urbei:

„Act de vânzare

Între subscrișii Angelina Lupescu, văduvă, domiciliată în

¹¹² Ibidem, f.11

¹¹³ Ibidem, dosar nr.55/1900, f.1

Focșani și Ioan P. Rădulescu, ajutor de Primar al urbei Focșani, delegat de dl.Primar, prin adresa N.9282/901, lucrând în numele comunei pe baza deciziei Consiliului comunal N.39, punctul 9 de la 5 Noembrie 1901, a intervenit următorul act de vânzare:

I.Eu, Angelina Lupescu, având în orașul Focșani, un imobil de zid masiv, acoperit cu tinichea, cu mai multe încăperi, cu locul și atenansele lui, imobil care este destinat pentru teatru și poartă numele „Teatru Lupescu”, situat în Bulevardul Școalelor, culoarea Albastră, megieșit la Răsărit de casele defunctului Ghiță Vasiliu, la apus și miazăzi cu grădina publică a comunei și la miazănoapte cu Bulevardu Școalelor, l-am vândut astăzi Primăriei urbei Focșani, fără să mai opresc nimic pe seama mea, cu preț de cincisprezece mii (15.000) lei și în condițiile de mai jos:

II. Acest imobil, ce l-am cumpărat cu ordonanța de adjudecare a Tribunalului Putna N.762 din 7 Mai 1893, fiind ipotecat de mine Dnei Elena Lupescu, cu actul înscris de Tribunalul Putna la N.66/93 pentru suma de patrusprezece mii (14.000) lei, a căror procente sunt deja plătite Dnei creditoare până la 1 Mai 1904, prețul de cincisprezece mii lei se va număra de onor:Primărie de Focșani astfel: Cinci mii lei (5000) la 1-iu Mai 1902, cinci mii lei (5000) la 1-iu Mai 1903 și cinci mii lei (5000) la 1-iu Mai 1904, fără nici un procent. Din prima rată de cinci mii lei se va număra mie personal lei una mie, iar restul de patru mii, împreună cu celelalte două rate de câte cinci mii lei, Primăria de Focșani le va depune la termenele stipulate de mai sus la Casa de consemnațiuni, fără nici un procent, pe numele Dnei Elena Lupescu, fiind bani dotali. După achitarea ultimei rate, Dna Elena Lupescu se va prezenta la Tribunalul Putna, spre a cere radierea ipotecii sale sus menționată, astfel ca imobilul să rămâie Primăriei de Focșani liber de orice sarcină, după cum este și condiția vânzării.

Odată cu formarea acestui act, Primăria de Focșani intră în posesiunea acestui imobil chiar de astăzi, 15 Noembrie 1901.

Ang.I.Lupescu

Subscrisul Ion P.Rădulescu, ajutor de primar al urbei Focșani,

delegat de Dl.Primar prin adresa N.9282/901, lucrând în numele Comunei, pe baza deciziunii Consiliului comunal sus menționată, declar că consimt și mă mulțumesc a cumpăra acest imobil în condițiile descrise mai sus.

Ioan P.Rădulescu

Subscrisa Elena Lupescu¹¹⁴ cu autorizațiunea soțului meu Căpitan Alexandru Lupescu, ambii domiciliați în București, declarăm că suma de patrusprezece mii lei (14.000) ce avem dați cu împrumut Dnei Angelina Lupescu cu actul de ipotecă înscris la Tribunalul Putna la Nr.66/93 și asigurați într-un imobil din Focșani numit „Teatru Lupescu”, consimțim să fie depusă la Casa de consemnațiuni ca bani dotali ai mei, în condițiunile descrise mai sus, iar la depunerea ultimei rate l-iu Mai 1904, până când am primit procentele ne obligăm a ne prezenta la Tribunalul Putna spre a cere radierea ipotecii.

Elena Lupescu

Autoriz și consimt ca soția mea Elena Lupescu să facă declarațiunea de mai sus.

Căpitan Al.I.Lupescu¹¹⁵.

La rândul său Direcțiunea Administrațiunei Județene și Comonale din Ministerul de Interne, prin Adresa nr.7970 din 15 mai 1902 aproba „a se cumpăra de comună cu prețul de 15000 lei, în interesul de a se mări terenul Grădinei publice, imobilul, proprietatea Dnei Angelina Lupescu, supranumit „Teatru Lupescu”¹¹⁶.

Devenită proprietară a Teatrului Lupescu, Primăria Focșani nu a avut nici cea mai mică intenție ca să investească în repararea localului, care ajunsese deja o ruină.

*La 5 ianuarie 1905, primarul Ernest Vârnăv dispunea ca inginerul comunal, asistat de doi maiștri constructori, să constate de urgență, printr-un Proces-verbal, dacă „*acel local a fost consolidat în condițiuni**

¹¹⁴ nora Angelinei Lupescu

¹¹⁵ ANV, fond Primăria orașului Focșani, Documente, Pachet II, nr.85/1901, f.1-1 verso

¹¹⁶ Idem, dosar nr.55/1902, f.11

care să ne asigure evitarea pericolului”¹¹⁷.

Trei zile mai târziu, inginerul Mihăileanu prezenta primarului starea reală a localului:

„...încă din anul 1900, în urma constatărilor făcute de serviciul tehnic, conform art.55 din Regulamentul comunal de construcțiuni și alinieri al orașului (vezi procesul verbal anexat la referatul serviciului tehnic N.134/900), Primăria cu ordonanța N.1418/900 a dispus închiderea localului de teatru până la executarea reparațiunilor radicale ce necesită a se face după un anume plan și deviz.

Ori, cum până în prezent nu s-au făcut, nici de D-l Maior Lupescu, fostul proprietar și nici de Primărie, care a cumpărat această proprietate, reparațiunile necesare pentru consolidare rezultă că starea de soliditate și stabilitate a localului fiind aceeași – ba chiar mai rea – ca în anul 1900, localul de teatru constituie un pericol iminent pentru public, din cauza posibilității prăbușirii unor părți din local sau a panicii ce ar avea loc, la cel mai mic semnal de incendiu, localul neavând decât două ieșiri.

Astfel fiind, Domnule Președinte, propun și vă rog, să binevoiți a aproba dărâmarea acestui local de teatru, deoarece fiind în centru el constituie în caz de incendiu un pericol pentru întregul oraș și cum din cauza timpului de iarnă dărâmarea nu o putem face acum, rog ca în baza ordonanței Primăriei N.1418/900, ce s-a dat în urma celor constatate de serviciul tehnic cu procesul-verbal anexat la referatul său N.134/900, cum și a celor relatate de noi, să binevoiți a dispune închiderea de urgență a localului de teatru”¹¹⁸.

Comisia Interimară a Comunei Urbei Focșani, în ședința ordinară din 13 ianuarie 1905, decide „a se dărâma acel local îndată după încălzirea timpului (în luna Martie) după ce se va lua și vizul consiliului comunal, până atunci însă, se va aviza Dl.chiriaș, că contractul este și rămâne reziliat cu începere de la 1 (una februarie 1905).

Această decizie care se va notifica Dlui chiriaș, se va comunica

¹¹⁷ Ibidem, dosar 25/1905, f.1

¹¹⁸ Ibidem, f.2-2 verso

și Dlui Polițai spre a dispune închiderea localului pe ziua de una februarie 1905”¹¹⁹.

Chiriașul teatrului – I.Gh.Profîriu, din Focșani, strada Crinului nr.13 – a reacționat destul de târziu la decizia Primăriei de a închide localul Teatrului Lupescu pentru iminenta sa demolare.

La 5 aprilie 1905, I.Gh.Profîriu scria primarului: „...*După cum cunoașteți în anul 1903 am luat în arendă teatru numit „Lupescu” al Comunei cu contractul în regulă vizat de Adm.financiară sub nr.10906/1903 pe termen de 3 ani cu începere de la 1 Martie 1903 și cu preț de 550 lei annual.*

Prețul închirierii l-am achitat până la 1 Aprilie 1905 în suma de lei 1145 bani 84, plus că am făcut mici reparații și întăriri de peste 1000 lei și mobilier peste 1000 lei, așa că cheltuielile se ridică peste 5000 lei, iar ca venit în anul 1 am avut de lei 1750, rămânând cu speranța ca în iarna anului cor.1904/1905 să profit mai mult ca să-mi pot câpăta măcar cheltuielile.

Încă din luna Ianuarie Dvs. ați dat ordin a se închide acel local de teatru pe ce motiv nici până astăzi nu-l cunosc, deși am avut o trupă Israelită angajată a juca în acest teatru 20 reprezentațiuni cu 50 lei fiecare, în total 1000 lei, având și alte oferte după la alte diferite trupe, deci după cum veți putea constata și Dvs.chiria localului pe cor(entul) an în suma de lei 550 și alte cheltuieli aproape de 3000 lei am pierdut, căci tocmai când trebuia să încasez venitul de la trupe în lunile Ianuarie, Februarie și Martie, teatrul a fost închis de Dvs, așa că în cursul acestui an nu am încasat nici un ban.

Afară de aceste sume pierdute, am mai cheltuit și cu procesul ce mi-ați intentat pentru rezilierea contractului, pendinte încă înaintea Trib.Putna suma de lei 150 până astăzi și care e fixat a se judeca la 11 Aprilie cor.

Pentru a se stinge procesul mai sus vorbit și orice pretențiuni de daune, vă propun ca să dispuneți pentru a-mi restitui chiria ce am achitat pe anul cor(ent) în sumă de lei 550 plus cheltuielile ce am

¹¹⁹ Ibidem, f.3 verso

făcut cu procesul de lei 150, în total 700 lei, dacă mi se restituie această sumă consimt la rezilierea contractului, la închiderea procesului, desistându-mă și de la daunele ce mi-ați cauzat. Adaug că după dispozițiunile art.7 din contract, contractul se putea rezilia dacă se punea în dărâmare, însă eu urma să beneficiaz până la dărâmare, însă el nu s-a dărâmat nici până astăzi și nu l-ați închis încă din luna Ianuarie 1905”¹²⁰.

Acțiunea în instanță împotriva lui Profiriu fusese deschisă la 15 ianuarie 1905 de Ernest Vârnăv în calitate de președinte al Comisiei Interimare pentru „*plată de chirie, expulzare din imobil și reziliere de contract*”¹²¹.

Primăria Focșani a fixat termeneul de licitație la 6 aprilie 1905 pentru darea în antrepriză a dărâmării Teatrului Lupescu și bufetului din Grădina publică, ambele proprietatea Comunei.

În acest sens, la 23 martie 1905, a fost întocmit „**Caietul de sarcini**”:

„1) Obiectul antreprizei de față este dărâmarea localului numit „Teatru Lupescu” și a bufetului din grădina publică, ambele proprietatea comunei.

Se face mențiune că nu se poate dărâma teatru fără a dărâma și bufetul – având amândouă un zid comun.

2) Dărâmarea se va face în condițiunile următoare:

a) Se va desbrăca actualul acoperământ, atât al teatrului, cât și al bufetului de tablă. Tot materialul tablă, uluci și burlane se va disloca cu îngrijire și se va depune în grămezi într-un loc indicat de Onor.Consiliu comunal.

b) Se va ridica scândurile acoperământului, a plafoanelor și a pardoselilor, dinpreună cu toată lemnăria de la acoperământ, se va alege pe categorii și se va depune în grupe izolate.

c) Înainte de a începe dărâmarea zidurilor, se va ridica lemnăria logilor, a scenei, se va scoate pardoselile logilor, a teatrului, galeriilor,

¹²⁰ Ibidem, f.48-48 verso

¹²¹ Ibidem, f.6

ușilor și ferestrelor; se va alege pe categorii și se va depune în grupe izolate.

3) După dărâmare se va purcede imediat la facerea împrejuririi locului ce rămâne fără împrejurire, împrejurirea va fi egală cu aceea a restului grădinei publice.

4) Antreprenorul e dator ca groapa atât a teatrului, a bășcii de lângă logile de pe stânga, ce vor rămâne după dărâmare, se va umple cu pământ, bătând pământul din 0,25-0,25 grosime cu maiul, racordându-le cu nivelul grădinei și Bulevardul Școalelor.

5) După aprobarea licitației, cel mai târziu după trei zile va începe executarea lucrărilor; încetarea lucrului (excepție de sărbători și Duminici) se consideră ca refuz de serviciu și comuna fără somație sau alte forme cerute de lege poate continua lucrarea pe contul Dlui antreprenor.

6) Lucrarea se va termina maximum în o lună de zile de la data aprobării.

7) Antreprenorul e dator la licitație a depune o garanție de 300 lei din care sau i se va restitui restul ce i se cuvine, sau va completa suma ce va trebui a mai da după rezultatul de la licitație.

Antreprenorul nu va putea ridica materialele până ce nu se va conforma celor arătate în acest articol.

8) Toate condițiile Ministerului Lucrărilor Publice, întrucât nu sunt contrare celor de sus stipulate, fac parte integrală din acest caiet de sarcini”¹²².

La licitație s-au înscris: S.Bernstein, G.D.Manug și Cristea Gagi. Oferta primilor doi aducea un beneficiu Casei Comunale de 150 lei, iar a lui Gagi de 585 lei¹²³. Ultimul a câștigat licitația și a început „să execute măsura de distrugere”¹²⁴ din 10 aprilie 1905.

La 4 iunie 1905, inginerul E.A.Voron, șeful Serviciului Tehnic Comunal în Procesul-verbal înaintat primarului arăta că:

¹²² Ibidem, f.37-37 verso

¹²³ Ibidem, f.45

¹²⁴ Ibidem

„transportându-mă la locul ce a ocupat Teatrul Lupescu din acest oraș, am constatat că Caietul de sarcini ce a servit licitația din 6 aprilie a.c. pentru dărâmarea zisului Teatru a fost adus la îndeplinire, precum și groapa atât a teatrului cât și a bășcei de lângă logile de pe stânga ce au rămas, după dărâmare s-a umplut cu pământ, racordându-se cu nivelul grădinii publice, de asemenea și tot materialul ce a rezultat din dărâmare este ridicat cu totul”¹²⁵.

În felul acesta, ceea ce fusese vreme de peste trei decenii Teatrul Lupescu dispărea cu desăvârșire.

Orașul Focșani rămânea fără un important edificiu cultural, iar viața spirituală a urbei cunoaște un serios recul în anii premergători Războiului de Reîntregire a Neamului.

Totuși Primăria Focșani era preocupată ca orașul să beneficieze de un local de teatru. Între documentele de arhivă există o scrisoare – 13 mai 1905 – pe care primarul din Lille o adresează omologului său din Focșani:

„Monsieur et Cher Collègue,

Par lettre du 8 Mai, vous m'avez demandé de vous adresser copie plans et devis du nouveau Théâtre municipal de Lille.

J'ai l'honneur de vous faire connaître qu'à la suite de l'incendie de l'ancien théâtre, survenu en 1903, l'Administration qui nous a précédé avait cou devoir tenter l'expérience d'un théâtre – cirque. Or, l'édifice hâtivement construit sur ces données c'est trouvé inutilisable comme cirque et présente naturellement, comme théâtre, un certain nombres de sérieux inconvénients.

Dans ces conditions, vous estimez comme moi que la communication des documents demandés ne présenterait aucun avantage pour votre administration.

Veuillez agréer, Monsieur et Cher collègue, l'assurance de mes sentiments les plus distingués.

Le Maire de Lille”¹²⁶.

¹²⁵ Ibidem, f.88

¹²⁶ Ibidem, f.67

Destinul a hotărât ca trecerea în eternitate în 1908 a celei ce construisese Teatrul Lupescu să coincidă cu oferta și actul de donație ale celui alt mare ctitor de teatru din Focșani: **maiorul Gheorghe Pastia**.

Inaugurarea Teatrului „Maior Gh.Pastia” - „*gândul întrupat al lui Lupescu*”¹²⁷ a oferit autorităților locale prilejul să invite la festivități familia artistului și să-i sărbătorească numele.

La 22 noiembrie 1913 s-au jucat pe scena noului Teatru piesa „*O scrisoare pierdută*” de I.L.Caragiale și „*Călugărul Pahnute*” – monolog comic de Lupescu.

Fie ca aceste rânduri – scrise când **se împlinesc 165 de ani de la naștere** – să readucă – și să păstreze – în conștiința focșănenilor meritele excepționale în propășirea culturală a orașului ale acestui mare artist care a fost – și rămâne de-a pururi – **IOAN LUPESCU**.

¹²⁷ I.M.Dimitrescu – op.clt., p. 18

MONUMENTUL „INDEPENDENȚEI” DIN FOCȘANI

Petru Obodariu

Putnenii au slujit cauza Independenței sub drapelul Regimentului 10 Dorobanți, care își avea garnizoana la Focșani. Nume ca G.Șonțu, Leon Cracalia, Chivu Stănescu, Nicolae Boiu, Ion Pavel, Trandafir Căndea, Burlacu Ion, s-au acoperit de glorie la Grivița, mergând în linia întâi de atac în ziua asaltului, pe ziua de 30 august 1877. Cuvintele adresate de Șonțu dorobanților subliniau importanța misiunii pe care au avut-o în acea zi memorabilă: „*Băieți! Să fiți viteji, să înaintați bărbătește. Vi s-a încredințat cinstea de a deschide lupta; să fim vrednici de aceasta, să arătăm că suntem și că nu ne temem de vrăjmași...*”

Regimentul revenind în țară, la 6 august 1878, „*la bariera Focșanilor a fost întâmpinat și primit de toate autoritățile, cu garda orașenească și muzica ei... pompierii orașului anunțau prin salve de tun întregului public sosirea regimentului... numerosul public din toate părțile aruncau buchete de flori ofițerilor și trupei... S-au ridicat mai multe toasturi salutând întoarcerea glorioasă din greaua campanie la care s-a distins bravul regiment al 10-lea de dorobanți.*”¹

Se cuvenea ca bravii ostași căzuți pe altarul Independenței României să fie cinstiți, și de orașul Focșani, prin ridicarea unui monument care să amintească urmașilor faptele lor de vitejie. Inițiativa ridicării monumentului revine generalului Gheorghe Macarovici care începe

¹ L.Pavel, D.Huțanu - Monumentele erolor din Județul Vrancea în lupta pentru Independență, Focșani, 1979, p.17-19

adunarea fondurilor necesare în anul 1902.

Direcția Județeană Vrancea a Arhivelor Naționale deține în depozitele sale „Registrul de primiri și cheltuieli asupra fondului adunat pentru monumentul ridicat în orașul Focșani în scopul de a se immortaliza oștenii putneni în războiul pentru independența României din 1877-1878”².

Primele fonduri vor fi adunate printr-o reprezentație teatrală organizată de „doamnele ofițerilor” din garnizoană, care a produs un beneficiu net de 639 de lei. Tot în anul 1902 s-au mai strâns 210 lei, de la o reprezentație dată de trupa Poenaru și 140 lei rezultați dintr-o „kermeză” organizată de regimentele din garnizoana Focșani.

Generalul Gh.Macarovici a pornit la greaua întreprindere de a aduna aceste fonduri, deoarece maiorul Șonțu căzut pe câmpul de luptă îi fusese „prieten și camarad”³. Fondurile vor fi adunate prin lansarea unor liste de subscripție.

Printre persoanele care au contribuit la adunarea fondurilor s-au numărat personalități ale timpului: farmacistul Albert Oravetz, primarul Focșanilor și deputatul Iorgu C.Poenaru, prefectul și deputatul de Putna N.N.Săveanu, profesorii universitari Ștefan Longinescu de la Iași și Simion Mehedinți de la București, scriitorul Duiliu Zamfirescu, maiorul (pe atunci) Arthur Văitoianu și mulți alții.⁴

În anul 1906, fiind nevoit să părăsească Focșanii, generalul Macarovici îl însărcinează pe colonelul I. Rașcu, comandantul Regimentului 2 Geniu să-l suplinească în activitatea de strângere a fondurilor. Până la momentul plecării generalului Macarovici fuseseră strânși 17.467 lei.

La sugestia generalului I.Rașcu, în anul 1907, pe 20 mai s-a constituit un comitet care avea ca scop declarat ridicarea în Focșani, prin subscripție publică, a unui monument în onoarea putnenilor căzuți

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.65/1903

³ Ibidem, f.42

⁴ Ibidem, f.6-22

în Războiul Independenței. Comitetul era format din generalul Macarovici, deputatul N.N.Săveanu și generalul I.Rașcu.⁵

După anul 1906, au mai fost strânși 20.177 lei, banii fiind depuși la Societatea „Economia” din Focșani, sumă suficientă pentru ridicarea monumentului.

Proiectul monumentului a fost stabilit de generalii Macarovici Gh.I.Rașcu și Zamfir Gheorghiu. Pentru executarea monumentului s-a intrat în tratative cu sculptorul Oscar Späthe *„un tânăr artist de talent, care la expoziția noastră din 1906, avusese mai multe lucrări foarte gustate de public”*, cu care s-a încheiat un contract.⁶ Contractul, aflat în original în depozitele Arhivelor Naționale Vrancea, este încheiat la 6 noiembrie 1909 și stabilește clauzele executării monumentului.⁷ Sculptorul Oscar Späthe se obligă *„a executa și ridica în orașul Focșani, în locul ce i se va indica, un monument..., în forma și dimensiunile din fotografia alăturată semnată de ambele părți contractante”* Fotografia monumentului se găsește de asemenea la Arhivele Naționale Vrancea.⁸ La articolul 2 din contract, se arată că monumentul se va compune dintr-un grup alegoric de bronz, așezat pe un soclu de piatră, cu un basorelief și o plachetă de bronz. Grupul alegoric va cuprinde un dorobanț în plin atac și o femeie în picioare lângă dorobanț, reprezentând România, care va ține în mâna stângă un steag, iar cu cea dreaptă va arăta *„calea izbânzii și a gloriei”* În clauzele următoare ale contractului se face referire la locul de turnare a grupului alegoric (*„la București în fabrica de turnătorie Rășcanu și Comp.”*), aliajul folosit (*„90 părți aramă, 6 cositor, 4 zinc”*), procedeul de topire și turnare (procedeul francez al casei Barnedienne din Paris), constituția soclului (din blocuri mari de piatră de Gura-Văii). La articolul 9 se precizează că soclul „ ” din bronz cu dimensiunile de 0,80/1,20 m. Pe basorelief va fi reprezentat atacul Griviței *„după indicațiunile generalului*

⁵ Ibidem, f.23

⁶ Ibidem, f.43

⁷ Ibidem, f.1-2

⁸ Ibidem, f.5

I.Rașcu”, iar pe plachetă vor fi gravate numele celor 137 de putneni căzuți în Războiul Independenței.

În contract, se stipulează că monumentul va fi terminat și instalat cel mai târziu pe 1 mai 1911 și că prețul lucrării este de 32.000 lei.

Sculptorul Oscar Späthe a întocmit pentru grupul statuar două proiecte, ambele fiind prezentate în iunie 1907 regelui Carol I. Aflăm acest lucru, atât din „*Darea de seamă asupra administrării fondului*”, făcută de generalul I.Rașcu,⁹ cât și din scrisoarea mareșalului Curții generalul Mavrocordat, către generalul I.Rașcu din 16 noiembrie 1907, din care aflăm că regele Carol I nu are nimic de observat „*afară de figura de jos de privește spre monument*” – pe care o dorește suprimată, fapt care se va întâmpla.¹⁰

Neînțelegerile asupra locului de așezare și întârziere din partea sculptorului Oscar Späthe au făcut ca monumentul să nu fie terminat la timp.

Generalul Gh.Macarovici ar fi dorit ca monumentul „*să se ridice pe B-dul Carol (actualul Bd.Unirii) în apropiere de cazărmi, unde prin rectificarea șoselei să se facă o elipsă și el (n.n.monumentul) să fie așezat în mijloc, iar pe ambele laturi, fiind terenul Ministerului de război, să se facă o grădină unde o dată pe săptămână să cânte muzică*” O altă variantă a așezării monumentului, propusă de același general, ar fi fost pe locul Primăriei „*pe stânga cum intri pe Bdul Gării, mergând către aceasta în care loc se mărginește cu Ghiță Missir*”¹¹.

În cele din urmă s-a optat pentru un loc central, în fața Tribunalului, unde, la 29 iunie 1916, a avut loc solemnitatea dezvelirii monumentului. Primul vorbitor, generalul Macarovici, a spus printre altele „*Ne-am adunat astăzi aici... pentru a aduce prinos de recunoștință și administrație memoriei acelor din fiii Putnei care au dat dovadă de devotament și sacrificiu spre binele și fericirea obștească*”¹². Generalul

⁹ Ibidem, f.44

¹⁰ Ibidem, f.4

¹¹ Ibidem, f.12

¹² L.Pavel, D.Huțanu - op.cit., p.17-19

I.Rașcu, în continuare, a subliniat că fără inițiativa generalului Macarovici, monumentul nu ar fi fost transpus în realitate și că cel mai mare merit îl au acei care au contribuit cu obolul lor în ridicarea grupului statuar. Monumentul, va mărturisi pe vecie, spune el, *„Sacrificiul de sânge făcut de fiii Putnei pentru independența țării și care, prin puterea exemplului va sădi în inimile generațiilor viitoare mari și frumoase virtuți patriotice”*¹³.

¹³ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.65/1903, f.44

LICEUL „UNIREA” ÎNTRE ANII 1884 - 1918

Gabriela Obodariu

Petru Obodariu

a. Liceul „Unirea” (1884-1918)

Anul școlar 1884-1885 aducea pentru a treia oară clasa a V-a alături de celelalte patru clase anterior existente. Motivația, așa cum apare ea în *„Expunerea situației județului Putna”* a Consiliului Județean Putna din 15 octombrie 1884 este sollicitudinea ce are guvernul pentru instrucțiune., în acel moment cele patru clase deja existente aveau 139 de elevi; dintre care promovaseră 82.¹ Gimnaziul se transformase în Liceu.

În noul an școlar erau deja 16 profesori, dintre care 7 titulari și 9 suplinitori. Școala avea un nou local, dar o parte din mobilier trebuia înlocuită.² În anii următori numărul claselor va crește, ajungându-se chiar ca în 1890 să se deschidă o clasă paralelă, fondurile pentru aceasta alocându-se anul următor.³ Merită amintit pentru aceasta perioadă că în anul școlar 1885-1886 s-a înscris în clasa a V-a elevul Simion Mehedinți.

În 1889 din inițiativa profesorilor Liceului „Unirea” G.Pamfil,

¹ **Expunerea situației județului Putna făcută de către Comitetul Permanent cu ocazia deschiderii sesiunii ordinare a Consiliului județean la 15 octombrie 1884** în „Monitorul Oficial” nr.147/ 4/16 octombrie 1885, p. 2952

² D.F.Caian, N.Tipei, D.Toma, G.I.Pamfil, A.G.Enescu, M.M.Ionescu, B.A.Th. Bondriano, N.Celebidache, P.Mironescu, St.Mincu, V.Mandreanu, S.Rahtivan, E.Baică, Șt.Vasiliu, Al.Copcescu și I.Georgiu, în V.V.Hanes - **op.cit** , p.56

³ D.A.N.I.C., fond M.I.P.C. , dosar nr.28/ 1890, f.50

N.Tipei, Ștefan Vasilian, P. Mironescu, D.Toma, I.Colesiu și Emilian Constantinescu s-a înființat și o școală secundară de fete sub formă de „*Externat secundar*”, ceea ce arată că interesul pentru educație al profesorilor nu se limita la activitatea desfășurată în cadrul școlii.

Importanța Liceului pentru viața culturală a Focșaniului poate fi ilustrată și de vizita făcută de Carol I, însoțit de principele Ferdinand, în 1889. Era a doua oară când Carol onora orașul cu vizita sa și tot a doua oară când făcea o vizită școlii.

Carol a sosit în Focșani cu trenul, la 4 octombrie, ora 4 și jumătate după-amiaza. A fost întâmpinat în gara Focșani de o mulțime entuziastă „*alcătuită din toate straturile societății*”⁴ I se dădu onorul de către o gardă de onoare din Regimentul de Geniu, iar primarul îl întâmpină cu pâine și sare. „*Autoritățile comunale, județiane, administrative, senatorii și deputații locali, doamne din societate, școalele, toți veniseră spre a-și arata dragostea, devotamentul și respectul către capul statului.*” După ce multumi tuturor, Carol plecă în trăsură, escortat de plăieșii călări din Vrancea către Biserica Sf.Ioan unde se sluji un Te Deum. Se îndreptă apoi către locuința senatorului Apostoleanu unde urma să fie găzduit.

În drumul de la biserică spre locul găzduirii Carol se va opri și în dreptul Liceului unde elevii ieșiseră să-l salute și va vorbi cu directorul „*căruia îi arată Înalta sa mulțumire*”

Regele a mai vizitat apoi și Școala de Fete nr.2 unde două eleve îl întâmpinară și „*spuseră pe dinafară versuri*” Seara regele s-a întâlnit la masă cu personalitățile județului, în total 32 de persoane. Mulțumind pentru primirea călduroasă făcută, regele a închinat pentru prosperitatea orașului Focșani și a județului Putna.⁴

Respectul de care se bucura Liceul nu era datorat doar unicității sale, ci și activității depuse de către membrii corpului profesoral. Chiar de la încadrare profesorii depuneau un jurământ: „*Jur în numele Sf. Treimi că voi servi în funcțiunea ce mi s-a încredințat ca profesor al liceului „Unirea” din Focșani, cu zel, credință și activitate, fără a mă abate de la datoriile prescrise și a respecta constituția țării. Jur fidelitate*

⁴ „Monitorul Oficial”, nr.149 din 7/ 19 octombrie 1889, p.3571

Maiestății Sale Regelui și Dinastiei sale”⁵ Acest jurământ nu era formal și mărturie stau realizările deosebite ale Liceului.

Am menționat că încă din 1880 odată cu stabilirea noului nume al școlii, cel de „Unirea”, s-a decis și adoptarea zilei de 24 Ianuarie ca sărbătoare a Liceului. Sărbătoarea Liceului era totodată și sărbătoarea orașului și a județului. În 1891 direcțiunea Liceului solicita Primăriei și Consiliului Comunal „*o sumă potrivită spre a întâmpina cheltuielile necesare*” Se menționa că și Consiliul Permanent al județului va participa la aceste cheltuieli. Solicitarea nu era întâmplătoare, atât Primăria, cât și Consiliul Permanent având un important rol în înființarea Liceului.⁶ Serbarea începea pe 24 Ianuarie 1891 cu un Te Deum la Catedrala Sf.Ioan și continua apoi la Liceu.⁷

Pentru a menține statutul școlii, profesorii Liceului dădeau dovadă de exigență. În anul școlar 1892 -1893 fuseseră înscriși 489 de elevi, dar 124 rămăseseră repetenți, iar 64 se retrăseseră.⁸ Liceul avea în 1894: 10 profesori definitiv, 5 profesori încadrați provizoriu și 8 suplinitori.⁹ Dintre aceștia merită amintit Ovid Densușianu, licențiat în Litere, sosit în 1893, iar dintre elevi, Simion Mehedinți, înscris în clasa a V-a în anul 1885. Foaia matricolă a elevului Simion Mehedinți arăta că în anul școlar 1885 -1886 avusese 2 absențe motivate, 3 nemotivate, media la purtare fusese 7,84, media generală anuală 8,13 și se clasificase primul din clasă.

Liceul continua să aibă dificultăți, mai ales că în 1894 un cutremur provoacă distrugeri localului ceea ce duce la amânarea cursurilor de pe 16 pe 19 septembrie.¹⁰

În anii următori alți profesori celebri vor intra în cancelaria

⁵ D.A.N.I.C., fond M.I.P.C., dosar nr.28/1890, f.36-37

⁶ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.5/1891, f.3-4

⁷ Ibidem, f.2,7

⁸ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.25/1894, f.15

⁹ Ibidem

¹⁰ D.A.N.I.C., fond M.I.C.P., dosar nr.4193/1894, f.35

Liceului: G.Bogdan Duică, ce va preda limba germană, C.C.Moisil, pentru limba română, C.Giurescu pentru istorie, I.A. Bassarabescu-geografie, Simion Crainic, ca suplinitor „*de partea literară*”

Dacă în 1889 erau 15 profesori, în 1894 erau 22, în 1897 numărul lor crescuse la 27, iar în 1899 numărul scăzuse din nou la 25.

Cei din 1889 erau:

1. G. I. Pamfil	director și profesor de matematică
2. N. Tipei	istorie
3. D.F. Caian	latină
4. D. Toma	științele naturale
5. Ștefan Mincu	desen
6. P. Mironescu	religie
7. Șt. Vasilian	maestru de muzică
8. M.M. Ionescu	geografie și limba franceză
9. N. Pană	latină și română
10. C.I. Lupu	filosofie
11. S. Rahtivan	științe fizice
12. V. Cires	română
13. M. Tipei	limba elină
14. I. Colesiu	latină
15. Al. Copcescu	maestru de gimnastică ¹¹

În anul 1894 este aprobată Legea asupra învățământului secundar și superior care introduce unele schimbări. Se stabilea că liceele au opt clase, patru de gimnaziu și alte patru superioare. În primele patru clase obiectele de studiu erau: religia, limbile română, latină, franceză și germană, istoria universală și istoria țării, geografia generală și geografia țării, matematicile raționate elementare, elemente de fizică, chimie, științe naturale, cosmografie, noțiuni de igienă, noțiuni de drept uzual și instrucțiunea civică, caligrafie, desen, muzica vocală, gimnastică.

În ultimele patru clase se făceau: religia, limbile română franceză,

¹¹ Ibidem, dosar nr.5080/1889, f.52

germană, istoria universală și istoria țării, noțiuni de psihologie, de logică, de economie politică, drept uzual și instrucțiunea civică, muzica vocală și gimnastica. În plus, se mai adăugau obiecte specifice pentru profilul clasic și cel real.¹²

Pentru acest an, 1894, lista profesorilor cuprinde:

1. G.I. Pamfil	director și profesor de matematică
2. D.F. Caian	limba latină
3. D. Toma	științe naturale
4. Șt. Mincu	desen
5. P. Mironescu	religie
6. N. Pană	limba română
7. Em. Constantinescu	matematica
8. Erm. Istrati	științe fizico-chimice
9. Șt.C. Ioan	latina
10. O. Densușianu	limba română
11. B.G. Grigorescu	istorie
12. I. Panaitescu	istorie
13. I. Gheorghian	limba germană
14. M.M. Ionescu	limba franceză
15. I. Coles	elina
16. V.N. Stanciu	literatură
17. Savel Rahtivan	științe
18. P. Mironescu	religie
19. Șt. Vasilian	maestru muzică
20. AL. Copcescu	maestru gimnastică
21. C.N. Orman	privighetor ordine
22. B.G.Grigorescu	filosofie ¹³

În 1897 observăm unele schimbări. Director era acum Em. Constantinescu. Noii profesori vor fi M.Tipei la elină, Eug.Wiguelin la franceză, D. Olinescu la germană, I.A. Bassarabescu la geografie,

¹² „Monitorul Oficial”, nr 283/24 martie/5aprilie 1894, p.9986-9997

¹³ Ibidem, dosar nr.301/1894,f.20

A.T. Marosin la istorie, C.I. Lupu la filosofie, Em. Popovici la igienă, Simion Crainic la istorie, Adrian Papazu la franceză, V. Turtureanu la istorie și geografie.¹⁴ În 1899 lista se schimbă din nou. Printre noii veniți se număra G. Petrovici pentru latină, Șt. Graur pentru franceză, Bogdan Duică pentru germană, C.Calmuschi pentru geografie, C.Giurescu pentru istorie etc.¹⁵

Atmosfera orașului și a cancelariei Liceului „Unirea” a fost surprinsă de către I.A. Bassarabescu în revista „Ethnos” din 1941. El sosea în Focșani, în 1896, fiind numit aici după absolvirea facultății ca profesor suplinitor de geografie. Este surprins de „*atmosfera plăcută*” a cancelariei Liceului și de „*bunele maniere*” întâlnite la Focșani. În mare parte profesorii de aici aveau o educație „*personală și socială*” impresionantă și faceau parte din „*lumea bună a orașului*”: „*Cu experiența mea din vremea aceea, vedeam în cancelarie o adevărată pepinieră de diplomați: toți plini de urbanitate, atenți, politici, venind să-ți întindă mâna cu frenezie, neobosiți în a te întreba constant în fiecare zi, de sănătate.*” I.A.Bassarabescu afla de la profesorul Ion Panaitescu de obiceiul de a lăsa cartea de vizită colegilor și personalităților de seamă ale Focșanilor, un oraș „*de autentică aristocrație*” și este plăcut impresionat de faptul că toți îi răspund cu politețe.

Fiecare dintre colegii proaspătului absolvent îl impresionează printr-o anumită calitate. Profesorul de desen, Damian, impresiona de la prima vedere prin „*ținuta lui demnă și îmbrăcămintea corectă*” Mereu părea scos din cutie, cu hainele curate, bine croite și pe cap cu joben. Un alt profesor, Adrian Papăzu strălucea prin aceeași eleganță, hainele sale fiind comandate la cel mai bun croitor al orașului, Neuwirt.

Savel Rahtivan, I.Coles, G. Pamfil, C.I.Lupu, se distingeau prin „*blândețea și superioritatea de suflet*” Simion Crainic, „*vioiul și lealul*”, era un vânător pasionat, concurat în voinție și gălăgie de Al.Copcescu, maestrul de gimnastică. Emil Istrate era tacticos, cu „*vorba lui domoală și îmbietoare*” N.Pană, de limba română,

¹⁴ Ibidem, dosar nr.111/1897,f.5

¹⁵ Ibidem, dosar nr.103/1899, f.8

P.Mironescu de religie și Dionisie Olinescu de limba germană erau „*neîntrecuți în calm și blândețe*” D.Toma, de științele naturale era o fire rezervată, iar elevii se uitau la el cu teamă. D.F.Caian, de latină, era „*gospodarul moldovean, cult, primitiv, iubit și respectat de toată lumea*” Directorul Em. Constantinescu era cel care dădea dovadă de tact și energie în conducerea „*orchestrei atât de complicate a liceului*”

I.A.Bassarabescu nu rămâne decât un an și trei luni la Liceul „Unirea”, dar va păstra despre profesorii de aici numai amintiri frumoase.¹⁶

De la an la an numărul elevilor înscriși la Liceu va crește, profesorii fiind nevoiți să respingă o parte dintre ei. Astfel în clasa I, atât ordinară, cât și divizionară se înscriu în 1895 un număr de 141 elevi, din care 40 vor fi respinși. Totuși, pentru a oferi instrucție unui număr cât mai mare de elevi, inspectorul I.Găvănescu propune mărirea numărului de elevi dintr-o clasă, „*punându-i câte trei în pupitre*”.¹⁷ Spațiul devenise o mare problemă în ultima vreme, mai ales după înființarea clasei a treia divizionare. Ca soluție de moment, cancelaria profesorilor se va muta într-o cameră foarte mică, unde fusese anterior cancelaria direcțiunii.¹⁸ Directorul se va muta și el din locuința ce o avea în localul Liceului pentru a face loc profesorului de gimnastică întrucât acesta din urmă nu avea locuință.

Conducerea școlii se va plânge autorităților în 1896 de situația existentă: „*Vă aducem la cunoștință Domnule Ministru că localul acestui liceu este insuficient, deoarece se compune numai din zece camere pentru clase care sunt ocupate deja cu șapte clase ordinare și trei divizionare. În clasa a IV-a s-au admis 55 de elevi din 96 totalul promoțiilor, pentru motivul că din cele 10 camere pentru clase, nu este nici una care să poată conține 96 de elevi.*” 41 de elevi ai clasei a IV-a nu aveau unde să-și țină cursurile.¹⁹ Soluția găsită a fost

¹⁶ I.A.Bassarabescu, în **Ethnos. Revista de grăi, studii și creație românească**. Publicată de I.Diaconu, an 1, fascicula 1, 1941, Focșani, p.174-182

¹⁷ D.A.N.I.C., fond M.I.C.P., dosar nr.253/1895 f70

¹⁸ Ibidem, f. 93

¹⁹ Ibidem, dosar nr. 222/1896, f.22

constituirea din clasa a IV-a a unei clase divizionare.

Era clar că se impunea construirea unui local mai încăpător.

În 1897 Ministerul Instrucțiunii Publice cerea Primăriei Focșani să cedeze un teren pe care să se construiască localul Liceului. Primăria nu este însă de acord cerând ca Ministerul să cumpere locul „*tot din fondul de construcțiune pentru care aveți deja fondul necesar*” Dar Ministerul nu dispunea de bani suficienți decât pentru construcție, nu și pentru teren. Se atrăgea atenția Primăriei că în alte orașe, precum Pitești, Roman, Târgu Jiu etc., terenul fusese donat școlii de către autoritățile locale. Apoi ar fi fost în interesul orașului construcția unui astfel de local „*care pe lângă că înfrumusețează orașul constituie și un mare bine în ceea ce privește instrucțiunea și educațiunea fizică a școlarilor.*” Concluzia era că ori se va dona terenul de către Primărie și se va construi localul, ori dacă nu proiectul va fi amânat.²⁰

În cele din urmă apelul Ministerului a găsit înțelegere la Primărie și proiectul a demarat. Totuși Primăria a plătit doar pentru 1200 m², restul fiind plătit de Minister.

Mai întâi s-a căutat un teren adecvat construcției ce urma să fie plătit din bugetul anului 1898. Suprafața necesară era de 6000 - 7000 m².²¹

După prezentarea a șapte oferte Primăria a ales pentru viitoarea construcție locul d-lui Grigore Dragomir „*având o întindere de 12709 m² și fiind situat în centru și foarte favorabil pentru construirea unui local de liceu, dacă Primaria va deschide o stradă între Școala de fete nr. 2 și proprietatea d-lui Nicu D. Teodorescu pe o lungime de 50 m*”. Terenul, aflat pe Strada Curții de Apel a fost achiziționat pentru suma de 40 000 de lei.²²

În 1897 Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice face un deviz pentru construcția Liceului din Focșani care urma să aibă zidărie de beton cu pietriș de râu și mortar de var, zidărie de cărămidă aparentă

²⁰ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.56/1897, f.1- 4

²¹ Ibidem, f.13

²² Ibidem, f.19-20, 24

și de cărămidă bine arsă pentru zidurile interioare și ale parterului și etajului. Pardoseala urma să fie din mozaic de ciment și bucăți de marmură colorată, dușumelele din brad, iar la ușa principală trebuia instalat un portal de piatră, ușa urmând să fie din stejar în două canaturi. Acoperișul era prevăzut să fie acoperit cu țiglă, iar curtea trebuia pavată cu piatră. În clase, sistemul de încălzire urma să fie compus din sobe ornate, iar pe holuri din sobe de fier. Sumele necesare erau: pentru cladirea principală 276 566,76 lei, pentru pavilionul directorului 36.000 lei, pentru sala de gimnastică 18 000 lei, pavilionul servitorului 10 624 lei, mobilier 25 000 lei, cheltuieli neprevăzute pentru adăugarea unui cat 23 433,24 lei și pentru împrejmuire și cheltuieli neprevăzute 13 376 lei, în total 403 000 lei.²³ Lucrările de construcție încep în 1899 și se termină în 1900.²⁴ Un sprijin deosebit a avut Liceul în această perioadă de la D.F. Caian, fostul director al școlii, în acel moment primar al orașului.

În 1900 Liceul „Unirea” își începe activitatea într-un nou local și sub o nouă direcțiune, cea a lui Constantin Calmuschi, care va fi înlocuit la sfârșitul anului 1902 de P. Mihăileanu. Vor urma Savel Rahtivan 1902-1904, Simion Crainic 1904-1907 și 1910-1913, Teodor Iordănescu 1907-1910 și 1913-1919.

Numărul elevilor înscriși la Liceu va crește, fiind în 1902 de 455, dispuși în 10 clase. Astfel erau: 55 elevi în clasa I A, 57 în clasa I B, 46 în clasa II A, 45 în clasa II B, 31 în clasa III A, 33 în clasa III B, 71 în clasa a IV-a, 41 în clasa a V-a (27 la profilul real și 14 la cel modern), 48 în clasa a VI-a și 28 în clasa a VII-a. În același an erau 24 de profesori din care 13 titulari și 11 suplinitori.²⁵

În 1905 -1906 au fost 13 clase, însumând 431 de elevi, din care au promovat 232, cifra care vorbește despre exigența profesorilor din acea vreme. În același an școlar pentru clasa I nu se va mai susține concurs, numărul elevilor înscriși fiind egal cu numărul de locuri,

²³ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr.291/1897, f.1-18

²⁴ **Monografia județului Putna**, p.189-192

²⁵ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr.143/1902, f.33

înființându-se două clase paralele. În ultimii ani nu mai fuseseră clase paralele, astfel că Liceul avea acum două clase I, una de a II-a, una de a III-a, una de a IV-a și câte două clase de a VI-a, a VII-a și a VIII-a. Profesorii erau în număr de 25, din care doi suplinitori.²⁶

În timp vor apărea dificultăți legate de numărul elevilor, mai ales că din 1907 Gimnaziul din Râmnicu-Sărat se desființează și Liceul va primi tot mai multe cereri de înscriere. Inspectorul general adresează un raport Ministerului în 1909 în care menționa situația Liceului, precizând că acesta avea două clase a II-a și numai una a III-a. În mod normal în clasa a III-a ar fi trebuit înscriși 73 de elevi, dar potrivit regulamentului nu puteau fi înscriși mai mulți elevi decât numărul de bănci, așa încât 23 rămăseseră pe dinafara.²⁷

În 1909 erau 407 elevi înscriși din care 292 promovați, 84 corigenți, 31 repetenți. În același an, numărul profesorilor era de 21 de titulari și 5 suplinitori.²⁸

Problema spațiului se păstrează până în 1915 când deși au fost promovați 90 de elevi în clasa a IV-a, au fost înscriși doar 80 din lipsă de spațiu.²⁹

Din 1900 noul director C.Calmuschi a introdus uniforma și ierarhizarea elevilor prin semne distinctive.³⁰ Elevul cel mai bun din fiecare clasă era și șeful clasei și avea ca semn distinctiv un galon de mătase galbenă la fiecare mânecă. Elevii merituoși din clasa a VIII-a aveau gradul de sergent și purtau ca semn distinctiv la fiecare mânecă un galon de fir galben, iar cel mai bun din clasă avea rangul de sergent major și avea ca semn distinctiv două galoane de fir galben, fiind și șeful școlii.³¹

Cele două organisme menite să coordoneze activitatea școlară

²⁶ Ibidem, dosar nr.1857/1907, f 9, 38-39

²⁷ Ibidem, dosar nr.1894/1909

²⁸ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.208/1909, f.43

²⁹ D.A.N.I.C., fond M.I.C.P., dosar nr.3364/1915

³⁰ **Monografia județului Putna**, p.190

³¹ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr. 1857/1907, f.38-39

erau în acea perioadă Consiliul școlar, compus din 9 membri și Conferința plenară, în care intrau toți profesorii. În anul școlar 1905 - 1906 fuseseră 20 de conferințe și două consilii. Când elevii încălcau regulamentul pedepsele administrate de cele două „instanțe” erau admonestarea, arestul sau eliminarea provizorie.

Se pare că cele mai grele momente pentru elevi erau cele în care dădeau lucrările scrise prevăzute de regulament și care erau menționate și în jurnalul clasei. Iar cele mai plăcute erau, fără îndoială serbările prilejuite fie de începutul anului școlar, fie de Ziua Unirii, care era totodată și Ziua Liceului.³²

Iată cum arăta programul de deschidere a anului școlar 1905-1906:

La ora nouă se oficiază o slujbă religioasă de către preotul parohiei după care urmează discursul directorului Simion Crainic și o „dizertațiune științifică” pe tema **„Despre rolul și progresul științelor experimentale în cultura generală a omenirii”** ținută de profesorul C.I. Lupu în fața părinților și a elevilor.³³

Și Ziua Unirii este sărbătorită de elevi și profesori, mai ales că era și aniversarea Liceului. În 1901 serbarea are loc în aula Liceului și începe tot cu un serviciu religios, oficiat de protoereul județului, urmat de intonarea Imnului Regal de către corul Liceului, discursul directorului C.Calmuschi, din nou corul cu „Hora Unirii” și totul se încheie cu conferința d-lui profesor A.T. Marosin.³⁴

În 1906 sărbătorirea a 40 de ani de la înființarea Liceului și a Zilei Unirii va începe în sala de gimnastică unde orchestra Liceului intonează Imnul Regal, iar un elev din clasa a VIII-a, Dicescu Nicolae, amintește despre evenimentul de la 24 Ianuarie 1859. Mai apoi elevii, în fruntea cărora mergea fanfara Regimentului 10 Putna s-au îndreptat spre Catedrala Sf.Ioan unde s-a oficiat un Te Deum în fața autorităților civile, militare, a corpului didactic și a unui numeros public. A urmat trecerea în revistă și defilarea elevilor „*în fața d-lui general Macarovici*

³² Ibidem

³³ Ibidem

³⁴ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.8/1901, f.1

și a celorlalte autorități” Totul se încheie cu serbarea din sala de festivități a Liceului la care iau parte autoritățile și un public așa de mare încât sala e neîncăpătoare. Aici, după intonarea Imnului Regal directorul liceului prezintă istoricul Liceului.³⁵ Iată că din serbările vremii nu lipseau slujbele religioase, discursurile autorităților, spectacolele corale și bineînțeles intonarea Imnului Regal.

În anul 1907 documentele ne dezvăluie și un aspect mai inedit. Aflăm din adresa Liceului „Unirea” către Primărie că în vederea aducerii elevilor în fața Bisericii Sf. Ioan pentru slujba religioasă și pentru Te Deum se solicită ca Serviciul Salubrității „să aștearnă niște pae pe porțiunea de teren care va fi ocupată de elevi și în același timp să se curețe și str. Bulevardului Școalelor (...) pentru înlesnirea elevilor la defilare, care se va face înaintea grădinii publice.”³⁶ În acest an programul festivităților este mult mai amplu. Pe lângă slujba religioasă, trecerea în revistă și defilarea elevilor, programul din sala de festivități cuprindea o conferință ținută de un profesor al Liceului, un spectacol oferit de corul și orchestra Liceului, recitări.³⁷

La aniversarea a 50 de ani de existență, pe 24 ianuarie 1916, este invitat și ministrul Instrucțiunii Publice, I. Duca, în cinstea căruia se va organiza un banchet. Vor fi invitați, alături de oficialitățile județului și profesori, foști profesori precum Șt. Ion, C. Giurescu, C. Moisil, C. Calmuschi și foști elevi, între care Ștefan Longinescu pe atunci profesor la Universitatea din București și renumit savant. Se vor cheltui pentru aceste festivități 700 de lei, Liceul beneficiind și de ajutorul Primăriei.³⁸ Tot cu această ocazie, profesorul V.V. Haneș realizează un istoric al școlii, intitulat „Închinare Liceului Unirea”

Dacă în primii ani de existență nevoile școlii erau mari și nu se prea găseau fonduri pentru acoperirea lor, în această perioadă

³⁵ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr. 1857/1907, f. 7-9, 38-39

³⁶ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 24/1907, f. 2

³⁷ Ibidem, f. 3

³⁸ Ibidem, dosar nr. 25/1916, f. 4; vezi și „Căminul”, an VII, 12 septembrie 1931, nr. 10 -11, p. 5

solicitățile conducerii Liceului se bucură de o mai mare atenție din partea autorităților locale și centrale. În 1904 directorul Savel Rahtivan solicita Ministerului Instrucțiunii ca tablourile reprezentând corpurile cerești, donate de profesorul Müller din Viena să fie date Liceului „Unirea” din Focșani, întrucât aici exista deja o „lanternă de proiecție” și se puteau susține conferințe generale și pentru institutori și învățători.³⁹ Cererea sa a fost acceptată.

În 1905 Liceul solicită și primea din partea Consiliului Comunal un hectar de teren pentru practica elevilor întrucât se înființase încă din 1904 o catedra de științe agricole.⁴⁰ Tot acum directorul Liceului menționa că mobilierul era vechi, datând aproape de la întemeierea Liceului „*făcut în diferite rânduri și în pripă după necesitățile și nevoile momentului.*” În amfiteatrul de științe fizico-chimice nici măcar nu exista mobilier. Trebuiau apoi cumpărate aparate pentru cabinetul de fizică și hărți pentru istorie și geografie.

Direcțiunea solicita autorităților locale ca viitorul buget să prevadă diverse sume pentru rezolvarea problemelor Liceului. Pentru haine și cărți necesare elevilor săraci și merituoși se solicită suma de 1500 lei, pentru mobilierul amfiteatrului și dulapurile necesare adăpostirii materialului didactic se solicitau 5000 lei, pentru maestrul de muzică instrumentală, Ettore Sorani, care predă gratuit la liceu de 4 ani, se solicitau 1800 lei anual, pentru biblioteca liceului se solicitau 600 de lei anual „*spre a se cumpara cărțile necesare și a se face abonamente la reviste pedagogice române și străine*” Liceul mai avea nevoie de sume pentru un supraveghetor de ordine și pentru un secretar.⁴¹

Cele mai multe solicitări se legau de cabinetele de fizică și chimie unde după cum s-a văzut lipsea și mobilierul necesar, dar și substanțele sau aparatura. În 1907 profesorul A.Vraciu cerea printr-o adresă Președintelui Comisiei Interimare a orașului Focșani acordarea unei

³⁹ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr.185/1904, f.21

⁴⁰ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.9/1905, f.1

⁴¹ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr.1857/1907, f.7-9, 38-39

sume de 1165 lei pentru procurarea de la firma Ryser din București a unor aparate necesare laboratorului de chimie. Justificarea sa era ca fiind o regiune viticolă trebuia ca elevii să poată realiza anumite analize, mai ales a băuturilor alcoolice. Comisia Interimară va aproba suma cerută.⁴²

În anii următori alte solicitări ale Liceului își vor găsi rezolvarea din partea autorităților. În 1909 Primăria acorda 300 de lei solicitați pentru construirea dulapurilor necesare unui laborator de științele naturii.⁴³ În 1910 colecția de păsări necesare acestui laborator este mărită din bunăvoința primarului.⁴⁴

În aceeași perioadă Liceul începe să necesite unele reparații. În 1907 arhitectul orașului este solicitat de către conducerea școlii să execute devizele necesare unei eventuale reparații.⁴⁵ Suma cerută de Liceu în 1908 era de 120 de lei, acordată de către Primărie în același an.⁴⁶

Nu numai clădirea Liceului era importantă pentru conducerea școlii, ci și împrejurimile acestuia. În 1908 „după multe straduințe”, Ministerul Instrucțiunii acordă o sumă pentru cultivarea grădinii Liceului care era până atunci, după cum nota Th.Iordănescu, directorul Liceului, într-o adresă către Primărie, „un loc în care creșteau numai buruieni” Grădina fusese amenajată anterior, dar nu fusese îngrijită din lipsa fondurilor.⁴⁷

În 1915 același director apare preocupat de curtea Liceului și solicită Primăriei 160 pui de brad.⁴⁸

Evenimentele de după 1914 vor rupe echilibrul existent în societatea românească și inevitabil vor afecta și situația Liceului. Prima

⁴² ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.24/1907, f.37

⁴³ Idem, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.22/1909, f.107

⁴⁴ Ibidem, dosar nr.28/1910, f.75

⁴⁵ Ibidem, dosar nr.24/1907, f.176

⁴⁶ Ibidem, dosar nr.21/1908

⁴⁷ Ibidem, f.61

⁴⁸ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr.3364/1915

veste tragică a fost moartea regelui Carol I. Directorul Liceului și profesorul V.V. Haneș vor evoca în fața elevilor personalitatea celui dispărut „*printr-o moarte așa neașteptată*”⁴⁹. A doua veste care aducea îngrijorare era pregătirea participării României la Primul Război Mondial, în 1916. Liceul este predat Crucii Roșii pe 24 august 1916 și transformat în spital cu 200 de paturi. Starea acestuia era bună pentru că doar cu patru săptămâni înainte de predare clasele fuseseră vopsite, sobele reparate și pardoselile spălate.⁵⁰ Mobilierul fusese mutat în internatul Liceului și în pod, iar cancelaria s-a instalat în internat.

Din păcate armata româna este înfrântă în campania din 1916, iar cea mai mare parte a României ocupată. Orașul Focșani s-a aflat în zona ocupată de germani, iar Liceul „Unirea” și internatul sau au fost rechiziționate.⁵¹ Deși oficial Liceul nu mai funcționa, în 1917 12 elevi ai clasei a VI-a cer autorizație de la oficialitățile germane pentru urmarea cursurilor într-o cameră închiriată în casele d-nei Bubulac, în strada Bălănescu, nr.24. Profesorii erau Iordănescu, Bondescu, Tino și Zamfirescu. Autoritățile de ocupație vor aproba cererea.⁵²

O mare parte a profesorilor Liceului s-au refugiat în Moldova, în zona rămasă liberă și fie au rămas profesori, predând la diferite școli din Moldova și Basarabia, fie au fost mobilizați. Profesorul C.Lăduncă, titular la Liceul „Unirea” a fost mobilizat pe loc la Liceul „Laurian” din Botoșani.⁵³ Profesorul V.V. Haneș va fi detașat la Chișinău, iar Ovidiu Tino va fi mobilizat. Un alt profesor, C.Leonescu lucrează la cenzura militară poștală din Iași.⁵⁴

Viața Liceului se va reînscris în normalitate după război când profesori și elevi vor trebui să continue ceea ce fusese până în 1916.

⁴⁹ Ibidem, dosar nr.2387/1914

⁵⁰ Ibidem, dosar nr.3392/1916

⁵¹ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.99/1918, f.160

⁵² Ibidem, dosar nr.32/1917, f.4

⁵³ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr. 2283/1918, f.609

⁵⁴ Ibidem, f.515, 508

b. Activitatea culturală în Liceul „Unirea” (1884 -1918)

Pentru Focșani Liceul „Unirea” nu însemna doar primul Liceu al orașului, ci și un important focar de cultură, cele mai multe inițiative culturale avându-și originea aici și aparținând profesorilor și elevilor. Astfel, după 1884, profesorii și elevii Liceului vor înființa o serie de societăți culturale, o orchestră, reviste școlare și vor organiza șezători, sau excursii în țară și în străinătate.

O prima inițiativă a unui grup de profesori, condus de profesorul C.I. Lupu are loc în 1890 și constă în înființarea unui Ateneu ale cărui conferințe se țineau în sala Liceului în fiecare duminică seara.⁵⁵ Acest Ateneu era o Societate Științifică-Literară-Muzicală al cărei scop era *„dezvoltarea culturală și iubirea de naționalitate.”* Mijloacele prin care se încerca realizarea acestui scop, așa cum apar ele menționate în *„Statutele Ateneului Milcov”* din anul 1900 erau: *„conferințele, cursurile populare, școale pentru adulți, școale de muzică, concerte, audițiuni muzicale, precum și publicațiuni periodice”*

Societatea se compunea din membri *„activi, onorifici și sprijinitori”*. Cei activi puteau participa la conferințe sau *„producțiunile muzicale”*. Membrii sprijinitori contribuiau cu ajutoare materiale, iar cei onorifici erau aleși de comitet pe baza meritelor sau talentelor.

Înălțarea Domnului era aleasă ca patron al Societății și urma să se serbeze în fiecare an la Biserica Catedrală (Sf. Ioan) printr-un Te Deum.

În 1900 Societatea și-a ales ca președinte pe Grigore Alexandrescu, vicepreședinte pe Constantin Lupu, casier pe I.I. Langa, secretar pe C.Giurescu, iar membri pe Elisa Tufelcic, Ecaterina Remer, D.F.Caian, C.Calmuschi și V.Lucio.⁵⁶

În 1898 își începe activitatea Societatea literară a elevilor Liceului. Inițiatorii acestei societăți sunt profesorii C.C. Moisil, G. Bogdan Duica,

⁵⁵ V.V.Haneș - *op.cit.*, p.62

⁵⁶ *Statute Ateneul Milcov, Societate Științifică-Literară-Muzicală*, Tipografia Modernă M.T.Dumitrescu, Focșani, 1900

Șt. Graur, C. Giurescu, G. Petrovici și C. Lupu.⁵⁷ După doi ani de activitate se tipărea „Buletinul Societății elevilor din cursul superior al Liceului „Unirea” din Focșani”, cuprinzând principalele lucrări ale elevilor din 1899 -1900, coordonate de profesorul de română, C.I.Lupu.

În septembrie 1900, sub îndrumarea lui Hristea N. Tapu, profesorii scot trei numere din „Revista Liceului «Unirea»” (septembrie-noiembrie).⁵⁸

Societatea literară își va publica însă abia în 1912 primul număr al revistei sale, „Revista noastră” La început cu un format modest, revista are începând cu al șaselea număr o copertă formată dintr-un chenar cu motive românești. Primele 21 de numere vor fi coordonate de un comitet condus de profesorul D.Papadopol, iar următoarele, până la 15 mai 1914 de profesorii C. Chifu și I. Bondescu.⁵⁹

„Revista noastră” apărea o dată pe lună, având 16 pagini și cuprindea de cele mai multe ori lucrări ale elevilor, versuri, proză, studii sau diferite discuții purtate la sedințele Societății literare. În primul număr, prof. D. Papadopol, care era și președintele Societății literare, amintea cuvintele lui Barbu Delavrancea: *„Tinerime, aveți o mare datorie ca să puteți exista liberi, trebuie să aveți în minte un mare ideal: acel al neamului românesc”*

În câteva numere din revistă găsim note de drum scrise cu prilejul excursiilor de studii în străinătate făcute de elevii Liceului sub conducerea profesorului C.Leonescu. Nu lipsesc articolele care tratează problemele școlii sau ale societății și chiar găsim amintiri ale foștilor participanți la campania din Bulgaria din timpul celui de-al doilea război balcanic.⁶⁰

În 1914 „Revista noastră” își intrerupe existența. În locul ei apărea după un an, la 5 noiembrie 1915, „Propășirea”, sub conducerea profesorului V. V. Haneș.

Noua publicație bilunară a apărut până la 1 mai 1916, iar scopul

⁵⁷ V.V.Haneș - **op.cit.**, p.68

⁵⁸ „Revista Noastră”, an III, nr. 19-21, oct-dec, 1974, p.316-317

⁵⁹ „Căminul”, an VII, nr 10-11, sept.1931, p.5

⁶⁰ Ibidem

ei era expus încă din primul sau număr: „*Munca școlară se poate completa și în afară de orele clasei prin desfășurarea unei munci care să dezvolte spiritul de inițiativă și să înlesnească sufletele a-și afirma originalitatea. Revista poate deveni punctul central al manifestărilor intelectuale a orașului Focșani, fiindcă dintre toată lumea ce se ocupă cu lecturile științifice și literare, tot profesorii și elevii își formează din aceste o țință nobilă și înălțătoare în viață.*”⁶¹

O altă inițiativă culturală este înființarea unei Societăți Filarmonice, în 1898 de către profesorii I.Langa, F.S. Ferhat, mai târziu un rol important jucându-l profesorul de muzică I.Nanulescu. Societatea ținea în două săli ale Liceului prelegeri de muzică.⁶²

În 1902 va lua naștere și o orchestră a Liceului dirijată de Ettore Sorani originar din Florența. Între 1911-1913 orchestra are câteva dificultăți. Ettore Sorani se reîntoarce la Florența și dirijor va fi până la 1 iulie 1912 Alexandru Puiu după care până în toamna anului 1913 orchestra nu mai funcționează. La cererea direcțiunii Liceului, Primăria Focșani aprobă reluarea activității orchestrei și revenirea lui Ettore Sorani de la Florența ca dirijor, acceptând să aloce suma necesară. De remarcă că multă vreme orchestra funcționase fără nici o subvenție.⁶³

Profesorii Liceului sunt preocupați și de bibliotecă. Mai întâi se decide în 1907 ca biblioteca Liceului să fie deschisă publicului. Se fixau atunci două zile pe săptămână, marți și vineri, între 8 și 10 seara, când cei din afara Liceului puteau veni să citească. Cu această ocazie se specifică într-o adresă trimisă Primăriei că biblioteca avea nevoie de o sumă de bani pentru achiziționarea cărților. Erau atunci în bibliotecă 2800 de volume, provenite din donații.⁶⁴ Apoi, un grup de profesori ai Liceului contribuie la înființarea bibliotecii publice. Astfel, în grupul de inițiativă pentru înființarea unei biblioteci publice se aflau profesorii

⁶¹ Ibidem

⁶² V.V.Haneș - **op.cit.**, p.68

⁶³ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 21/1913, f.34, 93; dosar nr.21/1914, f.33

⁶⁴ Ibidem, dosar nr.24/1907, f.152

Savel Rahtivan, C.Leonescu, iar între primii donatori de cărți se aflau Spiridon Lăduncă, Constantin Calmuschi, Savel Rahtivan, Simion Crainic și C.Leonescu.⁶⁵

Putem spune așadar că activitatea didactică a profesorilor de la Liceul „Unirea” se completează cu participarea lor la viața culturală a orașului, fie că este vorba de Ateneul Popular, Liga Culturală sau Biblioteca publică. Tot acum ia naștere și Societatea „Lira Putnei” cu scopul cultivării artei, a celei populare îndeosebi. Din inițiativa profesorilor C. Bondescu, C. Chifu, V.V. Haneș, Th. Iordănescu și Sp. Lăduncă se vor ține și cursuri publice în sala de festivități a Liceului cu scopul popularizării literaturii și științei.⁶⁶

O altă modalitate prin care se încerca îmbogățirea culturală a elevilor erau excursiile. Profesorii liceului înțeleg că acestea reprezintă cea mai sigură cale spre cunoaștere și spre maturizare.

Nu întâmplător printre primele excursii vor fi cele din Transilvania, pe atunci aflată în afara granițelor României. Prima are loc în anul 1906 iar cel care are această inițiativă este profesorul C.Leonescu. El solicită Primăriei un sprijin pentru completarea fondurilor excursiei, prezentând și traseul: Transilvania cu vizitarea la întoarcere a Văii Oltului și a Expoziției Universale organizată la București. Primăria va oferi suma de 225 lei.⁶⁷

În anii următori excursiile continuă, ele fiind considerate „*unul din mijloacele care contribuiesc la educațiunea și instrucțiunea elevilor*”, astfel putându-se pune în practică „*ceea ce elevii învață în teorie, lărgindu-se în același timp câmpul lor de observațiune*” Nu era de neglijat nici întărirea „*sentimentului patriotic și național*” Excursiile vor avea ca obiectiv mai ales Transilvania și Bucovina, dar în 1910 era proiectată și o excursie la Constantinopol. De fiecare dată Primăria era solicitată să acorde un ajutor.⁶⁸

⁶⁵ Ibidem, dosar nr. 28/1910, f. 220-221

⁶⁶ „Căminul”, an VII..., p.5

⁶⁷ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr. 21/1906, f.80

⁶⁸ Ibidem, dosar nr. 24/1907, f. 57; dosar nr. 21/ 1908, f.70; dosar nr. 28/1910

Cele mai interesante excursii însă au fost cele desfășurate în Italia în perioada 1911-1916. Încă din noiembrie 1910 se înființa un comitet de organizare a primei excursii din profesorii T. Iordănescu, G.I. Pamfil, C. Leonescu și S. Rahtivan. După ce în anii anteriori se vizitase mai ales Transilvania și Bucovina, se hotărâ acum să se meargă în Italia „la izvorul de lumină, în patria artei și a latinității” pentru a vizita „măreția ruinelor romane, ca și creațiunile geniilor italiene din vremi mai noi”.⁶⁹

Ministrul Instrucțiunii aprobă prin Ordinul nr. 10219 din 16 februarie 1911 excursia în Italia a elevilor din clasa a VIII-a. Conducătorul grupului de 31 de elevi și 10 profesori era desemnat C. Leonescu.

Pentru strângerea fondurilor, comitetul organizării excursiei va adresa un apel locuitorilor din județ, precum și băncilor focșănene. Apoi se vor organiza liste de subscripție și se va fixa și o taxă pentru fiecare elev și profesor înscris. Pentru elevi, taxa era de 102 lei pentru cei înscriși inițial și 150 pentru cei înscriși mai târziu. Tot 150 de lei trebuiau să plătească și profesorii. S-au organizat, tot în scopul strângerii de fonduri, serbări ale elevilor Liceului: colinde de sărbători ale corului, vizionarea de filme, spectacole de teatru în sala de festivități a Liceului, un festival muzical etc. Suma strânsă a fost de 13 162, 55 lei din care s-au cheltuit în excursie 10 760, 75 lei.⁷⁰

Excursia în Italia a fost un moment deosebit. Iată cum prezenta o parte a vizitei C. Leonescu, organizatorul acesteia, într-un raport făcut directorului la întoarcere: „*Vineri 8 aprilie, excursioniștii noștri, în drumul spre Sf. Petru, admiră o frumoasă fântână monumentală și văd și presupusul prim zid al Romei, pe Quirinal. Iar în interiorul locașului plin de artă și de dumnezeire, contemplăm mai bine de 2 ore pictura și sculptura ce împodobește biserica Sf. Petru. Numeroasele ei capele, statuete, scumpele mozaicuri și coloanele (...) ne atrag atenția. Intrăm apoi în Vatican, trecând frontiera între Italia și statul papal și vizitam, plătind o liră de om, vestita Capella Sixtină cu*

⁶⁹ Ibidem, dosar nr.28/1910, f.282

⁷⁰ Ibidem, dosar nr.25/1911, f.15

«Judecata din urma» (...) Cu toții am plecat apoi la Forum Traiani. Unic a fost momentul când grupul nostru s-a găsit în contemplare solemnă în fața columnei care ne amintea obârșia poporului nostru.

Spre seară am mers, întreg grupul la Coliseu (...).»

Pe 9 aprilie grupul românilor a întâlnit elevii și profesorii Liceului „Umberto I”, primind invitația acestora de a le vizita școala.⁷¹

În excursie fuseseră 31 de elevi și 10 adulți: Gh. Pamfil, casierul excursiei, Theodor Iordănescu, Constantin Zamfirescu, Ettore Sorani, Ion Coles, Ion Mateescu, Spiridon Lăduncă, avocatul Neagu, contabilul excursiei, Constantin Leonescu, conducătorul excursiei și dr. Buteanu.⁷²

Elevii și profesorii de la „Unirea” înmânează celor de la Liceul „Umberto I” și un mesaj în italiană:

„Fratelli! I piu gradevoli e deliziosi momenti sono per noi, Rumeni, quelli in cui possiamo vedere ed ammirare, con affezione e venerazione, la nostra cara Madre, Roma!

Da parte dell' intera nazione Rumena, noi, studenti e professori del liceo «Unirea» Focșani (Rumania), vi portiamo I nostri calorosi saluti e con animo schietto e con affezione illimitata, vi diciamo: viva Roma, viva la Nazione Italiana, viva la razza latina, viva gli studenti e la studentensse con I loro professori del liceo „Umberto I!”⁷³

Fără îndoială ca mesajul a fost conceput cu ajutorul lui Ettore Sorani, italianul ce se ocupa de orchestra Liceului. Se poate ușor observa mesajul transmis: românii sunt de origine latină, ca și italienii.

Sosirea românilor în Italia nu a rămas fără ecou. Ziarele italiene pomenesc despre vizită: „Il Messagero” din 21 aprilie 1911, „Il Popolo Romano” din 21 aprilie 1911, „Il Messagero” din 26 aprilie 1911 și „La Tribuna” din 27 aprilie 1911.⁷⁴

Excursia în Italia a fost prin urmare un succes. Profesorii de la

⁷¹ Ibidem

⁷² Ibidem

⁷³ Ibidem

⁷⁴ Ibidem

Liceul „Unirea” se gândește să repete experiența în 1913 când C.Leonescu solicita Primăriei Focșani o subvenție de 1000 lei în vederea acestui scop. Răspunsul nu se lăasă așteptat: *„apreciind motivele expuse de Direcția Liceului local, prin adresa nr. 335 s-a dispus a se prevedea în bugetul comunei pe exercițiul viitor o subvenție de lei una mie, pentru excursiunea în Italia a unora din profesorii și elevii acelui liceu”* – se va hotări de către Consiliul Comunal al Urbei Focșani.⁷⁵

În această excursie elevii și profesorii focșăneni au vizitat Pompei și au fost întâmpinați la Roma de reprezentantul diasporei românești, C.I.Mitileneu.

Anul următor, 1914, avea loc o nouă excursie care se bucura din nou de atenția presei italiene. Ziarul „Il Popolo romano” din 20 aprilie 1914 preciza: *„Studenti rumeni în viaggio d’istruzione. Una cinquantina di studenti rumeni del liceo di Focșani, guidati dal prof. Leonescu, hanno intrapreso un viaggio di istruzione în Italia, visitandone la principali città.*

Essi sono giunti a Milano” Elevii români vor fi felicitați cu această ocazie chiar de celebra Haricleea Darclée.⁷⁷

Războiul început în 1914 nu va mai permite o vreme realizarea unor astfel de excursii. În 1916 Spiridon Lăduncă va organiza o excursie cu caracter geografic-geologic în regiunea Odobeștilor și altele la Mărășești sau în apropierea Focșaniului.⁷⁸

⁷⁵ Ibidem, dosar nr.21/1913, f.16

⁷⁶ Ibidem, f.18-19

⁷⁷ Ibidem, f.6

⁷⁸ D.A.N.I.C., fond M.C.I.P., dosar nr. 3392/1916

ORAȘUL FOCȘANI ÎN TIMPUL OCUPAȚIEI GERMANE DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Mihai-Liviu Adăfini

Fondul documentar al Direcției Județene Vrancea a Arhivelor Naționale – în special fondul „Prefectura Județului Putna” și „Primăria orașului Focșani” relevă pentru perioada 1917-1920 aspecte importante ale Războiului de Reîntregire și ale ocupației germane a județului Putna.

Orașul Focșani a fost ocupat de armatele Puterilor Centrale în decembrie 1916, ca de altfel și cea mai mare parte a județului Putna, 50 de comune din cele 80 fiind ocupate.

Prefectura și-a mutat sediul la Sascut sub conducerea lui Anton M. Alaci.

În perioada 26 decembrie 1916 -10 noiembrie 1918, cât au stat armatele germane în orașul Focșani se disting trei perioade, când la conducerea orașului s-au aflat diferiți ofițeri germani însărcinați cu administrarea teritoriului ocupat:

a) până la 17 martie 1917 – orașul a fost condus de căpitanul Kreiberg și locotenentul Foss, apoi de maiorul von Killiani și locotenentul Krambach. În această perioadă s-au încartiruit trupele germane în oraș, fiind ocupate principalele instituții, școli, spitale și case particulare, acestea fiind evacuate forțat în plină iarnă, mobilierul și arhiva fiind folosite drept combustibil.

b) A doua perioadă – până la 20 iunie 1918 – se distinge printr-o intensă reorganizare a administrației locale sub comanda maiorului von Behr și a locotenent-colonelului Sanner. Toate actele emise de

Primărie sau Prefectura din Focșani trebuiau supervizate de comandantul militar german. Primăria era condusă de Alexandru Delladecima, iar Prefectura, reînființată de germani la 22 mai 1918, îl avea în frunte pe Rudolf Gheorghiu.

A fost alcătuit un corp ofițeresc german de supervizare a actelor și au fost introduse certificatele de identitate și biletele de liberă ședere pentru rezidenți, acte absolut necesare și obligatorii fără de care nici un cetățean nu putea avea libertate de mișcare. Cei găsiți fără aceste acte erau închiși, fiind suspectați de spionaj.

A fost alcătuită, de asemenea, o comisie care a supervizat numirea notarilor publici în teritoriul ocupat, notari care erau controlați de locotenent-colonelul Sanner și directorul Prefecturii Dimitrie Pătrășcanu.

Tot în această perioadă s-au săvârșit cele mai ordinare jafuri și crime, internări în lagăre de muncă, rechiziții și distrugeri de bunuri materiale care s-au adăugat celor făcute de armata rusă și chiar română.

Populația a fost evacuată forțat din cele mai bune imobile și silită să locuiască în case mizere, mai multe familii la un loc.

Comisarul Millea Ignat a fost bătut crunt de soldații germani și evacuat în mijlocul iernii.

De asemenea, N.N. Săveanu a avut de suferit pentru că a refuzat să primească în casă câțiva soldați germani.

Senatorul Chirculescu a fost închis de la 20 februarie până la 10 octombrie 1917 în lagăr, apoi i s-a stabilit domiciliu forțat la Râmnicu Vâlcea. .

Directorul ziarului „Rațiunea”, Petrov, a fost închis în lagăr pentru că a refuzat să-și pună publicația în slujba ocupantului străin.

Funcționarii Poliției și Jandarmeriei au fost închiși și maltratați în mod barbar, doar din simplul motiv că erau reprezentanții legii în teritoriu.

Populația a fost supusă unor rechiziții nemiloase de către armata germană, un Raport al Poliției din 1919 estimându-le la 3 milioane lei aur valoare din 1916.

De asemenea, au fost instituite taxe și impozite înrobitoare și amenzi pe măsură pentru cei care nu executau ordonanțele date de Primărie și Prefectură, dar dictate de germani; populația era scoasă forțat la muncă și silită să presteze servicii pentru armata germană.

Școlile au fost distruse și transformate în spitale de campanie, uneori chiar în grajduri pentru cai.

Bisericile au avut cel mai mult de suferit, toate clopotele și obiectele din metal prețios fiind luate, icoanele distruse și mobilierul folosit drept combustibil.

Peste 1000 de locuitori din Focșani au depus plângeri și au solicitat despăgubiri importante de pe urma ocupației germane.

Trebuie spus de asemenea că până a fi ocupat orașul a fost bombardat de câteva ori de aviația Puterilor Centrale, bombardamente ce au produs pagube importante și au făcut victime în rândul populației civile.

Au fost închiși și maltratați mai mulți oameni, unii dintre aceștia fiind judecați și executați pentru spionaj, alții fiind omorâți pur și simplu sub diverse motive. Au fost condamnați și executați: Vasile Chilian din Vidra, sergentul Vasile Galuțan, Dumitrache Pantazică din Tichiriș, Toma Cotea și Ștefanache Secăluș din Păulești.

În timpul unui rond de noapte sergentul-major Lovin Florea a fost înjunghiat în plină stradă de o patrulă germană. Cetățeanul Bălănel Costache a fost omorât în bătaie de niște soldați germani beți care au intrat în plină noapte forțat în casa sus-numitului. Cu câteva luni în urmă, același om fusese bătut bestial de câțiva soldați ruși.

Sergentul Guță Iacob și subcomisarul Filipescu au fost schingiuiți doar pentru motivul că purtau uniformă a Poliției.

Toate persoanele asupra cărora s-au găsit hărți cu România Mare sau tricolorul au fost închise și bătute.

Nu mai amintim violurile comise, căci numărul și atrocitatea lor depășesc orice închipuire.

Tipografiile au fost obligate să tipărească ziare și anunțuri bilingve prin care populația era înștiințată asupra hotărârilor luate de

armata de ocupație. Toate tipăriturile însă au fost făcute pe cheltuiala tipografiilor.

Un alt aspect important al ocupației a fost colaborarea dintre diferite persoane – în total 284 – și armata de ocupație. Această colaborare a reprezentat un subiect sensibil după război, persoanele în cauză fiind cercetate și suspectate de spionaj și colaboraționism cu Puterile Centrale.

c) În a treia perioadă – până la 10 noiembrie 1918, sub comanda maiorului Ratke au fost intensificate distrugerile din oraș, capitala județului fiind practic distrusă de bombardamente și luptele care s-au dat aici în timpul retragerii germane.

Populația suferea cumplit de foame, rapoartele Poliției relevând o situație fără precedent și niște situații îngrozitoare, populația fiind practic disperată.

Rechizițiilor germane li se adaugă cele ruse și române, județul Putna fiind teatrul operațiunilor militare din 1917, distrugerile materiale și pierderile umane fiind deosebit de mari.

Toate acestea au dus la înrăutățirea condițiilor de viață din județ, Putna fiind foarte afectată mulți ani după război de spectrul foametei, al distrugerilor masive; activitatea în instituții, școli, spitale fiind deosebit de grea datorită jafurilor produse.

O importantă cantitate documentară, în special cea creată de Primăriile comunelor ocupate a fost distrusă, pierzându-se pentru totdeauna informații valoroase.

Reușita finală a armatelor Antantei, cărora li s-a adăugat și România a făcut ca la sfârșitul Tratatelor de Pace țara noastră să-și împlinească idealul național de veacuri – Unirea tuturor românilor într-un singur stat național unitar și independent.

FOCȘANII ȘI MAREA UNIRE

Horia Dumitrescu

Ionuț Iliescu

Focșanii – orașul primei Uniri – vine la sărbătoarea Marii Uniri de la 1918 și la marea sărbătoare a Zilei Naționale cu întreaga-i istorie străbătută de o realitate multiseculară incontestabilă: existența și dăinuirea de o parte și de alta a Milcovului a unei conștiințe adânci a apartenenței locuitorilor la unul și același neam.

Viața de zi cu zi, legăturile permanente, economice, sociale, matrimoniale, culturale, limba și obiceiurile, credința și năzuințele au sădit în conștiința lor vrerea și hotărârea de a se implica cu ardoare în eforturile de făurire a unui stat național unitar de la jumătatea secolului al XIX-lea.

Aici, la Focșani, sărbătorind la 1848 Constituția revoluționară, focșănenii „*doreau și dâșii o zi ca aceasta în care să poată striga: Trăiască România Unită!*”, iar Scarlat Filipescu – numit de curând administrator al județului Slam-Râmnic în Focșanii-Munteni – își încheia cuvântul din 20 iunie cu „*să trăiască unirea poporului român*”

Aici, la Focșani, năzuința și lupta pentru Unirea Principatelor Române – Moldova și Muntenia – au găsit terenul fertil al realității și conștiinței unității de neam și limbă, au găsit oamenii pregătiți să se arunce cu entuziasm în vâltoarea luptei.

Aici, la Focșani, a luat naștere cel mai puternic Comitet Unionist (1856), după cel de la Iași; de aici au plecat în Divanul ad-hoc de la Iași, Ion Roată, Chirilă Ciocârlie și Gheorghe Ilie, purtătorii de cuvânt și de voință ai vrâncenilor de realizare a Unirii.

În perioada anilor 1856-1862, pe buzele focșănenilor, rostirile precum: „România”, „România Unită”, căpătau semnificații adânci, profetice, parcă depășind cu mult jumătatea de vis împlinit la mijlocul secolului XIX.

Aici la Focșani, a funcționat Comisia Centrală, acel prim Parlament al României moderne care a pus la temelia țării legile economice, politice, administrative, culturale menite să propulseze țara pe coordonatele dezvoltării și civilizației europene.

Cât de mare a fost bucuria lor la împlinirea visului o probează felul cum au primit dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, unificarea administrativă a orașului Focșani din iulie 1862.

Având o evoluție sincronizată cu aceea a țării, orașul Focșani, vrâncenii în general, nu și-au dezmințit crezul lor patriotic, aducându-și o contribuție majoră la cucerirea Independenței naționale.

Focșănenii, urmașii celor care și-au înscris numele în lupta pentru realizarea primului pas al unității naționale – 24 Ianuarie 1859 – au fost alături de frații lor de peste munți, în lupta pentru Unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă.

În 1883, în ziarul focșănean „Nepărtinitorul” se scria *„Ne place să înregistrăm cu plăcere orice mișcare făcută de frații noștri care gem sub jugul monarhiei austriece”*

Împlinirea unui secol de la răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan prilejuia efemerului ziar focșănean „Independența Română” să remarce că *„Ziua cea mare a revoluțiunii din 1784 a românilor din Ardeal e mare pentru toți românii de pretutindeni”* pe care *„împreună trebuie s-o sărbătorim”* Aceasta constituia *„un privilegiu a dovedi existența solidarității tuturor românilor”*

O mărturie a atmosferei care domnea la Focșani, dar și în țară, în 1888, vine chiar de la un reprezentant al Monarhiei austro-ungare, viceconsulul austriac din orașul de pe Milcov, Elias Zagorski. La 15 august, Viena afla de la acesta că *„refrenul politic al eliberării Transilvaniei, Banatului și Bucovinei stăpâna toate clasele și păturile sociale, straturile de jos ale populației, adică păturile muncitorești și*

țărănești și armata... Obsesia statului unitar este cu adevărat așa de înrădăcinată în straturile populației încât... a devenit de nezduncinat, după cum ostilitatea față de Austro-Ungaria se dovedește de nepotolit”

În același an în care la București s-a înființat Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor – 1891 – la Focșani se pun bazele unei Secții locale a acestui organism, condus de profesorul D.F.Caian – transilvănean de origine*. La fel de semnificativ este și faptul că la această realizare și-a adus o contribuție majoră, ca membru fondator, sovejeanul Simion Mehedinți, ilustrul savant geograf, urmaș al muntenilor originari din localitățile muscelene Rucăr și Dragoslavele stabiliți în Vrancea moldavă la jumătatea secolului al XVII-lea.

Profesorul D.F.Caian a condus și Societatea culturală „Carpați”, care, aidoma Secției locale a Ligii Culturale, s-a constituit într-o adevărată tribună a cauzei românismului, consecință fundamentală a mentalității focșănene.

În 1893, în București, Iași, Ploiești, Galați, Brăila, Craiova, Bârlad

* **Dimitrie F.Caian (25 octombrie 1838 – 16 august 1909).** Născut în comuna Feiurd-Cluj. Fiu de preot. Absolvă studiile la Cluj. Bursier la Viena, unde urmează cursurile de Teologie la Convictul „Sf.Barbara”, iar în paralel – Dreptul și Literale. După absolvire este numit profesor la Liceul românesc din Blaj unde rămâne cinci ani. În 1868 este numit profesor la Gimnaziul „Al.I.Cuza” – astăzi Colegiul Național „Unirea” – unde a predat limbile română și latină până în anul pensionării (1904). În 1869 a luat inițiativa înființării Școlii Normale din Focșani unde va preda gratuit cursuri împreună cu profesorii Alexandru Puiu, Ion Albani, Ion Gurău și Nicolae Tipeiu. Director al Liceului între 1873-1880. În 1881 înființează biblioteca Liceului. În 1877 a obținut Premiul „Al.I.Cuza” al Academiei pentru cea mai bună traducere a **Comentariilor lui Caesar** (Comentarii de bello gallico – 7 cărți și Comentarii de bello civili – 3 cărți). În 1907 primește un nou premiu al Academiei pentru **Istoricul Orașului Focșani. Scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I.** Președinte al Comisiei Interimare (5 iunie – 3 iulie 1899) și primar al Focșanilor (4 iulie 1899 – 18 februarie 1901). Întemeietor și primul președinte al Ligii Culturale, Secția Focșani – 24 Ianuarie 1891 -, funcție deținută până la moartea sa.

și **Focșani** s-au organizat mari manifestații de protest împotriva acțiunii judiciare înscenate membrilor Comitetului Partidului Național Român (celebrul proces al Memorandiștilor).

În același an, 18 elevi din clasa a VII-a a Liceului „Unirea” salută cu bucurie, printr-o telegramă, sosirea la București a neobositului luptător, dr. Ion Rațiu. Cu același prilej, au loc manifestații de simpatie pentru românii subjugăți și pentru conducătorii lor sosiți în capitala României, la **Focșani** și **Odobești**.

Manifestări de solidaritate cu memorandiștii au loc și în anii următori. La 19 aprilie 1894 s-au organizat peste 23 de mitinguri în diferite orașe ale țării, printre care și **Focșani**.

Telegrama trimisă în această zi regelui Carol I de către cetățenii focșăneni și vrânceni în vederea apărării drepturilor românilor din Transilvania este extrem de grăitoare pentru sentimentele puternice de solidaritate cu frații de peste munți:

„Maiestate!

Nedreptățirea și vexațiunile ce îndură trei milioane de frați dincolo de creștetul Carpaților ne zdrobesc inimile, dar ne dau puterea de a îndrepta graiul nostru de supuși credincioși către regele nostru.

Sire!

La 25 aprilie bărbații cei mai distinși și mai devotați pentru cauza poporului român din regatul Ungariei vor fi condamnați la temniță pentru că, apărând cu bărbăție dreptul poporului român de a trăi cu limba, cu legea și cu școala sa românească au cerut la monarhul lor apărarea dreptății.

Maiestate!

Înarmat cu interesul ce-l purtați păcei, cu iubirea și devotamentul întregului popor român, cu lealitatea de bun vecin, spuneți cuvântul vostru Măiestății Sale Împăratului și Rege al Austro Ungariei” că

” **Franz Joseph** - împărat al Austriei (1848-1916) și rege al Ungariei (1867-1916). Născut în castelul Schönbrunn în 1830. Era fiul arhiducelui Franz Carol. Unchiul său, Ferdinand I (1793-1875), rege al Boemiei și Ungariei (1830-1848) și împărat al Austriei (1835-1848), a abdicat în favoarea sa la 2 decembrie 1848.

pacea și prosperitatea a două popoare vecine atârnă de la Înalta și preaputernica Sa voință.

În numele neamului românesc, în numele umanității și spre triumful dreptății, noi cetățenii din Focșani și județul Putna, întruniți astăzi 19 aprilie în mare miting, trimitem la treptele tronului Maiestății Voastre fierbinte noastră rugăciune.”

Efervescența climatului focșănean, în care cultura devine o veritabilă armă de manifestare a idealurilor politico-naționale ale românilor, în general, nu avea cum să nu influențeze presa locală. În acest context, nu este de mirare că ziarul focșănean „Luceafărul” era interzis în Transilvania, ca urmare a deciziei luate de autoritățile austro-ungare, în 1894.

Doi ani mai târziu, Societatea literar-artistică „Milcovul”,

Cu sprijinul armatei a instaurat mai întâi un regim autoritar. Ajutat de sfetnicul său, baronul Alexander von Bach (1813-1893) – ministru al Justiției în iunie 1848, ministru de Interne în mai 1849 (an în care împăratul dizolvă Parlamentul) – instituie un sistem politic centralizat, numit „sistemul Bach” sau „neoabsolutism” care urmărea să anuleze rolul dietelor locale și să ducă o politică exagerată de germanizare a minorităților. În 1855 a semnat Concordatul cu Sfântul Scaun. Patru ani mai târziu, Austria pierde Lombardia, iar baronul Bach este înlăturat. Din acest an, împăratul adoptă o politică mai liberală: Diploma din octombrie 1860 și Patenta din februarie 1861 tindeau să răspundă tendințelor federaliste ale naționalităților ce compuneau Monarhia și regimul parlamentar a fost restabilită. Înfrângerea Austriei la Sadova (iulie 1866) în fața Prusiei îl obligă pe împărat ca în 1867 să accepte compromisul – Pactul dualist austro-ungar – ce pune regatul Ungariei pe picior de egalitate cu Imperiul Habsburgic; Franz Joseph devine rege al Ungariei, fiind încoronat cu coroana lui Ștefan cel Sfânt. În 1873 a aderat la Alianța celor trei împărați. Rivalitatea cu Rusia în Balcani, îl determină să semneze alianța cu Germania (Duplice, 1879). În 1908, Austro-Ungaria anexează Bosnia-Herțegovina. Asasinarea nepotului său, arhiducele moștenitor Franz Ferdinand, la Sarajevo (28 iunie 1914) conduce la declararea războiului Serbiei, declanșând astfel Primul Război Mondial. Franz Joseph a numit în timpul conflagrației (1916), înainte de dezmembrarea statului în fruntea căruia s-a aflat timp de 68 de ani.

conform relatării apărute în ziarul „Libertatea” dorea să contribuie prin activitatea sa la *„redeșteptarea iubirii de țară, de naționalitate, unirea tuturor românilor, înfrățirea lor”*

Comemorarea unei jumătăți de secol de la Marea Adunare de la Blaj din 3/15 mai 1848 nu trece neobservată în presa locală. Ziarul „Focșanii” califică evenimentul drept o adevărată sărbătoare pentru toți românii: *„o zi memorabilă, mare și strălucită pentru întreg neamul românesc!”*

La Biblioteca publică din Focșani – 31 ianuarie 1915 – și în cadrul Casei de citire „Cetatea Crăciuna” din Odobești – 11 februarie 1915 – Ion Gh.Profiriu susține conferința „Cu cine?”, publicată în același an de Editura Casei, în care se afirmă ideea Unirii tuturor românilor, după care face o analiză a celor două alternative de alianță ale României cu Antanta sau cu Puterile Centrale.

Ce prilej de manifestare a idealurilor naționale putea fi mai nimerit la Focșani, în iunie 1916, decât inaugurarea Monumentului Independenței, închinat bunilor ofițeri și soldați ai Regimentului 10 Dorobanți căzuți pentru țară în 1877-1878. Conform unui ziar local focșănenii au văzut în acel moment *„o rază de speranță spre viitor”* și calea *„spre un cer românesc cu orizonturi mai largi.”*

Cea mai elocventă și sublimă contribuție a oamenilor acestor locuri la realizarea statului național unitar român a fost sângele vărsat în crâncenele bătălii din vara fierbinte a anului 1917 de la Mărăști, Muncelu, Străoane, Varnița, Soveja, Cireșoaia, Doaga, Răzoare și Mărășești.

România a participat la Primul Război Mondial într-un război al ei – Războiul de Reîntregire a Neamului – alături de cei ce îi recunoșteau drepturile sale istorice, pentru cauza sacră a reunirii tuturor românilor într-un stat puternic și independent.

Acesta a fost factorul determinant al motivației manifestate de soldatul român, acesta a fost Ideea și Crezul care i-au dat puterea să biruie și să supraviețuiască, aceasta a fost justificarea ultimă pentru care și-a dat viața, acesta a fost motivul pentru care trebuie să-l

considerăm Erou și Zeu și să-l așezăm la locul cuvenit: în Pantheonul istoriei noastre naționale.

Imperativul istoric al Unirii tuturor românilor într-un singur stat național unitar și independent s-a realizat în memorabilul an 1918, pe baza dreptului popoarelor la autodeterminare, în urma prăbușirii Imperiului Țarist și a Monarhiei Austro-Ungare.

Voința tuturor basarabenilor de a se uni cu Țara este admirabil surprinsă de institutorul focșănean N.Iordan martor la marele eveniment: *„în ziua de 27 Martie 1918, am avut marea mulțumire să luăm parte la mărețul act al Unirii Basarabiei cu Țara – Mamă. A fost un entuziasm de nedescris și o zi de mare înălțare sufletească, atât în orașul Chișinău, cât și în toată Basarabia, începând cu cel din urmă sătean și până la fruntașii de seamă ai vieții publice basarabene.”*

Un alt focșănean – Mihail Hanga – a fost prezent la ședința solemnă a Sfatului Țării și la manifestațiile care au urmat:

„În Sala (Eparhia) se ținea ședința Sfatului Țării, ședința solemnă pentru proclamarea Unirii. N-am avut fericirea să asist de la început. Am pătruns în timpul ședinței. Nu se poate descrie ce se petrece acolo. Era o atmosferă care te făcea să simți măreția momentului. Discuții înflăcărâte... până la cel mai înalt și cald patriotism. Într-o atmosferă de înălțare sufletească, s-a proclamat Unirea. Es din adunare profund impresionat. În stradă întâlnesc iar trupele noastre, în muzici și drapele, iar pe edificiile publice văd fâlfâind măreț tricolorul românesc. Unirea era pecetluită!”

În cinstea acestui eveniment, la Focșani, la 19 aprilie 1918, la Catedrala „Sf.Ioan”, s-a oficiat un Te-Deum, la care au participat primarul orașului, consilierii comunali (Fr.Remier, Ferhat Șt.Ferhat, generalul Zamfir Vasiliu, Eugeniu Calistrat, S.Strosser, N.Zoller, D.Pătrășcan, Cristea Missir), magistrații Tribunalului, Parchetului și Judecătoriei de Ocol, profesorii (director T.Iordănescu) și elevii de la Liceul „Unirea”, revizorii școlari și institutoarele, conducerea Liceului de Fete (Eliza Lupu), corpul profesoral și elevele Școalei Profesionale a Statului.

În condițiile în care orașul lor era sub ocupație germană, focșănenii nu s-au putut bucura pe deplin de marea realizare de la 1 Decembrie 1918, neputând trimite o delegație la Alba Iulia, așa cum, fără îndoială, și-ar fi dorit. Din același motiv, informația de arhivă lipsește aproape cu desăvârșire, în condițiile în care arhivele Primăriei Focșani și Prefecturii județului Putna au avut mult de suferit, foarte multe documente fiind distruse sau pierdute. Dar și în asemenea condiții presa ne oferă, chiar lapidar, dovezi clare ale adeziunii focșănenilor la marele act al deplinei Uniri.

De pildă, ziarul „Focșanii” surprindea, în numărul său din 9 decembrie 1918, importanța actului înfăptuit la Alba Iulia: *„România Mare a fost plămădită de veacuri, iar astăzi ea s-a realizat prin patriotismul tuturor, prin vitejia necontestată a soldatului nostru”*

La rândul său, „Curierul Putnei”, la 13 decembrie 1918, sublinia efortul făcut de români pentru a-și vedea idealul împlinit:

„Acum România își vede visul împlinit cu prețul sângelui, al glorioșilor săi fii, cu resemnarea admirabilă și cu imense sacrificii din partea întregului popor. România de azi, România Mare se va ridica pe un pedestal nou”

Trei zile mai târziu, ziarul „Focșanii” revenea cu un alt articol referitor la Marea Unire, subliniind că această realizare se datorează tuturor românilor, indiferent de modul lor de acțiune:

„Unirea nu e opera unora, ci a tuturor: cu inima, cu cuvântul, cu sângele, cu tot ce am putut găsi mai bun în fiecare dintre noi, toți am luptat și am reușit să ne readucem țara în hotarele ei cele vechi. Unii mai mult, alții mai puțin, fiecare după puterile noastre, nu ne-am gândit la nici un sacrificiu când a fost vorba de mărirea României”

În lunile ianuarie și februarie 1919, ziarele „Focșanii” și „Victoria” își informau cititorii cu privire la acțiunile de recunoaștere a Unirii de către Conferința de Pace de la Pace.

În numerele 1 și 6 din 1919 ale ziarului „Craiu Nou” din Focșani, I.Rădulescu-Râmnic publica articolul „Unirea de ieri și de azi”, articol în care făcea o istorie a luptei românilor pentru Unire până la

1 Decembrie 1918, inclusiv.

Tot în anul 1919, în numărul 15 al ziarului „Curierul Putnei”, Sofronie Roșca publica articolul „*Un prețios moment istoric de la Mihai Viteazul în Ardeal*”, în care evocarea personalității și luptei lui Mihai Viteazul pentru Unirea Țărilor Române era simbolică și exprima adeziunea la mărețul act din 1 Decembrie 1918.

Subliniind că Unirea nu a fost o acțiune spontană, că idealul multiseclar al românilor, ziarul „Focșani” în numărul său din 3 martie 1919, concluziona:

„Simțământul întregirii Neamului l-a avut tot românul, Unirea națională a fost idealul tuturor românilor. Secole de gândire și simțiri comune au pregătit acest ideal, urmărit cu atâta dor, credință și entuziasm.”

Sunt doar câteva mărturii, dar cu o profundă semnificație, dovedind Istoriei că aici, pe Milcov, în Orașul primei Uniri, năzuința pentru o Românie – patrie a tuturor românilor- a fost mereu vie și că împlinirea ei a dat trăinicie încrederii și speranței într-un timp al progresului și civilizației prospere.

Același crez, aceeași speranță dăinuiesc și astăzi în sufletele focșănenilor care vin la Sărbătoarea Zilei Naționale cu încredere în drumul și viitorul României mileniului al treilea.

DUILIU ZAMFIRESCU PE MELEAGURILE NATALE

Dumitru Huțanu

Așa s-ar putea subintitula „**Amintirile despre Duiliu Zamfirescu**”, scrise de Vasile Țiroiu.

Sporadice, reflectând doar câteva momente ale vieții autorului, amintirile aruncă noi fascicule de lumină asupra personalității scriitorului și omului Duiliu Zamfirescu care, ori de câte ori avea prilejul, se întorcea cu emoție pe meleagurile natale, evocându-le sau zugrăvind-le apoi în multe dintre scrierile sale.

Alături de Faraoane, se simțea profund legat de Focșani, unde a locuit efectiv până în 1873, ca elev al Școlii Primare și Gimnaziului, revenirile sale în orașul copilăriei fiind dominate de sentimentul copleșitor **de acasă**.

„Cine n-a plecat de la locul nașterii și s-au întors la el, și cine nu știe ce simțăminte complicate izvorăsc din sufletele noastre la revederea atâtor locuri, care ne-au populat copilăria”, avea să scrie, mai târziu, în nuvela „**Un drum greșit**”

Permanent a simțit fertilitatea spațiului său spiritual original – dealurile Putnei, orașul de pe Milcov – descris în „**Locotenentul Sterie**”, în „**Spre Cotești**”, „**Viața la țară**”, „**În război**” și în „**Romanul Deduleștilor**” Patul germinativ al operei sale rămâne, fără îndoială, acesta.

Și tot acest spațiu geografic și de suflet avea să-i ofere bucuriile și tristețile preocupărilor sale extraliterare, cele politice și gospodărești.

Amintirile lui Vasile Țiroiu accentuează una dintre trăsăturile omului Duiliu Zamfirescu – altruismul, regăsirea lui alături de ceilalți

podgoreni ai ținutului natal, într-o perioadă extrem de dificilă pe care aceștia o traversau în primele două decenii ale secolului XX.

Viile de la Faraoane, Vârteșcoiu, Blidari și Pățești îl chemau nu numai cu poezia, cu tihna lor patriarhală, dar și cu necesitățile gospodărești ale unei proprietăți viticole de peste 150 pogoane. Funcția, mai mult onorifică, de la Comisia Europeană a Dunării (1914-1918), i-a oferit răgazul de a se ocupa mai mult de gospodărie. A plantat noi suprafețe cu cele mai selecte varietăți de vie americană, și-a îmbogățit inventarul de acareturi (zeci de butoaie, velniță, magazii, remize și grajduri), construiește și repară casele, se ocupă de desfacerea vinurilor. Așa se explică, cum reiese din amintirile lui Vasile Țiroiu, implicarea directă, chiar pătimașă, în problematica economico-socială a podgorenilor putneni de după 1918.

Și latura politică a activității sale se regăsește în aceste pagini. Este cunoscut faptul că unul dintre visele sale de tinerețe era și implicarea în politică. El avea să se împlinească, cumva, abia spre bătrânețe, într-un moment dramatic al istoriei românești.

La 16 aprilie 1918, generalul Alexandru Averescu înființase Liga Poporului, transformată în 1920 în Partidul Poporului. Admirația pentru „eroul de la Mărăști”, idealismul său politic care l-a făcut să vadă în Liga Poporului un partid al dreptății, dar și poziția sa de novice într-ale politicii l-au determinat să se numere printre fondatorii grupării, printre entuziaștii colaboratori ai oficiosului „Îndreptarea”. Au venit și primele satisfacții: înființarea, în toamna lui 1918, a Secțiunii Putna a Ligii, alegerea ca senator de Putna, apoi ca deputat (1920), ocuparea portofoliului Ministerului de Externe în guvernul Averescu, la care renunța în favoarea lui Take Ionescu, căpătând, în schimb, președinția Camerei Deputaților până în martie 1922.

Politica, pentru care nu avea nici experiență, nici dibăcie, i-a măcinat sănătatea, l-a tracasat, l-a obosit sufletește. Afectat și de moartea fiului său Lascăr, se retrage la Faraoane. Suferințele hepato-biliare se accentuaseră. Se pregătea pentru un tratament la Karlovy Vary. Înainte însă, pleacă într-o excursie la mănăstirile din județul Neamț. În drum,

se oprește la Focșani. Despre acest ultim popas în orașul copilăriei sale amintirile lui Vasile Țiroiu oferă informații inedite. Nici o lucrare biografică nu s-a referit la acest moment. Ajuns la Agapia, boala, complicată probabil și cu o afecțiune a inimii, îl răpune în noaptea de 2-3 iunie 1922, pe neașteptate.

Acestea ar fi, în mare, aspectele din viața scriitorului, ce se regăsesc, într-o lumină inedită, în paginile scrise de Vasile Țiroiu. Scrise cu un remarcabil stil memorialistic, încălzit de sentimentul legăturii sufletești cu spațiul geografic și uman al originii, amintind ceva și din romancierul Vasile Țiroiu, ne semnificativ pentru istoria literară, dar vădind un real talent scriitoricesc, sesizat de însuși creatorul romanului românesc modern, paginile ne oferă o gamă mai largă de informații, îndeosebi de interes istoric și cultural local.

Valoarea amintirilor este dată, în primul rând de ineditul lor dar și de realele calități literare când redă atmosfera de provincie, emoțiile întâlnirii cu Duiliu Zamfirescu, când se oprește, subliniindu-le, asupra trăsăturilor umane ale scriitorului.

Cum a insista pe comentarii asupra textului ar duce la diluarea frumuseții și valorii acestor pagini, lăsăm cititorului posibilitatea și bucuria întâlnirii cu ele, a percepției lor ca atare. Le redăm, mai jos, întocmai.

Împrejurările în care ne-au parvenit aceste amintiri se leagă tot de Duiliu Zamfirescu. În vara lui 1970 se întrevedea posibilitatea organizării unei Case memoriale „Duiliu Zamfirescu”, fie în casa lui Dumitru Simionescu-Râmnicăneanu (Tănase Scatiu), fie în casa doctorului Constantin Zamfirescu, fratele scriitorului, ambele aflate pe Bd.Unirii din Focșani (demolate ulterior).

În toamna aceluiași an, cu o recomandare de la Ion Romanoae, am avut șansa de a-l vizita și cunoaște pe Vasile Țiroiu. Locuia într-un apartament din Piața Kogălniceanu, de pe Bulevardul Elisabeta din București.

Deși obosit și resemnat, încă mai păstra din demnitatea omului ce stătuse drept în fața furtunilor vieții. Poziția sa socială – proprietar

de vie și de case în Bolotești și Focșani -, activitatea politică de dinainte de 1944, funcția de prefect de Putna îi aduseseră multe necazuri.

Vestea i-a luminat chipul, i-a redat bucuria și energia de a se așeza din nou la masa de scris. Mi-a promis aceste amintiri și s-a ținut de cuvânt. Le-am primit, în primăvara lui 1971, însoțite de câteva rânduri prin care îmi oferea sprijinul său, atât în ceea ce eu, ca muzeograf, aveam de făcut, cât și în ceea ce privea cunoașterea, cât mai apropiată de adevăr, a istoriei locale interbelice. Le-a însoțit și de cele două scrisori amintite în text, aflate acum în colecțiile Muzeului Vrancei.

I-am mai făcut, apoi, vreo două vizite. Era din ce în ce mai trist, mai obosit. Suferințele unei boli necruțătoare îl epuizaseră. Doar amintirea locurilor natale îi mai luminau chipul, îi mai înviorau trupul. Copleșit de singurătate și sărăcie, avea să se sfârșească în iarna lui 1976.

* *

*

Era prin anul 1908, în timpul vacanței de vară. Elev al Liceului Internat C.Negruzzi din Iași, părinții mei îmi acordau, din când în când libertatea de a merge de la Bolotești (Vrancea) unde locuiam, la Focșani, unde aveam o soră căsătorită. Împreună cu cei câțiva colegi prieteni din oraș, petreceam mai toată ziua în grădina publică, unde sub umbra falnicilor tei și castani, în mireasma trandafirilor și florilor, pe care, Herman, renumitul grădinar al orașului, le aranja artistic în boschete și ronduri, stam pe o bancă, descriindu-ne și povestindu-ne viața noastră de școlari. Era obiceiul pe atunci, ca în unele zile, muzica militară, căreia capelmaistrul său, Lucio Vecchio, îi crease o excelentă reputație muzicală, să concerteze înainte de prânz în această minunată grădină. Stam astfel și ascultam tot programul de potpuriuri, uverturi și valsuri ce ne încântau. În orele când erau programate astfel de audiții, grădina se umplea de lume de tot felul, care asculta cu religiozitate, melodiile ce se succedau. Și ascultând, priveam toți, cu admirație, pe Vecchio, cum își dirija fanfara, agitându-se însuflețit și gesticulând cu bagheta în aer; impulsând parcă pe fiecare instrumentist

și făcând să răsune melodiile ce se revărsau ca niște unde invizibile, când puternice și răsunătoare, când molcome și în surdină, abia auzite.

Într-un astfel de ceas, pe când ascultam nemișcați pe banca noastră, am văzut de odată că muzica se oprește brusc din execuție și că Lucio Vecchio, cu capul gol, cu bagheta în aer, rămasă fixă, sare treptele pavilionului și aleargă, întâmpinând în aleea principală, un grup de domni, între care domina unul și prin statura lui înaltă și zveltă, dar mai ales prin o remarcabilă ținută vestimentară și un aer de distincție și eleganță.

— La saluto, La saluto, signor Luccilio!! Benvenuto!

Quando è arrivato da Roma? Come va la nostra Italia!?

Si înfingându-și bagheta în subsoară, cu mâinile amândouă, el strângea mâna ce i-o întindea afabil și amical, cel pe care acum, noi toți și lumea toată, îl priveam, fără să ne dăm seama de ce, cu o admirație și o simpatie neînțeleasă. Grupul, în care am aflat imediat, că se afla Duiliu Zamfirescu cu prietenul său Alexandru Vlahuță, cu vărul său arhitectul I.Mincu și alții, se îndrepta traversând grădina, către capătul Bulevardului Școalelor (V.I.Lenin), unde pe latura din față a străzii Cuza Vodă, se construia în acel an Tribunalul de către inginerul bucureștean Vasilescu, după planurile întocmite împreună cu arhitectul Ion Mincu, clădire, care chiar din prima fază de construcție, lăsa să se întrevadă ceva din înfățișarea și stilul arhondaricelor mănăstirilor, stil propriu al reputatului arhitect focșănean.

Agitându-se expansiv și într-un potop de vorbe amestecate, italienești și românești, Lucio Vecchio însoți grupul vizitatorilor până în bulevard și la fel, noi elevii, ca niște spioni, îi urmăream, trudindu-ne să prindem vorbele din conversație și interpretând fiecare gest, fiecare mișcare.

Așa l-am văzut pentru întâia oară pe Duiliu Zamfirescu, distinsul nostru focșănean, scriitorul ce-și făurise renume în literatură chiar de la cel dintâi volum de poezii și de cel dintâi roman ce publicase; scriitorul despre care profesorul meu de la Iași, Garabet Ibrăileanu,

ne spunea că e singurul romancier veritabil al literaturii românești.

*

Au trecut anii. Și în 1915 aflându-mă, tânăr și proaspăt magistrat la Moinești (Bacău), Editura SOCEC îmi publica un roman, „Bolnavii” Când primii cele câteva volume cuvenite autorului, primul meu gând fu să trimit un exemplar, scriitorului pe care îl admiram. Și cum nu-i știam adresa, căci Duiliu Zamfirescu era pe atunci ministru plenipotențiar la Roma, expediai cartea mea la Academia Română din București, al cărei membru el fusese ales cu câțiva ani mai înainte. Nu aveam nici o siguranță că îi va parveni și fui extrem de surprins și încântat, când după câțva timp, primii de la el scrisoarea din 12 mai 1916, pe care o anexează acestor pagini.

Această scrisoare fu pentru mine nu numai un motiv de profundă mulțumire, dar și un îndreptar netăgăduit pentru mai târziu. Mă gândeam acum și doream din tot sufletul să găsesc un prilej de a-l cunoaște personal.

Dar chiar în acest an – 1916 -, țara noastră intra în război, aliată a Franței, Rusiei, Italiei și Angliei și chiar din ziua declarării (15 august), eu plecam pe front, de unde aveam să mă eliberez în 1918.

*

În 1918, războiul încetând pentru țara noastră și nemții părăsind teritoriul ce-l ocupaseră, lumea evacuată în tot acest răstimp din zona frontului, se întoarce acasă. Dar toată această regiune dintre Putna și Sușița, cu sutele de sate din Vrancea și până în Siret, era acum o priveliște sinistră. Case arse și dărâmate; școli, biserici și toate localurile publice nimicite; drumurile degradate; și peste tot o mare de bălării. Un ținut întreg, dintre Măgura Odobeștilor și Dealul Panciului, care în trecut constituia cea mai frumoasă și mai prosperă regiune de podgorie a țării, era acum o jalnică icoană a prăpădului.

Mii de hectare de vie erau distruse sau degradate și nici un inventar viticol nu mai exista. Și toată populația bejenară revenită în acest pustiu, nu avea nici un mijloc de existență, de refacere; și,

muncind cu palmele din zori până în noapte, purtau doar în sufletele lor, nădejdea și făgăduielile îmbelșugate ale regelui și guvernanților: „regiunea frontului va fi refăcută, locuitorii sinistrați vor fi ajutați; statul va acorda despăgubiri de război; se vor plăti vinurile vărsate în 1916; se vor... se vor... Dar zilele și lunile anilor 1918 și 1919 treceau și nici una din făgăduieli nu se împlinea; nici o zare de îndreptare nu apărea la orizont pentru această lume deznădăjduită.

În toată țara plutea de altfel o atmosferă de nemulțumire; peste tot era haos și sărăcie și numai o clică de politicieni și afaceriști speculau ultimele resurse ale unei țări bântuite. Treptat, nemulțumirea se prefăcea într-o stare de agitație ce clocotea tot mai intens în adâncurile populației; și această agitație, aici în această zonă a frontului, era mai îndreptățită ca oriunde.

Încă de la 6 iulie 1919, în Panciu, în urma unei adunări a podgorenilor, se alcătuiseră gruparea „Refacerea”¹ care la 15 iulie scotea de sub tipar o foaie „Refacerea”, în care nu se scria și nu se înfățișau decât gravele probleme economice ale acestei regiuni.

În iarna 1919-1920, după o serie neîntreruptă de adunări, se înființează un Sindicat Viticol la Odobești, altul la Țițești, altul la Panciu, toate cu aceleași puncte de program, ce înfățișau dolențele locuitorilor din această regiune. În același timp, la Focșani, se refăcea vechiul Sindicat Viticol, dizolvat de nemți în 1917. Într-o adunare de aproape o mie de podgoreni, ce umpleau sala „Groper” și strada, prin aclamații unanime, fu declarat ales următorul consiliu:

Președinte de onoare: Duiliu Zamfirescu

Președinte activ: dr. Ion Macridesu

Vicepreședinte N.T. Odobeșteanu

Secretar: Ștefan Graur

Membri: Anton Alaci, V.N. Nicolau, Constantin Gorciu, Vasilie

¹ Comitetul de conducere al grupării „Refacerea” era alcătuit din: Toma Georgescu, H. Mihalea, Adolf Căpățână, N. Missir, S. Seferovici, C. Popescu, Ghiță Dumitriu, D. Căpățână, I. Manea, I. Boiu și M. Rabinovici

* Membru al Comisiei Române de Istorie Militară (București)

Apostoleanu, George Negroponte, Iorgu Ștefănescu, Vasile Țiroiu, I.P.Rădulescu-Putna.

*

Alegerea lui Duiliu Zamfirescu, ca președinte de onoare al acestui Sindicat, asigură din prima clipă un prestigiu imens acestei instituții. Ea revărsa în toate sufletele o undă de încredere și nădejde.

Duiliu Zamfirescu nu era un mare podgorean; nu avea ca ocupație principală via, nu trăia de pe urma unei îndeletniciri viticole.

*Dar prin naștere și tradiție și din dragostea sa pentru frumusețea naturii, el se simțea legat sufletește de VIE, pe care o considera **treapta de nobleță a agriculturii**. Via pârintească de la Faraoane (10 km de Focșani, sub dealurile Coteștilor), distrusă de flagelul filoxerei prin 1990, el o refăcuse, o replantase cu cele mai nobile varietăți și făcuse din ea o vie de prestigiu ale cărei vinuri fine, se desfăceau – lucru neobișnuit pe atunci – numai în sticle înfundate, în București, la „Desfacerea vinurilor Duiliu Zamfirescu”, magazin elegant din Str.Sfântul Ionică. Și în replantarea viei și în felul de cultură, în vinificare și în desfacerea la sticlă el aplicase ceea ce văzuse în Italia, unde se găsea de câțiva ani ca ministru al României.*

Și toldeauna, când venea în țară pentru măcar câteva zile de răgaz sau de concediu, el venea negreșit la Focșani unde, casa pârintească fiind vândută între-timp găzduise la sora sa, doamna Ștefania Remer, în casa în care în prezent sunt instalate Arhivele Statului – Focșani. De aici, se retrăgea apoi tot mai grabnic la vie la Faraoane, unde odată cu amintirile copilăriei și tinereții, găsea liniștea dorită, odihna minții, locul de reculegere și visare, mediul de inspirație pentru alte poezii, pentru alte nuvele și romane.

Când i se aduse la cunoștință, că a fost ales președinte al Sindicatului Viticol, el răspunse că acceptă bucuros această demnitate pe care o apreciază „ca pe cea mai frumoasă și mai interesantă din câte deține”. Și anunța că va lua parte la cea dintâi ședință ce va avea loc. Acest lucru îl era acum posibil, cu atât mai mult, cu cât era Imperios solicitat să vină în țară. Generalul Averescu, care alcătuisese

o nouă formațiune politică „Liga poporului” și care la 5 decembrie 1919 intrase ca ministru de Interne în noul guvern prezidat de Al. Vaida Voievod, îl chema alături de dânsul și Duiliu Zamfirescu acceptase această colaborare. Se știa că i se va încredința Ministerul de Externe și în vederea acestei eventualități, orice ministru trebuind să fie parlamentar, deputat sau senator, Duiliu Zamfirescu folosi prilejul ivit, că la Putna se creă o „vacanță” și își puse candidatura pentru alegere de senator.

Alegerea nu era ușoară; avea ca rival un politician local cu recunoscută experiență și activitate electorală, reprezentând un partid puternic. Dar Duiliu Zamfirescu care nu era deloc politician și nici om politic, care nu avea obișnuința și știința alegerilor, care nu fusese până acum încadrat în nici un partid și nu avea un trecut politic, avea în schimb superioritatea covârșitoare a prestigiului său intelectual, de scriitor, de academician, de om de o prea aleasă structură sufletească. Am primit de la el în acele zile, scrisoare din 18 ianuarie 1920 (anexată acestor pagini), în care îmi solicita sprijinul în această confruntare electorală. Dar, era desigur un exces de atenție din partea lui, căci comportarea mea în această ocazie nu putea să fie alta, decât de o devotată și leală conduită. Nu eram înregimentat pe atunci în nici o grupare politică.

El sosi la Focșani, cu o săptămână înainte de data alegerii și-și exprimă dorința de a face în două – trei zile consecutive, un turneu prin regiunile principale ale județului și mai ales în cele foste zonă de front. L-am însoțit în drumul făcut pe valea Putnei și astfel am avut prilejul să îl cunosc personal și mulțumirea sufletească de a vedea cu câtă simpatie mă privea.

Pe parcurs, printre explicațiile ce-i dădeam asupra localităților, oamenilor, evenimentelor de război petrecute, explicații ample și precise, căci eram localnic și făcusem războiul pe acest front, Duiliu Zamfirescu găsea timp să discute cu mine și literatură. Își aminti de cartea ce îi trimisese în 1916, mă întreba dacă am mai scris sau mai scriu, îmi cerea relații despre colaborarea mea cu prietenul și colegul

său academician, Simeon Mehedinți, al cărui director de cabinet știa că am fost, în timpul cât acesta fusese ministru al Instrucțiunilor Publice și avu pentru mine un gest de frumoasă și fină atenție, scoțând la un moment dat din servietă, volumul său de poezii „Pe Marea Neagră” ce apăruse cu câteva luni mai înainte și pe care mi-l oferi, după ce îmi scrise pe prima pagină câteva cuvinte de frumoasă prețuire.

Duiliu Zamfirescu fu ales senator de Putna. La 13 martie 1920, guvernul prezidat de Alecs.Vaida Voievod se retrăgea și în locul său era chemat la conducerea țării generalul Averescu. Duiliu Zamfirescu, numit ministru de externe, avea mulțumirea sufletească să se găsească în acest guvern, alături de prietenul său, profesorul Petre Negulescu (ministru al Cultelor și Instrucțiunilor Publice) și de Octavian Goga, poetul impetuos al Ardealului.

*

După alegerea sa ca senator de Putna, Duiliu Zamfirescu mai rămăsese două zile în Focșani și el folosi această rămânere, ca să prezideze prima ședință plenară a Sindicatului Viticol. Aflându-se despre acest lucru, în ziua și ceasul hotărât, sosiră delegați ai sindicatelor Odobești, Țifești și Panciu; veniră la fel și mulți din oraș, astfel că, întocmai ca la adunarea generală din lunile trecute, ședința avea aspectul unei mari întruniri.

Ședința fu deschisă printr-o cuvântare a lui Duiliu Zamfirescu; o cuvântare însuflețită, caldă, în care el își manifesta mulțumirea de a se găsi în mijlocul acestei interesante adunări de podgoreni și exprima toată solidaritatea sufletului său cu această lume atât de lovită.

Urmează apoi la cuvânt alți consilieri, care prezentară pe rând doleanțele și propunerile pentru o îndreptare. Ascultând acest pomelnic trist al dezastrului lăsat de război, dezastru pe care el îl cunoștea bine și din turneul ce făcuse pe văile Putnei și Șușiței înainte de alegere, Duiliu Zamfirescu asculta cu figura tot mai tristă, cu o umbră de mâhnire în ochii săi atât de limpezi.

În aclamațiile tuturor celor ce asistau în sală și în stradă, fu

luată hotărârea ca o delegație să se prezinte cu un memoriu miniștrilor cărora le revenea studierea și rezolvarea acestor probleme și Duiliu Zamfirescu declară că el însuși va merge în frunte acestei delegații. Ovații prelungite urmară acestei declarații.

Dar când peste câteva zile, la 13 martie 1920, generalul Averescu alcătuia un nou guvern în care Duiliu Zamfirescu era ministru de Externe, după cum am descris mai sus, noi de la Focșani, înțeleseserăm că nu mai era posibil acest lucru, ca delegația de podgoreni de la Putna să mai fie condusă de el.

Și se întâmplă un lucru surprinzător și extrem de neobișnuit, lucru senzațional: Duiliu Zamfirescu, ministrul de externe, telefonă pritenilor săi dr. Macridescu și Ion P. Rădulescu – Putna, că își menține legământul de a conduce această delegație.

Deși acum era ocupat peste măsură la București, el găsi însă o zi liberă, veni la Focșani și prezidă o nouă ședință la Sindicat, când se discută amănunțit memoriul întocmit, i se dădu forma definitivă și se fixă ziua când delegația trebuia să fie prezentă în București.

Duiliu Zamfirescu se arăta optimist și plin de încredere.

În zilele de 22-24 mai, purtând delegația în două mașini ale ministerului său, Duiliu Zamfirescu se prezintă colegilor săi: general Văleanu – ministrul Lucrărilor Publice, Octavian Tăslăoanu al Industriei și Comerțului, general Râșcanu – ministru de Război, Teodor Cudalbu – ministrul Agriculturii.

Această procedură, ca un ministru din cei mai importanți, să meargă el însuși în audiență la alți miniștri, împreună cu o delegație, era desigur ceva mai mult decât neobișnuit. Dar el o făcea astfel tocmai ca să marcheze importanța și gravitatea problemei.

Cu talentul, cu dicțiunea sa impecabilă, cu sufletul său cald, expunea tuturor starea acestei regiuni a fostului front de lupte, mizeria populației și durerile ei. Descria repetatele promisiuni ce se făcuseră acestor oameni de către toți, începând de la rege, prim-ministru, miniștri, până la ultimul candidat pentru parlament.

El vorbea și delegația sta resemnată în spatele său. Amabili și

chiar ploconitori, ca Octavian Tăslăoanu și Cudalbu, încurcați și evazivi, ca Văleanu și Râșcanu, ei mărturiseau cu vorbe mai mult sau mai puțin directe, că nu-i preocupase o astfel de chestiune, că ea va fi studiată, urmărită, desigur rezolvată la timp, că alte probleme sunt însă mai mari și mai grave, că ei îl asigură de toată bunăvoința lor etc. și păreau continuu jenați de această discuție și de această audiență.

Dar toți ca și cum ar fi fost înțeleși, apăsau pe argumentul că țara e în aceeași situație, că nici o ajutorare financiară nu e posibilă. Și noi, delegații, ascultând ne gândeam în acest timp, la valurile uriașe de îmbogățiți de război ce creșteau în orașele țării ca niște marea, la fraudele nemaipomenite din bugetul statului, la depozitele de materiale ce ardeau în serie după ce erau golite de conținut de către giranții lor, la panamaua „Direcției refacerii zonelor de război”, ce zvârlea praf în ochii lumii cu cele câteva căsuțe construite în Satu-Mare și cu refacerea cu aspect de expoziție, a satului Mărăști ce se reconstruia cu imense fonduri publice de către un general ce-și înroșise mâinile în represiunea din fața Teatrului Național. Și sufletele noastre erau cuprinse treptat de o jenă, de o adâncă părere de rău că purtăm și aducem în această ipostază penibilă pe marele putnean, pe marele scriitor al țării.

Și ultima audiență avu loc la Constantin Argetoianu, ministrul de Finanțe. Nu-l văzusem niciodată, dar știam toți că, fost ministru în guvernul generalului Averescu (ianuarie 1918), era acum nu numai ministru de Finanțe și Justiție, ci factorul prim în acest guvern, care conducea din umbră toată guvernarea, abil și fără scrupule, temerar și fără conștiință.

Când am intrat, l-a întâmpinat pe Duiliu Zamfirescu cu o izbucnire de vorbe amicale și nouă ne-a aruncat doar o privire disprețuitoare. Așezându-se amândoi în fotoliile din fața biroului, Duiliu, cu memoriul nostru în mână, a început, părând puțin emoționat, să-i înfățișeze rostul acestei prezentări.

Îl ascultară câteva minute, fix, fără nici o tresărire și apoi îl întrerupse:

— Coane Duiliu, tare îmi pare rău că te deranjezi dumneata pentru astfel de lucruri și își lași treburile importante de la Externe, ca să-ți bați capul cu plângăreții ăștia. Să-mi fi vorbit după amiază la Cameră sau să-mi fi dat un telefon...

Și deodată, brusc, ca într-un acces, se sculă în picioare și congestionat, cu ochii tulburi, cu un cap ca de taur infuriat, făcu un pas către noi:

— Vreți despăgubiri de război? Umblați după pomana Statului? Vă agitați! Vă țineți de întruniri în loc să munciți! Dar, uitați-vă la mine! Nu merge! Mi-s destui minerii și ceferiștii și tipografii, ca să am acum și pe podgoreni. Cu voi o termin repede! și cu pumnul, un pumn masiv, lovi în tăblia biroului, gata să o crape.

Atunci unul dintre delegați, făcu un pas înainte:

— Noi nu cerem pomană, domnule ministru, cerem dreptate și respectarea cuvântului dat.

În aceeași clipă, Duiliu Zamfirescu, cu-n aer emoționat, se ridică și el și întinzând palma deschisă ca un paravan în fața celui ce ripostă vehement, cu-n gest de solicitare delicată, spuse cu-n ton parcă de rugă:

— Vă rog... vă rog, lăsați-mă câteva clipe singur cu domnul ministru.

Am ieșit într-o tăcere totală. După vreo 15 minute, Duiliu Zamfirescu ieși. Figura lui totdeauna senină, era încruntată; ochii lui sclipitori de bunăvoie, erau acum umbriți. Fără un cuvânt, coborârăm și pe trotuar, el ne spune cu-n glas obosit, stins:

— Voi avea mâine o întrevedere și cu generalul. Cred că nu ne rămâne altceva de făcut decât să așteptăm. Unde vreți să vă ducă mașinile, căci au vreau să merg pe jos, aici, aproape, la un prieten. Și strângându-ne mâna la fiecare, prietenos și cald, el se despărți de noi cu un pas parcă nesigur.

Și obiectul audiențelor, problema podgoriilor sinistrate din zona frontului, avea să rămână nu în așteptare, ci nerezolvată și înmormântată pentru totdeauna.

După două săptămâni, la 13 mai 1920, Duiliu Zamfirescu demisiona din demnitatea de ministru, plecând din țară și cei ce fuseserăm cu el alături în această acțiune de apărare a locuitorilor din zona frontului, eram îndreptățiți să credem că una din cauzele demisiei sale neașteptate, era și atitudinea miniștrilor și a guvernului Averescu față de o problemă vitală pe care el o apărare și o susținuse cu tot sufletul.

*

Trecură doi ani. Când și când, numele lui Duiliu Zamfirescu apărea, fie cu prilejul unei ședințe la Academie, fie cu vreun eveniment în legătură cu Comisia Dunăreană, Legația de la Roma sau politica externă a țării.

Dar într-o zi din începutul lunii iunie 1922, primii la Bolotești o notă telefonică de la I.P.Rădulescu-Putna, care îmi comunica că a doua zi, Duiliu Zamfirescu va trece prin Focșani. Plecai imediat la oraș și ne întrunirăm o sumă de prieteni la I.P.Rădulescu, care ne relată pe larg comunicarea primită în ajun; și acum, se punea întrebarea unde să-l primim pe distinsul oaspete, căci atâta lume voia să-l vadă. Căzurăm de acord, că cel mai potrivit loc e la „Casa Boiu”, deținută în acel timp de „Cercul Intim”, un cerc alcătuit din intelectualii și fruntașii orașului.

În încăpătoarele saloane ale acestei case de veche arhitectură boierească, eram adunați pe la șase seara, peste 70-80 de focșăneni.

Duiliu Zamfirescu sosi când însera, cu mașina, de la București. A fost o seară de neuitat și el a stat între noi aproape trei ore. Era același pe care îl cunoscusem cu doi-trei ani înainte, aceeași prestanță nobilă, aceeași distincție în vorbă și în mișcări, aceeași radiere de căldură și sinceritate sentimentală. Ne descria, ne povestea și când la un moment dat, întreabă în ce stadiu mai este problema refacerii zonei frontului și când îi spuserăm că nimic de la Stat nu s-a obținut, dar că refacerea satelor se îndeplinește tot mai rapid prin munca și destoinicia fiecărui locuitor, el exclamă încântat, ca de un succes al fraților, al copiilor lui:

— Admirabil! Admirabili oameni! Dar totuși, Statul rămâne pentru vecie dator acestei regiuni!

Și când întrevăderea s-a sfârșit, l-am condus până la casa doamnei Remer, sora lui, unde el găzduia.

Era o noapte de vară, senină, plină de stele pe cer, calmă și duioasă, așa cum descriesese el una în „Viața la țară”

A doua zi pleca la Agapia pentru o recreație de câteva zile; a treia zi primeam vestea zguduitoare, năpraznică, de necrezut în primele ceasuri, că Duiliu Zamfirescu a murit acolo, o moarte fulgerătoare, fără suferință, fără nici o scădere fizică pentru acest admirabil și inegalabil exemplar uman.

Țara pierdea, înainte de vreme, pe unul din cei mai mari scriitori, iar județul Putna și orașul Focșani pierdea pe cetățeanul ilustru, ce onorase această regiune și această populație, crunt încercată, cu ocrotirea sa sinceră și dezinteresată.

Vasile I. Țiroiu

București, mai 1971

*

GRAND HOTEL DU BOULEVARD BUCAREST

DOMNULUI V. I. ȚIROIU

Magistrat

MOINEȘTI

(județul Bacău)

București, 12 mai 1916

Stimate domnule Țiroiu,

Am citit cartea d-Vstre „Bolnavii” – cea ce se datorește unei fericite întâmplări, anume faptului că am primit-o tocmai când făceam cunoștință părintelui D-Vstre, care a cunoscut pe tată-meu, despre care, firește, am vorbit împreună. Spun asta, fiind-că nu pot citi întotdeauna tot ce mi se trimite.

Lucrarea D-Vstre e interesantă. Nu pot intra în detalii, și sper că poate ne vom vedea prin vecinătățile noastre, ca să vă spun din viu graiu, oarecari observații generale, asupra nejustificării sufletești

a actelor lui Armand Rosetti. Înțeleg că oamenii sunt bolnavi și prin urmare orce inconsecvență se justifică. Totuși, arta cere emoțiuni, și acestea nu se dobândesc decât atunci când sentimentul critic al cititorului este adormit de logica situațiilor. Tot cam așa ceva aș putea spune despre Valia, a cărei puținătate sufletească descurajează.

Dar autorul cărții este, desigur, om de talent. Spune-i aceasta din partea mea și îndeamnă-l să scrie mai departe, bună-oară viața lui Livada (foarte interesant) înainte de a fi bolnav.

Al D-Vstre

Duiliu Zamfirescu

[Muzeul Vrancei, inv.nr.6892]

Stimate domnule Țiroiu,

Împrejurările au venit așa, încât trebuie să fac apel la serviciile D-tale.

Știi, că, din ordin superior, mi-am pus candidatura la scaunul vacant de senator din Putna. Las la o parte orce considerațiune politică și mărginesc problema la doi termeni de comparațiune: adversarul meu și cu mine.

În temeiul pe care-l punem fiecare pe judecata semenilor noștri, cred că D-ta ești mai aproape de mine decât de el. Dacă este așa, te rog să-mi dai sprijinul D-tale, rămânând ca, la vreme, să-mi reamintești polița de astăzi.

Or cum va fi, ceia ce este comun în creșterea și aspirațiile noastre nu se pierde.

Al Dtale devotat

Duiliu Zamfirescu

Focșani, 18 Ian.1920

[Muzeul Vrancei, inv.nr.6902]

GEORGE ENESCU LA FOCȘANI

Maria Mihăilescu

„Artiștii lumii sunt niște apostoli ai păcii. Fiecare artist contribuie cu talentul său, cu munca sa, la cultivarea frumosului care este menit să dea un impuls pornirilor mai nobile ale sufletului omenesc.”¹

George Enescu, „*cel mai mare geniu muzical de la Mozart încoace*”, cum a declarat un alt mare muzician, violoncelistul Pablo Casals, a fost și va rămâne o prezență strălucitoare și profundă prin muzica și interpretarea sa.

De la prima apariție în fața publicului vienez la doar 11 ani, în anul 1892 și până la sfârșitul vieții, în anul 1955, aria concertelor sale a fost deosebit de vastă, de la Paris la Londra, Amsterdam și Berlin, de la New York la Barcelona și Lausanne și alte multe localități din întreaga lume.

Scopul mărturisit de maestru era să poată contribui cu mijloacele sale, pana, bagheta și vioara, la înlănțuirea semenilor, fiind convins, că sufletul omenesc, nu se poate dărui decât în pace.

Cel care a pledat pe parcursul vieții, prin munca sa, pentru independența etnică și estetică a artistului creator, pentru originalitatea temelor și a procedeelelor componistice, a cântat de la „Rapsodiile române”, până la opera „Oedip”, să înfăptuiască nu doar un echilibru între tradiție și inovație, ci și identitatea dintre național și universal.

Cu toate ostilitățile care au agitat lumea în cele două războaie

¹ xxx - **George Enescu**, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, București, 1964, p.16

mondiale, a urcat pe scenă, convins fiind că „*menirea sfântă a muzicii este să stingă urile, să potolească patimile și s-apropie inimile într-o caldă înfrățire*”².

Mobilizat și devenit artist-ostaș, George Enescu s-a străduit să aline și să încurajeze spiritele greu lovite în anii primei conflagrații mondiale.

A vizitat fără să obosească spitalele din spatele frontului, vioara sa fiind balsam pentru cei răniți.

În acei ani, Enescu a compus, a dirijat și interpretat, a organizat concerte publice în scop de binefacere, în multe orașe din provincie.

„*Înghesuit în vagoane cu geamurile sparte, nu a avut nici cea mai mică ezitare. A fost muzicianul soldat.*”³

Au fost zeci de concerte de binefacere la Ateneul Român din București, la Craiova, Bacău, Botoșani și Dorohoi, Pitești, Slatina, Ploiești, Galați, Constanța și oriunde era chemat.

În iarna dintre anii 1916-1917, Iașul și întreaga Moldovă aveau să fie adăpostul a zeci de mii de refugiați din restul țării ocupată.

Atunci a inițiat o lungă suită de concerte la Teatrul Național din Iași, unde a apărut fie în calitate de violonist, sau dirijor, bucurându-se de colaborarea însuflețită a unor muzicieni tineri.

„*Un procent din beneficiul concertelor era atribuit instrumentiștilor; însă, partea cea mai mare a fost depusă la Marele Cartier General, spre a fi distribuită răniților din spitale și refugiaților*”⁴.

Iar venitul concertelor simfonice „*de aproape patru sute de mii lei l-a dăruit pentru orfanii de război și pentru acei martiri ai idealului național*”⁵.

² Ibidem, p.31

³ V. Bogdan - *Ei l-au cunoscut pe Enescu*, Editura Ion Creangă, București, 1987, p.80

⁴ G.Sbârcea - *Veșnic tânărul George Enescu*, Editura Muzicală, București, 1981, p.67

⁵ xxx - *George Enescu. Interviuuri din presa românească, vol.I (1898-1936)*, Editura Muzicală, București, 1988, p.86

Deși era așteptat pe marile scene ale lumii, unde concertele sale se dădeau cu casa închisă, biletele fiind epuizate cu multe săptămâni înainte, marele muzician a înțeles să întrerupă șirul lor, să rămână în țară, alături de concetățenii săi, deși, nimic în afară de propria-i conștiință nu l-ar fi împiedicat să se refugieze în locuri liniștite, cu mari beneficii materiale, până la încetarea sângeroaselor ciocniri.

Se poate vorbi de o constantă prețuire a lui George Enescu pentru unele centre artistice din țară.

Printre orașele care s-au bucurat de prezența sa, începând cu anul 1915, a fost și orașul Unirii.

Focșaniul beneficia de un splendid lăcaș „Teatrul Comunal Maior Gh.Pastia”, construit și inaugurat la 21 noiembrie 1913, prin generoasa donația a concetățeanului, maior Gheorghe Pastia.

Teatrul a atras și găzduit renumite trupe teatrale, de operă și operetă din țară și străinătate, nume ilustre ale artei și culturii, manifestări emoționante legate de Ziua Eroilor, spectacole de binefacere, șezători literare.

Printre ei actorii: Elvira Popescu, C.Nottara, C.Tănase, George Vraca, L.S.Bulandra, Maria Filotti, prințul operetei românești Nicolae Leonard, scriitori și poeți, precum Victor Eftimiu, Gib Mihăescu, Cezar Petrescu, Mihail Sadoveanu, George Topârceanu, Octavian Goga, Șt.O.Iosif, marele istoric Nicolae Iorga și mulți alții.

George Enescu a apreciat mult rezonanța sălii Teatrului Pastia și publicul meloman, dând în anul 1915 nu mai puțin de 4 concerte și continuând apoi să revină de multe ori la Focșani.

Spre acest oraș îl atrăgea și o legătură de familie, unchiul său.⁶

Bunicul, preotul Gh.Enescu din Zvoriștea (Botoșani) a avut pe lângă Costache, tatăl muzicianului, încă nouă copii, printre care, pe Alexandru, cunoscut sub numele de Alecu, născut la Zvoriștea la 30 august 1855 și mort la Focșani, la 24 iulie 1934.⁷

Acesta a urmat Literele și Dreptul, fiind profesor la Liceul din

⁶ V.Cosma - Enescu azi, Editura „Facla”, Cluj-Napoca, 1981, p.30

⁷ Ibidem, p.31

Focșani și procuror la Tribunalul Putna.

Era înzestrat ca de fapt, multe din rudele muzicianului, cu daruri muzicale moștenite, cânta bine la vioară și avea o voce frumoasă.

În primele luni ale anului 1915, maestrul George Enescu a lansat un apel, în vederea procurării fondurilor necesare pentru cumpărarea unei orgi la Ateneul Român.

Odată cu acest apel a întreprins și un turneu de 15 concerte prin țară, de la Craiova, la Botoșani și de la Iași, la Galați și **Focșani**, avându-l ca impresar pe Al.H.Cohen, care îi va organiza cea mai mare parte din concerte de-a lungul anilor.

În program figurau lucrări de Tartini, Corelli, Bach, Beethoven, Brahms, Cesar Franck, Saint-Saëns.⁸

Prezența sa la Focșani este prezentă în documentele vremii:

„Domnule Primar,

Marele nostru compozitor Georges Enesco, organizând o serie de concerte în țară, din al cărui profit să se înființeze o orgă, în Sala Ateneului Român ar dori să se producă și înaintea publicului din Focșani.

Prin prezenta am onoare a vă ruga să bine voii a dispune să i se reșie sala Teatrului Comunal pentru seara de 4 februarie a.c. plătind chiria sălei în suma de lei (200) Două sute fără alte suplimente.

Primiți vă rog Domnule Primar asigurarea stimei noastre.

Al.H.Cohen

Directorul Teatrului Modern, București

D-sale Dlui Primar al Orașului Focșani”⁹.

Marele muzician va reveni foarte repede cu alte concerte pe scena Teatrului Comunal „Maior Gh.Pastia”, în 17 februarie, 5 martie și 12 noiembrie 1915.

În turneele efectuate în perioada războiului, orașul Focșani nu a fost ocolit de maestru: „*Toate greutatea le treceau având în vedere că erau toți în jurul lui Enescu și că în momentele acelea dureroase prin*

⁸ G.Sbârcea - op.clt., p.64

⁹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.90/1915, f.18

care trecea țara noi căutam să-i aducem o alinare și un sprijin prin concertele noastre"¹⁰.

Figura sa devine legendară în acei ani grei, confundându-se cu toată suflarea românească.

În septembrie 1916 este numit președintele echipelor artistice organizate – la inițiativa sa – de Crucea Roșie a României, pentru a concerta pe front și în spitalele pentru răniți: „*Concertează zilnic pentru răniți cu Petre Sturza, Jean Athanasiu, Constantin Tănase, Nicolae Buică, Vasile Brezianu, Theodor Fuchs, George Niculescu-Basu, Enricheta Rodrigo etc.*”¹¹

Refugiat la Iași, în noiembrie 1916, ia inițiativa organizării unor șezători în spitalele din Iași și din alte orașe, printre care și Focșaniul. Astfel că la 29 decembrie îl găsim concertând aici pe aceeași scenă a teatrului.

Paralel cu activitatea zilnică în spitale, continuă să participe la Festivalurile organizate la Teatrul Național din Iași, pentru invalizii de război și în folosul orfanilor.

În 22 noiembrie 1917, concertează alături de Nicolae Caravia, în scopuri de binefacere la Focșani.¹²

Marcat profund de luptele desfășurate în iulie-august 1917, la Mărăști, Mărășești, Oituz și de marele victorii ale armatei noastre, în Marele Război pentru Reîntregirea României, îl găsim pe marele muzician prezent la Festivalul Național din Iași, „*având ca scop restaurarea localității Mărăști, cu un concert dirijat de maestru (Beethoven) – și concert de vioară în același scop*”.¹³

George Enescu a concertat la Focșani și în următorii ani găsind în documentele vremii solicitări pentru închirierea sălii Teatrului din localitate.

¹⁰ C.Bobescu - *Amintirile muzicienilor români*, Editura Muzicală, București, 1982, p.19

¹¹ xxx George Enescu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, București, 1964, p.180

¹² Ibidem, p.182

¹³ Ibidem, p.183

În anul 1919 concertează în luna martie și iunie, iar în scrisoarea de solicitare pentru concert, datată 28 februarie 1921, impresarul său semnează în calitate de „administrator general al Concertelor Enescu”

„Domnule Președinte,

Urmând ca în zilele de 25 și 26 martie să concerteze pe scena teatrului local marele nostru violonist George Enescu, vă rog să bine voțiți a dispune să ni se închirieze sala teatrului pentru aceste zile.

Cu stimă

A.H.Cohen

Ad-tarul general al Concertelor Enescu

București, str. Brezoianu 37

Domniei Sale, Domnului Președinte al Comisiei Interimare Focșani”¹⁴.

Din programele concertelor susținute, multe se terminau cu Sonata Kreutzer de Beethoven, care după cum mărturisea și impresarul lui atrăgea în mod deosebit publicul din provincie.

Onorariile stabilite de Enescu erau și la Focșani, mai mult decât modeste, cheltuielile întrecând de mai multe ori încasările fără ca totuși, maestrul să se gândească la vreo amânare a acestor daruri culturale, pe care le oferea.

Reproducem un fragment:

„Cum se poate să creezi condițiunile atât de acceptabile, când afară de 10 la sută mi se cere și un șir întreg de plăți de la sârmanul artist.

De vreme ce se pretinde că noi să plătim afișe, afișaje, pompieri, casier, bilete și încălzit, întreb ce ni se dă pentru cei 10 la sută?”¹⁵.

În ianuarie-martie 1927 întreprinde un lung șir de concerte în multe din orașele țării, pe 24-25 februarie la Focșani, avându-l la pian pe Nicolae Caravia, iar maestrul interpretând la vioară „Sonata nr.3 pentru vioară și pian în caracter popular românesc”¹⁶.

¹⁴ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.94/1921, f.21

¹⁵ Ibidem, dosar nr.85/1923, f.119

¹⁶ xxx **George Enescu**, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RPR, București, 1964, p.207

Prezența sa este aplaudată și în 8 decembrie 1930, când susține un concert, iar primarul orașului în semn de grațitudine, aprobă scutire de taxe pentru sală.¹⁷

Era extraordinară forța de care dispunea George Enescu, aceea de a transmite fluidul artei sale unui auditoriu de multe ori nepregătit, dar căruia i se dăruia cu totul și pe care îl vrăjea.

Cum scria Yehudi Menuhin în lucrarea „**Muzica omului**”: „*Avea capacitatea naturală de a comunica focul sacru*”¹⁸.

Este semnificativă siguranța cu care cronicarii timpului au intuit importanța activității lui Enescu, odată cu dimensiunile artistice și umane, un adevărat apostolat, o profesiune de credință, ce a lăsat amintiri de neuitat.

Prezența marelui muzician la Focșani, a făcut pe cronicarii locali să-și epuizeze superlativele.

După ce în anul 1932 „Tribuna Putnei” prezintă un serial biografic intitulat „**Din viața, copilăria, maturitatea și operele marelui G. Enescu**”, semnat, Dart.Rădulescu, revista „Milcovul” publică articolul „**Despre artiștii noștri - G. Enescu**”, din care reproducem:

„Deși România nu are decât un început de artă muzicală ce nu depășește 50 de ani, a răsărit în această artă un titan muzical ce a uimit Franța, Germania, Italia, cărora le-a trebuit câte 5-6 secole de artă muzicală ca să producă pe genialii Bach, Mozart, Beethoven, Wagner. O mândră enigmă pentru România.”

*G.Enescu e mândria nu numai a țării românești, ci a întregii arte și cel mai dorit dintre toți artiștii.”*¹⁹

¹⁷ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, 1930-1948

¹⁸ Y.Menuhin, C.W.Davis - **Muzica omului**, Editura Muzicală, 1984, p.145

¹⁹ D.Rusu - **Despre artiștii noștri - Gh.Enescu**, în „Milcovul”, ianuarie 1937

PAMFIL ȘEICARU ȘI MONUMENTUL „VICTORIEI” – MĂRTURII DOCUMENTARE –

Maria Mihăilescu

Directorul ziarului „Curentul”, cunoscutul ziarist Pamfil Șeicaru, se adresa la data de 12 septembrie 1933, prefectului județului Putna, arătându-și indignarea și durerea privind modul cum sunt cinstate locurile istoricelor lupte de la Mărășești, din vara anului 1917:

„Domnule Prefect,

Toate amintirile războiului s-au simțit batjocorite, toată ființa mea românească s-a simțit umilită văzând locul mântuitoarei încordări a nației – istoricul loc al bătăliei de la Mărășești – însemnat doar cu o inscripție pe o bucată de tablă de tinichea, agățată ridicol pe doi pari de lemn.

Și cum indignarea nu e suficientă spre a îndrepta ceva, pentru a înlătura această rușine, vă rog să-mi îngăduiți a ridica pe a mea socoteală, un monument al Victoriei dela Mărășești, exact pe locul unde este astăzi inscripția adică intersecția drumului Focșani-Mărășești cu drumul spre Soveja.

De aceia vă rog să-mi dați autorizația de a ridica pe locul indicat monumentul Victoriei.

Suprafața necesară este de 100 m.p. Monumentul este executat de sculptorul O.Han și a fost dat la turnat în bronz.

Inaugurarea s-ar putea face în ziua de 8 noiembrie (Sf.Mihail și Gavril) anul acesta.

Monumentul va avea un soclu de 4 m, iar statuia Victoriei turnată în bronz alți 4 m.

Pentru a se începe imediat lucrările de consolidare a terenului

și zidirea soclului, vă rog să-mi dați urgent aprobarea.

Primiți Domnule Prefect, asigurarea stimei mele.

Pamfil Șeicaru

Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul¹

Demersul găsește ecou în sufletul autorităților foarte curând:

„Domnului P.Șeicaru

Dir.Ziar Curent București

Domnule Șeicaru,

Am primit adresa D-vs. relativ la ridicarea statuei „Victoriei” pe locul frământat de sânge al Mărășeștilor. Fapta Dvs, nu se poate discuta, vorbind dela sine prin însăși măreția ei a sufletului cald și nobil românesc prin care se immortalizează pentru veșnicie vitejia neamului nostru.

Indicațiunile „pe tablă de tinichea” făcute nu numai acolo, ci pe întreaga zonă a frontului, au fost realizate, în sărăcia noastră, din inițiativa mea, ca cel puțin astfel să arătăm tinerelor generații vitejia trecutului și să determinăm mai multă grijă la cei care erau obligați de a însemna pentru viitorime locul unde s-a făptuit visul nostru milenar.

Locul cerut pentru statue vă stă la dispoziție cu întreaga mulțumire a locuitorilor din județul Putna și cu întreaga recunoștință a neamului românesc.

Prefect

Ss indescifrabil ”².

La data de 17 octombrie 1933, prefectul Ioan P. Ioan, trimite o Adresă lui Armand Călinescu, subsecretar de Stat al Ministerului de Interne prin care îl informează că:

„Domnul Pamfil Șeicaru, directorul Ziarului „Curentul”, cu adresa din 12 septembrie a.c., anexată în copie, ne-a cerut a-i pune la dispoziție o suprafață de teren, - la întreținerea șoselei naționale -,

¹ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se ca cita ANVn), fond Prefectura județului Putna, dosar nr.108/1933, f.8

² Ibidem, f.9

cu șoseaua Tecuci – 3 km, de Mărășești -, pentru a ridica un monument „Statuia Victoriei”, imortalizând victoria din 1916-1918.

Cu inginerul județului, luând parte și sculptorul O.Han, s-a determinat locul statuei ca-n anexata schiță.

Lucrul a început. Soclul e aproape gata (soclul 5 m, statuia de 4 m). Dorește a fi inaugurată la 9 noiembrie a.c. irevocabil, când crede că va veni și M.S. Regele împreună cu toți purtătorii Ordinului Mihai Viteazul ce vor lua masa la Sinaia în ziua de 8 Noiembrie (Sf. Arhg. Mihail și Gavril).

Toate cheltuielile acestui monument îl privesc exclusiv pe D-I Pamfil Șeicaru.

Prefect

Ss Ioan P.Ioan”³

Suprafața de pământ pe care urma a se ridica monumentul, a fost vândută de proprietarul Cristea Daniel, din comuna Făurei, județul Putna.

„...Din locul meu din moșia Bizighești, din comuna Mărășești, având ca vecinătăți la Nord, proprietatea C.Daniel, la Sud șoseaua județeană, Podul Șușița-Panciu-Soveja-Lepșa, la est drumul național București-Focșani-Bacău, la vest proprietatea C.Daniel.

Terenul de 1155 m.p. este necesar pentru construcția Monumentului „Victoriei” și pentru racordarea șoselelor București-Focșani-Bacău și Podul Șușița-Panciu-Soveja-Lepșa.”⁴

Proiectul inițial al dezvelirii Monumentului „Victoriei” (Biruinței), ce avea să aibă loc la 8 noiembrie s-a decalat cu aproape un an mai târziu, la data de 20 septembrie 1934.

Pregătirile pentru acest eveniment au fost deosebite și încărcate de solemnitate și emoție.

Astfel, din multe documente referitoare la zilele premergătoare datei stabilite există și cea a conducerii Prefecturii către arhitectul județului, Fr.Hamel din 10 septembrie 1934 prin care conducerea

³ Ibidem, dosar nr.114/1933, f.11

⁴ Ibidem, dosar nr.108/1933, f.13

județului avea deosebită grijă pentru întocmirea unor „*devize corespunzătoare pentru tribunele necesare invalizilor de război*”⁵.

Prefectul patriot, Vasile I. Țiroiu, trimite la data de 11 septembrie 1934 o telegramă Direcției Generale C.F.R. prin care informa că la inaugurare vor participa alături de somități și cei mulți, foarte mulți care doreau să fie martorii unui asemenea eveniment și anume „*a unor terenuri speciale a 40 vagoane pentru transportul elevilor și sâtenilor*”⁶.

La această înălțătoare solemnitate au fost prezenți: Regele Carol al II-lea, Mihai, Mare Voievod de Alba Iulia, membri ai guvernului, mareșalul Constantin Prezan, mareșalul Alexandru Averescu, mitropolitul Moldovei, clerul județului Putna, notabilități, comandanți ai luptelor de la Mărășești.

Ministerul Apărării Naționale a întocmit cu acest prilej

PROGRAMUL

FESTIVITĂȚEI INAUGURĂREI „MONUMENTULUI VICTORIEI” DELA MĂRĂȘEȘTI

20 SEPTEMBRIE 1934

1. - Descinderea M.S.REGELUI în gara Mărășești, ora 10.

Primire oficială.

- *asistă reprezentanții Guvernului și Domnii Mareșali;*

- *primarul orașului oferă pâine și sare;*

raportul Comandantului Corpului 5 Armată

trecerea în revistă a companiei de onoare

2. - *Deplasarea în automobile la monument*

3. - *La „Monumentul Victoriei”:*

Comandantul Diviziei 6-a dă raportul

- *M.S.Regele trece în revistă delegațiile, drapelele și trupa*

- *Serviciul religios*

Comandanții regimentelor care au luat parte la bătălia dela Mărășești – sau în lipsa lor, comandanții actuali – vor cita:

- *data în luptă a regimentului*

⁵ Ibidem, dosar nr.74/1934, f.4

⁶ Ibidem, dosar nr.7/1934, f.5

numele ofițerilor morți pe câmpul de luptă

- numeric și pe grade, morții din trupă

Corniștii vor suna pentru rugăciune

- M.S.Regele desvelește monumentul

Cuvântarea dlui Pamfil Șeicaru care predă monumentul Prefecturii și Ministerului Apărării Naționale

- Cuvântarea Prefectului de județ

- Cuvântarea unui delegat al Uniunii Ofițerilor de Rezervă, care a luat parte la luptele dela Mărășești

- Cuvântarea domnului Ministru al Apărării Naționale

Cuvântarea M.S.Regelui:

- Defilarea:

- Delegațiilor

- Drapelelor

Trupelor

Plecarea M.S.Regelui din Mărășești. Vor asista toți acei cari au fost prezenți la sosire.

4. Ținuta:

a) Ofițerii activi cu și fără trupă: de serviciu, în kaki (cisme decorații, comandorii)

b) Ofițerii de rezervă: ținuta militară pe care o posedă cu toate decorațiile; în lipsă, haine negre.

c) Civili: haine negre, pălărie tare”⁷.

A urmat discursul lui Pamfil Șeicaru, încredințând monumentul Prefecturii Putna și Ministerului Apărării Naționale.

Statuia, din bronz, având o înălțime de 2,50 m este opera marelui sculptor Oscar Han și reprezintă o femeie cu sabia ridicată deasupra capului personificare a zeiței Victoriei.

Pe fațada postamentului, la dezvelirea lui, pe o placă dreptunghiulară se putea citi:

De dincolo de viață fulgeră porunca lor: Iubirea de patrie.

Carol II Rege⁸

⁷ Ibidem, dosar nr.73/1934, f.7

Iar pe laterala din stânga:

Umbrelor sacre închinarea noastră

Pamfil Șeicaru⁸

A rămas în documente emoționanta cuvântare a prefectului județului Putna, Vasile I.Țiroiu, cu ocazia dezvelirii monumentului:

„Sire,

Pe locurile unde acum șaptesprezece ani, a venit furtuna năprasnică a războiului și pe câmpul unde atunci obuzele au răscolit pământul, stropindu-l cu sânge, se întinde astăzi aripa bine făcătoare a Păcii și flutură flamuri și steaguri de sărbătoare.

Aici pe Valea Siretului, sub umbra Măgurii, la poalele Vrâncii pe colinele cu vii și pomi unde atunci a clocotit și a șuerat glasul morții, domnește astăzi liniște și munca creatoare stăpânește din nou din zori și până în noapte.

Călătorul ce trece, nu bănuiește însă că această câmpie a Mărășeștilor păstrează în sânul ei ca într-un tezaur, oasele eroilor de atunci.

Nu bănuiește nici trecătorul, nici străinul și mâine nu va bănui nici generația nouă ce răsare și crește după porunca vremii, că aici odată, Oastea Marelui Rege Ferdinand I a scris cu sângele ei cea mai sublimă pagină de istorie a acestui popor.

Cei ce au luptat și cei ce au fost martori acelei tragedii, vor păși mai curând sau mai târziu, din colo de viață.

Și atunci nu va mai fi cum să povestească celor ce n-au fost aici și nici celor ce vin, despre apriga jertfă cu care la Mărășești, s-a pecetluit ființa României Mari.

De aceia, pentru amintirea celor ce au murit aici pentru Țară și Tron, pentru înălțarea sufletească a celor ce vin, și ca un semn al recunoștinței noastre, se ridică în acest loc la răscrucea drumurilor de țară, din inițiativa unui om de inimă și a unui suflet de erou, acest monument al „Biruinții”

El ni-l încredințează astăzi în bronz și în piatră, iar noi ne legăm

⁸ Ibidem, dosar nr.121/1936, f.66

în fața Majestății-Voastre, să facem din el imagină vie a vitejiei celor ce au căzut, simbol al recunoștinței celor ce au rămas, pildă eternă pentru cei ce vor veni după noi.

Vor trece anii ca valurile râului și în mijlocul ogoarelor, acest monument va străjui mereu viața de pace și înfrățire pe care ne-au asigurat-o luptătorii de la 1917.

Sub cârmuirea înțeleaptă și rodnică a Majestății Voastre, acest monument al Biruinții de războiu, va privi mereu plugarii aplecați pe brazdă, înfățișându-li-se ca monumentul Biruinții ideii de muncă, de ordine și de pace.

Dar dacă soarta va încerca din nou vara aceasta, dacă potrivnice numelui ei cu oști ar veni vreodată din nou să-i încalce pământul, atunci Majestate,

„Ridică-Te mândru și nu Te îngrija

Căci inima noastră e inima Ta!”

Așa cum Ștefan Vodă suind pe apa Putnei, amărât și singuratec a găsit în Vrancea sufletul babei Vrâncioaiei și brațele de luptă a feciorilor ei, la fel și Majestatea Voastră, când Patria va fi în cumpănă, veți găsi, oricând, ori cum, pe plaiurile Vrancei și pe văile apelor Putnei, viteji, cari până la anul să moară pentru Tron și pentru Țară”¹⁰.

⁹ Ibidem

¹⁰ Ibidem, dosar nr.74/1934, f.71-73

NICOLAE LONGINESCU (1873 - 1935)

Maria Dumitrescu

Horia Dumitrescu

Câtă depărtare Doamne, de la el până la alții. Azi vai și vai, atâția codași au ajuns sus de tot, întocmai ca gunoaiele ridicate de vânturile sociale.

Alexandru Vlahuță

Familia Longinescu – „neamul Șoimăreștilor, aici în Focșani” –¹ s-a ilustrat în cultura națională prin **Ștefan (1865-1931)** – doctor în Drept, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (24 mai 1910)², **Gheorghe (1869-1939)** – doctor în Chimie la Berlin, profesor universitar, membru corespondent (8 iunie 1925) și membru de onoare al Academiei Române (30 mai 1936)³ și **Nicolae** – doctor în Filosofie, inspector general al Învățământului.

Tatăl, **Gheorghe (1826-1882)**, a ajuns la o situație materială bună după multe sacrificii. Rămas orfan de mic, a fost dat la stăpân. A cărat apă cu ciubărul prin Focșani. A învățat singur să scrie și să citească.

Prin multă muncă, stăruință și ambiție a ajuns mare negustor. A avut cea dintâi fabrică de lumânări de ceară albă aurite. Vindea această marfă în 6 județe: Putna, Bacău, Bârlad, Tecuci, Covurlui și Râmnicu

¹ „**Frământări didactice. 10 ani**”, nr.1-2, ian.-febr.1935, Tipografia „Cartea Putnei”, Al.P.Alexandrescu, Focșani, p.35

² dr.D.N.Rusu – **Membrii Academiei Române. 1866-1996. Mic dicționar**, Fundația Academică „Petre Andrei”, Editura A92, Iași, 1996, p.201-202

³ **Ibidem**, p.201

Sărat⁴.

A fost un om cinstit și a lăsat copiilor săi un nume preacurat cu care s-au mândrit toată viața.

Mama, **Ruxandra (Rusandra)** a trăit 82 de ani (1843-1925) și a născut nu mai puțin de 19 copii, din care au trăit opt, dintre care cei șase băieți au ajuns toți profesori.

Deși nu știa carte și a învățat să se iscălească abia la vârsta de 70 de ani, Ruxandra Longinescu a fost acea minunată și rară ființă pentru care viața n-a însemnat altceva decât efort și voință pentru împlinirea unicului ei țel: copiii ei să devină cărturari.

La moartea soțului ei, prietenele au sfătuit-o să-și dea copii la stăpân,⁵ lucru de neacceptat pentru o femeie ca ea: „*Cum să-i dau la stăpân, când vor să învețe carte!*” În cei 43 de ani de văduvie, și-a luat de la gură pentru a le cumpăra cărți și haine. Într-un an, nu mai puțin de patru din băieții ei erau bursieri.

În timpul Războiului de Independență a îngrijit răniții cum își îngrijea copiii. Toți cei din casa Longinescu făceau scamă din pânză de olandă. Ruxandra a fost distinsă cu Crucea Elisabeta.⁶

Alături de dragostea de mamă, numai imensa sete de cultură,

⁴ I.M.Dimitrescu – **Însemnări cu privire la orașul Focșani. Cu o prefață de G.G.Longinescu, Profesor Universitar. Tipărit cu prilejul congresului Ligii Culturale, dela Focșani din 28 și 29 Iunie 1931, Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina” I.E.Torouțiu, București., 1931, p.26**

⁵ G.G.Longinescu – **Mama în Natura. Revistă pentru răspândirea științei**, anul XIV, nr.8, august 1925, p.1

⁶ **Ibidem**, p.2. Doamnele care s-au ilustrat în timpul Războiului de Independență prin instalarea de ambulante, spitale, îngrijirea răniților și bolnavilor, ofrande benevole etc. au primit de la Doamna Elisabeta, cu autorizația domnitorului Carol I, o **Cruce comemorativă**. Ea este de bronz aurit și are în centru un medalion rotund, cu cifra încoronată a Doamnei Elisabeta, iar pe revers inscripția „*Alinare și mângâiere 1877-1878*”. Panglica este de culoare albastru-deschisă, cu câte o dungă aurie pe margini. (**Enciclopedia României**, vol.I Statul, Imprimeriile Statului, București, 1938, p.94-95)

adâncă dorință ca doar lumina cărții să călăuzească pașii celor șase băieți ai săi prin viață pot explica un fapt aproape unic în cultura românească: toți să-și înscrie numele pe frontispiciul acesteia.

În numărul jubiliar, sărbătorind un deceniu de la apariție, revista „*Frământări didactice*” scria: „*Nici mama Grahilor, nu a fost mai în drept să se mândrească cu odraslele ei, ca Mama Longineștilor, Mamă de Profesori, care i-a crescut cu toată sfințenia și cu tot dragul părintesc, în frica de Dumnezeu și respectul muncii*”.⁷

Cu drept cuvânt s-a scris pe mormântul său: **Rusandra Longinescu, mamă de profesori.**⁸

Nicolae Longinescu s-a născut la 9 martie 1873 în casa – prăvălie de pe Strada Mare a Unirii – colț și față în față cu localul Băncii Putnei (astăzi blocuri de locuit).

A intrat în școala primară la numai 6 ani, deși învățătorul nu vroia să-l primească fiind prea mic, dar la sfârșitul anului a fost declarat premiant. Studiile liceale le-a urmat la Liceul Național din Iași, fiind întreținut de fratele său mai mare, Ștefan. În cursul superior se număra printre cei mai buni elevi la literatură, fiind apreciat de renumitul profesor Burlă⁹. În anul 1890 obține bacalaureatul.¹⁰

Studiile universitare le-a urmat la București, fiind studentul lui Titu Maiorescu și Coco Dumitrescu la Facultatea de Litere și Filosofie. Maiorescu este cel care îl invită să participe la ședințele „Junimii”, unde are prilejul să citească câteva poezii personale, dintre care unele s-au publicat în „Convorbiri literare”, sub pseudonimul Genel¹¹

⁷ „*Frământări didactice*”..., p.35

⁸ I.M.Dumitrescu - op.cit., p.27

⁹ I.N.Longinescu – Neculai G.Longinescu în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, anul XXIV, nr.2/15 februarie 1935, p.2

¹⁰ V.Anghel, Al.Deșliu – *Vocație și destin. 600 fișe – portret pentru un tablou spiritual-istoric al județului Vrancea*, Editura Terra, Focșani, 2000, p.177

¹¹ I.N.Longinescu – *Profesorului Neculai G.Longinescu. Doctor în Filosofie. Inspector General al Învățămintului. 9 martie 1873-12 februarie 1935*, Tipografia Bucovina, București, 1935, p.10

(provenea din răsturnarea celor trei inițiale: N.G.L.). Poezia de debut s-a intitulat „Sunt singur”.¹² Avea doar 19 ani.

A fost elev al Școlii Normale Superioare – înființată în 1890 – care avea ca director pe Alexandru Odobescu.

Acesta se îngrijea de elevii lui ca de proprii săi copii.

De multe ori, Odobescu îl lua pe Nicolae Longinescu acasă la el, la Curtea de Argeș.

În tema de licență, Nicolae Longinescu a tratat realismul lui Herbert Spencer.¹³

Valoarea tânărului Nicolae Longinescu era apreciată, dar nu recunoscută oficial. La un examen pentru o bursă în străinătate, Titu Maiorescu îi spune cu cruzime că ea va fi acordată altuia. Nicolae Longinescu se prezintă totuși la concurs, nu reușește firește, iar candidatul susținut de comisia de examinare, a ajuns cu timpul profesor universitar, onoare de care el nu s-a putut bucura niciodată.

Mai târziu, la un alt concurs de catedre, Nicolae Longinescu întrece pe ceilalți candidați la lucrarea scrisă, iar la lecția practică unde era cel mai bun, a fost depunctat ca să reușească cel ce trebuia și nu cel ce merita.¹⁴

¹² dr.V.Paragină – **Contribuții vrâncene la cultura națională**, Editura Porto-Franco, Galați, 1995, p.89

¹³ **Herbert Spencer (1820-1903)**. Filosof englez născut la Derby și decedat la Brighton. Începând cu 1855 a publicat diverse lucrări care constituie sistemul filosofiei sale evoluționiste: **Primele principii** (1862), **Principiile biologiei** (1864), **Principiile psihologiei** (1855) și **Principiile sociologiei** (1879). La aceste lucrări fundamentale se adaugă: **Scrisoare asupra sferei proprii de guvernare** (1843), **Statica socială** (1850), **Educația intelectuală, morală și fizică** (1861), **Clasificarea științelor** (1864), **Sociologia descriptivă** (1873), **Individul contra Statului** (1884), **Principiile moralei evoluționiste**, **Introducere în știința socială** etc. Pentru el, trecerea de la omogen la eterogen este explicația evoluției individului către societate și a societăților „primitive” către societatea din ce în ce mai bine organizată.

¹⁴ I.N.Longinescu – **Neculai G.Longinescu...**, p.3

După ce își ia licența (1894) își începe cariera didactică, deși nu era încă major.¹⁵ E numit profesor suplinitor la Brăila, apoi la Călărași și din 1895 la Galați, mai întâi la Liceul „Vasile Alecsandri” (1895-1897)¹⁶, apoi la Școala Normală „C.Negri”, al cărei director a fost între anii 1900-1904.

Rememorând această primă perioadă a activității lui Nicolae Longinescu, V.Țoni – președintele Asociației Învățătorilor – scria:

„Îmbrățișând „cariera de profesor” s-a impus imediat prin cultura lui, prin puterea de a adânci și limpezi problemele de pedagogie și filosofie, prin minunatul fel de a face lecțiunile, prin cea mai înaltă conștiință de educator... El a trecut în vremea marelui Haret – prin 1901 – ca profesor de psihologie și pedagogie și totodată ca director la Școala normală din același oraș, școală cu un trecut glorios și reprezentând o mare tradiției.

Venirea lui ca profesor și director la Școala Normală din Galați a constituit un eveniment, iar anii cât a stat în fruntea ei cea mai frumoasă epocă din viața acelei școli, cea mai rodnică în fapte, cea mai bogată în revărsare de suflet și credință”¹⁷.

În 1902, Nicolae Longinescu trece examenul de capacitate¹⁸.

Din păcate, Școala Normală din Galați va fi desființată în 1904, deși dispunea de local propriu, cu avere mare, cu profesori titulari și cu elevi numeroși.¹⁹

La acea vreme, în toată țara existau numai șase Școli Normale, conduse de directori destoinici, cărora învățământul românesc le datorează multe înfăptuiri notabile: Velovanu la Craiova, Ilarian Velculescu la Câmpulung, Petre Gârboviceanu – București, Grigore Patriciu – Bârlad, Ion Mitru – Iași și Nicolae Longinescu la Galați.

¹⁵ Ibidem

¹⁶ V.Anghel, Al.Deșliu - op.cit., p.178

¹⁷ V.Țoni – Nicolae Longinescu în *Natura. Revistă pentru răspândirea științei*, anul XXIV, nr.4/15 aprilie 1935, p.19

¹⁸ I.N.Longinescu – *Profesorului Neculai Longinescu...*, p.12

¹⁹ Ibidem

Din cauza desființării Școlii Normale, Nicolae Longinescu își ia licența în Drept – 1904 – cu mențiunea *magna cum laudae*.²⁰

Câțiva ani practică avocatura la baroul din Galați, dar... „*avocatul era dublat de un psiholog. Iar spiritul de câștig era înăbușit de bunătatea sufletească. În loc să profite de certurile dintre împricinați, ca un adevărat psiholog ce era, le cercetează durerea lăuntrică, le dă sfaturi și îi împacă cu adversarii lor.*”²¹

În 1908, Spiru Haret²² revine în fruntea Ministerului Cultelor și

²⁰ **Ibidem**

²¹ **Ibidem**

²² **Spiru Haret (1851-1912).** Matematician, pedagog și om politic român. Este primul român doctor în matematici. Teza sa de doctorat „*Asupra invariabilității axelor mari a orbitelor planetare*” (1878) a adus o contribuție de valoare mondială în probleme de mecanică cerească, demonstrând, contrar opiniei generale de atunci, că axele mari ale orbitelor planetare nu sunt invariabile, ele suferind anumite perturbații seculare. Ca ministru a luat măsuri pentru extinderea rețelei școlilor primare satești și a Școlilor de meserii, pentru atragerea învățătorilor în munca de răspândire a culturii în lumea satului. A inițiat reforma învățământului secundar și superior (1898) și a învățământului profesional (1899). Sunt numai câteva din măsurile ce vizau dezvoltarea învățământului românesc. A fost în mai multe rânduri ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice în guvernele prezidate de D.A.Sturdza (31 martie 1897-30 martie 1899 și 14 februarie 1901-20 decembrie 1904, pentru perioada 13-20 decembrie 1904 fiind și ad-interim la Interne în urma demisiei titularului Vasile Lascăr). Un interesant portret al său ni-l oferă istoricul Ion Bulei: „*Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor îl prelua Spiru Haret, omul de școală, organizatorul școlii moderne românești, care în această guvernare își va continua opera sa legislativă în domeniul învățământului, domeniu pe care-l cunoștea à fond, din 1883, ca inspector general, apoi ca secretar general și în sfârșit, ca ministru, el neconsacrându-și viața și activitatea sa decât învățământului: „Omul școlii” a fost supranumit și nu există un alt om politic român în epoca modernă care să merite acest calificativ mai mult ca el. În 1901 avea 50 de ani. Era în floarea vârstei și a energiei vitale. Era un om foarte simpatic, încăpățânat și obstinat în munca sa și un sincer devotat lui D.A.Sturdza, cel mai sincer dintre toți colaboratorii săi de pe banca ministerială*”

Instrucțiunii Publice, recunoaște greșeala predecesorului și reînființează Școala Normală din Galați. Nicolae Longinescu primește telegrama ministrului prin care-i cerea să ia toate măsurile pe care le consideră viabile pentru redeschiderea Școlii Normale și recuperarea averii pierdute. După puțin timp „Spiru Haret asistă la reinaugurarea școlii făcută de tânărul director. Actul acesta capătă însemnătate și prin faptul că era vorba de o școală istorică, înființată la Ismail în 1876 și a cărei avere a fost apoi mutată un an după aceea în Galați, pe ascuns, noaptea, fără știrea Rușilor.

Actul reînființării școlii, în prezența marelui ministru, trebuiește considerat ca o mare serbare a școlii românești”.²³

Tot lui Spiru Haret, Nicolae Longinescu îi datorează și trimiterea sa la studii în străinătate, ceea ce nu reușise să facă pentru el Titu Maiorescu.

Nicolae Longinescu a studiat la Leipzig²⁴ cu filosoful Wundt,²⁵

(I.Bulei - **Lumea românească la 1900**, Colecția Clepsidra, Editura Eminescu, București, 1984, p.290-291). Aceeași funcție o deține în guvernele D.A.Sturdza (12 martie 1907-27 decembrie 1908) și I.I.C.Brătianu (27 decembrie 1908 - 4 martie 1909 și 4 martie 1909 - 28 decembrie 1910)

²³ I.N.Longinescu – **op.cit.**, p.12

²⁴ **Leipzig**. La origine un simplu sat, este menționat ca oraș în 1015. În 1273 a obținut dreptul de a bate monedă. În 1409 este fondată Universitatea. Biblioteca Albertina din cadrul Universității cuprindea 438.000 de volume. Presa din acea vreme era reprezentată de 450 de ziare și reviste, iar aici funcționau 350 de societăți științifice, fără a mai enumera Muzeul arheologic, etnografic și mineralogic, două laboratoare chimice, Grădina Botanică, Conservatorul de Muzică etc.

²⁵ **Wilhelm Wundt (1832-1920)**. Psiholog și fiziologist. Născut la Neckarau (azi Mannheim) și decedat la Grossbothen, lângă Leipzig. În 1865 devine profesor de fiziologie la Heidelberg, profesor de filosofie în 1874 la Zürich și din 1875 profesor de filosofie la Leipzig, unde a creat un Institut de psihologie experimentală (1876-1877). Lucrările sale notabile sunt: **Elemente de psihologie fiziologică** (1873-1874), **Logica** (1880-1895), **Etica** (1886-1892), **Sistem de filosofie** (1889-1897), **Psihologia popoarelor** (1900-1903). Filosofia științifică

apoi la Iena²⁶ cu renumitul pedagog Rein²⁷ și celebrul filosof Eucken.²⁸

În 1912 Nicolae Longinescu susține teza de doctorat cu un subiect din „Psihologia gândirii” În această teză „*a tratat subiecte care erau de actualitate în epoca aceea și foarte greu de pătruns, ca de pildă, teoria numită „Gestaltqualitat”*”²⁹.

Întors în țară, un ministru îi propune să-l numească la Universitate, în schimbul înregimentării politice. Consecvent propriilor principii morale Nicolae Longinescu nu acceptă compromisul.

După Primul Război Mondial, în 1919, se declară vacante catedrele de la Universitatea din Cluj. Considerându-se în drept să

este pentru Wundt știința universală, care face sinteza științelor particulare în vederea satisfacerii cerințelor gândirii și sentimentului. A semnat în 1914 „Manifestul celor 93 intelectuali germani” Nicolae lorga i-a dedicat un scurt articol: „La moartea lui Wundt” (vezi „**Oameni cari au fost**”, vol.III, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1936, p.58-59)

²⁶ **Iena**. Oraș în Thuringia situat pe râul Saale. Își datorează reputația Universității fondate în 1558, instituție unde au studiat Fichte, Schelling și Hegel. Biblioteca Universității avea 200.000 de volume.

²⁷ dr. **Wilhelm Rein**. Director al Seminarului Pedagogic din Eisenach și aderent al direcției Zilleriane în școala pedagogică a lui Herbart. Principala sa lucrare „**Theorie und Praxis des Volksschulunterrichts nach Herbartischen Grundsätzen**” este o expunere amănunțită – 8 tomuri – a metodei de urmat în tratarea tuturor materiilor de învățământ primar. A scris această monumentală lucrare în colaborare cu A.Pickel și E.Scheller. Reține atenția și o altă lucrare de referință în domeniu: „**Encyklopäd. Handbuch der Pädagogik**”

²⁸ **Rudolf Eucken (1846-1926)**. Născut la Aurich în Frisia Orientală și decedat la Iena. Profesor la Berlin în 1871, apoi în 1874 la Iena unde s-a și stabilit, a fost unul din promotorii reacției idealiste care s-a ridicat împotriva dogmatismului pseudo-științific al gândirii germane naturaliste. Dintre lucrările sale se remarcă: **Istoria și critica principiilor fundamentale ale epocii noastre (1878)** și **Partea adevărului conținută în religie (1901)**. Laureat al Premiului Nobel pentru literatură – 1908. În 1914 semnează ca și Wundt - „Manifestul intelectualilor germani”

²⁹ I.N.Longinescu – **op.cit.**, p.12

ocupe una din ele, Nicolae Longinescu scrie o cerere pe care o trimite la București în aceeași zi cu a unui coleg de-al său. Lucru greu de explicat, cererea colegului său ajunge la timp și acesta devine profesor universitar, iar a lui Nicolae Longinescu a ajuns cu o întârziere de patru zile. După câțiva ani candidează la Universitatea din Cernăuți, dar și de data aceasta a fost respins pe un motiv care nu avea nimic comun cu legalitatea desfășurării unui concurs.

Din 1919 Nicolae Longinescu se numără printre cei 15 inspectori generali ai Învățământului, funcție pe care a deținut-o până la moarte, cu o întrerupere de doi ani. Mai mult decât atât, din 1925 devine inspector general inamovibil.³⁰

Cei 15 inspectori generali aveau un consiliu restrâns pentru Școlile Normale, format din Ioan Mitru și Nicolae Longinescu, cărora li s-au adăugat inspectoarea Costin.³¹

Ca inspector general, Nicolae Longinescu a răspuns de regiunea Galați pe care o cunoștea foarte bine și unde a lucrat în deplină armonie cu prietenul său, Alexandru Zaharia, fost inspector șef.

Din inițiativa sa se introduce în programa Școlilor Normale, pedagogia ca disciplină școlară, după modelul psihologului elvețian Edouard Claparède.³²

A alcătuit un abecedar cu Eliza Alexandrescu – institutoare din București – în care autorii au introdus o nouă metodă de predare: *„Scrierea era pregătită prin exerciții de desemn atrăgătoare cu ajutorul câtorva figuri de carton. Iar în învățarea scris-cetitului, bazându-se pe noile cercetări experimentale, autorii au introdus chiar de la al doilea cuvânt, literele pe două spații. Primele cuvinte care se*

³⁰ Ibidem, p.14

³¹ Ibidem

³²Edouard Claparède (1873-1940). Psiholog și pedagog elvețian. Născut la Geneva. Fondator al Institutului J.J.Rousseau din Geneva consacrat cercetărilor în psihologia copilului. A fost partizanul unei școli active și unei pedagogii ținând cont de interesele copiilor. Lucrarea sa fundamentală este **Educația funcțională** apărută în anul 1931

³² I.N.Longinescu – op.cit., p.16

învață sunt: mama și tata”³³.

În colaborare cu N.C.Enescu alcătuieste manuale de limba română.³⁴ Publică studii și articole în „Revista generală a învățământului”, „Neamul românesc”, „Școala” și „Natura”.³⁵

A făcut inspecții școlare în toate colțurile țării: de la Satu Mare și Cetatea Albă la Cernăuți și Craiova, pretutindeni conducătorii învățătorilor fiind foștii lui elevi.

Pe drept cuvânt s-a spus că *„în activitatea sa a fost mai drept ca o linie dreaptă. Tocmai de aceea n-a ocupat slujbe mai mari. A fost pensionat în mod ilegal, dar Justiția l-a reintegrat în drepturile sale”³⁶.*

S-a stins din viață la 11/12 februarie 1935, la numai 62 de ani și a fost înmormântat la Cimitirul Belu pe 13 februarie 1935.

Nicolae Longinescu *„moare la o vârstă când puterile sufletești, în continuă ascensiune ca înțelegere a problemelor; l-ar fi slujit a activa, în chip tot mai spornic, atât ca organ înțelept de control, cât și ca intelectual de mare valoare”³⁷.* A doua zi după înmormântarea sa, ziarul „Universul” (joi, 14 februarie 1935) insera articolul „Nicolae Longinescu” semnat G.L., în care se scria printre altele:

„Învățătorimea a avut într-însul un mare prieten. Era un glus mult ascultat și iubit în toate reuniunile și consfăturile menite să promoveze școala noastră și pe vrednicii ei slujitori. Purta catedrei și ultimului ei dascăl un cult și năzuințele ca și durerile învățătorimii au avut în sufletul ilustrului dispărut adânci și simțite rezonanțe. Era înțelept și blând, dar rămânea neînduplecat apărător al legii și dreptății. Un caracter a cărui viață plină de sfințenie morală mărea autoritatea pedagogului distins.

Pot afirma, că n-am întâlnit încă la un inspector general – în reolvarea nenumăratelor plângeri primite la ziar – mai multă omenie

³³ V.Anghel, Al.Deșliu - op.cit., p.178

³⁴ dr. V.Paragină - op.clt., p.89

³⁵ I.N.Longinescu - op.cit., p.16

³⁶ I.Mitru – In memoriām. N.G.Longinescu în Natura. Revistă pentru răspândirea științei, anul XXIV, nr.4/15 aprilie 1935, p.22

unită unei adevărate și superioare integrități morale. Finețea intelectuală a acestui profesor născut era egalată doar de delicatețea lui sufletească”³⁷.

Prin grija fiului său, Ionel N. Longinescu³⁸, i s-a tipărit un volum omagial intitulat **„Profesorului Neculai G.Longinescu Doctor în Filosofie. Inspector General al Învățământului. 9 Martie 1873 – 12 Februarie 1935”**, apărut în 1935 la Tipografia „Bucovina” din București.

Iată ce scria fiul său la trecerea în neființă a iubitului său tată:

„N-ai avut parte, scump Tată, de o soartă mai fericită. Cel puțin ai avut o mare satisfacție postumă: În fața Ta au venit să Te slăvească prietenii. Dr.Angelescu, Ministrul Culturii și Școalei Naționale a venit la căpătâiul Tău și Te-a condus pe jos pe gerul aspru. Fostul coleg dela Școala Normală Superioară, actualul Secretar General al Ministerului Instrucției, Valaori, Ți-a proslăvit memoria și Ți-a adus recunoștința Școalei Românești. Actualul coleg de profesiune, Inspectorul General, P.Marinescu, Ți-a adus omagiul inspectorilor. Fostul elev, Culea, Ți-a adus recunoștința foștilor elevi răspândiți în toată țara. Ce altă satisfacție mai mare Ți se putea aduce Ție, om al Școalei, format în Școala lui Spiru Haret? Iar apoi la lăcașul de veci, lopătarii au aruncat peste Tine, Sfânt Tată, zăpada albă și nepătată cum ți-a fost idelaul

³⁷ vezi **Natura. Revistă pentru răspândirea științei**, anul XXIV, nr.4/15 aprilie 1935 p.22

³⁸ **Ionel N.Longinescu**. Născut la 10/23 aprilie 1901. Bacalaureat la Galați (1920). Licențiat al Facultății de Fizică-Chimie la București (1924). Doctor în fizică la Sorbona (1928). Fost profesor la Școala Normală din Galați, la Liceul „D.Cantemir” din București și la Academia Comercială din Capitală. A debutat în revista „Natura” din București (1923). Colaborări la: „Journal de Chimie Physique” (Paris), „Buletin de Chimie” (București), „Bulletin de Physique” (București) etc. A scris: „Essai sur la pression intérieure des fluides” (Paris, 1928), „Essai sur les principes de la Thermodynamique” (1929), **Populația României din punct de vedere etnografic** (București, 1933), **Chimie anorganică** (1935), **Fizică** (manual pentru clasa a VI-a) – 1937, **Pe cărările științei** (1939) – vezi L.Predescu – **Enciclopedia României. Cugetarea. Material românesc. Oameni și înfăptuiri**, Ediție anastatică, Editura Saeculum I.O. - Editura Vestala, București, 1999, p.495

*Tău sfânt”.*³⁹

Foștii elevi ai cărturarului născut la Focșani i-au eternizat în 1937 chipul în bronz, așezat și astăzi în fața Liceului Pedagogic „C.Negri” din Galați.⁴⁰

Toți cei care l-au cunoscut sau au lucrat nemijlocit cu el au apreciat calitățile deosebite ale lui Nicolae Longinescu puse în slujba școlii românești.

N.D.Petrescu Zoița – inspector școlar – scria despre el: *„Pentru alesele lui însușiri didactice, pentru neobosita și devotata lui activitate desfășurată în ogrorul școalei, a fost întotdeauna socotit ca cel dintâi dintre colegii săi, ca cel mai bun și prețios colaborator al conducătorilor treburilor școlare...”*⁴¹

Valaori – secretar general al Ministerului Instrucțiunii Publice – prezenta personalitatea complexă a lui Nicolae Longinescu în termeni elogioși, dar obiectivi:

„Ca profesor, director și inspector general a stat neclintit la postul său; a vegheat conștiincios asupra educațiunii, învățaturii și culturii românești, asupra ideii și conștiinței naționale. El a fost un îndrumător și povățuitor bun al tuturor profesorilor care au avut fericirea să-și îndeplinească datoria sfântă sub conducerea sa. El și-a dedicat toată activitatea intereselor mari și multe ale acestei dascălimi. Profund cunoscător al multiplelor probleme de învățământ, Nicolae Longinescu s-a relevat mai ales în domeniul învățământului primar și normal – primar, ca un îndrumător de înalte concepții pedagogice, căruia învățământul respectiv, îi datorește foarte mult. Dotat cu o inimă bună, cu un caracter nobil, cu mult bun simț și cu o fire blândă și împăciuitoare, Longinescu întrunea toate însușirile care îl făceau iubit, stimat și apreciat de prietenii și de colegii săi, de profesori și mai ales

³⁹ I.N.Longinescu - **op.cit.**, p.17

⁴⁰ V.Anghel, Al.Deșliu - **op.cit.**, p.178

⁴¹ N.D.Petrescu Zoița – **Doliul școalei românești în Natura. Revistă pentru răspândirea științei**, anul XXIV, nr.4/15 aprilie 1935, p.20

de învățătorime, care a avut în el un mare prieten”.⁴²

Nicolae Longinescu „a fost suflet ales, caracteristica Longineștilor. Modest până la exces, nu a înțeles să facă din știința lui marfă de speculă, ci apostolat desăvârșit. „Caractere, ne trebuiesc caractere”, repeta în toate ocaziile și prin toate prelegerile, căci aceasta îi era deviza vieții și făcea parte din personalitatea lui”⁴³.

„Cu o creștere aleasă, moștenind un nume rar, cu o minte ascuțită, făcându-și din muncă și cinste un cult, Nicolae Longinescu a suit treptele până în vârful piramidei culturii românești”⁴⁴

Pentru toate aceste merite, bazate pe certe calități și aptitudini înnăscute de formator de caractere, dar și pe multă muncă, „focșănenii sunt datori acestui distins concetățean recunoștința, pentru faptul că a purtat cu cinste numele orașului, spre pilda tuturor, care înțeleg datoria de a slăvi locul nașterii sfințindu-i numele”.⁴⁵

⁴² Valaori – La moartea lui Neculai G.Longinescu în *Natura*. Revistă pentru răspândirea științei, anul XXIV, nr.3/15 martie 1935, p.16-17

⁴³ xxx – Neculai Longinescu în *Natura*. Revistă pentru răspândirea științei, anul XXIV, nr.4/15 aprilie 1935, p.25

⁴⁴ Nicolae G.Longinescu în *Frământări didactice – 10 ani*, nr.1-2, Ian.-Febr. 1935, Tipografia „Cartea Putnei” Al.P.Alexandrescu, Focșani, p.35

⁴⁵ xxx – Neculai Longinescu în *Natura...*, anul XXIV, nr.4/15 aprilie 1935, p.25

PRIMARII DIN FOCȘANI ÎNTRE ANII 1862 - 1937

Maria Dumitrescu

Horia Dumitrescu

Dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza la 5 și 24 Ianuarie 1859 „n-a însemnat doar realizarea unei unități prin intermediul desemnării aceluiași domnitor în cele două țări și nici o simplă unificare administrativă, ci crearea statului nou”¹.

După înfăptuirea uniunii reale între cele două țări, problemele de stat care frământau marea majoritate a poporului erau: reforma constituțională, dobândirea în drept și în fapt a autonomiei interne, reforma agrară, reforma electorală, înzestrarea țării cu instituții burgheze și unificarea legislativă.²

Așadar, dubla alegere a fost în mod firesc punctul de plecare pentru un întreg ansamblu de rezolvare, care au cuprins în rețeaua lor viața social-economică, politică și culturală. „Reformele au avut, pe de o parte, menirea de a uniifica, de a suda cele două țări, de a servi ca temei de organizare unitară noului stat și, pe de altă parte, ele au contribuit la democratizare și la înlăturarea sechelelor feudale. Reformele au avut un larg câmp de desfășurare și au transformat în mod evident cele două țări într-un stat unitar și modern.

În perspectiva istorică, aceste reforme, de la cele mărunte la cele majore, apar ca având o însemnătate tot atât de mare ca și actul

¹ D.Berindei – **Epoca Unirii**, Ediție revăzută și adăugită, Editura Corint, București, 2000; p.162-163

² D.Ionescu, Gh.Țuțui, Gh.Matei – **Dezvoltarea constituțională a statului român**, Editura Științifică, București, 1957, p.135

*propriu-zis al Unirii, concretizat în dubla alegere, moment declanșator în procesul de formare și organizare a statului modern român*³.

Acțiunea reformatoare întreprinsă de Alexandru Ioan Cuza și Mihail Kogălniceanu a cuprins și împărțirea teritorial-administrativă. Prin principiile stabilite în privința administrației locale, reforma administrativă a constituit un progres, pregătind calea unei autonomii locale mai largi.

Organizarea administrației locale era cuprinsă în două legi, ambele sancționate și promulgate la 31 martie 1864: **Legea pentru înființarea Consiliilor județene** (sancționată prin Decretul nr.396)⁴ și **Legea comunală** (sancționată prin Decretul nr.394)⁵.

Legea comunală avea 132 articole, grupate în 14 capitole la care se adăugau și **Dispozițiuni tranzitorii**. Prin această Lege „*toate satele, orașele și orașelele (târgurile) României, vor forma pe viitor comune independente, supuse legii de față. Comunele se împart în comune rurale, compuse din unul sau mai multe sate, cătune etc., și în comune urbane, adică orașe și orașele*” (art.1, cap.I – **Formarea comunei**)⁶

Clasificarea comunelor în rurale și urbane urma să fie făcută de guvern și supusă Camerei în prima sesiune după promulgarea Legii⁷.

În conformitate cu art.2 „*Comuna îngrijește singură interesele sale și se administrează de sine în marginea legilor. Ea formează o persoană juridică*”⁸.

Acum apar și primăriile: „*Fiecare comună este datoare a avea o casă a comunei numită Primărie*” (art.10, cap.II – **Datoriile comunelor**).

³ D.Berindei – op.cit., p.164

⁴ I.Brezoianu – **Reformele Românilor sau colecțiune de toate legile și regulamentele introduse în administrațiunea României de la 1859 Ianuaru, până la 1864 Octomvriu**, Tipografia Ștefan Rasidescu, 1864, p.192

⁵ Ibidem, p.172

⁶ Ibidem

⁷ Ibidem, p.173

⁸ Ibidem, p.172

Comunele erau administrate de consilii comunale alese pe baza votului cenzitar, iar primarul era executorul deciziilor: „*Fiecare comună este reprezentată prin un consiliu comunal... Administrațiunea trebilor fiecărei comune este încredințată unei persoane care poartă numele de Primarul comunei*” (art.18, cap.III – **Compunerea autorității comunale**)⁹.

Capitolul IX (**Despre Primarele și atribuțiunile sale**) cuprinde articolele 82-108.

Conform art.83 „*Primarul comunei în comunele rurale se alege din alegătorii comunali deodată cu membrii consiliului și se aprobă de Prefect, în comunele urbane se numesc de Domn dintre acei trei consilieri care vor fi întrunit voturi mai multe la alegeri*”¹⁰.

Primarul era singurul însărcinat cu administrarea comunei, însă putea să transfere din sarcinile sale unuia sau mai multor dintre ajutoarele sale sau, în lipsa acestora, la unii din cetățenii comunei cu drept de alegător (art.87).

Fiind și un delegat al administrației centrale, primarul se află sub autoritatea guvernului. El era un magistrat însărcinat cu privigherea Poliției, menținerea ordinii publice, luarea tuturor măsurilor privitoare la bunăstarea și liniștea locuitorilor și a oricăror alte îndatoriri cerute de lege (art.88).

Ca principale îndatoriri, primarul era însărcinat:

„a) cu publicarea și executarea legilor și regulamentelor generale

b) cu executarea măsurilor de asigurare publică

c) cu poliția comunală a piețelor publice, a străzilor etc.

d) cu conservarea și administrarea proprietăților comunei și a drepturilor ei

e) cu articole de îndestulare publică

f) cu căutarea veniturilor, privegherea stabilimentelor comunale și cu compatibilitatea comunală

g) cu redacțiunea bugetului și darea socotelilor de cheltuieli

⁹ Ibidem, p.174

¹⁰ Ibidem, p.184

h) cu propunerea către Consiliu a creării de noi venituri comunale

i) cu învoirea târgurilor, facerea contractelor și adjudecarea lucrărilor comunale, în marginea legilor și a regulamentelor în ființă

j) cu înfățișarea drepturilor cumonale înaintea justiției, ca reclamant sau ca apărător, sau cu delegarea acestui drept către oamenii de specialitate

k) cu dresarea listelor electorale” (art.89)”

Primarii sau ajutorii de primari puteau fi suspendați de prefect în comunele cu mai puțin de 3000 locuitori și de Ministerul de Interne în cele cu o populație mai mare. Revocarea lor se făcea de Ministerul de Interne (comunele sub 3000 locuitori) sau de Domn, la comunele cu peste 3000 locuitori (art.95).

Cercetarea de arhivă, migăloasă și pe alocuri destul de anevoioasă, ne-a condus la următoarea succesiune a primarilor din Focșani:

Nr. crt.	Numele și prenumele	Funcția	Perioada
1.	Mihalache Ionescu	președintele Municipalității	august 1862 - 26 iulie 1864
2.	Mihalache Ionescu	primar	27 iulie 1864 - 6 decembrie 1866
3.	Alecu Sihleanu	primar	7 decembrie 1866 - 6 februarie 1868
4.	Gheorghe Lambrino	Locot.primar	7 februarie 1868 - 29 martie 1868
5.	Tănase Theoharie	președinte al Comisiei Interimare	30 martie - 21 iunie 1868
6.	Tănase Theoharie	primar	22 iunie - 5 decembrie 1868
7.	Alecu Sihleanu	primar	6 decembrie 1868 - 7 februarie 1869
8.	Gheorghe Lambrino	președinte al Comisiei Interimare	10 februarie - 8 mai 1869

¹¹ Ibidem, p.185

Primarii din Focsani între anii 1862 - 1937

9.	Dimitrie Tzanu	primar	9 mai 1869 - 25 aprilie 1871
10.	Hagi Dimitrie Ioan	președinte al Comisiei Interimare	26 aprilie - 24 septembrie 1871
11.	Costache Ardeleanu	primar	25 septembrie 1871 - 30 mai 1876
12.	Dimitrie Balin	primar	1 iunie - 20 septembrie 1876
13.	Gheorghe Corbu	primar	21 septembrie 1876 - 8 decembrie 1878
14.	Grigore Bălănescu	primar	9 decembrie 1878 - 1 decembrie 1879
15.	Tudorache Atanasiu	primar	2 decembrie 1879 - 24 martie 1880
16.	Gheorghe Orleanu	primar	25 martie 1880 - 15 decembrie 1881
17.	Nicolae Pruncu	primar	16 decembrie 1881 - 24 septembrie 1884
18.	Nicolae Săveanu	primar	23 septembrie 1884 - 5 iulie 1886
19.	Tache C.Săndulescu	primar ad-interim	8 iulie 1886 - 21 decembrie 1886
20.	Costache Cernat	primar	22 decembrie 1886 - 24 decembrie 1887
21.	maior Dimitrie D.Petrov	primar ad-interim	30 decembrie 1887 - 31 ianuarie 1888
22.	lt.col.Al.Paraschivescu	primar	1 februarie - 18 aprilie 1888
23.	Gheorghe Apostoleanu	președinte al Comisiei Interimare	19 aprilie - 23 iulie 1888
24.	Grigore Bălănescu	primar	24 iunie 1888 - 30 decembrie 1891
25.	Dimitrie Tzanu	președinte al Comisiei Interimare	31 decembrie 1891 - 4 martie 1892
26.	Dimitrie Tzanu	primar	5 martie 1892 - 23 octombrie 1895
27.	Gheorghe Orleanu	președinte al Comisiei Interimare	24 octombrie - 30 decembrie 1895
28.	Nicolae Săveanu	primar	31 decembrie 1895 - 22 aprilie 1899

29.	Gogu Constantinescu	președinte al Comisiei Interimare	23 aprilie - 4 iunie 1899
30.	Dimitrie F.Caian	președinte al Comisiei Interimare	5 iunie - 3 iulie 1899
31.	Dimitrie F.Caian	primar	4 iulie 1899 - 18 februarie 1901
32.	Iorgu G.Poienaru	președinte al Comisiei Interimare	19 februarie - 28 aprilie 1901
33.	Iorgu G.Poienaru	primar	29 aprilie 1901 - 22 decembrie 1904
34.	Ernest Vârnăv	președinte al Comisiei Interimare	25 decembrie 1904 - 1 martie 1905
35.	Ernest Vârnăv	primar	2 martie - 11 iulie 1905
36.	Dimitrie Nicolescu	președinte al Comisiei Interimare	12 iulie - 30 august 1905
37.	Ioan G.Ciurea	primar	1 septembrie 1905 - 12 aprilie 1907
38.	Nicolae Săveanu	președinte al Comisiei Interimare	13 aprilie - 30 septembrie 1907
39.	Iorgu Poienaru	primar	1 octombrie 1907 - 5 ianuarie 1911
40.	Gheorghe Vicol	președinte al Comisiei Interimare	6 ianuarie - 10 martie 1911
41.	Th.M.Bassarabianu	primar	16 martie 1911 - 4 ianuarie 1914
42.	Nicolae Săveanu	președinte al Comisiei Interimare	5 ianuarie - 16 martie 1914
43.	Ștefan Graur	primar	16 martie 1914 - 26 decembrie 1917
44.	Al.Delladecima	primar	27 decembrie 1917 - 15 octombrie 1918
45.	Savel Rahtivan	președinte al Comisiei Interimare	15 octombrie 1918 - 28 ianuarie 1919
46.	Iorgu G.Poienaru	președinte al Comisiei Interimare	28 ianuarie 1919 - 1 februarie 1920
47.	Al.Ionescu Ioan	președinte al Comisiei Interimare	1 februarie - 1 aprilie 1920
48.	col. I.Negulescu	președinte al Comisiei Interimare	1 aprilie - 2 decembrie 1920

Primarii din Focsani între anii 1862 - 1937

49.	Savel Rahtivan	președinte al Comisiei Interimare	2 decembrie 1920 - 29 ianuarie 1922
50.	Iorgu G.Poienaru	președinte al Comisiei Interimare	29 ianuarie 1922 - 19 aprilie 1926
51.	N.Al.Constantinescu	primar	19 aprilie 1926 - 28 octombrie 1927
52.	V.C.Antonescu	primar	28 octombrie 1927- 6 mai 1929
53.	V.C.Antonescu	primar	28 octombrie 1927 - 6 mai 1929
54.	Al. C. Alevra	primar	6 mai 1929 - 2 ianuarie 1931
55.	N.Al.Constantinescu	primar	2 ianuarie - 31 mai 1931
56.	Ștefan P.Dimitriu	președinte al Comisiei Interimare	31 mai 1931 - 11 iunie 1932
57.	N. Al. Constantinescu	primar	11 iunie 1932 - 5 decembrie 1933
58.	N.Stănescu Putna	președinte al Comisiei Interimare	5 decembrie 1933 - 21 martie 1934
59.	Al.N.Leon	președinte al Comisiei Interimare	21 martie 1934 - 8 aprilie 1935
60.	Radu Săveanu	președinte al Comisiei Interimare	8 aprilie - 28 august 1935
61.	Maior I.Tomescu	președinte al Comisiei Interimare	28 august 1935 - 30 octombrie 1936
62.	Al.N.Leon	președinte al Comisiei Interimare	30 octombrie 1936 - 14 august 1937
63.	col. A.Păltineanu	președinte al Comisiei Interimare	14 august 1937 -

Despre unii primari ne-au rămas câțva portrete:

Nicolae Pruncu – primar (16 decembrie 1881-24 septembrie 1884) și deputat

„Acesta era un bărbat foarte inteligent și avea un deosebit dar pentru poezie. El a publicat poeziile sale într-un volum, care au fost mult gustate de publicul Focșănean. Era foarte sentimental și după

ce i-a murit prima nevastă, fiica d-nei Ruxandra Stamatin, n-a stat un moment la îndoială de a se căsători cu o fată frumoasă a unui Rizu Blănaru, om foarte sărac. După ce a ieșit din primărie a murit în cea mai mare mizerie. Femeia lui cu un fiu ce i-a rămas, după moartea demnului său bărbat, s-a strămutat la București”¹².

*

Nicolae Săveanu – primar (31 decembrie 1895-22 aprilie 1899) și președinte al Comisiei Interimare (13 aprilie –30 septembrie 1907, 5 ianuarie-16 martie 1914)

„O forță, un caracter, un om!

Dacă ar fi să caut care a fost cel mai de marcă politician care l-a avut România-Veche, desigur, că n-aș sta o clipă la îndoială și aș pune degetul pe numele bătrânului Săveanu...

Bătrânul Săveanu avea o enormă autoritate; cuvântul său era cuvânt și nu înțelegea ca ce a spus astăzi, să dezică mâine și ce a lepădat ieri, să îmbrățișeze azi.

Un perfect cunoscător de oameni, care pentru un bun om politic este condițiunea „sine qua non” a existenței sale; un psiholog de primul rang, care din două-trei cuvinte, își face părerea despre un om...

A făcut lucruri uimitoare în județul și-n orașul nostru. Avea strânse legături cu potențații partidului de la centru, unde era respectat ca atare și unde cuvântul său nu era azvârlit în vânt; nu era ușă de ministru sau minister care să nu i se deschidă, nu exista om politic sau politician, din partidul său sau din cel advers, care să nu-l servească, știind că prin aceasta a câștigat un drept la recunoștința lui...

Aici la bătrânul Săveanu reveneau de se alegeau personalitățile de marcă ale țării noastre, aici veneau un Filipescu, un Delavrancea și alții să se aleagă în Parlament...

A avut în viața sa foarte mulți amici; a avut și foarte mulți dușmani; epitetele de „bătrânul satrap”; de „suveică”, de „vulpe

¹² D.F.Caian – **Istoricul Orașului Focșani**. Scris cu prilejul Jubileului de 40 de ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol I de ..., Tipografia, Legătoria de cărți și Steriotipia Gh.A.Diaconescu, Focșani, 1906, p.228

bătrână", de „hoți de cai” cu care era tratat bătrânul, nu le-am uitat.

Astăzi stă deoparte; stă în Capitala Țării singur și trist, departe de orașul său, unde îi sunt îngropate amintirile, departe de oamenii săi care îi erau credincioși ca bătrânii servitori din poveștile medievale, departe de județul unde a lucrat atâta timp, unde s-a zbuțuit atâta vreme, pentru care s-a străduit atâta, ca acum să fie exilat dintrânsul, să fie îndepărtat de tot ce a avut mai drag și mai sfânt pe lume și să fie astfel condamnat să-și petreacă ultimii ani de viață, fără ca să fi văzut pentru ultima oară măcar frumoasele locuri în care era stăpân odinioară”¹³.

*

Dimitrie F.Caian – președinte al Comisiei Interimare (5 iunie - 3 iulie 1899) și primar (4 iulie 1899 - 18 februarie 1901).

„A murit la Focșani, în vârstă de șaptezeci și unul de ani, profesorul Dimitrie Caian, fost director al liceului și primar al orașului.

Caian era de loc din Ardeal. Păstrase, - ca puțini dintre Ardelenii ce trăiesc în țară, făcând averi frumoase -, dragostea pentru ai lui de acasă și interes pentru cauza cea mare a românismului. Noua secție a Ligei s-a întemeiat în mare parte prin silințele lui.

A scris istoria Focșanilor pe baza întinsului material inedit pe care-l strângea de multă vreme, cu o exemplară râvnă și iubire de știință. A avut bucuria să-și vadă cartea premiată de Academie.

Om hotărât și muncitor, el nu-și va afla ușor urmașul, în toate rosturile în care era amestecată personalitatea lui vrednică de toată stima...

21 august 1909”¹⁴.

*

Th.M.Bassarabianu – primar (16 martie 1911- 4 ianuarie 1914)

„Fostul primar al orașului nostru este unul din acei oameni

¹³ N.Șt.Graur – Figuri politice putnene, Tipografia, Librăria și Legătoria de cărți Alexandru N.Leon & Co, Focșani, 1920, p.55-57

¹⁴ N.Iorga – Oamenii cari au fost, vol.I, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1934, p.346

politici, care se bucură de o mare valoare: nu are dușmani, și aceasta e fenomenul pentru cineva care face politică, și mai cu seamă care a ocupat situații în așa fel încât nu putea să nu dea loc la atacuri, la violențe de limbaj ce uneori întrec măsura și când epitetele curg pe spinarea unui om cu o ușurință ce te uimește.

O figură blândă, ce surâde mereu; aceasta e caracteristica simpatiei noastre: surâsul...

Nu pot să mi-l închipui pe Th.Basarabeanu, așa mic de statură cum e el, cu mersul repede și agitat, fără surâsul care îi luminează fața... este un om care e înconjurat de foarte multe simpatii, e iubit în foarte multe cercuri, ba chiar am întâlnit atâția care se simțeau mândri să spună că sunt „bassarabeniști” O fire nobilă, un caracter frumos ce nu cred să poată jigni pe cineva cu vreo vorbă sau să cauzeze cuiva vreun rău.

Ca părinte al orașului, a fost lipsit poate de inițiativă, n-a dat dovadă de destulă energie și n-a aplicat „fierul roșu”, deviza fostului său șef; însă a fost de o cinste, care indispunea poate pe acei din jurul său, o calitate de care nu se bucură mulți politicieni ai județului nostru.”¹⁵

*

Ștefan Graur – primar (16 martie 1914 – 26 decembrie 1917) și deputat (1907-1910)

„Un om voinic, plin de energie, de o energie excepțională pot să spun, cu o putere de muncă care altora li s-ar părea fenomenală, Ștefan Graur, cu fața sa urâtă și fără nici o caracteristică care să-l distingă, merită, fără pic de ezitare, denumirea de om al maselor.

Nervos la culme, fapt care i-a cauzat nenumărate și chiar ireparabile neajunsuri; dacă nu se remarcă printr-o inteligență scânteietoare, posedă, în schimb, o vastă cultură, exersată mai mult în direcția științelor istorice, cultură pe care caută s-o mărească neîncetat, în continuă goană și-n perpetuă curiozitate pentru tot ce este nou și dă loc la discuții serioase...

¹⁵ N.Șt.Graur - op.cit., p.13-14

Primar al orașului Focșani a fost lipsit de noțiunea realității, fiind primar; a uitat că e și om politic; a căutat să se țină strâns de regulile impuse funcției sale și prin aceasta a pierdut colosal.

Când pentru orișicare altul Primăria ar fi fost un bun mijloc de a se face simpatic, de a se face popular, el din contra, s-a răcit de populație și în loc să plece de acolo cu figura învăluită de glorie, n-a lăsat în urma sa nici un regret”¹⁶

*

Iorgu Poienaru – primar (29 aprilie 1901-22 decembrie 1904, 1 octombrie 1907 – 5 ianuarie 1911) și președinte al Comisiei Interimare (19 februarie – 28 aprilie 1901, 28 ianuarie 1919 - 1 februarie 1920 și 29 ianuarie 1922-19 aprilie 1926)

„O figură simpatică, un aer blând pe față ceea ce îl face desigur, foarte atrăgător, a mustață de burghez respectabil, un păr înălbit de griji, un mers greoi și nesilit, deprins mereu să se oprească pentru a întinde mâna unuia sau pentru a asculta pe altul...

Primar al orașului de atâtea ori, a știut cum trebuie să se poarte, a știut că trebuie să servească pe orișicine, fire democrată obișnuită să fie în neconținut contact cu poporul.

Iorgu Poenaru, reprezentantul cel mai tipic al primarilor de modă veche, a avut, fie la guvern, fie în opoziție, un grup de oameni ai săi pe care i-a știut să-i cultive, să-i crească în școala sa, să le îmbrățișeze nevoile, să-i apere cu tărie în momentele grele și numai astfel se explică cum încă și astăzi, părintele orașului are o seamă de cetățeni devotați lui, și numai lui, cu care e gata să intre oricând în luptă. Nu mulți oameni politici au avut noroc, de a se bucura de o așa înîinsă popularitate ca Iorgu Poenaru; nu mulți s-au bucurat de favoarea de a fi iubiți ca el; dar iarăși nu mulți au comis enorma greșală, pe care a comis-o dânsul, de a nu se retrage la vreme, de a căuta să forțeze împrejurările, în fața cărora mintea și puterea oamenilor e neîndestulătoare.

S-a încăpățânat să rămâie în fruntea treburilor publice, în

¹⁶ Ibidem, p.23-24

momente când, nu mai avea ce căuta acolo; a căutat să rămâie cel de odinioară, dar energia se epuizase, puterea de muncă era pe sfârșite; iluziile și speranțele începeau să se risipească...

În orice caz, figura lui Iorgu Poenaru, e o figură care rămâne; nu a fost aureolată de nimbul de glorie cu care unii se retrag din viață, dar iarăși, nu a fost târâtă în noroi”.¹⁷

*

Legăți sufletește de oraș, prin obârșie ori conviețuire, toți primarii orașului Focșani au încercat – și în mare parte au reușit – să lase o urmă adâncă în bronzul istoriei locale, să pășească demn și drept pe cărările ei, uneori întortocheate, cu sentimentul că, prin ceea ce au reușit să facă, au răspuns încrederii celor ce i-au ales să le conducă destinele.

¹⁷ **Ibidem**, p.43-44

O INIȚIATIVĂ VRÂNCEANĂ DEMNĂ DE TOATĂ LAUDA ÎNTRU CINSTIREA EROILOR NEAMULUI

Jipa Rotaru

În arhivele Ministerului Apărării Naționale¹ se păstrează o corespondență inedită din anul 1938 referitoare la săvârșirea uneia dintre cele mai semnificative lucrări închinată vitejiei neamului și cinstirii acelor care s-au jertfit în urmă cu 20-22 de ani pe câmpurile de luptă pentru Reîntregirea Națională.

Această înălțătoare inițiativă aparține Inspectoratului Silvic Focșani, care, prin persoana inginerului M.G.Georgescu, șeful instituției, se adresează la 8 octombrie 1938 Marelui Stat Major, cerând sprijinul pentru desăvârșirea uneia dintre cele mai reprezentative „monumente vii” menite a immortaliza jertfa eroilor căzuți în bătăliile din anii Primului Război Mondial (1916-1918) pentru realizarea ROMÂNIEI MARI ȘI ETERNE.

Sunt cu totul deosebite, dovedind încă odată patriotismul fără de margini al urmașilor Vrâncioaiei, argumentele pe care inițiatorii: Inspectoratul Silvic Focșani și Filiala județului Putna a Societății „Cultul Eroilor” condusă de generalul Lișcu, le aduc în sprijinul realizării acestei „opere de recunoștință națională, demnă de suprema jertfă a celor căzuți pentru iubirea de țară”, cum atât de frumos se exprimă ing.M.G.Georgescu în prima corespondență înaintată Marelui Stat Major.²

¹ Arhivele Militare Române (în continuare se va cita AMR), fond Marele Stat Major (în continuare MStM), Serviciul Istoric, dosar nr.1155/1939-1940 și urm.

² Ibidem, f.39-40

Pentru pilda de înalțătoare dragoste de țară și patriotism a vrâncenilor, mai ales pentru generațiile tinere, redăm aceste argumente **in extenso**. Astfel, se spune în document:

«Bătăliile, care ne-au adus România Mare, de sine stătătoare în hotarele ei firești, s-au desfășurat acum 22 de ani, pe un front care se întinde de la Mare și până în regiunea Carpaților, cuprinzând o suprafață de circa 140.000 hectare.

Aceste bătălii s-au dat: sub ochii răposatului Rege Ferdinand, care se găsea la postul de comandă al armatei; sub ochii Marei Regine Maria, care îngrija de cei căzuți în luptă; sub ochii Prințepelui Moștenitor al Tronului, Carol, care se găsea în primele linii, printre luptători. (acest aspect mai rămâne de elucidat – n.n.).

La temelia Patriei noastre de astăzi stau osemintele a sute de mii de eroi, cari și-au dat sufletul fără murmur, pentru împlinirea datoriei supreme.

Locurile, unde „peste sângele curs din bielele trupuri ale celor ce ne-au iubit și ne-au fost dragi” sunt astăzi râpi, prundișuri, terenuri improductive, acoperite cu pietrișuri, buruieni, unde pasc vitele. Această crudă și amarnică ofensă aduse memoriei celor căzuți, prin moartea lor nobilă, nu mai trebuie să dăinuiască!

Pentru ca generații peste generații să poată păstra în suflet icoanele sfinte ale acelor care au deschis „trup de țară nouă” trebuie să immortalizăm atât jertfele, cât și locurile sfinte, unde acum 22 de ani s-a desfășurat „acțiunea poporului” care ne-a dat România Unită și Eternă.

Semnul pentru immortalizarea Jertfei Eroilor, cum și marcarea locului unde s-au desfășurat bătăliile ne-o dă Voievodul Ștefan cel Mare, prin creiarea pădurei „Dumbrava Roșie” care vorbește de secole de gloria acestui viteaz.

Pădurile, sunt prin urmare, adevăratele Monumente Vii cu care noi, supraviețuitorii, putem eterniza, evenimentele epocale: Jertfe și locuri, arbori reprezentând o mică porțiune din veșnicie. Ei nu dispar dacă sunt bine îngrijiți.

Aceste „semne naturale” întruchipează: vrednicia, sacrificul, credința și datoria către țară.

Călăuziți de exemplul Domnitorului Ștefan cel Mare și pentru a immortaliza memoria celor cari au știut să capete pe Câmpia de onoare „cununa superbă a vitejiei” și în același timp pentru a marca și locurile, sfințite prin moartea nobilă a sute de mii de eroi, urmează ca acest „front al Jertfei” și în același timp și al „Victoriei” să fie împădurit cu arbori, indicați de natura solului.

Pădurea creiată, va purta numele de „PĂDUREA VITEJII NEAMULUI”

Această pădure, va fi formată din 18 sectoare, fiecare sector fiind un monument viu ridicat în amintirea eroilor; sacrificăți pentru îndeplinirea „destinului Neamului”

Denumirea acestor Sectoare se află înscrisă în studiul alăturat.

Înfăptuirea acestei „Păduri a Vitejii Neamului” se poate face printr-o colaborare zi de zi între Străjeri și Premilitari, din județele Ismail, Covurlui, Brăila, R.Sărat, Tecuci, Putna și Bacău, cari cu hărnicie și voe bună, vor înverzi și deci vor immortaliza pe vecie, acest front al Jertfei Neamului.

Prin înfăptuirea acestei opere de recunoștință Națională, demnă de suprema Jertfă a celor căzuți pentru „iubirea de țară”, sprijinim în cercul nostru de activitate, eforturile înălțătoare a Societății „Cultul Eroilor”, iar prin caracterul permanent al arborilor, vom păstra vie, amintirea celor care și-au sacrificat viața, pentru binele Patriei.

Până în prezent s-au fixat locurile pentru sectoarele: Regele Ferdinand, Eroii Învățători, Silvici și Marinari.

Pentru restul sectoarelor, cu onoare Vă rugăm să binevoiți a dispune, să ni se indice locul, unde urmează a li se destina terenul din frontul Jertfei, în funcțiune cu faptele sale istorice.»³

Documentul care descrie în detaliu PĂDUREA VITEJII NEAMULUI, așa cum o concep vrâncenii este sublim, constituindu-se într-o adevărată lecție de istorie națională atât de necesară și de

³ Ibidem

actuală și în zilele noastre, când duhul discordiei s-a statornicit în mulți dintre românii îmbătați de promisiunile „globalizării” și, tot mai insistent, sfătuiți să renunțe, atât la propria istorie, cât mai ales de ideea și idealul UNITĂȚII NAȚIONALE.

Acesta constituie mobilul sincer pentru care dăm luminii tiparului, în întregime, acest document, cu speranța că el va fi citit măcar de urmașii aceluia ce l-au conceput, grație nobilei colecții „*Cronica Vrancei*” și inimosului ei inițiator și coordonator prof. Horia Dumitrescu, directorul Muzeului Vrancei.

*

PĂDUREA VITEJII NEAMULUI

*„...Cititorule... Cugetă la mulțumirea sufletească
ce-ți stă la îndemână, când vei putea să zici că în locul în
care a căzut un ostaș și o viață de om s-a stins, ai înșipt și
tu un semn, pentru cunoașterea și aducerea lui aminte...
...la aminte cititorule și fă o faptă bună...”*

Președintele Societății „Cultul Eroilor”

Miron

Patriarh al României

JERTFA NEAMULUI

*Trăim astăzi măreția neamului: o țară și un Stat de sine stătător
în hotarele lui, în unitatea lui sufletească.*

*Datorim această măreție supremei jertfe a celor 800.000 eroi, a
cărora oase sunt presărate de-a lungul văilor, plaiurilor și drumurilor
noastre, pe toate câmpurile, în adâncurile Dunării și al pădurilor,
prin multe colțuri de țări străine, căzuți vitejește în războiul Cel Sfânt
din 1916-1918.*

*Suprema lor jertfă atinge în înălțime, sacrificul celor dintâi
mucenici ai creștinismului. Ilustrăm această afirmare cu însăși mărturia
dușmanilor noștri.*

*„În apropiere de Brașov o companie română luptă două zile și
când dușmanul strecurat pe la spate, dă atac să cucerească șanțul,
din care nu mai pornea nici o împușcătură, găsește 168 cadavre cu*

mâinile încleștate și 168 puști

Correspondentul de război german Rosner scrie, în fața acestei zguduitoare tragedii cel mai desăvârșit epitaf:

„AICI SE ODIHNEȘTE O COMPANIE ROMÂNEASCĂ”

Dușmanii putuseră face pradă numai trupurile ostașilor viteji, nu însă sufletele lor vii.

*

Lozinca: „Pe aici nu se trece” a zdrobit lanțurile – toate lanțurile – de robire milenară a neamului nostru, care a egalat în vitejie, eroismul vechilor Spartani, marcat în inscripția de la Termopile:

„Trecătorule, du-te de-i spune Spartei, că noi am murit pentru patrie, supunându-ne legilor ei”

Cei 800.000 de mucenici ai noștri, s-au jertfit, supunându-se glasurilor, umbrelor și icoanelor sfinte ale trecutului, cari din cenușa mormintelor și criptelor dumnezeiești, trimiteau în clipele carnagiului de la Mărăști, Mărășești și Oituz etc., toată cerească lor binecuvântare și tot îndemnul, pentru îndeplinirea destinului neamului, în numele căruia au luptat și s-au sacrificat și ei.

Sufletele ostașilor noștri, când totul părea pierdut, când „mormântul nației” părea deschis, s-au unit într-o singură ființă: „**Ființa Neamului**” deschizând prin sublimul lor sacrificiu, **definitivă și eterna noastră libertate**”

Idealul neamului s-a împlinit, însă cu jertfa a 800.000 de mucenici.

„**Hora Morții**” întinsă năprasnic și vișoros acum 22 ani, peste crestele Carpaților, pe dealuri și șes în urma chemării înflorătoare a Ardealului sugrumat:

„**Veniți, dărâmați Carpații și scoateți-ne din lanțurile robiei, sau înălțați până la Ceruri, un zid pentru a nu mai ajunge până la voi plânsetele noastre!**” nu ar fi făcut atâta Jertfă, dacă nu era la mijloc „trădarea” tovarășilor noștri ruși, confirmată prin următorul ordin de zi, dat armatelor imperiale ruse, din Dobrogea, de către generalul Zaharov, care începe așa:

„Ofițeri ticăloși și soldați bețivi, ordon ca fuga rușinoasă să înceteze imediat.

Ați fost trimiși aici, dacă nu să învingem, cel puțin să luptăm, iar nu să ne întrecem la fugă”

Câtă deosebire între acești „tovarăși” și eroismul soldaților și ofițerilor francezi și sârbi, jertfiți pe pământul românesc, pentru ca astăzi să doarmă așa – cum au luptat – umăr la umăr, somnul de veci, alături de camarazii lor români!

*

Astăzi, datorită eroismului ostașilor noștri, Hotarul despărțitor între frați, nu mai sunt Carpații, ci Tisa și Nistru cu o frontieră de 2.200 km pe apă și 1.200 km pe uscat, înglobând pe toți românii, aruncați până acum 20 ani, de împrejurări vitrege, sub multe stăpâniri.

Nu putea să fie altfel, căci „la capătul unei răstigniri, stă întotdeauna o înviere!”

*

„MONUMENTE VII”

Eroilor Jertfiți pentru întregirea Neamului

„Trecutul nostru fie îndepărtat, fie apropiat trebuie să fie izvorul din care să împlinească virtuțile și caracterele.

Pentru ca „urmașii” să fie vrednici de „înaintașii” lor, sacrificați pe altarul patriei, trebuie ca generație peste generație să aibă sădit în suflet, trecutul Neamului – legăturile de sânge, de suflet și de ideal – în tot ce a avut mai mândru și frumos ca virtuți, credință și eroism ca să putem privi cu încredere viitorul. Prin perpetuarea acestor sfinte sentimente afirmăm solidaritatea noastră cu trecutul, afirmăm mai departe tăria neamului și afirmăm în același timp noblețea unui popor tânăr și robust, care știe să cinstească pe cei care și-au dat sufletul, fără murmur, pentru împlinirea datoriei supreme”

Pentru aceasta trebuie să ținem mereu trează „datoria de sânge” cunoscând că „sânge pe sânge naște”

Într-o cuvântare rostită de I.P.S.S.Patriarhul Miron, a subliniat acest adevăr în termeni luminoși:

„Faptele eroilor să inspire generațiilor neamului, de a le urma pilda, adică în momentele grele pentru țară și neam, de a-și pune sufletul și ași salva interesele neamului. Înaintașilor nu le putem arăta o sinceră recunoștință pentru vrednicia faptelor, decât dacă le urmăm credința”

Aceasta este „una dintre înaltele îndatoriri obștești” care revine supraviețuitorilor marelui război și generațiilor viitoare spre a fi pregătită, pentru a păstra neatins patrimoniul ce au moștenit.

*

*Pentru ca generații peste generații să poată păstra în suflet icoanele sfinte ale acelor, care în **încleștarea morții au deschis „trup de țară nouă”** trebuie să immortalizăm și să marcăm atât jertfele cât și **locurile sfinte** unde acum 22 ani s-a desfășurat „acțiunea poporului” care ne-a dat România Unită și Eternă.*

*Năștea întrebarea: care ar fi „semnul” pentru cinstirea eroilor și **marcarea locurilor sfinte** unde s-au desfășurat măreția faptelor de arme, de acum 22 ani, pentru ca aceste „îndatoriri obștești” să strălucească statornic prin legenda veacurilor?*

Când este vorba de o persoană care a adus servicii neperitoare patriei sale, immortalizarea acestei glorii, se poate face cu ajutorul unui monument sau statui de piatră, ori de bronz.

*Această „**reprezentare**” este suficientă deoarece prin executarea acestor lucrări de artă se poate reda complet trăsăturile și înfățișarea figurei persoanei ce se immortalizează.*

*Aceste lucrări: monumente, statui și chiar mausolee nu pot reda și nu pot concretiza întreaga **acțiune** a neamului în splendida ei măreție.*

*Aceste „**semne**” immortalizează numai „ceva”, o „picătură” din eroismul și vrednicia ostașilor.*

*Trebuie ca lucrările pentru perpetuarea, amintirii „**jertfelor**” și **marcării locurilor unde s-a desfășurat acțiunea poporului** să fie „**reprezentate**” printr-o întreagă lume „vie” ca să poată încălzi sufletele urmașilor și să creeze în același timp acel sentiment de duiosă amintire a celor sfinți sacrificați pe altarul dragostei de pământ strămoșesc.*

*

Pilda „imortalizării jertfei eroilor” cum și „marcarea” locului unde s-a desfășurat acțiunea poporului, ne-o dă Voevodul Ștefan cel Mare și Sfânt.

Pentru a pedepsi pe Ioan Albert, Regele Poloniei, care a intrat cu viclenie în țara Moldovei, după ce i-a sfărâmat întreaga oștire, în Codrul Cosminului, ca „semn” al victoriei și ca „marcare” a locului unde s-au desfășurat luptele a înșămânțat și creat pădurea „Dumbrava Roșie”, care vorbește de secole prin foșnetul frunzelor, de gloria acestui viteaz Domnitor.

Pădurile sunt prin urmare adevăratele „monumente vii” cu care noi supraviețuitorii, putem eterniza evenimentele epocale: jertfe și locuri, arbori reprezentând o mică porțiune din veșnicie. Ei nu dispar dacă sunt bine îngrijiți.

Aceste „semna naturale” întruchipează vrednicia, sacrificiul, credința și datoria către țară.

*

PĂDUREA VITEJII NEAMULUI

Călăuziți de exemplul Domnitorului Ștefan cel Mare pentru a imortaliza memoria celor care au știut să capete pe câmpul de onoare „Cununa superbă a vitejiei” și în același timp pentru a marca și locurile sfinte, deasupra cărora, în înălțimea văzduhului plutesc vibrarea spiritului întreg și luminos a acestor „eroi ai neamului” pe care destinul a vrut să-i zidească la temelia României Mari și Eternă, socotim ca un act pios și o îndatorire obștească plantarea „Frontului Jertfei” unde au avut loc luptele vișoroase în anul 1917, front ce se întinde de la Mare și până dincolo de Tg.Ocna, pe o lungime de peste 350 km, cuprinzând o suprafață de peste 140.000 ha.

Prin înfăptuirea acestei opere de recunoștință națională demnă de suprema jertfă a celor căzuți pentru „iubirea de țară” sprijinim în cercul nostru de activitate, sforțările „înălțătoare” a societății „Cultul Eroilor”, care a întreprins lucrări pe întreg cuprinsul Țării, în scopul

comemorării celor mai buni fii ai Neamului.

Răspundem prin înfăptuirea acestei „opere” chemărei Înaltului Președinte al Societății „Cultul Eroilor” când spune: „*Cugetă la mulțumirea sufletească ce-ți stă la îndemână când vei putea să zici, că în locul în care a căzut un om și o viață de om s-a stins, ai înfipt și tu un semn pentru cinstirea și aducerea lui aminte*”

SECTOARELE „PĂDUREI VITEJII NEAMULUI” O DATORIE DE RECUNOȘTINȚĂ NAȚIONALĂ – EROILOR NEAMULUI –

Pădurea **Vitejii Neamului** care va înverzi toate terenurile din Frontul victoriei în suprafață de circa 140.000 Ha, dospite cu sângele mucenicilor noștri și ai Aliaților Francezi și Sârbi, va cuprinde următoarele sectoare, fiecare sector fiind un „Monument Viu” ridicat în amintirea Eroilor, sacrificăți pentru îndeplinirea destinului Neamului.

1. Sectorul „Regele Ferdinand”, căruia i-a fost hărăzit să îndeplinească „*Idealul nostru național*” prin foc și sânge, prin suferințe și jertfe.

Urmând aspirațiunile Neamului a luptat cu sine însuși, a uitat originea și legăturile sale familiale, s-a îndreptat pentru întotdeauna de prieteni și afecțiunile sale din copilărie, a învins un „*HOHENZOLERN*” ducând armatele Române la glorie, pentru a uni pe vecie sub sceptrul Său, toate provinciile Române.

„*Poporul Său*, spune M.S.Regele Carol II, *care se găsea mobilizat sub arme, îi era preocuparea fără răgaz, în cugetarea Sa zilnică*”

El mergea din Divizie în Divizie, din Regiment în Regiment, urmărea îndeaproape instrucția trupelor, avea întotdeauna un cuvânt de încurajare pentru viteji.

Nu mai aștepta rapoartele ierarhice, pentru propunerile de decorare. De îndată ce era la curent cu vreun fapt de arme, se și grăbea să prindă pe piept decorația, celui cui o merita.

Pretutindeni îmbărbăta, pretutindeni răsplătea.

Datorită acestor virtuți, armate Sa a cunoscut cele mai mari culmi „de slavă răsboinică” asigurându-i triumful unirei Tuturor Românilor.

*De aici, ura neînfrânată a inamicilor poporului nostru, împotriva „**PRIMULUI REGE AL TUTUROR ROMÂNILOR**”*

Se află înscrise însemnările Reginei Maria, această mărturisire: „Kaizerul, când era îmbătat de izbândă, strigase cu glas tare că Regele Ferdinand va fi ultimul Hohenzolern care va ședea pe tronul României!”

Încă pe front fiind, a rezolvat greaua „problemă agrară” primul pas pentru ridicarea puterii sătenilor noștri.

*Istoria neamului îl numește „**FĂURITORUL UNIREI ȘI ROMÂNIEI MARI**”*

„Cu cât va trece timpul cu atât faptele acestui Rege, vor străluci mai luminos, așa după cum strălucesc prin negura vremilor, faptele mărețe ale Marilor Noștri Voievozi”

Acest „Monument Viu” se va înălța la Cosmești, unde Gloriosul Rege a stat zile și nopți întregi, sub bombardamentul inamicului, expunându-și viața Sa, ca cel mai vrednic ostaș pentru a immortaliza în felul acesta locul atâtor frământări de moarte și de viață, care au dus la realizarea unității noastre Naționale.

2. Sectorul „Regina Maria”, Soția și Sfetnicul cel mai strălucit al Regelui Ferdinand. În anul 1914-1916 a stăpânit împrejurările, impunând intrarea noastră în război, alături de aliații noștri firești.

„A militat în această direcție cu toată acea perseverență, nemaiîntâlnită la vreo altă Regină a veacurilor” O spune aceasta General Berthelot; a ținut loc însemnat în țara aceasta.

În 1916-1918 „a ținut în decursul bătăliilor, mereu aprinsă candela Nădejדilor Sfinte ale neamului”

A fost ctitoarea răsboiului nostru.

„De o voință de fier, care nu știe ce-i șovăiala, a stat alături de Regele Ferdinand în clipele cele mai pline de îndoială, dovedind

intuiția, în a scruta necunoscutele situațiilor noi, elan și mare Credință în realizarea Idealului Național"

Subliniem acest adevăr:

„Când toți nu mai credeau în minunea victoriei, când denigratorii Idealului Victoriei începuse să-și arate colții, singură Regina Maria, în modesta locuință de la Iași, îmbărbăta pe cei sceptici, dădea curaj demnitarilor și influența pe luptătorii disperatei noastre cauze"

Figura Ei „a fost complimentul complet al personalității Marelui Rege"

„De numele Ei se leagă icoana Suferințelor și lucrărilor Naționale, pentru libertatea, pentru reîntregire, pentru propășire"

„A călăuzit visul și Nădejdea Poporului Român"

„Figura Ei, se integrează epocii Răsboiului"

A fost sufletul organizațiilor dinapoia frontului, pe toate terenurile și în toate direcțiunile.

În spitalele din dosul frontului „a fost cu adevărat Miraculoasă, în alinarea suferințelor"

A legat rănile, a șters lacrimile, a înșeninat sufletele.

Ea însăși scria: „Am văzut atâta suferință și atâția ochi răbdători, plini de durere. Toată lumea se bucura când mă vedea: doctori, surorile de caritate, răniți. Toți se simt mai puțin părăsiți, mai puțin în primejdie, mai puțin nenorociți când mă văd deodată printre ei"

Era prima mână care se pune pe fruntea „Răniților Săi"

Nu arare ori, a fost pe front, până la linia I-a, până la observator; numind-o ostașii „Doamna Victoriei Noastre"

De aici adevărul „că Regina Maria va fi socotită de Istorie, obiectivă, drept una din cele mai mari Suverane, ce le-a putut avea, spre norocul Ei vreo Țară"

Acest „Monument Viu" se va ridica pe partea Stângă a Trotușului, în dreptul Gărei Bâlca pe locul căruia i se zice și astăzi „Palatul Reginei"

Vom marca acest loc numai cu arbori, care vor aminti în veci de numele Reginei Maria, care a creat „Istoria” dar și cu flori și trandafiri în culoarea lor aprinsă, căci ca poetă a florilor i-au fost dragi, oriunde le-a întâlnit și au fost și tovarășe de suferință.

3. Sectorul A.S.R.Principele Moștenitor Carol

Capul mișcării „Cercetașilor” înainte de război, operă mare și nepieritoare, transformată astăzi în Straja Țării care în numele lozincei: „Muncă și Credință pentru Țară și Rege” are îndatorirea „de a consolida unificarea Națională” făcută de generația de acum 20 ani.

Faptele de curaj, bărbăție și vitejie din timpul războiului când nu i-a mai rămas colț nevăzut, neinspectat, ducându-se cu Regele Ferdinand până la rețelele de sârmă din linia I-a de foc îmbărbătând ostașii și găsind pentru fiecare ceva mai expresiv pentru ca să oprească cu piepturile lor, uraganul vrășmașilor, cum este cazul bătăliei de la „Hârja” din Județul Bacău, grație căruia., a asigurat triumful armatei Române.

„Alături de Regele Ferdinand a întovărășit pașii poporului spre culmile destinului său”

Refacerea armatei în partea a II-a a campaniei a fost încredințată A.S.Principelui Carol.

În campania din Ungaria, a comandat în persoană Regimentul Vânătorilor de Munte, ducându-l la glorie.

A trecut cu perseverare peste toate obstacolele, pentru a ajunge să vadă întruparea și mărirea țării.

4. Sectorul A.A.L.L. Regale Principesa Elisabeta și Maria

Care pe tot timpul războiului au fost nelipsite „la activitatea și munca desfășurată de regina Maria, vizitând pe soldați în spitale, legându-le rănile, ștergându-le lacrimile, înseninându-le, în felul acesta sufletele lor sângărânde.”

Se vede din succinta expunere, că Soarta Țării, destinele Neamului, mărirea și gloria Armatei, au fost strâns legate de destinele

Dinastiei, care a format un trup și un suflet cu Vitejii Neamului, care ne-au adus România Mare.

5. Sectorul Marilor Patrioți

Cronicari, istorici, bărbați de stat etc., care prin manifestațiunile lor au ținut mereu să vie flacăra gândului „Unirei” formând caractere și analizând toate energiile spre un singur țel: Realizarea Idelaului Național.

6. Sectorul Marilor Comandanți

Care cu sufletul lor și cu Sfânta Cruce în frunte au dus armata noastră la biruință și îmbărbătarea soldaților cu care împărtășeau toate greutățile și durerile războiului.

7. Sectorul Aliatilor

Drept pildă de recunoștință pentru jertfa ce au făcut, ajutându-ne la îndeplinirea visului nostru milenar, iar astăzi dorm în pământul Românesc alături de camarazii lor eroi Români.

Ca un simbol al recunoștinței, pentru acești frați, vom înverzi sectorul lor, cu pueți, ce vor răsări, din semințele, ce le vom procura, direct din scumpele lor Țări: Franța și Iugoslavia.

8. Sectorul Mutilaților de Război

Ca vie mărturie a sacrificiilor acestor „Martiri pe picioare de lemn” cu trupurile schilodite în cari trăiesc mari suflete. Ei sunt mucenicii datoriei, ca unii care și-a lăsat pe câmpul de onoare fie mâinile, fie picioarele, fie ochii, rămânându-le doar, inima să mai bată câțva.

Pe ei să-i stimăm și să-i sprijinim!

9. Sectorul Eroilor Aviatori

Piloții și observatorii cari înfruntau pe „Farmane” greoaie, urgia dușmanului, dând în văzduh lupte de la avion la avion, de la echipaj

la echipaj, de la om, prăbușindu-se pentru ca sufletele lor să se înalțe și mai sus în Ceruri, cu aureolă de Martiri.

10. Sectorul Eroilor Marinari, morți la datorie, pe „câmpia de apă” pentru Patrie, Tron și Neam, găsindu-și mormântul în fundul apei, acoperiți de valuri, doborând prin eroismul lor cununa superbă a vitejiei.

11. Sectorul Eroilor Silvici, ingineri, conductori, brigaderi și pădurari, pentru care nu putem aduce un mai frumos și nimerit prinos de recunoștință. Memoria sfântă a acestor slujitori ai pădurilor, va stărui în pilda luminoasă ca unii care au știut să se dăruiască morții într-un suprem sacrificiu, pentru gloria eternă a Neamului.

Și freamătul frunzelor arborilor, va reînvia amintirea atât de scumpă a acelora, care găseau în pădure cel mai frumos tovarăș.

12. Sectorul Eroilor Învățători, cari au dovedit că pe lângă rolul educativ și național, în timp de pace, știu, în timp de război, să se jertfească în numele aceluiasi ideal propăvăduit elevilor de la înălțimea catedrei.

Noi, nu putem a ne îndeplini o datorie mai sfântă față de acești eroi, decât ridicându-le „Monumentul viu” pe frontul unde și-a jertfit viața, pentru a aminti generațiilor de peste veacuri, eroismul lor neînduplecat cu care au luptat, pentru făurirea României Mari și puternice de astăzi.

13. Sectorul Eroilor Medici, pentru jertfă eroică a îngrijirii ostașilor răniți și bolnavi, căzând făcându-și datoria strâpunși de dușmanul nevăzut: Tifos exantematic, adus la noi, de trupele Ruse.

14. Sectorul Cercetașilor de Război, copii plini de încredere și avântul tineresc au fost la război la înălțimea morală a chemării lor. Au muncit la spitale, poștă, telegraf, mulți căzând pe câmpul de luptă,

fiind întrebuințați chiar pe linia I-a ca agenți de legătură.

Pe piepturile multora se obsearvă cocardele raționale, iar panglicile tricolore înfășurau pălăriile de cercetași sau șepcile de școlar.

Pe unele din aceste panglici sta scris: „Trăiască România Mare”

Din cei 200 cercetași mobilizați, cea mai mare parte și-au dăruit cu eroism viața lor fragedă pământului țării.

O parcelă din acest „Sector” o vom destina Cercetașei „Ecaterina Teodoroiu”, care la început, îngrijea de răniții din Spitalul Tg.Jiu, iar apoi, aproviziona pe trăgătorii noștri, cu cartușe, spre a rezista la podul de la Jiu, împiedicând intrarea inamicului în oraș.

Mai târziu, vedem pe această eroină gorjană, descendentă din pandurii lui Tudor, intrând în rândurile trăgătorilor noștri, căzând eroic după numeroase lupte, în tranșeele de pe dealul „Secului” în mijlocul plutonului ce comanda.

Pe terenul unde și-a dat „obștescul sfârșit” donat de inimosul Gicu Gorciu, se va ridica un colț de pădure, în amintirea Eroinei cercetașe.

15. Sectorul Surorilor de Caritate, cari în costum de infirmiere îngrijeau și vegheau ziua și noaptea, la capul celor greu bolnavi, alergau din cruce în cruce, prin cimitire, punând flori pe mormântul celor căzuți, ca eroi pe altarul Patriei.

16. Sectorul Voluntarilor de Răsboi, cari porniți din fundurile Siberiei și Asiei Rusești, au venit la noi dându-ne în momente de descurajare, acel sfânt prilej de „înălțare sufletească” din vara anului 1917 ne mai considerându-se ca făcând parte din armata cu care plecase ci ca ostași „ai Idealului Românesc”

17. Sectorul I.O.V., a căror răni, lacrimă și dureri, nu se pot vindeca. Orfani, au rămas pentru totdeauna lipsiți de dragostea

părintească și de Sfatul acestora. Brazda strămoșească și căsuța mică curată și cu pridvor pe care s-au purtat soții, părinții și bunicii, nu vor mai vedea niciodată „dragostea” celor dispăruți.

18. Sectorul Eroului Necunoscut, de oameni, ci numai de Dumnezeu, „*acel copil al mamelor țării noastre*” el însuși un simbol al sufletului și spiritului de jertfă al Neamului, își va avea monumentul său, spre a-și dormi somnul de veci pe frontul unde a căzut și în mijlocul florilor de câmp.

În acest Sector vom înscris, pe teren, cu arbori, inscripția: „Pe aici nu se trece” iar alături două date tot din arbori 1916-1918 spre a fi citite din generație în generație.

O parcelă din acest sector o vom planta cu „Mesteacăn” simbolizând eroismul Regimentului 32 Mircea, care în Cămăși Albe, au dus lupte contra dușmanului, pentru ca vitejia acestor ostași să fie purtată dealungul veacurilor.

În această Pădure a „Vitejiei Neamului” se vor aduna mamele, văduvele și orfanii, și printre coronamentele dese ale arborilor, își vor înălța sufletele la cei pe care i-au iubit.

Tot aici D-nii Învățători și profesori, vor găsi mijlocul cel mai bun, de a face elogiul martirilor, prin arătarea șiragului mărețelor lor fapte și de a sădi în sufletele tineretului spiritul de sacrificiu și abnegație a ostașilor noștri, care au ctitorit mărețul edificiu de astăzi, care va străluci de-a lungul veacurilor.

Prin crearea acestui coridor verde, vom slăvi memoria, acelor care sacrificându-se, ne-au asigurat stăpânirea terenului, din belșug stropit cu sângele lor, materializând prin arbori, „gândirea și Jertfa Eroilor”

Tot prin aceste „monumente vii” vom lega faptele istorice ale eroilor, cu natura.

Această pădure, formată din 18 „Monumente vii” în suprafață de peste 140.000 ha., va spune urmașilor:

a) Povestea zilelor îngrozitoare ale carnagiului din 1916-1918,

când 800.000 martiri au pus pecetea sângelui lor la temelia, în veci nemuritoare a Neamului Românesc.

*b) **Va vorbi de înmormântarea**, pentru totdeauna a veacurilor de suferințe, batjocură și schingiuire a fraților din provinciile desrobite.*

c) Tot în această pădure prin „Ciripitul păsărilor, parfumul florilor de câmp, adierea vânturilor” cu șoaptele nepătrunse, foșnetul frunzelor, va preamări faptele eroice ale celor ce ne-au dat România Mare.

NATURA TERENURILOR CUPRINSE ÎN „PĂDUREA VITEJII NEAMULUI”

Cele 140.000 ha, care vor forma „Pădurea Vitejii Neamului” cuprinde:

*a) **Prundișuri de râuri, râpi, terenuri degradate** etc., care se vor împăduri conform legii ameliorării terenurilor degradate.*

*b) **Terenuri arabile**, unde se găsesc, tranșee, guri de lup etc., ele vor fi marcate prin arbori roditori ca: nuci, meri, peri, cireși, ce se vor pune în mod gratuit la dispoziția proprietarilor ei fiind produși în pepinierele comunale, școlare, jandarmerești etc.*

*c) **Pădurile „degradate și mutilate”** cum așa sugestiv le numește distinsul inginer Cezar Cristea, se vor reface, iar acolo unde au fost defrișate se vor crea din nou.*

În această categorie, se cuprind pădurile devenite celebre ca: Răzoarele, Prisaca, Strâjeasca, Doaga, Verdea, Hârja etc. din sectorul superbelor victorii ale Mărăștilor, Mărășeștiului, Tg.Ocna, Oituzului.

d) Dealungul frontului întâlnim și păduri bine îngrijite și bine conservate în special în județul Bacău, căzând mai toate în zona de apărare națională.

Înverzirea în întregime a frontului Jertfei va face din râpile, terenurile degradate, albia râurilor, locuri de recreație, odihnă și admirație a călătorului cum și de educație patriotică a generațiilor viitoare.

ÎNFĂPTUIRI

Până în prezent s-au pus bazele următoarelor sectoare:

a) Sectorul „Eroilor Învățători” a cărui inaugurare, a avut loc în ziua de 29 mai a.c.(1939 – n.n.)

b) Sectorul „Ferdinand I” creindu-se în Comuna Cosmești pe locul unde Regele a stat 8 zile sub bombardament, un parc frumos a cărui inaugurare se va face toamna aceasta (1939 - n.n.) când parcul va fi complet terminat.

c) Sectorul „Eroilor Silvici” în comuna Furceni unde s-au plantat 10 ha, teren cu stejar și frasin din proprietatea Statului.

d) Sectorul „Eroilor Marinei” înființat la Tighina, plantându-se până în prezent 10 ha, teren degradat de către unitățile: Baza Navală și Apărarea Fixă.

Pe acest front al Jertfei unde a curs din belșug sânge din trupurile celor ce ne-au iubit, se vede astăzi, după 20 ani de la război, râpi, torenți, terenuri netrebnice, care știrbesc din frumusețea și bogăția țării.

Demnitatea poporului nostru, ne impune să nu mai lăsăm să mai dăinuiască o asemenea crudă și amară ofensă, adusă „memoriei” celor căzuți și locurile sfinte, prin moartea lor nobilă.

Înverzirea acestui front, se poate face cu munca tineretului școlar, care încadrat în disciplina străjeriei și alături de tinerii premilitari și cu sprijinul autorităților locale, administrative și filialele Societății „Cultul Eroilor” se va putea înfăptui într-un scurt timp, această uriașă operă, de recunoștință națională.

Acest tineret pe care îl va însufleți inițiativa d-lor Comandanți, în înfăptuirea acestei opere își va închina gândul curat, munca și energia tinereții lui, unui singur țel: „Patria Recunoscătoare”

Cu îndeplinirea acestei datorii și obligațiunii de recunoștință națională, grație cărei se va pune în același timp în valoare râpile și toate terenurile netrebnice răspundem cu „toții până la unul” înaltului gând regal care spune:

„UNIFICAREA NAȚIONALĂ” a făcut-o generația dinaintea

Voastră.

CONSOLIDAREA ACESTEI UNIFICĂRI Voi generațiile care se ridică, aveți datoria de a o îndeplini.

Iată bucuria mea, văzând felul cum tineretul Meu, a răspuns la chemarea ce i-am făcut și sub mândrele falduri ale drapelului Străjeriei, s-a înhamat la munca cea mare a României de mâine.

Acest viitor pe care voi, cei tineri îl veți făuri, este plin de jertfe; în tot cazul cere o muncă încordată și o credință fără margini.

Dar dacă ea este adesea grea, ea trebuie făurită cu voe bună și bucurie.

La noi nu există sentimente că te-ai jertfit pentru cauza ta, pentru neamul tău, ci numai bucuria nesfârșită că ai făcut un pas înainte și ai înfăptuit ceva, în folosul obștei Românești."

Această comunitate este una singură:

ROMÂNIA ȘI NEAMUL ROMÂNESC

Înaltul îndemn Regal, de a servi interesul obștesc, prin munca zilnică, cinstită și stăruitoare, trebuie să-l înscriem cu toții împreună și fiecare în parte, în inimile noastre și să ne considerăm imediat mobilizați în slujba intereselor țarei, convinși fiind ca prin munca fiecăruia dintre noi și prin disciplina morală și sufletească, vom creea viitoarelor generațiuni, un viitor de bogăție nesfârșită și în același timp vom purta neștearsă, peste veacuri, amintirile celor ce cu sângele lor Sfânt, au statornicit pentru vecie Hotarele firești ale scumpei noastre „Românii”

ȘEFUL INSPECTORATULUI SILVIC FOCȘANI

INGINER INSPECTOR GENERAL SILVIC M.G.Georgescu

Șeful Secției Operații din Marele Stat Major, colonelul Al.Ioanițiu repartizează, la 15 octombrie 1938, corespondența Inspectoratului Silvic Focșani către Serviciul Istoric al MStM⁴ cu rugămintea de a face propunerile de rigoare pe care să le comunice direct Inspectoratului Silvic Focșani.

⁴ Ibidem, f.56

Cu Adresa nr.1549 din 08.12.1938⁵, lt.col.C.Drăgănescu, șeful Serviciului Istoric, trimite Inspectoratului Silvic Focșani propunerile proprii referitoare la denumirile și amplasarea sectoarelor Pădurii „Vitejii Neamului” În document de specifica: *„Denumirile propuse de dumneavoastră credem că în parte nu ar corespunde scopului frumos urmărit, deoarece nu înglobează pe toți luptătorii care au sângerat pe acel front, ci cuprinde mai mult unele categorii profesionale de luptători. Unitățile armatei au fost constituite din toate straturile societății și deci adoptând numai numirile propuse în tabelul alăturat Pădurea „Vitejii Neamului” ar îngloba pe toți luptătorii. De asemenea, numai adoptându-se numirile propuse de noi se va putea stabili pe teren zona sectoarelor respective în raport cu faptele istorice după cum ați solicitat dumneavoastră”* Se alătură tabelul cu propunerile serviciului istoric.

TABEL

Cu propunerea Serviciului Istoric MStM pentru denumirea ce ar urma să se dea sectoarelor Pădurii „Vitejii Neamului”

Sectorul	Denumirea	Observațiuni
1.	Regele Ferdinand	
2.	Regina Maria	
3.	Principele Carol	
4.	Principele Elisabeta și Maria	
5.	Marilor Comandanți ai oștirea 1917	
6.	Aliaților	
7.	Mareșalul Averescu Alexandru	
8.	Eroilor Infanteriei	
9.	Eroilor Vânători de Munte	
10.	Eroilor Grăniceri	
11.	Eroilor Cavaleriei	

⁵ Ibidem, f.57

Sectorul	Denumirea	Observațiuni
12.	Eroilor Artileriei	
13.	Eroilor Aviatori	
14.	Eroilor Marinari	
15.	Eroilor Sanitari	
16.	Eroilor Cavaleri ai Ordinului „Mihai Viteazul”	
17.	Eroului Căpitan Ignat	
18.	Eroinei Ecaterina Teodorescu	

p. ȘEFUL SERVICIULUI ISTORIC

lt.col.(ss)Georgescu

p.Conformitate

căpitan Tr.Lărgescu

Însușindu-și propunerile Serviciului istoric, Inspectoratul Silvic Focșani se adresează din nou Marelui Stat Major pentru a cere sprijinul în vederea trecerii la îndeplinirea proiectului „*pentru ca această măreață lucrare să servească tinerelor generațiuni, cea mai înaltă școală de educațiune pentru îndeplinirea datoriei și iubirii pentru Patrie, pentru Neam și pentru Țară – se spune în document – ne permitem a vă ruga să se dea ordin tuturor unităților din județele cuprinse în frontul Jertfei să colaboreze, atât la pregătirea materialului (pepiniere pentru producerea puieților), cât și la punerea în fapt a acestei opere, prin plantațiuni, fiecare specialitate în sectorul său, contribuind cu brațele și sufletul pus de înaintașii lor pentru păstrarea acestui sector. Îndrumarea, din punct de vedere tehnic se va da de către ocoalele noastre silvice, cele mai apropiate de sectorul respectiv*”⁶.

Dialogul între cele două instituții a continuat și în prima parte a anului 1939, Inspectoratul Silvic Focșani ținând la curent Marele Stat Major cu stadiul lucrărilor, la rândul să Serviciul Istoric efectuând numeroase studii în arhive pentru a realiza o cât mai complexă

⁶ Ibidem, f.67

documentare privind faptele de arme ale unor eroi sau unități (specialități) propuse a da denumirile sectoarelor Pădurii „Vitejii Neamului”, precum și întocmirea hărții cu repartizarea sectoarelor, după concepția Marelui Stat Major.

Astfel de exemplu, la 6 februarie 1939, inginerul M.G.Georgescu aducea la cunoștință că *„în sectorul „Regele Ferdinand” s-a semănat în toamna anului 1938, cu ghindă o suprafață de 20 hectare, iar în sectorul „Eroilor Marinari” s-a plantat, cu diverse specii forestiere o suprafață de 10 hectare./.../ De asemenea, tot în toamna anului 1938 s-a plantat în comuna Urechești, jud.Putna, o suprafață de 42 hectare cu concursul străjerilor și premilitarilor”*.⁷

În încheierea documentului, specificându-se că *„împădurirea frontului Jertfei, conform indicațiilor dumneavoastră, vom căuta să o executăm în concursul străjerilor și preliminarilor spre a le servi, la cea mai înaltă școală a „Cultului Eroilor” și în același timp să le fie și un puternic îndemn, pentru îndeplinirea datoriei și iubirii pentru Patrie, Neam și Rege.”*

Dintre documentele întocmite de Serviciul Istoric și puse la dispoziția Inspectoratului Silvic Focșani, amintim aici doar pe cele referitoare la prezența nemijlocită, în perioada 1916-1919, pe front, în mijlocul ostașilor, uneori până în linia a I-a a Regelui Ferdinand, Reginei Maria, Prințului Carol, Prințul Nicolae și a prințeselor Elisabeta și Maria, precum și cel referitor la faptele de arme, cu totul excepționale ale eroinei sublocotenent Ecaterina Teodoroiu, pe care le anexăm și noi prezentului studiu.

Din păcate, primăvara anului 1939 aducea pentru poporul român pericolele grave ale unei conflagrații. Împărțirea de către Germania hitleristă și Ungaria hortystă a Cehoslovaciei și apoi Ucrainei subcarpatice aducea războiul la granițele României. În aceste condiții, atenția factorilor politici și militari se îndreaptă către măsurile și acțiunile majore ale întăririi armatei și a țării pentru a salvagarda ceea ce eroii de la 1916-1918 înfăptuiseră ROMÂNIA MARE ȘI ETERNĂ.

⁷ Ibidem, f.63

Ca atare, proiectul atât de generos al înfăptuirii Pădurii „*Vitejii Neamului*” a rămas cu ceea ce se înfăptuise până atunci. Nu ne rămâne decât să sperăm că în peregrinările tale, cititorule, pe meleagurile vrâncene ale Frontului Întregirii Neamului, te vei opri o clipă, păstrând un moment de reculegere și aducând prinos de recunoștință în memoria acelor 800.000 de mucenici – cum scria inginerul M.G.Georgescu care prin jertfa lor supremă au înfăptuit ROMÂNIA ÎNTREGITĂ.

MEMBRII FAMILIEI REGALE ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI DIN 1916 -1918

Din lucrarea: Mareșal Averescu Alexandru – **Notițe zilnice din război (1916-1918)**

Anul 1916

1. Vizita Prințului Carol la 30 oct. La Div.21 Sinaia – p.85
2. Prințul Carol vizitează trupele din Valea Prahovei în ziua de 4 noiembrie – p.2
3. Vizita regelui la Ploiești în ziua de 19 noiembrie , fiind în drum spre Buzău – p.108
4. Venirea Prințului Carol în ziua de 21 noiembrie în Valea Prahovei pentru a aduce ordinul de retragere – p.110

Anul 1917

5. a) Vizita Regelui la Bacău în ziua de 15 ianuarie, apoi la Cașin unde trece în revistă trupele, mergând și pe tranșeele liniei a II-a.

În seara aceleiași zile sosește Regina Maria la Bacău. Vizita are scopul de a strânge contactul trupelor cu membrii familiei regale.

La 16 Ianuarie dimineata, Regele decorează drapele, ofițeri și grade inferioare din Div.15 – p.121.

6. Vizita Regelui la Bacău în ziua de 22 Martie, vizitând Div.8-a în refacere, ce se află la Răcăciuni, precum și Div.1 la Negri (Roman) – p.146

7. În ziua de 23 Martie, regele ia masa la Bacău – p.148

8. Regina Maria vizitează spitalele din Roman, în ziua de 11

aprilie – p.149

9. La 12 aprilie, regina vizitează Mănăstirea Cașin, iar seara ia masa la Bacău – p.150

10. Regele și Prințul Nicolae fac vizita la Bacău în ziua de 22 aprilie – p.151

11. La 23 aprilie dimineata, regele pleacă din Bacău spre front, oprindu-se cu trenul la Pufești. De aici, pleacă cu mașina până la Moșinoarele unde găsește rezerva Diviziei a III-a Argeș. Distribuie decorații. De asemenea, vizitează și Reg.2 Vânători distribuind decorații – p.152

12. Regele vizitează spitalul din Coțofenești în ziua de 24 Aprilie. Călătorește apoi cu trenul pe valea Bâlca și pe șoselele Coțofenești-Moșinoarele – p.152.

13. În aceeași zi vizitează Div.7-a cantonată la Valea Seacă. Regele decorează pe Generalul Rujinski cu Ordinul „*Mihai Viteazul*” După amiază asistă la parada Div.12 de sub comanda Generalului Moșoni. Seara ia masa comună cu ofițerii și trupa diviziei – p.154.

14. La 25 Aprilie, dimineata, Regele se reîntoarce la Bacău. Pleacă cu automobilul la Piatra. Vizitează la Mănăstirea Bistrița monumentul lui Alexandru cel Bun și biserica. Ia dejunul pe câmp. În oraș vizitează Crucea Roșie unde decorează ofițeri și trupă răniți – p.155.

15. La 26 Aprilie, după amiază, Regele face o excursie în automobil până la Moinești. La ora 11 noaptea pleacă spre Iași.

16. La 30 Mai se ține la Iași un mare Consiliu în vederea unei ofensive. Iau parte: Regele, Prințul Carol, Gl.Șcerbacov și Golovin, Prezan, Cristescu și Averescu – p.162.

17. Regele se află pe front în mijlocul Armatei I-a (Străoani-Panciu) în ziua de 4 August – p.200.

18. Regina face vizita la Bacău și Piatra Neamț, la 12 august. Vizitează spitalul Crucea Roșie și Casa franceză din Piatra Neamț. După amiază vizitează spitalul rus din Piatra Neamț și Centrul de tiraj din Gârleni – p.202-203.

19. La 14 august Regina sosește la Rădvana, merge călare până

la P.C.Straja unde a văzut frontul. Vizitează apoi Bat.I Vânători de Munte, decorând soldați. La ora 19 pleacă la Bucium, unde ia masa cu ofițerii – p.204-205.

20. La 25 August Regina împreună cu Prințul Nicolae vizitează spitalul din Coțofenești decorând soldații și ofițerii răniți – p.210.

21. La 26 August vine Regele la Coțofenești – p.211.

22. La 27 August Regele pleacă spre Corpul IV care atacă (Cota 429 Est-Gioseni) – p.211.

La masă, la dejun, la postul de comandă – p.211-212.

23. La 28 August Regele se află la Corpul IV care atacă – p.212.

24. La 30 August Regele și Regina sunt la postul de observație de pe Dealul Măgura. După amiază Regele vizitează Div.8-a ce se află pe dealul Cârpeniș, vechiul front nemțesc și merge până la poiana Seciul – p.213-214.

25. La 31 august Regele se află la Corp.IV unde decorează ofițerii din Div.7-a care au luat parte la lupta dela Cireșoia. Ia dejunul la pavilionul Reginei la Coțofenești. După amiază merge la Moșinoarele unde decorează trupele și drapelele Div.3-a – p.215.

26. La 1 Septembrie regele vizitează sanatoriul Carpați din Piatra Neamț – p.215.

27. La 2 septembrie Regele vizitează toate spitalele din Bacău – p.216.

28. La 3 octombrie Prințul Carol împlinește 24 ani. Este decorat cu „*Mihai Viteazul*” la Coțofenești – p.218.

29. La 18 Noiembrie, la Iași este consfătuire între Rege, Brătianu, Berthelot, Preczan, Iancovescu și Averescu – p.216.

30. La 3 Decembrie Prințul Carol pleacă la Bacău pentru a da lui Averescu din partea Regelui și Reginei Ordinul „*Regina Maria*” – p.259.

Anul 1918

31. La 20 Ianuarie este Conferință la Iași sub președinția regelui – p.283.

32. La 14 februarie, Regele merge la Bacău pentru a întâmpina

pe contele Czernin. De aici pleacă spre sud, întâlnirea având loc la Răcciuni – p.294.

33. La 18 februarie este Consiliu de Coroană la care iau parte: Regele, prințul Carol și alții.

2. NOTE ISTORICE PRIVITOARE LA SLT. ECATERINA TEODOROIU

I.Eroina Slt. Ecaterina Teodoroiu

S-a născut pe plaiurile Jiului, în comuna Vădeni (județul Gorj), la 16 Ianuarie 1894. La decretarea mobilizării – August 1916 – avea vârsta de 22 ½ ani. Părinții ei, Elena și Vasile Teodoroiu, erau de meserie plugari – agricultori mai cu dare de mână.

A avut 4 frați: Nicolae – care a murit în război sergent instructor în Reg.18 Gorj, Eftimie, Andrei și Vasile – și două surori: Sabrina și Elisabeta.

Tatăl ei a făcut serviciul militar în Reg.2 Linie cu gradul de soldat.

Ecaterina Teodoroiu a urmat clasele primare în comuna sa natală, iar patru clase de liceu le-a făcut la București, unde prin examen obține o bursă.

*

În ziua de 14 Octombrie 1916, în timpul primei bătălii de la Jiu (prima parte a campaniei) ia parte din propriul ei imbold la lupta de la podul Tg.Jiului, în mijlocul populației civile, a cercetașilor și a unei companii de milițieni, unde o companie inamică (bavareză) înainta pentru a pune stăpânire pe pod, cu intențiunea de-a ocupa orașul.

Mai târziu, în primele zile ale lunii Noiembrie 1916, când începe a doua ofensivă la Jiu, Ecaterina Teodoroiu, îndemnată de dragaostea de țară, de care era însuflețită, se prezintă de bună voie și cere la cartierul Brigăzii – Colonel Obogeanu (comuna Dăneasă) să fie primită ca voluntară într-unul din regimentele de infanterie din brigada sa.

A fost primită în Reg.18 Infanterie, compania 8-a, de sub comanda Lt.Gheorghitoiu care a repartizat-o la grupa a II-a din plutonul I-ii. Își începe activitatea războinică din chiar prima zi, a prezenței

sale, stând o noapte întreagă cu unitățile din avanposturi din care singură a cerut să facă parte.

În ziua de 4 Noiembrie 1916 se găsește cu compania a 8-a a Lt.Gheorghitoiu în marș spre comuna Rășina, compania fiind trimisă să baricadeze un drum ce venea din dealul de la Tg.Jiu – Brătuia – Rășina – Peșteana. Înainte de a ajunge la acest drum, unități inamice care veneau de pe drumul Rășina – Peșteana le-a ieșit înaintea înconjurând compania.

Doi ofițeri germani s-au prezentat companiei, cerând să se predea. Ecaterina Teodoroiu le răspunde pe nemțește că se predă, dar în același timp a pus arma la ochi și trăgând cu o îndemănare fără seamăn, ucide câțiva inși. Grație focului ce a... pe neașteptate, scapă de a fi luați prizonieri din unitate: Ecaterina Teodoriu, comandantul companiei, Lt.Gheorghitoiu și 15 soldați.

Altă dat până n-a mai scăpat, ci în urma unei expediții scurte ea a fost luată prizonieră și încolonată într-un mic convoi împreună cu încă alți soldați, a fost pornită spre București sub paza unei santinele germane. Făcându-se noapte și profitând de neobservarea santinelei, ea a scos un revolver, pe care-l avea în sân și fără a avea un singur moment de ezitare a împușcat santinela.

După aceasta a fugit imediat împreună cu câțiva prizonieri. Alt soldat german însă, auzind foc de armă a tras foc în direcția aceea și unul dintre gloanțe a lovit-o în piciorul drept, rănind-o. Totuși, fiindcă nu dezarma niciodată ușor a ajuns la regiment chiar în noaptea aceea cu toată rana pe care o avea.

Ia parte apoi, la toate operațiunile și luptele din Oltenia, dând tot timpul probe de vădită viteză și devotament, dar mai ales în luptele ce s-au dat la 6 Noiembrie 1916 (în apropiere de Filiași), când a fost și ea rănită de un obuz la ambele picioare. A fost evacuată la București, iar mai târziu la Iași, în spitalul „*Regele Ferdinand*”

La 23 ianuarie 1917 (a doua parte a campaniei), la ieșirea din spital, avântul ei tineresc cere să pornească din nou la luptă. Este primită în Reg.43/59 Infanterie și repartizată la un pluton din compania a 7-a

comandată de Slt. Mănoiu.

De astă dată avea gradul de sublocotenent onorific care i se acordase în timp ce se găsea în spitalul de la Iași. Aici, până la plecarea corpului din nou pe front, s-a ocupat între altele foarte mult de sănătatea oamenilor din subîmpărțirea sa, pentru combaterea tifosului exantematic.

A făcut aceleași școli ca și ofițerii, luând parte la toate conferințele și aplicațiunile noilor metode de luptă.

În ziua de 4 August 1917 Reg.43/59 Infanterie, plecând pe front, Ecaterina Teodoroiu a dat soldaților pildă de rezistență, executând toate marșurile pe jos, cu tot drumul accidentat și anevoios, adesea până la genunchi. Avea asupra sa: arma, ranița, cartușiera cu 160 cartușe, 4 grenade și mai purta și un sac cu pesmeți în care avea tot cartușe „hrana pentru nemți” cum le zicea ea.

În ziua de 20 August 1917, Regimentul a intrat pe zi pe dealul Secului.

În ziua de 22 August 1917, la orele 21,15, în urma unui atac inamic pronunțat asupra frontului ocupat de regiment, Compania a 5-a și un pluton din Compania a 7-a (din care făcea parte Ecaterina Teodoroiu) a înaintat imediat pe muchea dealului Secului – Muscel (de pe frontul Mărășești).

În timpul ciocnirii cu inamicul, voluntara Ecaterina Teodoroiu, asimilată gradului de sublocotenent, moare în fruntea plutonului său izbită în cap de două gloanțe de mitralieră venite de la Reg.40 rezervă german, pe când se găsea înaintea plutonului ce comanda, îmbărbătându-și soldații.

A doua zi, 24 August 1917, pentru purtarea sa vitejească a fost citată prin Ordin de Zi pe regiment.

*

Pentru faptele de arme săvârșite:

1. I s-a conferit din I.D.Nr.191/10.III.1917 publicat în Nr.292 din 16.III.1919: Medalia „Virtutea Militară” de război (Brevet Nr.915 din 10.III.1917).

2. În primăvara anului 1917, i s-a mai dat de către Comandamentul marei legiuni a cercetașilor: „*Medalia cercetășească*” de aur. (Ecaterina Teodoroiu făcea parte din legiunea de cercetare „*Domnul Tudor*”).

3. I s-a conferi gradul de: sublocotenent onorific, acordându-i-se totodată și o soldă lunară de 400 lei.

*

A fost înmormântată în valca Zăbrăuciorului în ziua de 23 August 1917.

Pe mormânt i s-a ridicat o mare cruce de stejar de către Comandamentul Diviziei XI.

*

În ziua de 4 iunie 1921, osemintele eroinei au fost deshumate și adus cu mare pompă la Tg.Jiu, unde au fost puse în ziua de 9 iunie 1921 în cavoul din fața Primăriei.

În anul 1925, i s-a ridicat de către orașul Slatina un monument a cărei dezvelire s-a făcut cu mare solemnitate, în prezența M.S.Reginei Maria, a domnului Ministru de Război, a unei delegații dc la Gorj și a unui numeros public.

Regimentul în care a luptat (fost 43/59 Infanterie) poartă astăzi numele ei.

MODERNIZAREA FOCȘANILOR ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Gabriela Obodariu

În perioada interbelică orașul Focșani a cunoscut un accelerat proces de modernizare. Astfel, locuința urbană va beneficia de facilitățile lumii moderne: iluminatul electric, canalizarea, apa curentă, radioul și telefonul.

Alimentarea cu apă s-a introdus în Focșani în 1889, fiind captate izvoarele din regiunea Babele-Cucueți. În 1908-1910 și 1928-1930 se vor capta noi izvoare și se vor instala noi conducte de fontă pentru aducerea apei de la rezervor până în oraș.¹

În 1937, lungimea conductelor de distribuție a apelor în oraș era de 43 607 ml având 2831 abonați, iar lungimea străzilor fără conducte era de 28 227 ml.²

Alimentarea orașului cu apă era îngreunată de folosirea apei în întreprinderi și de udatul grădinilor de zarzavat, dar și de vegetația ce se dezvoltă în conducta colectoare. De aceea, mai ales vara, presiunea apei era foarte scăzută. Administrația orașului cheltuia sume mari pentru reparațiile necesare și întreținerea conductelor, dar și pentru extinderea rețelei de apă. În 1925, suma cheltuită era de 461 942 lei și 55 bani.³

¹ **Dare de seamă despre administrația Comunei Focșani pe anul 1921-1922**, Focșani, 1922, p.18

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Prefectura județului Putna, *Memoriu asupra problemei energiei electrice*, 1937, f.8

³ **Dare de seamă despre administrația Comunei Focșani pe anul 1925**, Focșani, 1925, p.30

În 1940, în Cartierul Tăbăcari fiecare casă avea robinetul său. Apa era potabilă, dar nu suficient filtrată. Când erau ploii multe apa curgea tulbure la ciușmea, ceea ce uneori ducea la epidemii de febră tifoidă.⁴

În 1936, locuințele particulare plăteau 6 lei m³ de apă (pentru cei ce aveau instalate apometre). Ceilalți plăteau în funcție de numărul deschiderilor și de diametrul robinetului. Cei ce nu aveau instalația în curte, dar aveau conducta publică pe stradă, plăteau între 40 și 300 lei, în funcție de valoarea locativă (40 lei cei cu valoarea locativă până la 2000 lei anual și 300 lei cei cu valoarea locativă până la 20000 lei anual). Casele ce nu erau situate pe străzile cu conducta publică, dar foloseau apa de la aceste conducte, plăteau jumătate din taxă.⁵ Pentru a avea o mai bună evaluare a taxelor ce trebuiau încasate, Primăria dorea să extindă apometrele.

Canalizarea era un alt avantaj al vieții urbane. În Focșani, în 1937, se realizaseră 530 ha de canalizare, din cele 730 ha prevăzute în proiectul inginerului Goleanu. Erau canalizate 12 948 ml de străzi. și aici erau însă multe neajunsuri: apa de scurgere avea o viteză foarte mică, ceea ce ducea la fermentarea rapidă a reziduurilor și la vicierea atmosferei în tot orașul. Canalele de scurgere și cele colectoare erau frecvent înfundate.⁶ Canalele se vărsau direct în Milcov, fără a trece prin bazinul de decantare. Din cauza lipsei unui debit suficient de apă, pe Milcov se formau deșeuri în putrefacție ce infestau apa și aceasta afecta și satele riverane.

Electricitatea era și ea o facilitate modernă prezentă în oraș. **Iluminatul public** data în Focșanii-Moldovei și Focșanii-Munteni încă din sec XIX. E vorba de iluminatul sub forma unor fanare cu lumânări, apoi cu lămpi alimentate cu petrol. În 1898 apar lămpi prevăzute cu reflectoare și alimentate cu ulei mineral dens. Tot acum începe și funcționarea a 12 lămpi electrice.

⁴ ANVn, fond personal „Petre A. Iosif”, Memoriu.... f.14

⁵ **Regulament pentru înființarea impozitelor și taxelor comunale**, Focșani, 1936, p.53,55,59,60

⁶ ANVn, Memoriu...,f.10

În 1912 începe să funcționeze uzina electrică și, pe lângă folosirea electricității în iluminatul public, va apărea și iluminatul electric al locuințelor private.

După Primul Război Mondial administrația orașului Focșani face cheltuieli mari cu funcționarea uzinei electrice. Pentru a le acoperi va spori prețul kilowatului la abonați. În 1921 erau 1176 abonați din care 313 fără contoar și 863 cu contoar. Pe străzi erau 76 lămpi mari de 1000 lumini și 600 lumini și 310 becuri de 50 și 32 de lumini.⁷

În 1922 sunt 1274 abonați pentru iluminat și industrie, iar iluminatul public se făcea cu 450 lămpi (50 și 32 lumini) și 95 lămpi de 600 lumini și 300 wolti.⁸ Între 1922-1925 rețeaua electrică se extinde, atât pentru iluminatul public, cât și pentru cel particular. Puterea centralei electrice sporește și ea de la 600 cp la 1355 cp. Numărul abonaților ajunsese la 1615.⁹

Uzina electrică nu putea acoperi toate solicitările de curent electric. Primăria era silită să refuze numeroase cereri de abonamente și să lase în intineric sau să lumineze slab unele străzi periferice ale orașului.

Locuințele particulare plăteau pentru curentul primit 12 lei pentru un kilowat în 1936. Pensionarii publici, funcționarii, invalizii, văduvele de război necăsătorite și purtătorii „*Virtuții militare de război*” plăteau doar 9 lei kilowatul dacă locuiau singuri și aveau contoar separat.¹⁰

După război se extinde și rețeaua telefonică, ce era administrată de PTT. Nu toate locuințele beneficiau însă de telefon.¹¹

În celelalte orașe ale județului Putna nu existau tot atâtea facilități ca în Focșani. Era uzină electrică, dar nu și canalizare, iar străzile erau pavate cu piatră de râu.¹²

⁷ Darea de seamă... 1921-1922, p.21

⁸ Darea de seamă...1922, 1923, p.25

⁹ Darea de seamă...1925, p.17-20

¹⁰ Regulament..., p. 61-62

¹¹ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.46/1925, f.12

¹² Ibidem, dosar nr.120/1936, f.150

Cel ce locuia în oraș mai avea și diverse mijloace de deplasare: birja, autobuzul, auto-taxiul, automobilul personal sau... bicicleta.

Cel mai vechi dintre aceste mijloace de transport era **birja**. În 1931 aceasta încă se mai folosea. Birjarul putea fi chemat la domiciliul clientului, iar drumul din oraș și până acolo nu se socotea cursă și nu se plătea. Sub nici un motiv un birjar nu putea refuza un client dacă trăsura era goală, riscând să fie amendat dacă o făcea. Apoi prețul curselor trebuia afișat la vedere pe o tablă ce se așeza în interiorul trăsorii, în dosul caprei. Ofițerii Poliției administrative erau cei ce supravegheau aplicarea acestor reguli.¹³

Birjele aveau tarife stabilite de primarie. În 1931 erau:

una cursă în oraș, de la orice punct al orașului	lei 10
una cursă la gară în timpul trenurilor, ziua sau noaptea	lei 20
pentru o oră în oraș, în afară de timpul trenurilor	lei 50
pentru o vizită cu medic, zi și noapte	lei 30
cursă în afară de oraș	după invoială ¹⁴

Birjele erau un mijloc de transport destul de comod. Uneori însă creau neajunsuri. Astfel, în 1931, comercianții și meseriașii de pe Strada Mare se plângeau Primăriei că trásurile de stradă le barează magazinele, iar animalele folosite la tracțiunea acestora fac mizerie. Prin urmare, ei cereau mutarea stației de birjă. În Focșani erau în acel an 65 de trásuri ce plăteau către Comună cote de 120 lei lunar.¹⁵

Din același an, 1931, birjarii vor avea însă un concurent: **autobuzul**. Ei se plângeau Primăriei că dacă va aproba introducerea autobuzelor, vor rămâne muritori de foame.¹⁶ În ciuda protestelor birjarilor, Primăria concesionează transportul cu autobuze unei firme

¹³ ANVn, fond Primăria orașului Focșani, dosar nr..97/1931,f.66

¹⁴ Ibidem, f.62

¹⁵ Ibidem, f.26

¹⁶ Ibidem, f.16

de transport din Braşov. Se spera ca astfel, existând concurenţă, preţurile transportului cu birja vor scădea. De asemenea, o altă motivaţie era că se mai reducea aglomeraţia de trăsură din oraş, precum şi din mizeria făcută de animalele de tracţiune. Preţul transportului cu autobuzul era în oraş de 8 lei, iar până la Crângul Petreşti de 15 lei dus-întors.¹⁷ Autobuzele erau marca Chevrolet, cu 10 CP şi marca Ford cu 22 CP, cu caroserii moderne, canapele cu arcuri, îmbrăcate în piele şi „luminare cu electrică”.¹⁸

Un alt mijloc de transport era **auto-taxiul**. Proprietarii auto-taxiurilor din Focşani se plâneau autorităţilor locale că taxele pe care le plătesc sunt prea mari (3600 lei anual) şi cereau o reducere la jumătate a acestora. Primăria va refuza însă cererea lor.¹⁹

Ce mijloace de transport mai erau? **Automobilul** (în 1931 erau în Focşani 12 proprietari de automobile) şi **bicicleta**. Şi în cazul lor existau reguli foarte clare ce reglementau circulaţia.²⁰

Toate aceste elemente demonstrează o evidentă modernizare a Focşanilor, cu nimic mai prejos decât cea la nivel naţional.

¹⁷ Ibidem, f.12

¹⁸ Ibidem, f.1

¹⁹ Ibidem, f.35-36

²⁰ Ibidem, f.12-13

CUTREMURUL DIN 1940

Florin Dârdală

Datorită amplasării sale pe falia cea mai însemnată și cea mai veche din Moldova de Sud, așa numita falie Zăbala care începe din Năruja, trece prin Focșani, Nămolosa, Galați, Tulcea și se încheie în insula Șerpilor și subsolului mobil format din pictrișuri cărate de Siret, Putna, Șușița și Milcov. Focșaniul și împrejurimile se bucură de trista reputație de a forma regiunea epicentrală cea mai puternică din această zonă.

Ca o caracteristică a acestei regiuni, se poate aminti faptul că Focșaniul a constituit în decursul vremurilor trecute epicentrul celor mai multe seisme, spre deosebire de Galați unde numărul cutremurelor simțite a fost mai mare. Cu toate acestea în ciuda deselor și puternicelor zdruncinături ce au afectat această aric geografică, rar s-au produs stricăciuni mai mari și victime și niciodată nu s-au atins proporțiile unor catastrofe.

O scurtă trecere în revistă a cutremurelor din prima jumătate a secolului al XX-lea și o prezentare detaliată a celui din 1940 cred că vor fi edificatoare în acest sens.

La 6 octombrie 1908, cu ocazia cutremurului general din România, intensitatea maximă a fost atinsă în județele Buzău, Brăila, Râmnicu Sărat, **Putna**, Tecuci, Covurlui și Tutova, unde de altfel au fost înregistrate stricăciuni considerabile¹.

Cutremurul din 25 mai 1912, prin manifestarea sa, prin suprafața

¹ N.Al.Rădulescu - **Cutremurele din Moldova de Sud**, p.211

și efectele sale a rămas adânc întipărit în mintea contemporanilor. A fost resimțit în toate localitățile din estul județului Putna și județului Râmnicu Sărat și a avut epicentrul și intensitatea maximă la Focșani și în împrejurimile orașului, unde s-au constatat și distrugerile cele mai mari. Nu a rămas nici o clădire care să nu fi suferit avarii, iar cele mai vechi amenință să se dărâme. Stricăciunile cu fost mărite de 2 noi replici, ce s-au produs la interval de 2-3 ore².

La 1 noiembrie 1929, un mare seism cu epicentrul în județul Buzău a zguduit aproape întreaga Românie și a fost serios resimțit și în Bulgaria. Unele păreri înclină că ar fi avut epicentrul în județul Putna.

În anul 1940, în dimineața zilei de 10 noiembrie are loc unul din cutremurele cele mai puternice din prima jumătate a secolului al XX-lea. A dărâmat un sfert din locuințele orașului, a deteriorat un sfert și a afectat 25% într-o proporție mai redusă. A avariat școlile primare și secundare, iar cursurile au fost suspendate. Localurile instituțiilor publice au fost grav deteriorate, mai ales localul Primăriei Focșani. Majoritatea bisericilor sunt dărâmate, iar restul avariate serios. La 16 noiembrie, autoritățile locale au întocmit o situație a lăcașurilor de cult din oraș. La acea dată mai existau 5 biserici în care se putea sluji imediat, 14 biserici care necesitau lucrări de consolidare, iar 5 biserici sunt dărâmate sau serios compromise și vor trebui demolate. În aceeași stare se găseau și cele 5 temple evreiești.

Sunt comunicate Observatorului din București – Stațiunea Seismică efectele cutremurului. Au murit 22 de oameni și 45 au fost răniți. În continuarea situației se menționează că dintre imobilele solide și bine construite 10% au fost grav avariate, 25% parțial dărâmate, 60% cu mici stricăciuni și 5% neatrinse. În ceea ce privește imobilele vechi 45% au fost grav avariate, 35% parțial dărâmate și 20% neatrinse.³

Autoritățile locale au inițiat începând cu 11 noiembrie, campania

² Ibidem, p.212

³ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria orașului Focșani, dosar nr.120/1940, f.152

de reconstrucție a orașului și în acest sens au înaintat Ministerului de Interne o listă în care solicitau urgent 10.000.000 lei, o comisie de arhitecți pentru noul plan al orașului, echipe de zidari, dulgheri, tinichigii, sobari, lemne de construcție, var, ciment și o intervenție pe lângă Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor în vederea ajutorării bisericilor și școlilor distruse. În consecință, a fost înființată Comisiunea de Arhitecți de pe lângă Prefectura județului Putna alcătuită dintr-o delegație trimisă de la București, cu misiunea de a constata avariile suferite de instituțiile din oraș, lăcașurile de cult, școlile, locuințele particulare și a hotărî măsurile ce se impun (dărâmarea parțială sau totală a imobilului în cauză, reparațiile, costurile aproximative ale acestora, dacă în respectiva construcție personalul își poate continua activitatea sau nu).

Tot în 11 noiembrie, Primăria anunță înființarea unui Comitet de ajutorare, unde sinistrații se vor prezenta și vor declara numele, domiciliul, pagubele suferite și greutățile familiale. Comitetul avea sarcină să analizeze fiecare solicitare și să decidă, dacă era cazul, cuantumul ajutorului ce va fi acordat. Pe perioada cât a funcționat, acest Comitet a acordat la 264 de sinistrați un ajutor financiar în valoare de 600.000 lei. Se cerea în mod special verificarea cu atenție a cererilor primite în acest sens și favorizarea în primul rând a orfanilor, invalizilor și văduvelor de război.

Ulterior, la solicitările Primăriei și ca urmare a Ordinului Marelui Stat Major din 16 noiembrie, Corpul I de Armată va organiza un detașament de meseriași pentru refacerea clădirilor publice și particulare care vor fi plătite de Prefectură⁴.

Pe 19 noiembrie, Garnizoana Focșani trimite 100 de soldați care vor trebui, sub supravegherea echipelor de arhitecți, să înceapă lucrări de dărâmare urgente în cuprinsul orașului. Este atenționată Prefectura să organizeze mai bine campania de curățire a orașului, întrucât soldații distrug materiale ce ar mai putea fi folosite (la Liceul „Unirea” s-a spart țiglă ce se putea utiliza).

⁴ Ibidem, f.208

Ministerul de Interne trimite lista întocmită de Ministerul Lucrărilor Publice cu cantitățile de lemn disponibile la Casa Pădurilor și prețurile lor. Astfel:

1 m³ scândură – 1300 -1600 lei

1 m³ grinzi – 1300 -1800 lei

1 m³ șipci – 1500 -1700 lei⁶

Primăria decide că prioritare sunt materialele de construcție în special pentru completarea și refacerea acoperișurilor: carton gudronat, câpriori, scânduri.

Ca măsuri imediate seismului prin Ordonanța din 11 noiembrie, Primăria Focșani aduce la cunoștință populației că toate conductele de apă au fost sparte și pentru a preveni o eventuală epidemie, locuitorii sunt obligați a fierbe apa înainte de întrebuițare. Toate localurile de consum vor avea în permanență apă fiartă și răcită în cantități suficiente, în caz contrar contravenienții vor fi pedepsiți conform legilor sanitare. Proprietarii de imobile își vor revizui coșurile și hoarneau, iar apoi vor face focul. Va fi pus în funcțiune iluminatul căilor publice imediat. Circulația pietonilor se va face prin mijlocul străzilor și doar până la ora 21,00. Autovehiculele vor circula cu maximum 12 km/h, iar după 13 noiembrie Primăria revine asupra hotărârii să decidă că viteza acestora se va reduce la 6 km/h. Populația va anunța zidurile instabile la Birourile de informații de la Prefectură și Primărie. Toate școlile rămân închise⁷.

Conform Ordinului nr.19142 al Ministerului de Interne s-a impus achiziționarea tuturor locuințelor, apartamentelor și camerelor aflate în stare bună, lucru adus la cunoștință locuitorilor orașului prin Înștiințarea din 15 noiembrie 1940. În urma rechizițiilor au reieșit un număr de 98 de locuințe care pot fi ocupate de sinistrați⁸.

Din rapoartele întocmite de Comisiunea de Arhitecți în a doua parte a lunii noiembrie reies următoarele: localul Primăriei Focșani

⁶ Ibidem, f.156

⁷ Ibidem, dosar nr.119/1940, f.116-118

⁸ Ibidem, dosar nr.120/1940, f.147

are parterul în bună stare cu pereții interiori fisurați. Etajul trebuie evacuat și ulterior va fi dărâmat. Zidurile fațadei sunt aplecate, pe punctul de a cădea.⁹

La Poliția Focșani, în primul imobil etajul a fost evacuat, parterul putând fi folosit în continuare. Cea de-a doua construcție se află într-o stare acceptabilă. De altfel aici au fost mutate și birourile¹⁰.

Penitenciarul Focșani a suferit mari stricăciuni, fiind impropriu pentru funcționarea birourilor și adăpostul deținuților. Vor trebui dărâmate corpul de gardă, pavilionul cu dormitoare, etajul unu al pavilionului administrativ și etajul unu al Atelierului¹¹.

Cazarma de pompieri urmează să fie demolată.

La clădirea Teatrului, coșul caloriferului a căzut peste scenă avariind-o, iar peretele din spatele scenei e pe punctul de a se prăbuși. Până nu se vor remedia aceste mici stricăciuni activitatea Teatrului este întreruptă¹².

Ateneul Popular și Judecătoria Focșani sunt afectate într-o măsură mai mică, la fel și Camera de Comerț, unde va fi mutată Prefectura.

Jandarmeria și Școala de Subofițeri sunt evacuate, în afară de corpul din față.

Cercul Militar se află în stare bună, la Inspectoratul Silvic se impune evacuarea parțială.

Subinspectoratul Muncii poate funcționa în 2 camere în actuala clădire. Ulterior se decide mutarea lui într-un imobil de pe strada I.C.Brătianu.

Uzina Electrică a orașului este complet avariata și va fi dărâmată cât mai repede.

Constatările din 18 noiembrie ale Comisiunii Arhitecților condiționează activitatea Tribunalului Putna de asigurarea în prealabil a cupolei centrale și consolidarea zidurilor exterioare, la Administrația

⁹ Ibidem, dosar nr.121/1940, f.25

¹⁰ Ibidem, f.52

¹¹ Ibidem, f.318

¹² Ibidem, f.244

Financiară se impun reparații minore, iar în ceea ce privește Percepția a II-a Fiscală se va evacua etajul și se vor întreprinde măsuri urgente de consolidare.

Comisia mai dispune evacuarea cancelariei, a dormitorului pentru bărbați și alte reparații serioase la Azilul Comunal și permite funcționarea în întregime cu mici condiții a Leagănelui de Copii.

La Oficiul Telegrafo-Poștal se cer urgent reparații capitale, iar centrala telefonică a orașului se prezintă în urma expertizei, grav avariata. De altfel, se menționează în raport, *„locuința este închiriată contra sumei de 60.000 lei și se dispune a nu se da nici un ajutor proprietarului pentru refacere, acesta fiind om bogat și se va căuta un nou local sau dacă nu se va găsi, se va face o instalație provizorie din scânduri, cu pereții dubli, amenajată pentru iarnă, pe terenul pus la dispoziție de Primărie”*.¹³

Dintre instituțiile de credit, cea mai afectată a fost Banca Populară „Unirea”, în vreme ce Banca Națională sucursala Focșani se găsește în stare bună și poate funcționa normal.

Din cele trei cinematografe ale orașului, poate fi pus în folosință doar Cinematograful Regal, cu următoarele condiții: să se dărâme zidul dintre Cinema și Restaurantul „Continental” și să fie interzise reuniunile pe terasă.

Situația lăcașurilor de cult este foarte gravă. În aceste clipe grele, populația orașului dispune doar de 5 biserici în care se pot oficia slujbe. Dintre cele 14 biserici care necesită lucrări de consolidare, se cere urgentarea acestora la Biserica Domnească din Piața Moldovei, unde turla clopotniței și blocuri de zidărie amenință să cadă, fapt ce a determinat Primăria să interzică circulația pietonilor în această zonă.

Un alt raport al Comisiei propune dărâmarea turelor Bisericii Sf.Apostoli, serios compromise în timpul seismului. În aceeași stare se găsește și Biserica Sf.Gheorghe Nordic unde s-au produs stricăciuni enorme în bolta, pereții și catapeteasma bisericii, iar clopotnița este pe

¹³ Ibidem, dosar nr.122/1940, f.120

punctul de a se prăbuși, afectând atât viața trecătorilor cât și locuințele din împrejurimi, dar mai ales casele parohiale situate în imediata apropiere.

O dată cu căderea acesteia se va sparge și clopotul cel vechi și actual al bisericii.

Comisia stabilește măsuri imediate de consolidare a interiorului bisericii, iar în exterior dispune oprirea circulației pe sub clopotniță dărâmare a părții superioare și consolidarea celei inferioare¹⁴.

Grav afectate în urma cutremurului au fost și școlile. Rapoartele Comisiunii Arhitecților sunt edificatoare în acest sens. La Liceul „Unirea”, partea veche cuprinzând 2 săli, cancelaria profesorilor și etajul sunt inutilizabile. În aceeași situație se găsesc și aripile laterale cu excepția părților din construcție de curând clădite. Internatul a fost evacuat.

Liceul de Fete Focșani necesită consolidări generale pentru clădirea veche și reparații minore pentru cea nouă: întărirea zidurilor, a scărilor a acoperișului etc.

La Școala Normală, clasele a IV-a și a V-a pot funcționa fără reparații, sunt inutilizabile sălile de clasă pentru orfelinat și dormitoare. Sala de mese se prezintă cu mari avarii. În urma unor strădanii susținute, la 9 decembrie 1940, Școala își va reîncepe cursurile.

Școala Comercială de Băieți are scările compromise, acoperișul distrus, tavanul claselor de la etaj și al coridoarelor este perforat prin căderea coșurilor. Se vor putea folosi doar parterul și clasele de la etaj care au tavan din beton armat.

Liceul Industrial de Fete este inutilizabil în întregime, ulterior hotărându-se ca parterul să fie totuși folosit.

Liceul Comercial necesită reparații parțiale.

Dintre școlile primare sunt inutilizabile și rămân evacuate școlile nr.1, 2, 3, 4 de băieți și școlile nr.2, 3, 4 de fete. Singură, Școala nr.1 de Fete își poate primi din nou elevii, în urma unor reparații medii.

Pentru a nu întrerupe timp îndelungat procesul de învățământ,

¹⁴ Ibidem, dosar nr.120/1940, f.85

Primăria dispune rechiziționarea în folosul Școlii nr.1 de Băieți a două imobile pe strada M. Kogălniceanu și a două clase de la Școala Primară de Băieți israelită. Ulterior, se hotărăște punerea la dispoziția acestei școli a sălii de la Judecătoria Focșani, când nu au loc ședințe.

Școala nr. 4 de Fete va fi mutată în casa Sclavone, iar Școala nr.3 de Fete, inițial inutilizabilă, poate fi dată în folosință după efectuarea reparațiilor de rigoare.

Acesta este pe scurt tabloul orașului așa cum se prezenta el în zilele ce au urmat seismului. Inițierea campaniei de reconstrucție și desfășurarea ei, cu toate lipsurile și opoziția unor locuitori au dovedit că în momente de cumpănă populația, autoritățile locale și cele centrale se pot mobiliza remarcabil.

În cel mai puțin de 2 luni cât a durat această campanie (ea s-a încheiat pe 21 decembrie) orașul a reușit să treacă cu bine cumplitul eveniment și încetul cu încetul și-a reluat activitatea. Cele două luni nu au însemnat ștergerea în întregime a efectelor cutremurului, Focșaniul păstrând încă mult timp urmele dezastrului.

ASPECTE ALE ACTIVITĂȚII SOCIETĂȚILOR FORESTIERE STRĂINE ÎN VECHEA VRANCE (I)

Ionuț Iliescu

Atâta timp cât Vrancea a viețuit în izolare, locuitorii ei au plătit „tributul” arhaismului pentru a se bucura de liniștea care le garanta atât relativa bunăstare, cât și păstrarea tradiției ca pe un dat sacru, sfârșitul secolului al XIX-lea avea să marcheze însă, odată cu modernismul și cu economia racordată la legile pieței, o înrăutățire a situației răzeșilor vrânceni, pe fondul dispariției ultimelor „vestigii” ale autonomiei lor multiseculare...

Și tocmai acesta este momentul în care vrâncenii aveau să cadă în plasa întinsă de Societățile forestiere străine; acestea le promisese o reală îmbunătățire a situației financiare, modestă până atunci, în condițiile economiei autarhice pe care încă o practicau... Pentru aceasta însă, Societățile aveau să exploateze, în urma înțelegerilor avute cu răzeșii, suprema bogăție a Vrancei – codrii străvechi.

Societățile forestiere au convins relativ ușor răzeșii să-și arendeze sau să-și vândă drepturile lor asupra pădurilor; la început însă, întâmpinând opoziția acestora. Societățile au apelat la diverși intermediari – străini și oameni ai locului, după caz, în spatele cărora acționau... Cu alte cuvinte, acești intermediari arendau drepturile răzeșești, pe care le cedau ulterior Societăților, asigurându-și un profit considerabil...

Astfel, în anul 1892, un anume Barabaș cumpără 80.000 fălci de pădure în munții Vrancei, cu numai 15.000 lei¹, doi ani mai târziu, după cum rezultă dintr-un ziar local, preotul Taftă, din Negriilești, vinde

¹ C.Constantinescu-Mircești - **Vrancea arhaică. Evoluția și problemele ei**, Editura Litera, București, 1985, p.115

unor întreprinzători germani partea sa de pădure, primind 40.000 lei; concomitent, el a convins pe răzeși să vândă aceluiași persoane drepturile lor asupra pădurii Păișelele, pentru suma de 20.000 lei. Ulterior, un patron bucovinean intră în afacere, plătind preotului suma de 50.000 lei; răzeșilor le promite o sumă dublă, pe care o va achita în 29 de ani, promisiune ce avea să nu fie onorată...²

În februarie 1903, contele Grimm Mikeș cumpără drepturile unei părți a obștii Păișelele-Negrilești; nu poate însă întocmi imediat amenajamentul de exploatare, căci răzeșii, care-i vânduseră drepturile nu ieșiseră încă din indiviziune³; cu toate acestea, în iulie același an, contelui i se aprobă întocmirea amenajamentului.⁴

În 1920, răzeșii arendează drepturile asupra pădurii Păișelele⁵ lui Vasile N.Taftă, care devine astfel deținătorul tuturor drepturilor răzeșești (180 la număr) asupra acesteia. Nefiind sigur de noul său statut, Taftă face act de cumpărare(?!), valabil timp de 25 ani. Termenul însă urma a fi prelungit până la exploatarea întregii păduri.⁶ Merită menționat că prețul vânzării – 38.000 lei – era cu mult sub cel real – 100.000 lei⁷.

Era de la sine înțeles că Taftă făcea jocul unei Societăți forestiere, el neputând avea o putere financiară atât de mare, încât să cumpere averea unei obști întregi⁸, așa încât ar fi fost justă anularea actului,

² Ibidem

³ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Prefectura județului Putna, dosar nr.18/1903, f.11

⁴ Ibidem, f.36

⁵ P.B.Chiriță - **Prădarea moșnenilor. Cuvântare rostită cu ocazia discuției proiectului de lege relativ la reglementarea cumpărării de păduri destinate exploataării, în ședințele Camerei deputaților de la 16 aprilie și 16 mai 1921 cu proiectul de Lege de Reglementarea cumpărării de păduri destinate exploataării votat de Adunarea Deputaților, Râmnicu Vâlcea 1921, p.20**

⁶ Ibidem, p.21

⁷ Ibidem, p.22

⁸ Ibidem, p.24

dacă nu chiar condamnarea lui Taftă pentru excrocherie...⁹.

Baronul Vasilko din Cernăuți sosește în Vrancea în 1895, pentru a cumpăra drepturile vale-sărenilor cu 60.000 lei, ncachitând însă suma promisă, peste numai patru ani, câțiva samsari din Odobești – carc, între timp, arendaseră pădurea de la răzceși – propun negustorului Axelard să cumpere drepturile asupra pădurii cu suma de 103000 lei¹⁰; la rândul-i, acesta o vinde chereștegiului bucovinean Kröeber, pentru suma de 326.000 lei.¹¹

Nerejeanul Nică I.Macovei¹² cumpără în martie 1899, de la 19 răzeși din Bodești, Nistorești, Păulești și Paltin părțile lor de proprietate”, deținute „...*în indiviziune cu alți locuitori din Bordești în ...Piatra Secuiului...*”, cu 1500 lei, în luna aprilie, același Macovei cumpăraseră de la 13 răzeși din Bârsești, Păulești, Spinești și Nistorești drepturile deținute în același munte, pentru 600 lei; până la finele anului, el izbutește să achiziționeze drepturi (în același munte) de la alți opt răzeși din Negrilești, Spinești și Nistorești, cu numai 450 lei.¹³

Scopul acestor cumpărări(achiziții) de drepturi de către Macovei era de a le vinde ulterior Societății Anonime Române pentru Industria Forestieră;¹⁴ în aceste condiții, Tribunalul Județean Putna, la care apelaseră nerejenii, interzice lui Macovei să vândă individual drepturile în munte, ele aparținând obștii, ca urmare, între cele două părți trebuia să se ajungă la o înțelegere, pentru aplanarea conflictului.

Ea va surveni în 1905, când el revinde obștii nrejene drepturile dobândite prin cumpărătură, cu suma de 2000 lei; în schimb, Macovei convinge obștea să-i arendeze muntele Piatra Secuiului, pe timp de 15

⁹ **Ibidem**, p.23

¹⁰ C.Cherciu - **Vrancea și ținutul Putnei. Un secol de istorie: 1820 - 1920**, Editura Neuron, Focșani, 1995, p.217

¹¹ C.Constantinescu Mircești - **op.cit.**, p.116

¹² H.H.Stahl - **Nerej. Un village d'une région archaïque**, vol.I, București, 1939, p.370

¹³ **Ibidem**, p.372

¹⁴ **Ibidem**, p.373

ani, în schimbul a 12.000 lei, perioadă după care numitul nu mai avea vreun drept în munte..

Peste numai două luni de zile arendașul vinde lui Moritz Horn reprezentantul Societății, lemnul din pădurea muntelui amintit, cedând ulterior drepturile arendate de la răzeși, aceleiași Societăți. Câștigul său nu a fost deloc neînsemnat – „numai” 150.000 lei...¹⁵

În 1900, contele Mikeș achiziționează de la răzeșii din Găuri drepturi indivize în muntele Condratu, încheindu-se cu acest prilej un contract între cele două părți;¹⁶ trei ani mai târziu, contele Mikeș cumpără din nou drepturi răzășești în Găuri de la o parte a obștii; el va ajunge însă în conflict cu răzeșii care nu au dorit să facă acest lucru, căci i s-a aprobat amenajamentul de exploatare în muntele Condratu, fără a fi delimitate „porțiunile pe care să le lase neatinse”, ca urmare, cei patruzeci și doi de răzeși care nu doriseră să-și dea pădurea „pe un preț de nimic și a ne menține în stăpânire”¹⁷ îl vor reclama pe cumpărătorul de drepturi revizorului comunal al Plășii Vrancea.¹⁸

În 1902, Sava Vasiliu¹⁹ și Dumitru Dumitrescu²⁰ achiziționează drepturi de la răzeșii din Bodești, peste trei ani preotul Danțiș²¹ făcând același lucru...

După Primul Război Mondial, între cumpărătorul de drepturi răzășești și obște se vor fi încheiat contracte-tip, ce permiteau „camuflarea” perfectă a Societăților forestiere.

Iată clauzele care alcătuiau un asemenea contract:

a) cumpărătorul se substituia tuturor drepturilor obștenilor care le vânduseră

b) pe lângă prețul inițial de arendare cumpărătorul, trebuia să

¹⁵ *Ibidem*, p.374

¹⁶ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.18/1903, f.38

¹⁷ *Ibidem*, f.36

¹⁸ *Ibidem*, f.37

¹⁹ H.H.Stahl - *op.cit.*, p.373

²⁰ *Ibidem*, p.372-373

²¹ *Ibidem*, p.372

achite anual obștii a zecea parte din venitul net realizat în urma exploatării pădurii respective

c) vânzătorul dreptului nu putea să exercite imixtiuni în activitatea de exploatare făcută de cumpărător

d) cumpărătorul putea fie să cedeze drepturile unor diverse persoane, fie să se asocieze cu acestea, „*cu cele mai largi puteri*”, fără a avea nevoie de aprobarea vânzătorului de drepturi

e) coasociații se substituiau în drepturile cuvenite cumpărătorului.

Odată contractul încheiat, „jaful organizat” începea: cumpărătorii vindeau sau cedau drepturile Societăților forestiere, care puteau exploata pădurile în voie...²².

Un număr de 73 de răzeși din Spinești își vânduseră drepturile în munte lui Vasile Dănilă, care avea să le cesioneze ulterior Societății „Frăția”; și astfel, o pădure care valora 42.000.000 lei a fost vândută doar cu 484.000 lei²³.

În iunie 1920, răzeșii din Voloșcani dăduseră în arendă lui Radu Macovei din aceeași localitate, „*coproprietar și codevălmaș*” în muntele Verdele, „*partea noastră indiviză din pădurea... ce o avem în devălmășie*” Pădurea era arendată pe 15 ani, contra sumei de 810.000 lei; totodată, Macovei se obliga să construiască și să doteze, până în luna septembrie a anului următor atât biserica, dar și școala în sat, valoarea lucrărilor fiind estimată la 200.000 lei.

Printre drepturile lui Macovei figurau, desigur, prelucrarea și vânzarea lemnului tăiat în munte, putând să monteze cale ferată, să facă noi drumuri și poduri, construcții anexe, instalațiile mecanice necesare. La expirarea contractului, construcțiile intrau în proprietatea obștii, urmând ca instalațiile să fie ridicate de arendaș. De asemenea, valabilitatea contractului încheiat între cele două părți putea fi prelungită

²² M.G.Georgeșcu - **Problema silvică a Vrancei**, în „**Milcovia**”, vol. VIII, Focșani, 1937, extras, p.26

²³ **Ibidem**, p.27

cu cinci ani, pentru o eficientă exploatare a pădurii...²⁴.

Prea curând însă, răzeșii aveau să primească o dublă lovitură: în primul rând, au aflat cu stupeoare că prețul real al drepturilor arendate era de... peste zece milioane lei²⁵ -; în al doilea rând, un an mai târziu, Macovei arendează pădurea Societății forestiere „Năruja...”²⁶.

Încă din 1899, nerejeanul Nică Macovei cumpărase drepturile nerejenilor asupra muntelui Piatra Secuiului, în vederea revânzării lor unei Societăți forestiere; aceasta avea să fie Societatea Anonimă Română pentru Industria Forestieră (S.A.R.I.F.)... Astfel, în 1905, Macovei vinde reprezentantului Societății, Moritz Horn, lemnul din munte pentru suma de 150.000 lei; pentru ca trei ani mai târziu acesta să cedeze drepturile răzășești aceleiași societăți²⁷ S.A.R.I.F.. Aceeași Societate cumpărase în 1902 drepturile în munte achiziționate de răzeși din Bodești de către Sava Vasiliu²⁸; (pentru ca) doar un an mai târziu acesta avea să arendeze o parte a muntelui Veghiul lui Bucur, de la obștea Herăstrău, pe o perioadă îndelungată – 25 de ani – și la un preț simbolic: 15 lei la hectar...²⁹

Între timp, o parte a obștii Nerej se opune încercărilor făcute de această Societate de a începe exploatarea pădurii din muntele Piatra Secuiului. Prin decizia Tribunalului Putna din 7 iunie 1913, muntele a fost împărțit în 78 loturi; Societatea a primit 19 loturi, în baza drepturilor cumpărate de fruntașii satului, restul fiind împărțit între cei 561 răzeși din Bordești și Nereju.³⁰

În anul 1921, Societatea se afla în litigiu cu obștea Bârsești care o acuza că nu a respectat nici clauzele contractului, nici dispozițiile Codului Silvic, incendiind totodată sectorul de pădure neexploatat, și

²⁴ ANVn., fond Obștea Vidra-Voloșcani, dosar nr.21/1939, f.17

²⁵ P.B.Chiriță - **op.cit.**, p.32

²⁶ ANVn., fond Obștea Vidra-Voloșcani, dosar nr.21/1939, f.18

²⁷ H.H.Stahl - **op.cit.**, p.374

²⁸ **Ibidem**, p.373

²⁹ C.Cherciu - **op.cit.**, p.222

³⁰ H.H.Stahl - **op.cit.**, p.375

provocând pagube imense.

În condițiile în care procesul dura de 10 ani și doar pentru un termen citațiile se cifrau la câteva mii de lei, obștea era pe punctul de a nu mai rezista financiar. Avem de-a face – ca în toate celelalte cazuri – cu o tactică fătășă de punere în imposibilitate a obștilor de a-și susține cauza – aceea a obținerii amânărilor repetate, care să-i ruineze pe răzeși...³¹

Tribunalul din Focșani avea să acorde câștig de cauză Societății, pe considerentul că aceasta a cumpărat drepturile răzășești conform Codului Civil („*drept indiviz de cotă parte*”), folosindu-le după obiceiul pământului (conform sistemului devălmaș, „*după putere și nevoi*”).³² În dorința-i firească de profit, Societatea s-a izbit de revindicarea de către tinerii vrânceni a drepturilor lor firești în pădurea devălmașă, arendată de părinți acesteia; cu toate că Tribunalul le-a dat câștig de cauză, Societatea oricum n-a avut de pierdut, dacă țineam cont de faptul că dividendele datorate obștii erau pur și simplu simbolice³³.

Și dacă în anii '30 Societatea a câștigat, în cea mai mare parte a cazurilor, litigiile avute cu vrâncenii, faptul se datorează iluștrilor avocați la care a apelat, unul din ei fiind chiar ministru – Take Ionescu...³⁴. Aceștia aveau de apărat interesele unei Societăți, a cărei zonă de activitate însemna 10.000 ha, cuprinsă între colțul de nord-vest al Vrancei, până la punctul „Căldări” de pe Zăbala.³⁵

O altă Societatea forestieră cu vie activitate în Vrancea a fost „**Tișița**”; zona ei de exploatare era cuprinsă între Văile Șușiței, Putnei și Tișiței, ocupând circa 7000 ha.³⁶

În anul 1900, Societatea încheiase un contract de exploatare cu

³¹ P.B.Chiriță - **op.clt.**, p.27

³² H.H.Stahl - **Amintiri și gânduri**, Editura Minerva, București, 1981, p.58

³³ S.Hârnea - **Țara Vrancei**, în colecția „Țara Vrancei”, București, 1930, p.63

³⁴ H.H.Stahl - **op.clt.**, p.64

³⁵ M.G.Georgescu - **op.cit.**, p.25

³⁶ **Ibidem**

obștea Găuri, cu o valabilitate de 20 de ani.³⁷

În 1905, proprietarul Societății era italianul Castiglioni³⁸, când Societatea avea o altă denumire: Societatea Anonimă pe Acțiuni pentru exploatarea de păduri; schimbarea titulaturii în „Tișița” intervine în 1908, când Societatea este preluată de contele budapestan Armond Mikeș³⁹.

Pentru o mai eficientă exploatare a pădurilor, în perioada 1907-1908 s-a instalat linia ferată îngustă pe traseul Mărășești-Soveja-Tulnici, de-aici ea urcând până la vechea graniță cu Imperiul Austro-Ungar, având o lungime totală de 94 km⁴⁰.

Până în 1910, Societatea încheiase cu răzeșii contracte extrem de avantajoase, cumpărând drepturile de exploatare cu 0,80 lei hectarul...⁴¹

În perioada 1908-1914, Societatea exploatarea proprietatea obștii Hăulișca, mai precis, muntele Tisarul⁴², în punctele Lunca Largă și Scăldătura Putnei; concomitent, aceeași Societate a efectuat tăieri în pădurile Novesele și Fețișoara, aparținând obștii Păulești, întinse pe 1.800 hectare, lăsând circa 400 hectare pădure neregenerată. S-a tăiat din această zonă cu predilecție pădure tânără (de 30-40 ani), materialul lemnos vânzându-se la Focșani, fără vreun control silvic. În pădurea muntelui Condratu, aparținând obștii Găuri, Societatea lăsase o altă „prețioasă moștenire”: 200 hectare pădure neregenerată.⁴³

În anul 1916, păuleștenii au protestat la Prefectura Putna și la Consiliul de Miniștri, în legătură cu devastarea pădurilor lor din munții Alunu și Fața Mioarelor, de către Societatea „Tișița”⁴⁴, mai ales în

³⁷ ANVn., fond Pretura Vrancea-Bârsești, dosar nr.16/1921, f.22

³⁸ C. Cherciu - *op.cit.*, p.210

³⁹ P. Obodariu - *op.cit.*, p.6

⁴⁰ *Ibidem*, p.9

⁴¹ M.G.Georgescu - *op.cit.*, p.25

⁴² ANVn., fond Obștea Secătura-Părosu, dosar nr.19/1944, f.164

⁴³ *Ibidem*, f.165

⁴⁴ C.Cherciu - *op.cit.*, p.244

condițiile în care aceasta nu avea aprobat amenajamentul de exploatare.⁴⁵

După Primul Război Mondial, pentru a-și lărgi arealul exploatării, Societatea „Tișița” preia de la Societatea „Carpați” muntele Tisarul, extinzându-se astfel către nord.⁴⁶

Pentru utilarea corespunzătoare a gării Societății „Tișița” din punctul Ciutele (zona Tulnici-Lepșa) s-au folosit teresamentul și inventarul tehnic abandonat de germani, în timpul Primului Război Mondial, precum și 29 lucrători cehi și slovaci.⁴⁷; în acest „*nod central*” al Societății⁴⁸ își avea sediul echipa de exploatare a pădurilor, din care făcea parte și un inginer italian.⁴⁹

În anul 1920, Societatea „Tișița” avea să intre în conflict cu obștea Găuri, nerespectând contractul încheiat în 1900, care expirase între timp...⁵⁰ La jumătatea lunii aprilie a anului următor Prefectura Putnei avea să trimită un ordin administrației Plășii Vrancea prin care solicita încetarea exploatării pădurilor din muntele Condratu, proprietatea acestei obști, în conformitate cu ordinul Ministerului Agriculturii și Domeniilor; se menționa totodată faptul că Societatea avea dreptul să transporte materialul lemnos tăiat și fasonat până la data de 16 august 1920, când expira, contractul, restul materialului urmând să fie „sechestrat”⁵¹. În luna august, răzceșii trec la amenințări la adresa funcționarilor Societății, cerând încetarea exploatării „*până la tranșarea pretențiilor*”...⁵².

Deși în luna septembrie șeful Postului de jandarmi din Găuri îl informează pe prefect că obștea ar fi fost de acord cu prelungirea cu

⁴⁵ P.Obodariu - **op.cit.**, p.16-17

⁴⁶ M.G.Georgescu - **op.cit.**, p.25

⁴⁷ C.Cherciu - **op.cit.**, p.282-283

⁴⁸ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.22

⁴⁹ **Ibidem**, p.24

⁵⁰ P. Obodariu - **op.cit.**, p.16-17

⁵¹ ANVn., fond Pretura Vrancea-Bârsești, dosar nr.16/1921, f.22

⁵² **Ibidem**, f.35

5 ani a contractului încheiat cu Societatea în 1900, avocatul acestuia nu putea dovedi noua înțelegere cu vreun act scris...⁵³

Cazul „Tișița” a fost amplu dezbătut în Camera Deputaților, contra desființării ei manifestându-se atât Take Ionescu⁵⁴, cât și un alt avocat al acesteia, Mihail Pherekyde, membru al Partidului Național Liberal și președinte al Camerei Deputaților⁵⁵, se justifică astfel disprețul fățiș manifestat față de autorități de către șeful acestei societăți, ungarul Lazlo⁵⁶.

Societatea „Tișița” va sfârși totuși prin a intra sub incidența legii lichidării bunurilor inamice; fiind considerată de Stat drept bun inamic, a fost obligată în 1926 să cedeze tot patrimoniul său Statului...⁵⁷ În perioada 1937-1940, calea ferată a fost demontată⁵⁸ marcându-se prin aceasta desființarea unei Societăți forestiere care exploatase pe durata funcționării ei 1.000.000 mc masă lemnoasă...⁵⁹

Una din Societățile cu activitate relativ restrânsă în munții Vrancei a fost „The Putna Forest”, cu capital londonez, ce avea să fuzioneze cu „Tișița” (fiind, practic, înglobată în aceasta din urmă).⁶⁰ În 1916 aceasta instalase o linie ferată pe terenul obștilor Tulnici și Tichiriș, cu acordul răzeșilor; pentru suprafețele cedate de aceștia, în vederea instalării liniei ferate – cosire, arătură, imaș și pădure – obștile primesc 4460 (Tichiriș)⁶¹ și respectiv 12000 lei (Tulnici).⁶²

Frații Grödel nu au fost adepții fuziunii cu altă Societate

⁵³ Ibidem, f.38

⁵⁴ P.B.Chiriță - **op.cit.**, p.28-29

⁵⁵ **Ibidem**, p.4

⁵⁶ **Ibidem**, p.17

⁵⁷ P. Obodariu - **op.cit.**, p.15

⁵⁸ **Ibidem**, p.29

⁵⁹ **Ibidem**, p.6

⁶⁰ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.116

⁶¹ ANVn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr.63/1916, f.25

⁶² **Ibidem**, f.26

forestieră;⁶³ reușiseră în 1906 să cumpere de la răzeșii din Paltin drepturile de folosință asupra muntelui Furu (în suprafață de 6500 ha) cu suma de 60.000 lei.⁶⁴

Răzeșii au depus reclamații la prefect, afirmând că li se promisese 2000 lei pentru fiecare drept de folosință în munte; la Focșani însă aveau să primească maximum 200 lei pentru fiecare drept⁶⁵. Cei din Paltin aveau să afirme, în legătură cu „nenorocirea” prin care treceau că era „rușinos” și „de plâns” că „oameni notabili” i-au îndemnat „*să vindem singurul adăpost al sărăciei noastre*”: preoți – ca de exemplu Nicolae din Năruja – membri ai administrației locale (numiții Neagu din Nistorești, Macovei din Nereju, Vasile Chilian din Vidra)⁶⁶.

Societatea fraților Grödel avea să aibă însă câștig de cauză în instanță, beneficiind de serviciile unor avocați iluștri ai momentului, printre ei numărându-se, desigur, Take Ionescu...⁶⁷

La rândul-i, **Societatea „Mișina”** a activat în zona Herăstrău, în anul 1903 arendând o parte a muntelui Veghiul lui Bucur, pe 25 de ani, la un preț foarte mic: 15 lei hectarul, prin intermediul administratorilor lor, Krofler și Gründl...⁶⁸

Ca toate celelalte Societăți forestiere și **Societatea „Frăția”** devenită ulterior „Năruja” a profitat de neștiința răzeșilor și de dorința sălbatică de profit manifestată de frunțașii acestora, arendând drepturi de folosire a pădurilor vrâncene, pe care le-a exploatat nu întotdeauna în conformitate cu amenajamentele și contractele perfectate...⁶⁹

În anul 1920, numitul Vasile Dănilă cumpără 76 drepturi de la 73 răzeși din Spinești; la scurt timp, el le cesionează Societății „Frăția” Din cei 73 răzeși semnatari, 17 erau morți, 11 dispăruți, iar 10 nu

⁶³ C.Constantinescu-Mircești - **op.cit.**, p.116

⁶⁴ **Ibidem**, p.115

⁶⁵ **Ibidem**, p.116

⁶⁶ **Ibidem**, p.214

⁶⁷ **Ibidem**, p.116

⁶⁸ **Ibidem**, p.222

⁶⁹ M.G.Georgescu - **op.cit.**, p.26

aveau drepturi pur și simplu; așadar, în realitate se cumpăraseră 76 drepturi doar de la 34 obșteni⁷⁰; extrem de regretabil și păgubitor pentru răzciș a fost însă faptul că aceștia ar fi trebuit să-și vândă drepturile de folosință în munte nu pentru 484.000 lei, cât au primit, ci 42.000.000 lei, cât valorau în realitate...⁷¹ În același an, alți patru intermediari au acționat atât în interesul Societății, dar și pentru profitul propriu: Radu Macovei a arendat drepturi răzășești în valoare de 810000 lei, V.T.Cotea – în valoare de 480000 lei⁷², Chiriac Luncă – în valoare de 101.500 lei, iar negustorul gălățean Alfred Rubinstein – în valoare de 1.080.000 lei... Toți au încheiat contracte de asociație în participație cu obștile, Cotea și Luncă retrăgându-se din afacere și cesionând drepturile deținute...

Conform contractului încheiat, obștea urma să primească anual 10% din beneficiul net realizat în urma exploatării pădurilor, Macovei – 1%, încasând „comisionul pentru misitic”, iar Rubinstein – 89%

În condițiile în care proporția sumelor investite de Macovei și Rubinstein nu coincideau cu proporția profiturilor obținute (primul, pentru valoarea lemnului, iar al doilea, pentru cheltuielile de exploatare), iar procentul negustorului evreu se apropia extrem de mult de cel obținut peste tot în Vrancea de Societățile forestiere rezultă dar că în spatele acestor odioase personaje acționa o Societate forestieră...

Într-adevăr, în scurt timp negustorul Rubinstein avea să cesioneze Societății „Frăția” drepturile primite de la Radu Macovei, în actul de cesiune aportul social adus de acesta este evaluat la doar 20.000 lei pentru ca taxa datorată fiscoi să nu aibă un coeficient ridicat... S-a ajuns astfel la „frustrarea Statului de taxele aferente”, căci în nici un caz nu se putea cesiona un contract de asociație în participație la această sumă, dacă avem în vedere valoarea reală a pădurii.⁷³

⁷⁰ **Ibidem**, p.27

⁷¹ **Monografia județului Putna**, Focșani, 1943, p.106

⁷² ANVn., fond Obștea Verdele-Voloșcani, dosar nr.25/1940, f.2

⁷³ **Ibidem**, f.3

Pentru perioada 1924-1936, amenajamentul de exploatare al Societății „Frăția”, viza patru sectoare („serii”) de acțiune: Șoimăria, cu 435 ha⁷⁴...pădure exploatabilă⁷⁴, dintre care s-au exploata într-o primă etapă⁷⁵; Gociu, cu 466 ha pădure exploatabilă, în afară de cele 99 ha deja exploatare la această dată, Verdele, cu 424 ha pădure exploatabilă și Fața Cățelei cu 569 ha pădure, fără a ține cont de cele 62 ha exploatare⁷⁶, toate aparținând obștii Verdele-Voloșcani.

Tot în 1924, Societatea deja își extinsese aria de exploatare, arendând de la obștea Secătura Părosu drepturile de folosire în munții Zburătura și Dealul Negru⁷⁷, în același an, în luna aprilie, Societatea era „cumpărătorul” în coasociație a pădurii moșcnilor Negrilești, pentru exploatarea acesteia⁷⁸, peste numai trei luni obștea menționată primindu-și dividendele cuvenite (80.000 lei)⁷⁹

Obștile vrâncene nu au avut însă doar de suferit de pe urma Societăților forestiere; în cazul de față, de pildă, obștea Negrilești a fost ajutată să-și rezolve problemele, în situații limită, de către Societate; în septembrie 1926 când iarna bătea la ușă, obștea solicită „Frățici” suma de 200.000 lei „*ca avans în contul arendării celor 30 ha de pădure*” ce reprezentau rezerva răzășească⁸⁰; nevoită să facă față necesităților vremii și sacrificând obiceiul sacru al răzșilor de a nu-și arenda rezervele, obștea Negrilești nu a făcut decât să adopte cea mai facilă modalitate de a ieși din impas, pentru a nu recurge la împrumuturile bancare destul de împovărătoare.

Pe de altă parte, prezența Societăților forestiere în Vrancea a dus și la mai buna administrare a pădurilor neexploatare; în cazul obștii Verdele-Voloșcani, de pildă un inspector silvic avea să afirme că

⁷⁴ Ibidem, dosar nr.2/1924, f.14

⁷⁵ Ibidem, f.4

⁷⁶ Ibidem, f.14

⁷⁷ ANVn., fond Obștea Secătura Părosu, dosar nr.2/1924, f.2

⁷⁸ Idem, fond Obștea Păișelele-Negrilești, dosar nr.2/1924, f.2

⁷⁹ Ibidem, f.2

⁸⁰ Ibidem, dosar nr.5/1926, f.7

administrația răzășească este „*de criticat în toate privințele*”, formată fiind din „*oameni anagramați*” și nereprezentând decât „*o iluzie de administrație*” În opinia acestuia, situația s-a schimbat după ce obștea a încheiat contractul cu Societatea: în munte „*este o administrație și pază serioasă*”, atâta timp cât „*nu se mai brăcuiește pădurea*”, nu se mai fac tăieri ilegale și nu au mai avut loc incendii.⁸¹

La cererea Societății – atât direct, cât și prin intermediari, obștea menționată mai sus s-a întrunit, la 15 aprilie 1927, în adunare generală extraordinară... Aceasta a hotărât punerea în exploatare a pădurii „*în regie cointeressată*” cu Societatea, în baza contractelor de asociație în participație și de arendare a drepturilor răzășești,⁸² „*considerându-le încheiate direct de Obște*” Erau astfel acceptate contractele de arendare încheiate între răzeși și Radu Macovei, ce aveau să fie ulterior cesionate de acesta Societății...⁸³ Cu bună credință și cu speranța unui trai mai bun și-au dat atunci semnăturile 162 răzeși cu drepturi în muntele Verdele.⁸⁴

Doi ani mai târziu, dându-și seama că au fost înșelați de Societate, răzeșii din Voloșcani intentează proces acesteia, la Înalta Curte de Casație în Capitală⁸⁵; delegații obștii⁸⁶ aveau să afirme că vânzarea drepturilor către Societate nu s-a făcut nici prin licitație publică și nici cu acordul organelor silvice, în baza estimărilor făcute de acestea; pur și simplu, Societatea nu a făcut altceva decât să acapareze pădurea la un preț extrem de mic, „*spoliindu-i*” pe obșteni...⁸⁷

O altă Societate forestieră ce și-a adus contribuția la devastarea pădurilor vrâncene a fost „**Carpați**”, acționând în această zonă încă de la începutul secolului XX; astfel, până în 1905 ea exploatează în

⁸¹ ANVn, fond Obștea Verdele-Voloșcani, dosar nr.2/1924, f.4

⁸² Ibidem, dosar nr.25/1940, f.3

⁸³ Ibidem, f.4

⁸⁴ Ibidem, f.2

⁸⁵ Ibidem, dosar nr.4/1928, f.57

⁸⁶ Ibidem, f.82

⁸⁷ Ibidem, dosar nr.25/1940, f.2

partea de nord a Vrancei, circa 4.000 ha de pădure⁸⁸; până la izbucnirea primei conflagrații mondiale, această Societate a efectuat tăieri în următoarele păduri: Fețele Alunului și Dosul Alunului, aparținând obștii Păulești. Casieria și Grădinița, ținând de obștea Hăulișca, Dolhata și Dosul Porcului, aflate în proprietatea obștii Coza și cea din muntele Condratu, ținând de obștea Găuri.⁸⁹

În anul 1909, Ministerul Agriculturii și Domeniilor cercetează dacă toți obștenii din comunele și satele menționate au arendat drepturile Societății „Carpați”; deși ancheta a demonstrat faptul că acest lucru nu s-a întâmplat”, Societatea „Carpați” a lucrat în continuare fără opreliști.⁹⁰

După Primul Război Mondial, Societatea a încălcat prescripțiunile amenajamentelor, tăind, de pildă, în muntele Tisarul arbori rășinoși din sectorul cu pădure tânără⁹¹; în scurt timp, ea va ceda Societății „Tișița” acest munte, fie pentru că exploatarea nu mai era atât de rentabilă aici, dar poate și din teama de a nu-l pierde, datorită ilegalităților făcute⁹²...

O altă Societate forestieră cu activitate destul de intensă în pădurile Vrancei a fost „Union”, campania de exploatare a fost declanșată în anul 1919 în pădurile din muntele Macradeu (circa 5.000 ha), aparținând obștii Tulnici.⁹³

În 1925, administratorul Plășii Vrancea îl înștiințează pe prefect că această obște a intrat în conflict cu Societatea, motivațiile fiind multiple: răzeșilor le sunt tăiate pădurile în contradicție cu dispozițiile Codului Silvic, lemnul fiind scos din pădure „*în afară de condițiunile contractului, care a expirat*”; dividendele încasate de obște nu au fost depuse de președintele acesteia, I.Luca, la bancă; mai mult o parte din

⁸⁸ C.Cherciu - **op.cit.**, p.210

⁸⁹ ANVn., fond Obștea Verdele-Voloșcani, dosar nr.25/1940, f.2

⁹⁰ P. Obodariu - **op.cit.**, p.8

⁹¹ **Ibidem**, p.16

⁹² M.G.Georgescu - **op.cit.**, p.25

⁹³ P. Obodariu - **op.cit.**, p.15

acești bani au fost cheltuiți pentru interese străine răzeșilor cu aprobarea președintelui obștii, dar fără consultul și aprobarea acesteia, Societății i-a fost arendată pădurea răzășească peste termenul prevăzut în contract; misterioasa dispariție a amenajamentului obștii, alcătuit pe cheltuiala obștii pare a fi „opera” uneltirilor Societății; cu toate că mandatarii obștii au încasat bani de la Societate pentru pădurea tăiată în afara clauzelor contractului, răzeșii așteaptă ca Societatea să-și ridice instalațiile și materialul clădirilor anexe din pădure în timp de 18 luni, în conformitate cu Regulamentul de exploatare.⁹⁴

La finele lunii martie a aceluiași an, obștea însăși îl pune la curent pe prefectul județului Putna cu evoluția litigiului, în datele sale esențiale: banii primiți de președintele obștii reprezentau rodul unor înțelegeri de care obștea nu știa nimic; fusese arendată până și o parte din rezerva răzeșească – circa 529 ha pădure – păstrată pentru nevoile stringente ale obștii și pentru viitorime, creându-se astfel un trist și alarmant precedent; în fine, vânzarea drepturilor răzășești acestei Societăți se făcuse „*pe nimica*”

În baza acestor motive de nemulțumire, răzeșii protestează repetat și vehement; în replică, președintele obștii, I.Luca i-a amenințat „*cu procese*”, calificându-i „*capii de rebeliune*”⁹⁵. Se pare însă că adevărații rebeli erau nu răzeșii, ci dușmanii lor, străinii de obște.

Situația aceasta tensionată s-a menținut mult timp, mai precis până în anul 1932, după cum rezultă dintr-un Proces-verbal redactat 11 ani mai târziu...⁹⁶.

În anul 1926, Societatea „Tișița” fusese desființată; dreptul de folosință al patrimoniului acesteia a fost preluat de Societatea „Oituz”, aceasta trebuind să depună Statului o garanție de 5.000.000 lei⁹⁷; Societatea „Oituz” însă a preluat și contractul încheiat de obștea Tulnici cu Societatea „Tișița”

⁹⁴ ANVn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr.59/1925, f.14

⁹⁵ Ibidem, f.16

⁹⁶ ANVn., fond Obștea Secătura Părosu, dosar nr.19/1944, f.163

⁹⁷ P. Obodariu - *op.cit.*, p.15

După cum consemna notarul din Tulnici, **Societatea „Oituz”** a efectuat tăieri necorespunzătoare în muntele Macradeul, dar și în punctele Greșu și Lepșa, unde s-au distrus 5000 m³ lemn de fag, de pe circa 40 ha, paguba cifrându-se la circa 2.000.000 lei.⁹⁸

Puține lucruri se știu despre activitatea **Societății Ardelene** în munții Vrancei; la jumătatea lunii august a anului 1940, obștea Verdele-Voloșcani a vândut „instalațiunile” și construcțiile anexe acestei Societăți, pentru suma de 42.200 lei⁹⁹. În luna decembrie, obștea hotărâse ca banii să fie folosiți pentru repararea bisericii din sat¹⁰⁰, cu excepția a 15.000 lei necesari susținerii procesului pe care acesta îl avea cu Societatea „Năruja”

Deși la trei luni după perfectarea contractului Societatea Ardeleană nu ridicase „instalațiunile” din munte¹⁰¹, reprezentantul acesteia, Al.Vaiș, s-a achitat de obligație în iunie 1942, când obștea, dorind să se asigure că nu va mai fi supusă la alte amânări, pretinde doar 10.000 lei...¹⁰²

⁹⁸ ANVn., fond Primăria comunei Tulnici, dosar nr.16/1929, f.14

⁹⁹ Idem, fond Obștea Verdele-Voloșcani, dosar nr.20/1938, f.30

¹⁰⁰ Ibidem, f.31

¹⁰¹ Ibidem, f.32

¹⁰² Ibidem, f.40

ASPECTE ALE ACTIVITĂȚII SOCIETĂȚILOR FORESTIERE ÎN VECHEA VRANCE (II). SOCIETATEA „NĂRUJA”

Ionuț Iliescu

Printre Societățile forestiere care au exploatat intens pădurile răzeșilor vrânceni se numără și „Năruja”, continuatoarea Societății „Frăția”¹.

La începutul secolului XX această Societate arendase drepturile răzășești în muntele Piciorul Cozei, care aparținea obștii Vidra-Voloșcani; acest fapt rezultă din plângerea înaintată în 1909 de către un răzeș - cu domiciliul în Focșani – prefectului județului. Reclamantul afirmă că nu și-a putut ridica partea sa din dividendele primite de obște de la Societate, *„fiindu nedreptățit de către fostul primar din Vidra”,* Vasile Chilian *„căci neconsimțind la vânzare am fost isgonit din Primărie”*; menționează nu numai că nu doar el se afla în această situație, ci și că vânzarea drepturilor răzășești s-a făcut în împrejurări neclare: *„s-au făcut acte false”,* iar *„...bani s-au mâncatu la un biet orbu fără vedere ca mine”* El cerea să se efectueze controlul registrului de drepturi și să i se dea un certificat de *„pașnică posesiune”*.²

Fostul primar nu putea fi învinuit de faptul că nu a dat curs cererii răzeșului, căci, atâta timp cât acesta nu și-a arendat dreptul în munte Societății, nici nu avea cum să primească bani de la acesta; pe de altă parte, este posibil ca Societatea să fi exploatat și părțile

¹ *** **Monografia Județului Putna**, Focșani, 1943, p.104

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Prefectura județului Putna, dosar nr.27/1909, f.53

nearendate de la răzeși, ca urmare a atitudinii oștile acestora, aflați în minoritate în obște... În fine, s-ar fi putut ca Vasile Chilian – și cei din subordinea lui (pe linie administrativă) – să fi convins pe răzeșii din Vidra să încheie contractul cu Societatea, așa cum s-a întâmplat și în cazul obștii Paltin și cu Societatea Fraților Grödel, în 1906, pentru muntele Furul...³

În anul 1929, în condițiile în care Societatea încălcase stipulațiile contractului încheiat cu răzeșii, obștea Vidra-Voloșcani intentează proces „Nărujei”⁴. Se pare că fruntașii obștii au acționat în ascuns în defavoarea acesteia, din moment ce în luna mai a aceluiași an Tribunalul județean Putna îl convoacă pe inculpatul Neculai Olărașu, administratorul obștii Vidra-Voloșcani, fiind acuzat de delict silvic⁵; îi urmează un alt administrator, Constantin Mihai.⁶

La 26 mai, obștea hotărâse ca secretarul acesteia, Costică R. Macovei, să reprezinte interesele răzeșilor în procesul pe care-l au pentru „*recurs și revizuire*” cu Societatea „Năruja”; la nevoie, obștea, era gata să angajeze avocați; pentru apărarea intereselor „*noastre răzășești și personale*”⁷, mai precis oprirea exploatării Muntelui Verdele, revizuirea amenajamentului și desființarea lui, rezilierea tuturor contractelor”⁸.

Delegația răzeșilor care urma să plece la București era condusă de Radu Macovei⁹ și formată din 5 membri, cheltuielile ei fiind suportate de obște (6350 lei).¹⁰

În aprilie același an, administratorul obștii Vidra-Voloșcani,

³ C.Constantinescu-Mircești - **Vrancea arhalcă. Evoluția și problemele ei**, Editura Litera, București, 1985, p.115 și 214

⁴ ANVn, fond Obștea Vidra Voloșcani, dosar nr.4/1928, f.126

⁵ Ibidem, f.98

⁶ Ibidem, f.99

⁷ Ibidem, f.110

⁸ Ibidem, f.126

⁹ Ibidem, f.116

¹⁰ Ibidem, f.137

Neculai Olărașu este chemat de Tribunalul Putna ca parte civilă la procesul intentat lui... Radu Macovei, pentru abuz de încredere;¹¹ în luna noiembrie, în aceeași problemă este chemat administratorul obștii, Constantin Mihai.¹² Să fie oare vorba de o trădare a intereselor obștii chiar de către cei care trebuiau să le apere?...

Încă din luna septembrie, obștea se judecă cu Societatea la Curtea de Casație, pentru „revizuire de acte”¹³; se profila însă prelungirea conflictului la Ministerul Domeniilor...¹⁴

Cu toate că drepturile răzășești au fost vândute ilegal Societății, prin coruperea „conștiinței” posesorilor acestora¹⁵, cu toate că Societatea nu a efectuat „nici o lucrare de combaterea insectelor”¹⁶, tăind în schimb masiv în toate parchetele și „seriile” de exploatare și nesocotind semnalele de alarmă trase de Ministerul Agriculturii și Domeniilor¹⁷, obștea a renunțat, în cele din urmă, la continuarea procesului intentat „Nărujei”, ca urmare a amânărilor repetate...¹⁸

În iulie 1930, obștea urma să încaseze de la Societatea „Năruja” suma de 100000 lei ca avans¹⁹ din care 90000 se vor fi depus la Banca „Economia” din Focșani, restul fiind opriți în „casa obștiei”²⁰. Societatea motivează – dovedindu-și poziția deosebit de conciliantă – că datorită acelor „capitaluri enorme” investite pentru exploatarea pădurii (tăieri propriu-zise, drum rutier, amplasament pentru cale ferată) nu putea oferi obștii o sumă mai mare... Aceasta urma să fie ridicată de președintele obștii însoțit de casier, având asupra lor Procesul-

¹¹ Ibidem, f.144

¹² Ibidem, f.180

¹³ Ibidem, f.166

¹⁴ Ibidem, f.168

¹⁵ Ibidem, dosar nr.25/1949, f.1

¹⁶ Ibidem, f.5

¹⁷ Ibidem, f.6

¹⁸ Ibidem, f.4

¹⁹ Ibidem, dosar nr.7/1930, f.1

²⁰ Ibidem, f.2

verbal semnat de Consiliul de Administrație al obștii, dar și Adresa Judecătorei de Ocol Năruja, care confirmase acest consiliu.

Societatea sugera folosirea acestui câștig într-un scop colectiv (în „*folos obștesc*”) ca, de pildă, înființarea unei biblioteci sau depunerea banilor la o bancă populară²¹; din moment ce relațiile obști-Societăți nu erau chiar la începuturile lor, „grija” Societății față de naivii răzeși poate trăda o ironie camuflată, un dispreț tacit în acest sfat, atât de bine intenționat în aparență...

La finele lui martie 1932, obștea avea să încaseze de la Societate 49885 lei, reprezentând dividendele pe anul 1931²², cu care va hotărî în luna următoare să acopere cheltuielile pentru repararea bisericii și a școlii și dotarea acesteia, precum și achiziționarea cadourilor pentru premiile școlare²³.

În iunie 1933 obștea Voloșcani pretinde să se efectueze „*controlul*” tăierilor făcute de Societate, afirmând că și așa s-a întârziat extrem de mult în această privință²⁴; în iulie 1934, conflictul se acutizează răzeșii cerând „*oprirea exploatării*”.²⁵ În acest moment, Ocolul Silvic Focșani este obligat să intervină, promițând să facă ancheta cerută insistent de obște.²⁶

Dintr-un Proces-verbal din aceeași perioadă rezultă că Societatea efectuase tăieri în pădurea din muntele Verdele, în perioada 1928-1934 pe o suprafață de 91,5 ha, însă fără amenajamentul de exploatare corespunzător²⁷; în luna septembrie, Societatea va trimite o Notă informativă Ocolului Silvic Focșani, în care își motivează atitudinea față de obște; nu poate permite sub nici o formă obștii să-i controleze gestiunea; în plus, exploatarea pădurii nu se face în afara legii, garanțiile

²¹ Ibidem, dosar nr.10/1932, f.3

²² Ibidem, dosar nr.7/1930, f.7

²³ Ibidem, f.8

²⁴ Ibidem, f.12

²⁵ Ibidem, f.15

²⁶ Ibidem, f.16

²⁷ Ibidem, dosar nr.12/1933, f.3

de împădurire erau plătite la zi, obștea primindu-și dividendele cuvenite la timp; Societatea afirmă că nu se face vinovată, pentru eventualele daune semnalate în pădurea obștii, răzeșii trebuind să pună capăt „*instigărilor*” de ordin „*politic*” sau „*financiar*” și „*demagogiilor*” preferate de persoane obscure...²⁸

Din dividendele primite de obște de la Societatea „Năruja” în 1935, răzeșii vor achita „*funciarul*” datorat Oficiului Național al Cooperăției Române, urmând ca din suma rămasă să se împartă fiecărui obștean trecut în tabela de drepturi răzășești câte 200 lei²⁹.

În legătură cu expirarea contractului de asociație cu Societatea (la 20 iulie) – Consiliul de Administrație al Obștii hotărăște, în data de 10 iulie rezilierea lui; așadar Societatea va trebui să părăsească zona de exploatare din muntele Verdele³⁰.

Ca urmare, Consiliul de Administrație al obștii Vidra Voloșcani îl înștiințează pe inginerul șef al Ocolului Silvic Putna-Focșani că răzeșii nu sunt de acord ca frunțașii lor să semneze autorizația de exploatare, căci Societatea „Năruja” „*n-a respectat și nu respectă nici astăzi prevederile Codului Silvic și al contractelor de arendare*”, exploatarea făcându-se cu „*daune*”; ca și cum nu ar fi fost de ajuns că nu au fost „*consultați*” în problema acestui contract, lor „*li se știrbește*” dreptul de pășunat în munte, acesta fiind „*singurul loc unde-și pot duci vara turmele de oi*”.³¹

În martie 1938, obștea încasează dividendele trimise de Societatea „Năruja”, care se cifrează la 86.465 lei³²; conform deciziei luate o lună mai târziu, banii urmau a fi cheltuiți astfel: 2.000 lei pentru biserică³³; 5.706 lei pentru „*funciar*”; 5.000 lei pentru Consiliul de Administrație; alte sume pentru cheltuielile „*cancelariei*” și pentru

²⁸ Ibidem, f.5

²⁹ Ibidem, f.19

³⁰ Ibidem, f.21

³¹ Ibidem, dosar nr.15/1935, f.33

³² Ibidem, dosar nr.20/1938, f.1

³³ Ibidem, f.2

„*întruniri ordinare*”; de restul sumei vor beneficia cei 24 răzeși ai obștii, primindu-se pentru fiecare drept în munte 250 lei³⁴.

Merită menționat faptul că dividendele primite de la Societate reprezentaseră pentru anul în curs – ca de atâtea alte dăți, de altfel – unica sursă de venit a obștii³⁵, care a permis acesteia nu doar achitarea tuturor obligațiilor financiare, dar și îmbunătățirea situației materiale a răzeșilor...

În anul următor, câștigul obștii avea să se mărească simțitor dividendele primite de la Societatea „Năruja” ridicându-se la 170.951 lei³⁶, fiecare drept în munte fiind de această dată remunerat cu 500 lei; în plus obștea avea posibilitatea să achite plata pentru folosirea islazului (1310 lei) transcrierea așăzământului obștii (1500 lei), cheltuieli de judecată propriu-zise și cele făcute de răzeșii delegați (peste 6000 lei) precum și plata membrilor Consiliului de Administrație.³⁷

În luna iunie a anului 1939, în schimbul a 25.000 lei oferiți de Societatea „Năruja”, obștea îi dăduse arendă acesteia pe termen de 15 ani, terenul necesar instalării liniei ferate în muntele Verdele cu eventualele „*adăogiri*” sau „*variante*”³⁸ dar și suprafețele necesare pentru „*toate instalațiile mecanice și „locuințele”* personalului acestei Societăți.

La scurt timp însă de la încheierea contractului între cele două părți, obștea trimite o Notă informativă prim-procurorului Tribunalului Putna, în care face precizarea că fostul Consiliu de Administrație făcuse arendarea „*cu nesocotirea legilor în vigoare*”, motiv pentru care cere rezilierea contractului cu pricina.

Între timp însă „Societatea Năruja” intră în procesul de lichidare, conform contractului încheiat în 21 iunie 1920, construcțiile realizate de Societate în munte, după expirarea termenului prevăzut, urmau să intre în proprietatea obștii; aceasta le revendică, cerând justiției să

³⁴ Ibidem, f.3

³⁵ Ibidem, f.2

³⁶ Ibidem, f.7

³⁷ Ibidem, f.8

³⁸ Ibidem, f.5

asigure paza bunurilor respective, până la luarea unei decizii definitive asupra stabilirii proprietarului lor...³⁹

Deși în aprilie 1940 dividendele primite de obște de la Societate marcau o creștere valorică, în comparație cu anii precedenți (223 193 lei)⁴⁰, răzeșii decid ca după expirarea contractului încheiat cu Societatea (iunie 1940) se vor pune în stăpânire” deplină în muntele Verdele... Obștea decide cu acest prilej că jumătate din banii primiți de la Societate urmează a fi folosiți pentru repararea bisericii din sat⁴¹, restul urmând a fi împărțiți Consiliului de Administrație (3193 lei) și răzeșilor, pentru care s-au alocat 200000 lei; aceasta însemna că fiecare drept în munte va fi remunerat cu 680 lei...⁴²

Conform hotărârii luate în Adunarea generală a obștii, delegații acesteia urmau să se deplaseze în muntele Verdele, pentru a lua în primire atât pădurea ca atare, cât și inventarul Societății, „iar contractul făcut de Consiliu în 1939 asupra prelungirii (celui din 1920) să fie anulat, ne fiind respectat de noi”.⁴³ Aceeași delegație efectuează în luna mai a aceluiași an o inspecție în munte, unde Societatea exploatare 30 ha pădure.⁴⁴

La 21 iunie 1940 expiră termenul de exploatare, Societatea nemaiputând face tăieri în muntele Verdele;⁴⁵ după cum avea să susțină ulterior avocatul „Nărujei”, C.I.Radian, această Societate nu a mai efectuat tăieri în pădure, după 21 iunie 1940, activitatea ei limitându-se la scoaterea din munte a masei lemnoase deja exploatare...⁴⁶ Faptul este dovedit și de mărtuira lui C.Macovei, delegat al obștii, care susținea că în perioada 1 iulie - 3 septembrie 1940, Societatea transportase

³⁹ Ibidem, dosar nr.21/1939, f.18

⁴⁰ Ibidem, dosar nr.20/1938, f.13

⁴¹ Ibidem, f.14

⁴² Ibidem, f.17

⁴³ Ibidem, f.21

⁴⁴ Ibidem, dosar nr.3/1924, f.9

⁴⁵ Ibidem, dosar nr.25/1940, f.9

⁴⁶ Ibidem, dosar nr.28/1942, f.49-50

2135 vagonete cu material lemnos, după cum rezultă din cifrele trecute pe „tabloul acesteia...; aceasta înseamnă că Societatea „Năruja” putea să vândă nu mai puțin de 19215 m³ masă lemnoasă.⁴⁷

La mijlocul lunii iulie, obștea vânduse tot Societății „Năruja” „clădirile” ridicate de aceasta în timpul exploatării pădurii, pentru suma de 40000 lei;⁴⁸ o lună mai târziu obștea reușește să vândă Societății Ardelene, reprezentată de Al.Vaiș „instalațiunile” din pădure, cu suma de 42200 lei⁴⁹. În luna decembrie a aceluiași an, obștea Voloșcani hotărâse ca banii să fie folosiți pentru repararea bisericii din sat,⁵⁰ dar și pentru susținerea financiară a procesului pe care răzeșii îl aveau cu Societatea „Năruja” (15.000 lei).⁵¹

În decembrie 1940, inspectorul general de control, consilierul silvic D.Tomuța a efectuat o inspecție în muntele Verdele, în legătură cu activitatea Societății „Năruja”⁵²; concluziile la care a ajuns inspectorul au stat la baza Raportului pe care acesta l-a înaintat în ianuarie 1941 Ministerului Agriculturii și Domeniilor⁵³. În opinia sa, pagubele produse de Societate se cifrau la 3.000.000 lei⁵⁴. Abuzurile Societății, notează inginerul, se datorau faptului că pădurea nu este deloc accesibilă, aflându-se la 60 km depărtare de Voloșcani... Pentru a preveni efectele dispozițiilor prevăzute de Decretul-Lege referitor la „*averile rurale ale străinilor*”, Societatea „Năruja” cesionase propriul inventar Societății Ardelene din Nehoiu (județul Buzău); deși aceasta din urmă nu a efectuat plantări de puieti în zonele exploatate va obține totuși autorizația necesară preluării liniei ferate forestiere. Contrar stipulațiilor contractului, Societatea nu a achitat dările către stat,

⁴⁷ Ibidem, dosar nr.25/1940, f.9

⁴⁸ Ibidem, dosar nr.20/1938, f.25

⁴⁹ Ibidem, f.30-31

⁵⁰ Ibidem, f.31

⁵¹ Ibidem, f.32

⁵² Ibidem, dosar nr.21/1939, f.18

⁵³ Ibidem, dosar nr.25/1940, f.1

⁵⁴ Ibidem, dosar nr.21/1939, f.18

încălcându-se totodată dispoziția Ministerului Agriculturii și Domeniilor din august 1940, cu referire la sistarea exploatării în pădurea obștii.⁵⁵

În pădurea răzășească mai rămăseseră neexploatate 914,60 ha, iar neplantată – 432 ha⁵⁶; în plus, Societatea lăsase în pădure lemn tăiat și de calitate inferioară.⁵⁷

Beneficiul net realizat de obște de pe urma contractului încheiat cu Societatea a fost de circa 9 ori mai mic decât cel convenit: 3.808.117 lei, în loc de 33750000 lei „...un preț de adevărată batjocură”, după cum conchide inspectorul...⁵⁸

Un alt motiv de nemulțumire al răzeșilor a fost faptul că Societatea nu le-a permis să utilizeze calea ferată conform contractului.⁵⁹

Inspectorul atrage atenția și asupra altui fapt: nu doar răzeșii, ci și Statul a avut de suferit, care nu a putut percepe de la Societate taxele cuvenite, datorită mai multor factori: valoarea mică declarată a contractului de arendare, aporturile sociale mici declarate, în condițiile încheierii unui contract ilicit de asociație în participație.⁶⁰

În luna decembrie a anului 1941⁶¹, obștea se afla în proces cu Societatea „Năruja”, la Tribunalul Județean Putna, având două mari motive de nemulțumire: în primul rând, nu a primit compensațiile bănești pentru daunele provocate de Societate; în al doilea rând, obștea ceruse anularea contractului de prelungire a termenului de folosință pentru calea ferată din munte.

Procesul avea să dureze mai mult de un an, presupunând un efort financiar însemnat din partea obștii, care a fost nevoită să-și diminueze drastic depunerile plasate la banca „Economia” din Focșani, în acest timp, pentru proces s-au pronunțat mai multe termene.

⁵⁵ Ibidem, dosar nr.25/1940, f.1

⁵⁶ Ibidem, f.6

⁵⁷ Ibidem, f.7

⁵⁸ Ibidem, f.8

⁵⁹ Ibidem, f.10

⁶⁰ Ibidem, f.11

⁶¹ Ibidem, dosar nr.20/1938, f.35

„Sforțările” avocaților nu au dat roade, considerându-se de către instanță că „*motivele de formulare*” ale acțiunilor de judecată nu aveau o bază temeinică.

Practic, obștea a fost secătuită de bani; tocmai de aceea, Consiliului de Administrație i se aprobă decizia de a se suspenda procesul, până la alimentarea contului răzeșilor cu sumele necesare răzeșii crau hotărâți însă să retragă acțiunea de judecată doar în momentul în care Societatea „Năruja” va despăgubi obștea.⁶²

În disperare de cauză, obștea ceruse „*scutire de timbru*” pentru acțiunea de judecată, căci „*noi, Obștea... suntem săraci lipsiți de orice mijloace*”, încât „*nu putem suporta aceste cheltuieli...*”⁶³

...În replică, Societatea „Năruja” trimisese un memoriu (o „*întâmpinare*”) președintelui Tribunalului Putna, în care susține că mandatarii obștii nu au avea „*...calitate...de a face în contra noastră acțiunea în anularea contractelor de arendare*”, primul fiind expirat la 21 iunie 1940, iar celălalt încă valabil; în plus, acțiunea lor este considerată „*în neregulă*” și „*complet nefondată*”

Societatea precizează că acel contract de arendare, înregistrat în 1939 la Tribunalul Putna, nu poate fi anulat; obștea îl confundă cu acela de prelungirea contractului de exploatare, expirat la 21 iunie 1940; motivează că primul, „*în curs de executare*”, nu era ilegal.⁶⁴

În data de 22 februarie 1942, motivând cauze obiective (lipsa de bani), dar și subiective (intervenția delegatului de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor „*informații greșite*” deținute de obște), consiliul de administrație declară concis că „*nu sunt motive de a imputa Societății vreo culpă... și deci această acțiune nu mai are sensul de a fi susținută...*”⁶⁵

La începutul lunii următoare, pentru a elimina orice fricțiune din relațiile sale cu obștea, Societatea donează acesteia suma de 400.000

⁶² Ibidem, f.36

⁶³ Ibidem, dosar nr.27/1941, f.72

⁶⁴ Ibidem, f.85

⁶⁵ Ibidem, dosar nr.20/1938, f.38

lei, pentru reconstrucția bisericii din Voloșcani.⁶⁶ Gestul deosebit făcut de Societate a avut efectul scontat, căci adunarea generală a răzeșilor din Voloșcani decide, în data de 3 mai 1942, stingerea irevocabilă a conflictului dintre cele două părți.⁶⁷

Sperând să mai recupereze din pierderile provocate de activitatea Societății, obștea reușește să-și ia banii de la Societatea Ardeleană – căreia îi vânduse în 1940 „clădirile” de la Funicularul de sus și Funicularul de mijloc – dar de-abia în iunie 1942; suma nu mai era însă 42.200 ci doar... 10.000 lei,⁶⁸ pentru 11 case, 4 grajduri, 7 magazii, 2 depouri de mașini, o cabină a funicularului, un canton⁶⁹, ateliere, garaje, șoproane⁷⁰; timp de doi ani, de paza acestora a răspuns Gheorghe Racoccea, „conductor silvic”, care arendase de la răzeși dreptul de vânatoare și pescuit în muntele Verdele...⁷¹ Temându-se de alte amânări ale Societății Ardelene și neinteresându-se altă Societate forestieră de aceste magazii și instalații, obștea a fost nevoită să facă această importantă reducere de preț.

Ca urmare a reclamației trimise de obșteanul C. Macovei la Ministerul Agriculturii și Domeniilor, în legătură cu neregulile Societății „Năruja”, comise pe fondul „neglijenței” Consiliului de Administrație al obștii Voloșcani, Direcțiunea Pădurilor îl trimite în control în zonă pe inginerul V. Mârza, inspector general silvic, în octombrie 1942...⁷²

În luna următoare, avocatul Societății „Năruja” va atrage atenția că Societatea – deja lichidată – nu a mai efectuat tăieri în pădurea muntelui Verdele din 1940, activitatea ei limitându-se la scoaterea materialului lemnos din zona de exploatare... Nemaifăcându-se exploatări, susține avocatul, Societatea nu mai era datoare către obște

⁶⁶ Ibidem, f.39

⁶⁷ Ibidem, dosar nr.28/1942, f.38

⁶⁸ Ibidem, f.31

⁶⁹ Ibidem, dosar nr.24/1940, f.8

⁷⁰ Ibidem, dosar nr.28/1942, f.31

⁷¹ Ibidem, dosar nr.24/1940, f.118

⁷² Ibidem, dosar nr.28/1942, f.37

– nu mai făcea „...*venit în scriptele obștii*”.⁷³ În ceea ce privește litigiul ivit între obște și Societate acesta s-a datorat faptului că răzeșii au făcut o gravă confuzie între transportul lemnului din pădure și tăierea propriu-zisă a acestuia.⁷⁴

Conflictul s-a dovedit a fi de durată, căci în martie 1946 obștea avea proces cu Societatea la Judecătoria Năruja...⁷⁵

Drepturile răzeșești în muntele Sboina, achiziționate în 1920 de Vasile Dănilă de la 73 răzeși din Spinești și cesionate de acesta Societății „Frăția” au fost ulterior preluate de Societatea „Năruja”⁷⁶.

Raporturile Societății „Năruja” cu obștea Spinești s-au înrăutățit simțitor în anul 1935.

Cu o parte a obștii, Societatea încheiase contract de arendare a drepturilor răzeșești, iar cu un anumit număr de răzeși, acte de asociație în participație; categoria răzeșilor nemulțumiți de exploatarea pădurii în punctul Zboina-Chiliile era alcătuită din cei 200 răzeși care nici nu-și arendaseră drepturile, nici nu se asociaseră cu Societatea...

La începutul lunii octombrie, circa 100 de răzeși s-au dedat la violențe, tăbărând asupra celor 205 lucrători din pădure, pagubele aduse Societății cifrându-se la 20.500 lei zilnic; conducătorii turbulenților – patru la număr – au fost deferiți Parchetului Putna⁷⁷. Ca urmare a acestui incident, în data de 21 octombrie Societatea și-a retras lucrătorii din pădurea obștii Spinești. Răzeșii doreau însă mai presus de orice să distrugă linia ferată, obligând Societatea să-și ia măsurile de siguranță; la menținerea conflictului a contribuit însă nu doar capii răzeșilor, ci și „*organele administrative și reprezentanți ai bisericei*”⁷⁸, cum ar fi Ion Soare, primarul comunei Poiana și pcatul Dragomir

⁷³ Ibidem, f.48

⁷⁴ Ibidem, f.49-50

⁷⁵ Ibidem, f.48

⁷⁶ M.G.Georgescu - **Problema silvică a Vrancei**, în „*Milcovia*”, vol.VIII, Focșani 1937, extras, p.27

⁷⁷ ANVn, fond Prefectura județului Putna, dosar nr.19/1935, f.76

⁷⁸ Ibidem, f.82

Danțiș din Bârsești.⁷⁹

Drepturile pe care Societatea nu a reușit să le ia în arendă erau în număr de 150 din 570; posesorii acestora pretind să li se rezerve o porțiune din pădurea obștii, „*în suprafața raportată la numărul lor*” Pentru scurt timp se va ajunge la aplanarea conflictului, rezeșii nedisponând de resurse financiare pentru eventuale judecăți repetate⁸⁰.

Directorul Societății, M.Saroș recunoaște că circa 150-200 ha li se cuvin de drept răzeșilor care nu-și arendaseră drepturile acesteia; fiind profund nemulțumiți de această declarație, obștenii au incendiat casa Soceității din muntele Mișina și un vagon de fân aflat pe podul pârauului cu același nume⁸¹.

Presiunea răzeșilor continuă și în luna decembrie 1935, când 35 de spineșteni au alungat lucrătorii Societății de la punctul de lucru, confiscându-le uneltele.⁸²

Autoritățile administrative ale comunei Spinești – „*mișiți*” ai Societății „Năruja” – trec la măsuri dure; organizează o bandă de bătauși care le-a stricat răzeșilor „*gardurile și ușile*”, ei își vânduseră drepturile răzășești Societății, bucurându-se de avantajele materiale oferite de aceasta.⁸³ Printre aceștia figurau se pare și primarul Stoica Lepădatu, dar declarațiile date de săteni îl scot din culpă.

Tot acum se dovedește că răzeșii care nu încheiaseră înțelegerea cu Societatea „Năruja” tăiau zilnic lemne în pădure, pentru a le vinde la târg, lucru pe care nu l-ar fi putut face dacă și-ar fi arendat drepturile⁸⁴; la scară mult redusă, răzeșii merg pe urmele Societății, distrugând propria pădure...

Contractul încheiat între Societatea „Frăția” și obștea Secătura Părosu în 1924, referitor la exploatarea munților Zburătura și Dealu

⁷⁹ Ibidem, f.85

⁸⁰ Ibidem, f.84-85

⁸¹ Ibidem, dosar nr.62/1935, f.276

⁸² Ibidem, dosar nr.19/1935, f.121

⁸³ Ibidem, f.146

⁸⁴ Ibidem, f.147-148

Negru, a fost și el preluat de Societatea „Năruja”.⁸⁵

Dorind să cruțe o porțiune de pădure, obștea Secătura Părosu a „*luat în primire*” de la Societate 30 ha în punctul Sburătura, dând „*în schimb*” alte 30 ha în punctul Rădăcin⁸⁶; Societatea s-a dovedit maleabilă de astă dată, probabil din dorința de a se bucura de încrederea răzeșilor.

În perioada iunie 1926 - mai 1927, obștea, nemulțumită de modul de exploatare a celor doi munți se afla în proces cu Societatea „Năruja”; în aceste împrejurări, efortul financiar făcut de răzeși a implicat și cheltuieli ale președintelui obștii, din propriu-i buzunar.

În martie 1929, Societatea „Năruja” – în dorința de normalizare a raporturilor cu obștea Secătura Părosu – îi face acesteia donațiune suma de 40.000 lei, pentru „*îmbunătățiri de interes obștesc*”; suma urma a fi folosită între altele și pentru parohie.⁸⁷

În iunie 1931, obștea solicită din nou Societății să cruțe 25 ha pădure în punctul Sburătura, nu doar pentru utilizarea ci ca zonă de pășunat, dar și pentru constituirea unei zone de împăduriri pe cale naturală.⁸⁸

Cu banii primiți de la Societate în anul 1931⁸⁹, obștea Părosu a putut continua procesul cu obștea Nistorești; avea însă și posibilitatea de a face „reparațiuni”; la școala și biserica comunității, ori de a ridica o casă parohială, cum sugerase Societatea⁹⁰.

Anul 1940 a însemnat un nou proces al obștii Secătura Părosu cu Societatea „Năruja”; cu această ocazie, Ministerul Agriculturii și Domeniilor dorește să cerceteze cazul pentru o posibilă intervenție în soluționarea conflictului⁹¹.

⁸⁵ ANVn, fond Obștea Secătura Părosu, dosar nr.2/1924, f.2

⁸⁶ Ibidem, dosar nr.4/1929, f.28

⁸⁷ Ibidem, dosar nr.3/1924, f.7

⁸⁸ Ibidem, dosar nr.4/1929, f.36

⁸⁹ Ibidem, dosar nr.3/1924, f.11

⁹⁰ Ibidem, f.12

⁹¹ Ibidem, dosar nr.2/1924, f.59

Răzeșii din Negrilești și-au arendat, la rândul-le, drepturile în munții Păișelele.

La început, Societatea „Năruja” a avut o atitudine mai mult decât binevoitoare față de obște; astfel, în septembrie 1926, Comitetul bisericesc din Negrilești a primit din partea Societății suma de 50000 lei mai întâi⁹² și 101293 lei ulterior⁹³, în condițiile în care obștea se afla într-o situație financiară extrem de delicată...⁹⁴

Relațiile obștii Păișelele cu Societatea „Năruja” au început să se deterioreze încă din 1928, când fostul administrator al obștii, Ion D.Neagu a fost dat în judecată de obște; motivul a fost următorul: *„a lucrat contra intereselor obștei, făcând contracte pe numele său cu obștenii, pe care le-a cesionat”* Societății, a provocat *„pagube”* răzeșilor, prin *„facerea de drumuri, cale ferată și tăire de arbori...”*⁹⁵. Cert este că, în martie același an, pagubele aduse obștii (*„distrugerea pășunii”*, circa 2000-2500 brazi și molizi tăiați fără consimțământul răzeșilor) se ridicau la circa 2000000 lei⁹⁶.

În luna aprilie, Societatea „Năruja” se angajează să achite anual obștii 100.000 lei, pe termen de 20 de ani; totodată, delegatul acesteia, avocatul I.D.Neagu-Negulești, membru în Consiliul de Administrație al obștii, avea misiunea să negocieze cu răzeșii concesionarea terenului pentru calea ferată.⁹⁷

Societatea „Năruja” și obștea Păișelelele-Negrilești vor ajunge la un acord în luna iulie, când răzeșii au acceptat să dea în arendă Societății terenul pentru calea ferată construită *„fără voia și autorizarea”* obștenilor, dar și pentru alte drumuri. Arendarea se făcea pe termen de 15 ani, contra sumei de 200000 lei. Totodată, Societatea își lua obligația să răscumpere brazii și molizii tăiați cu ocazia lucrărilor

⁹² ANVn, fond Obștea Păișele-Negrilești, dosar nr.5/1926, f.3

⁹³ Ibidem, f.8

⁹⁴ Ibidem, f.7

⁹⁵ Ibidem, dosar nr.11/1928, f.1

⁹⁶ Ibidem, f.3

⁹⁷ Ibidem, f.4

la calea ferată, drumuri și poduri.⁹⁸

Lucrările au început încă din toamna anului 1927, pentru ca în iarna anului următor⁹⁹ zona de exploatare a Societății să fie străpunsă, dinspre Transilvania, de o linie ferată îngustă¹⁰⁰ care avea să atingă 8 km lungime. Deși i-a amenințat pe răzeși cu „*exproprierea*” și cu un preț de concesiune derizoriu, Societatea a trebuit, în final, să cedeze pretențiilor financiare ale obștii, justificate de altfel...¹⁰¹

De această cale ferată – care avea drept capete de linie localitățile Herăstrău (județul Putna) și Comandău (județul Trei Scaune) – urma să beneficieze și răzeșii pentru transportul gratuit al lemnului necesar în gospodăriile lor¹⁰², însă doar o dată pe an¹⁰³.

Cu toate acestea, răzeșii sunt nemulțumiți de serviciile oferite de Societate și de dividendele acordate obștii; altfel nu se poate explica de ce 146 de răzeși întocmesc tot în 1928 un document în care declară că doresc să facă publice în Parlament toate exprocheriile și șiretlicurile de înșelăciune comise de Societatea „Năruja”...¹⁰⁴

Un an mai târziu, în luna septembrie, obștii îi este făcută cunoscută expertiza – realizată de Ocolul Silvic Soveja – referitoare la „*stricăciunile*” făcute în munte de Societate; conform acesteia, obștea urma să încaseze 151818 lei drept despăgubiri.

În 1930 se încheie între cele două părți un nou contract de arendare al terenului ocupat de calea ferată, pe 20 de ani prin care Societatea „Năruja” se angaja să plătească obștii suma de 50.000 lei anual.¹⁰⁵ Noua înțelegere a fost precedată de reclamațiile făcute de răzeși atât la Centrala Cooperativelor, cât și la Casa Pădurilor, ca urmare

⁹⁸ Ibidem, f.8

⁹⁹ Ibidem, f.4

¹⁰⁰ M.G.Georgescu - op.clt., p.25

¹⁰¹ ANVn, fond Obștea Păițele-Negrilești, dosar nr.11/1928, f.4

¹⁰² Ibidem, f.9

¹⁰³ Ibidem, dosar nr.12/1928, f.49

¹⁰⁴ Ibidem, f.49-50

¹⁰⁵ Ibidem, dosar nr.13/1929, f.6

a faptului că Societatea a demarat o nouă etapă de lucrări la calea ferată în muntele Păișele; inițiativa Societății nu a venit însă în urma unei „înțelegeri” cu obștea; mai mult, pentru aplanarea conflictului, Casa Pădurilor însărcinase pe șeful Ocolului Silvic Năruja să cerceteze cazul la fața locului, rezultatul acestei inspecții fiind favorabil obștii...¹⁰⁶.

În septembrie 1932 însă, obștea se afla din nou în litigiu cu Societatea „Năruja”, neprimindu-și despăgubirile cuvenite; se dorea a nu se ajunge la proces, - prilej de noi și împovărătoare cheltuieli pentru răzeși¹⁰⁷. În aprilie 1933, raporturile obștii cu Societatea „Năruja” s-au normalizat, odată cu achitarea despăgubirilor; 10% din sumă revine președintelui obștii, Ion Mehedinți în urma „aprobării” date de Consiliul de Administrație. Consiliul „recunoaște” serviciile aduse de acesta obștii („munca și serviciile sale”)¹⁰⁸.

La jumătate lunii 1937 se vehicula ipoteza că Societatea „Năruja” va ajunge la o înțelegere cu obștea în ceea ce privește exploatarea rezervei forestiere a acesteia (30 ha pădure). Beneficiul prognozat (50 lei/mc) urma să fie împărțit în mod egal bisericii și obștii („distribuit sâtenilor”)¹⁰⁹

Zvonul s-a adevărit în iunie același an, de când datează „hotărârea locuitorilor pentru punerea în exploatare și vânzare” a rezervei răzășești „făcută cu semnăturile lor proprii” Consiliul de administrație – se menționează în document - „este de acord”, atâta timp cât exploatarea urma a se face conform „legei de administrație a obștiei”, dar și „dorinței locuitorilor” De asemenea, același consiliu ține să precizeze că dacă răzeșii vor dori ca exploatarea să se facă fără ca acesta să-și îndeplinească atribuțiile sale, conform Codului Silvic, regulamentului de exploatare și amenajamentului „noi (consiliul— n.a.) ne degajăm de orice răspundere”¹¹⁰.

¹⁰⁶ Ibidem, dosar nr.27/1930, f.4

¹⁰⁷ Ibidem, dosar nr.13/1929, f.26

¹⁰⁸ Ibidem, f.27

¹⁰⁹ Ibidem, f.52

¹¹⁰ Ibidem, dosar nr.46/1937, f.66

În perioada decembrie 1937 – octombrie 1938, Societatea a efectuat tăieri în versantul năruja, vânzând 10761 m³ masă lemnoasă, rezultatul exploatarei a 30 ha de pădure.¹¹¹

Tot în 1938, Societatea „Năruja” încheie exploatarea în muntele Roșchila – tot al obștii Negrileşti – plătindu-i acesteia despăgubirile pentru folosirea terenului care-i aparținea, pe timpul demontării liniei ferate;¹¹² de această cale ferată – lungă de aproape 6 km beneficiaseră 66 răzeși.¹¹³

În februarie 1930, Societatea avea să intre în conflict cu obștea Nistorești, care-i intențea proces „*de tulburare la posesie*” în muntele Munțișoarele.¹¹⁴

În 1931, obștea pretinsese 200000 lei, reprezentând contravaloarea celor 70 ha pădure date spre exploatare Societății prin intermediul contractului de asociație în participație, dar și 100000 lei, reprezentând capitalul investit în materialul tăiat.

În perioada 1931-1932, organele silvice au efectuat cercetări la fața locului. În urma audierii martorilor, s-a concluzionat că tulburarea de posesie dată din 1930, concretizată prin tăierile rase, interzise de legele silvice. Societatea „Năruja” încercase să ducă în eroare inspectorii, indicând prin martorii săi un alt hotar decât cel menționat de martorii obștii.¹¹⁵

Conform hotărârii Judecătoriei Năruja, Societatea avea de plătit obștii 37500 lei – reprezentând valoarea lemnului tăiat – ori va înapoia masa lemnoasă tăiată obștii, acestora li se adaugă alți 20000 lei, reprezentând cheltuielile de judecată.

Deși este somată să respecte reclamanta și proprietatea ei, Societatea nu s-a prezentat la proces...¹¹⁶ În fine, în ședința publică

¹¹¹ Ibidem, f.61-64

¹¹² ANVN, fond Prefectura județului Puta, dosar nr.105/1938, f.44

¹¹³ Ibidem, f.42-43

¹¹⁴ ANVN, fond Obștea Secătura Părosu, dosar nr.3/1924, f.8

¹¹⁵ Ibidem, dosar nr.4/1929, f.74

¹¹⁶ Ibidem, f.75

din 28 iulie 1933, Judecătoria Năruja a dat mult așteptata Carte de Judecată Civilă referitoare la litigiul dintre cele două părți, ce aveau să dea câștig de cauză obștii.¹¹⁷

Așadar, după ce a exploatat 5296 ha pădure, în munții Dealu Negru, Sburătura, Păișelele, Verdele, Pietrosul, Chiliile Sboinii în bazinul Văii Năruja, Societatea „Năruja” avea să intre în lichidare (ca și alte Societăți forestiere – precum „Tișița” și Societatea Ardeleană - „Năruja” a făcut parte din concernul Grödel-Castiglione). Aceași Societate Ardeleană, care prelucrase materialul lemnos al Societății „Năruja” la Comandău, în județul Trei Scaune, a achiziționat instalațiile acesteia din urmă, „lichidând-o” pe cale „naturală”...¹¹⁸

...Ce a însemnat, așadar, prezența în Vrancea a Societăților forestiere străine? Multe promisiuni făcute răzeșilor, înșelarea lor fără scrupule, spolierea lor și devastarea pământului natal... Reprobabil pentru viitorime rămâne însă faptul că Societățile și-au asigurat sprijinul fruntașilor din cadrul obștilor, cointeressându-i la încheierea unui „*târg necinstit*”, profitând de naivitatea răzeșilor pentru a-și asigura profituri grase...¹¹⁹

După cum atât de bine se exprima senatorul S.Râmnicianu în 1910, „*țărani și-au vândut proprietățile lor pe nimic, căci sunt oameni inculți și nu și-au dat seama cât valora avutul lor*”; profitând de „*inconștiența*” și „*ignoranța*” lor, Societățile i-au adus pe răzeși în pragul „*disperării*”..., impunându-se intervenția Statului¹²⁰, ce avea să fie destul de ineficientă și tardivă, voit sau nu...

Și dacă „*acele nenorocite companii*” au masacrat pur și simplu

¹¹⁷ Ibidem, f.74

¹¹⁸ ANVn, fond Obștea Vidra-Voloșcani, dosar nr.25/1940, f.10

¹¹⁹ Idem, Monitorul Oficial nr.60/1910, Desbaterile Senatului, p.330

¹²⁰ P.B.Chiriță - Prădarea moșnenilor. Cuvântare rostită cu ocazia discuției proiectului de lege relativ la regulamentarea cumpărării de păduri destinate exploatarea, în ședințele Camerei deputaților de la 18 aprilie și 16 mai 1921 cu proiectul de Lege de Reglementarea cumpărării de păduri destinate exploatarea, votat de Adunarea Deputaților, Râmnicu Vâlcea, 1921, p.15

pădurile vrâncene pentru a înregistra profituri colosale¹²¹, răzeșilor - victime ale lăcomiei și ignoranței – nu le mai rămânea altceva de făcut decât să-și deplângă „*păcatele nevredniciei și a inconștienței...*”¹²²

¹²¹ **Ibidem**, p.47

¹²² **Ibidem**, p.68

VASILE ȚIROIU ȘI SAVEL RĂDULESCU. CORESPONDENȚĂ

Horia Dumitrescu

Autentică personalitate locală, Vasile Țiroiu¹ s-a născut la 8 septembrie 1890 în Bolotești Vrancei, loc ce a zămislit și pe mitropolitul Varlaam al Moldovei.

După absolvirea cursurilor Liceului Internat „C.Negruzzi” din Iași (1901-1908) a urmat la Universitatea din București, Facultatea de Drept al cărei licențiat a fost (1912), fiind și cursant al Facultății de Litere (Istorie și Geografie).

A făcut campania din Bulgaria (1913), și a luptat ca ofițer de front și în Războiul de Reîntregire a Neamului (1916 -1918).

Demobilizat în martie 1918, ca semn al prețuirii de care s-a bucurat în anii studenției din partea lui Simion Mehedinți, i-a fost șef de cabinet la Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor în guvernul Alexandru Marghiloman (5 martie - 23 octombrie 1918).

În 1920 se stabilește definitiv în Bolotești, cu ocupația principală de „agricultor și viticultor”, dar funcțiile nu-l vor ocoli: vicepreședinte al Camerei Agricole Putna (1923-1936), primar al comunei Bolotești cu renunțare la salariu (1926-1929), prefect al județului Putna (1934-1937), președinte al Federației Naționale a Cooperativelor Viticole și Pomicole din România (1937-1947), deputat de Putna (1945-1947) etc.

Vasile Țiroiu a fost prieten de familie cu Ioan P.Rădulescu-Putna²

¹ V.D.Cotea - **Vasile Țirolu - Omul de excepție (1896-1976)**, în *Cronica Vrancei*, vol.II, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura DM Press, Focșani, 2001, p.331-336

² N.Șt.Graur - **Figuri politice putnene**, Tipografia, Librăria și Legătoria de Cărți Alexandru N.Leon & Co, Focșani, 1920, p.51-53

– profesor, avocat, prefect (pentru o scurtă perioadă), deputat –, nimeni altul decât tatăl diplomatului Savel Rădulescu, cel mai apropiat prieten și colaborator al lui Nicolae Titulescu³.

Viața și activitatea lui Savel Rădulescu s-au înscris pe alte coordonate, depășind cu mult planul local și, de multe ori, cel național.

Născut la 19 octombrie 1895⁴, Savel Rădulescu a absolvit cursurile primare și liceale în Focșani.

A participat la Războiul de Reîntregire a Neamului⁵, după care a plecat la Paris ca student la Facultatea de Drept. În 1923 susține teza de doctorat: „La politique financière de la Roumanie depuis 1914”⁶, care a atras atenția lui Vintilă Brătianu (ministru de Finanțe în guvernul I.I.C.Brătianu: 19 ianuarie 1922 - 30 octombrie 1923).

Serios și ambițios, înzestrat cu certe calități intelectuale, dar și cu o putere de muncă de invidiat, Savel Rădulescu rămâne în străinătate – deși părinții doreau să se întoarcă în țară și să participe la concursul pentru ocuparea postului vacant de la Catedra de Finanțe a Universității Iași – și intră în diplomatie în 1925.

Ascensiunea sa profesională a fost rapidă: consilier financiar la Legația din Londra (15 ianuarie 1926), consilier financiar și economic și director al Diviziunii Economice a MAE (Decretul nr. 668 din 1 iulie 1928) și ministru plenipotențiar clasa a II-a (Decret nr. 607 din 1 ianuarie 1930)⁷.

Între anii 1925-1936 a fost alături de Nicolae Titulescu în activitatea pe care ilustrul diplomat a desfășurat-o la Societatea

³ pe 4 martie a.c. s-au împlinit 120 de ani de la nașterea marelui diplomat

⁴ Arhivele Naționale Vrancea, fond Starea civilă Focșani, Registrul Stărei civile pentru născuți nr.268 (1895) , f.258

⁵ vezi H.Dumitrescu - **Savel Rădulescu și Primul Război Mondial în România și Primul Război Mondial**, coordonatori: Gheorghe Buzatu, Valeriu Florin Dobrinescu, Horia Dumitrescu, Editura Empo, Focșani, 1998, p.279-283

⁶ A.F.Frangulis - **Dictionnaire diplomatique**, vol.I, Paris, 1933, p.883

⁷ Arhivele Ministerului Afacerilor Externe (în continuare se va cita AMAE), dosar R52, f.34 verso

Națiunilor. Savel Rădulescu a funcționat ca expert, delegat supleant și delegat, precum și în consiliile Societății Națiunilor.

În 1932 a prezidat una din comisiile Conferinței Dezarmării, iar în 1935 a fost președintele uneia din comisiile Societății Națiunilor, făcând parte în această calitate din Biroul Adunării Generale a Societății Națiunilor.

A participat la Conferințele ce au avut loc la Haga și Paris în problema reparațiilor de război (1925-1930), la Conferința economică de la Londra (1933), Conferința de la Stresa (1933), precum și la Conferința Strâmătorilor (1936).⁸

Din 1932 până în 1936 a fost subsecretar de Stat la Ministerul Regal al Afacerilor Străine (titularul Ministerului fiind Nicolae Titulescu) în cinci guverne: Iuliu Maniu (20 octombrie 1932 - 14 ianuarie 1933), I.Gh.Duca (14 noiembrie - 30 decembrie 1933), dr. C.Anghelescu (30 decembrie 1933 - 3 ianuarie 1934), Gh.Tătărescu (3 ianuarie - 2 octombrie 1934) și, din nou, Gh.Tătărescu (5 octombrie 1934 - 29 august 1936).

Odată cu înlăturarea din guvern a lui Nicolae Titulescu (august 1936) a încetat și activitatea lui Savel Rădulescu în cadrul Ministerului Afacerilor Străine.

Prin Decretul Lege nr.2067 din 28 octombrie 1944⁹ Savel Rădulescu a fost numit membru în Comisia pentru Aplicarea Armistițiului dintre România și Națiunile Unite (alături de C.Vișoianu, Radu Crutcescu, general Septimiu Pretorian și Cezar Popescu), iar la 20 noiembrie 1944 (Decret nr.2216)¹⁰, devine președintele acestuia până la 22 februarie 1945.¹¹

Începutul corespondenței dintre Vasile Țiroiu și Savel Rădulescu îl constituie telegrama primită de primul de la tânărul diplomat aflat la

⁸ Arhivele C.C. al PCR, dosar Savel Rădulescu, f.1

⁹ AMAE, dosar R 52, f.42

¹⁰ Ibidem, f.40

¹¹ vezi H.Dumitrescu - Savel Rădulescu și aplicarea Convenției de Armistițiu din 12/13 septembrie 1944, în **Omagiu Istoricului Gheorghe Buzatu**, coordonator: Horia Dumitrescu, Editura Empro, Focșani, 1999, p.760-813

St.Moritz în vacanță de Anul Nou.

Tatăl diplomatului își informa fiul în scrisoarea din 2 ianuarie 1930 că „*Vasile Țiroiu și soția sa, pe care i-am vizitat eri, erau foarte încântați de telegrama ta; nu știau cum să-și arate recunoștința, că de acolo ți-ai adus aminte*”¹².

La începutul primăverii aceluiași an, Vasile Țiroiu trece peste reținerile ce le avea și-i scrie lui Savel Rădulescu:

„Bolotești 5 April 1930

Dragul meu Savel,

E atâta timp de când vreau să-ți scriu aceste rânduri. Am amânat zi cu zi, întârziind poate și din pricina grijilor și ocupațiilor mele de fiecare zi și din pricina unei crize de apendicită de care am suferit.

Dar am amânat, mai ales, stăpânit de un sentiment de timiditate vagă, neștiind nici cum să-ți scriu, nici în ce situație mă găsesc față de tine cu fie-care zi care trece.

Dragul meu Savel, nu se știe dacă cărările pe care mergem fiecare, viața fie-cărui din noi, a ta mai ales, ne vor mai îngădui să te chemăm cu această intimă și veche familiaritate. Ți-o spun însă acum, când cu toată inima noastră de prieteni și mișcați în sufletul nostru legat de tine prin atâtea legături, te felicităm pentru locul ce ți s-a dat, pentru situația ce ți s-a fixat.

Munca ta neobosită, înțelepciunea ta, firea ta onestă cultura ta, te-au ridicat zi cu zi și te-au așezat acolo, unde la vârsta ta, atât de puțini oameni în această lume pot să se ridice.

Și o parte din această ascensiune, din această onoare, din această grea răspundere pe care o porți de-acum înainte, din nădejdea și temeinicia pe care o însumezi, se răsfrânge și asupra noastră, a tuturor celor ce-ți suntem concetățeni, cunoscuți și prieteni.

Avem dreptul ca asupra unui bun al nostru, să ne bucurăm de tine, să ne fericim și să ne mândrim cu tine, așa cum ne-am mândrit cu toți acei ce-au plecat din acest județ al nostru, ca să strălucească în fruntea țării.

¹² Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Savel Rădulescu, dosar nr. 174, f. 150

După Duiliu Zamfirescu și Mehedinți, vii tu acum, dragă Savel, ca să strălucești asemeni și mai mult ca ei și să dai o satisfacție morală, o încurajare, o idealitate sufletească acestei lumi putnene întâi, acestei țări pe urmă.

Te admir, dragă Savel, te fericesc și asemeni vechiului pisalt, spun și eu cu ochii umezi: „Fericită e mama care ți-a legănat copilăria”

Ai fost până acum al nostru, ești de acum al Țării acesteia, care umilită, dezorientată, descurajată, decăzută, are atâta nevoie de Oameni.

Fii Om, Savel, din aceia ce trebuiesc astăzi acestii Patrii. Îți dorim noi și rugăm noi pe Dumnezeu să poți fi astfel.

Ești la o vârstă, când de acum încolo, ai atâta vreme să pui în serviciul țării și mintea ta și truda ta și talentul tău și sufletul tău curat ca aurul.

În împrejurări grele, în situații de cumpănă, în clipe de grele încercări, nu uita că sufletul părinților tăi și ai prietenilor tăi de totdeauna, veghiază și te îmbărbătează cu gândul lor.

Și acum când simțim cu toții, că nu mai ești nici al nostru, nici al orașului nostru, nici al județului, fiind-că ești al tuturor, îngădui-ne să avem în suflet o umbră de regret și un fior de egoism.

Și mai ales eu, care de aici de la Bolotești, îmi va fi greu să mai fiu aproape de tine și nici să mai sper că în una din zilele de Paști ne vei face bucuria să ciocnim un ou roșu, cum ne-ai făgăduit odată, dă-mi voie să am în inimă o nelămurită părere de rău.

E poate aceeași părere de rău care pogoară de sigur adeseori și în inima acelor ai tăi, care te-au avut până acum deplin și te au din ce în ce mai puțin de-acum înainte.

Te îmbrățișez cu drag, și-ți doresc sănătate și-ți doresc tot binele, toată puterea de muncă, toată strălucirea unei vieți, urmând o cale de ascensiune neîntreruptă, așa cum meriți prin toată personalitatea ta complexă.

Vasile Țiroiu¹³

¹³ Ibidem, dosar nr.200, f.1- 2

Iubite Savel,

Din toată inima îți adresez felicitări pentru numirea ta în cel mai înalt și mai de vază post diplomatic al Țării noastre. Îți dorim din tot sufletul – ca acum – ajuns la cel mai înalt grad – Dumnezeu să-ți asigure neconținut sănătate deplină, mulțumire, satisfacții sufletești, ca să poți munci și să poți da Patriei tot tributul muncii, înțelepciunii și experienței tale atât de prematură, dar atât de bogată.

Și-ți mulțumim cu drag, pentru infinita și nedesmințita ta atențiune, care ne umple sufletul de bucurie. În vârtejul atâtor grele probleme și greutatea de Stat, nu uiți nici odată vechii și micii prieteni, dovedindu-le neîntrerupt noblețea caracterului tău.

Am avut ieri onoarea și mulțumirea să văd și să vorbesc cu Doamna Rădulescu. Ne-a povestit peripețiile drumului de la București la Focșani, pe care le-a sfârșit însă cu bine. Am fost însă nemângâiat aflând că nu ați știut nimic de vizita ce v-am făcut la București.

La 30 Decembrie (oprindu-ne 2 zile în București – în drum spre Giurgiu), am fost la Dta cu Aurelia. Ne-am suit cu liftul și băiatul de serviciu sus, am sunat de 2-3 ori, apoi ne-am coborât, lăsând cărțile în cutia de scrisori. D-na Rădulescu ne-a spus că nu a aflat nimic; probabil s-au pierdut cărțile noastre. Mi-am îngăduit cu acest prilej să adaug această lămurire – rugându-te a considera această vizită a mea și soției mele ca o palidă manifestare a afecțiunii și stimei ce-ți păstrăm.

Îmbrățișându-te cu drag, îți dorim numai bine și început bun în greaua și înalta misiune ce ți s-a încredințat.

Vasile Țiroiu

14 ianuarie 1933¹⁴

*

Dragul meu Savel,

Îți scriu aceste rânduri, de la Bolotești, unde ne trudim cu trudă și mahnire, să restabilim o gospodărie devastată, să culegem ce a mai rămas dintr-o recoltă peste care a trecut cea mai cruntă furtună și să

¹⁴ Ibidem, f.4-5

așezăm din nou pe roate, o viață ce se părea că se întrerupe definitiv.

Le-am împlini poate toate, dac-am avea siguranța familiei, a averii și a muncii. Dar încă nu o avem.

Mă zbat cu greutate mari, ce mi se par uneori că mă vor învinge ele pe mine.

În această situație și în astfel de împrejurări, pe care cu mintea ta înțeleaptă și cu sufletul tău bun, le vei înțelege ușor, să nu-mi iei în nume de rău, că îți adresez o caldă rugămintă.

Mioara, a terminat Facultatea de Drept și își dă acum, în iarna asta, examenele de licență.

Întreținerea ei în București, în aceste vremuri, la care se adaugă și aceia a băiatului meu, intern în cl.VIII-a la liceul Șincai, pare să copleșască posibilitățile mele materiale, actuale.

În afară de aceasta, ea însăși, simte nevoia sufletească, de a-și creia un început de carieră și rost în viață.

Nu am la cine apela, cu mai mulți sorți, de a fi ascultat. Situația ta de conducător la Societatea Creditul minier, în Comisia de armistițiu, cu atâta influență și cuvânt hotărâtor în atâtea instituții, îți dau poate posibilitatea, de a-i procura acest mijloc de ocupație și de întregire a mijloacelor ei de existență. E un element serios, sârguitor și conștiincios și nu vei regreta, cred, nici odată, că i-ai acordat atenția și bunăvoința ta și că i-ai încredințat o însărcinare potrivită situației și studiilor sale.

Dacă s-ar fi putut, aș fi venit personal să te rog în această chestiune, dar cine știe când voi putea veni la București. Sunt însă aici, cu toată nădejdea în bunătatea ta și pentru aceasta îți mulțumesc.

Cu drag și te îmbrățișez

Vasile Țiroiu

Bolotești, 31 octombrie 1944¹⁵

*

Bolotești 25 mai 1945

Iubite Savel,

Te rog mult ca și în trecut, să nu-mi iei în nume de rău, că îmi

¹⁵ Ibidem, f. 6 - 7

permit să revin și să-ți reamintesc de chestiunea schimbării slujbei Mioarei la Banca Națională.

Dar pentru mine, e o chestiune prea importantă și capitală, ca să nu folosesc bunătatea ta.

Mioara s'a îndreptat și s'a fixat definitiv pentru cariera de funcționară, căci altă soluție de viață nu are, acum când resursele sale materiale s-au redus și când viața se desemnează tot sub mai multe greutăți și răspundere.

Dar la Comisia de armistițiu, nu are o poziție sigură pentru viitor, nefiind o instituție cu caracter permanent și a mai întârzia acolo, înseamnă să piardă timpul prețios pentru stagiul și vechimea de funcționar.

Apoi, demobilizările militarilor, intrarea în viața publică a evreilor, etc. fac ca mâini, intrarea într-o funcțiune publică serioasă, să fie o grea problemă.

De aceia, dragă Savel, dă-mi și de data asta, ca întotdeauna mâna ta de ajutor și rezolvă-mi această grea problemă, căci asigurând-o acum pe Mioara într-o funcție sigură și într-o instituție solidă, i-am asigurat viitorul și i-am constituit dota cea mai sigură și prețioasă.

Cu prestigiul tău, cu legăturile tale de prietenie ce le ai cu actualii conducători ai Băncii Naționale, cu marile servicii ce ai făcut totdeauna acestei instituții, cred și nădăjduiesc că se va putea împlini acest lucru.

Dar fiecare zi amânată, poate să îngreueze această rezolvare și de aceia te rog din tot sufletul, ca între nenumăratele tale preocupări și griji, adaugă și pe aceasta.

Îți mulțumesc dinainte cu toată recunoștința și îți dorim bine și sănătate.

*Cu drag
Vasile Țiroiu¹⁶*

*

¹⁶ Ibidem, f.8 - 9 verso

Iubite Savel,

Deși în ultimul timp, ne-am văzut mai rar, totuși tu ești totdeauna în mijlocul nostru, prin amintirea distinsei și adâncii prietenii ce ne-ai arătat întotdeauna.

Nu putem uita, că în deosebi Mioara s-a bucurat de protecția și bunătatea ta, la începutul carierei sale.

Acum, după cum știi, e o veche și bună funcționară a Băncii Naționale și soarta ei, a hotărât să-și întemeieze viața de căsnicie, tot cu un tânăr din această instituție.

A logodit acum câte-va săptămâni cu Mihai C.Dacu, doctor în chimia biologică și farmacist șef la Banca Națională.

E nepot al lui Nicu Dacu, dacă-ți amintești de acest bătrân simpatic din Focșanii noștri.

Prin Costică Barca, ne leagă și oarecare rudenie depărtată.

Tatăl său, Inginer C.Dacu, a fost la Ploiești, la o Societate petroliferă și acum stă în București, fiind și profesor la Școala Politehnică.

Am hotărât nunta acestor copii pentru ziua de 29 septembrie.

Și primul nostru gând, când a fost să le rostim nașii, a fost la tine Savel.

Îți va face ție oare plăcere, să fii nașul acestor copii buni, și ei să te aibă totdeauna exemplu de înțelepciune, distincție și viață, înaltă din toate punctele de vedere?

Ca nașă, alege pe oricine vrei din familia sau din jurul tău, începând cu buna și respectata noastră Doamnă Rădulescu.

Ne gândim să facem o nuntă restrânsă numai la familia și câțiva buni prieteni ai noștri, căci împrejurările grele, triste chiar, pentru noi și pentru Țară, dezastrul agricol în care am căzut în această regiune, nu ne îngăduie nici o ușurință.

Pentru noi toți, ar fi o mare bucurie, o mare mulțumire sufletească ca tu să accepți această propunere, ce ți-o adresez cu toată caldă prietenie și considerație ce ți-o păstrez.

În așteptarea răspunsului tău, te îmbrățișez cu drag și îți doresc

sănătate, iar Doamnei Rădulescu, te rog transmite-i respectuoase omagii din partea noastră a tuturor și rugămintea de a-ți da în această chestitune, o părere care să ne bucure.

Vasile Țiroiu

1946 Aug.15

Focșani str. I.C.Brătianu 123¹⁶

*

Dragă Savel,

Alătur cererea Mioarei, de care ți-am vorbit și a cărei rezolvare depinde de Dl Victor Slăvescu.

Te rog fii bun ca un frate pentru mine și ca un părinte sufletesc pentru ei și susține-o obținând aprobarea.

Aprobarea însă trebuie să cuprindă precizarea:

„La serviciul asist.medicale unde va lucra cu Dl Carol Grama”, altfel este ineficace.

Odată cu aceasta, te rog amintește-ți, ca să recomanzi și lui Georgel Gheorghiu de a-i avea în vedere la repartizarea apartamentelor.

Respectuoase sărutări de mâini Doamnei Rădulescu și toate cele bune lui Nicușor.

Pe tine te îmbrățișez cu drag și îți mulțumesc pentru toată bunătatea ta.

Vasile Țiroiu

19 oct. 1946

Rezolvarea cererii – comportă destulă grabă ca ei să-și poată aranja un program de viață.”¹⁷

Am încredințat tiparului scrisorile lui Vasile Țiroiu către Savel Rădulescu, fără a le analiza, într-o formă sau alta conținutul, lăsând întreaga libertate de analiză cititorului/cercetătorului, cu convingerea că acesta va desprinde esența relației dintre cei doi vrânceni, relație bazată pe respect reciproc și – la nevoie – pe fireasca solidaritate umană ce trebuie să existe între oameni de aceleași convingeri și educație.

¹⁶ Ibidem, f.10 - 11 verso

¹⁷ Ibidem, f.12- 13

VRANCEA – ȚARĂ DE LEGENDĂ

Valeriu D. Cotea

Invitația de a fi prezent la actualul Simpozion (11-14 octombrie 2001) intitulat **Pădurea vrânceană la începutul mileniului trei** mă onorează. Participând cu aceeași plăcere cu care, presupun, am fost invitat, mă bucur și de prilejul de a vedea „*pe viu*” cum se desfășoară o întâlnire între generațiile de silvicultori vrânceni.

Inițial, am primit telefon de la domnul inginer Mircea Diaconu, vicepreședinte al Consiliului Județean Vrancea, care, după ce l-am asigurat că voi fi prezent, m-a întrebat cu ce vin, deoarece ar dori să mă întâmpine. l-am răspuns că încă nu știu dacă vin cu trenul sau cu mașina; esențial este că vin cu dragoste, întrucât doresc să revăd plaiurile unde m-am născut și copilarit; vin cu tot sufletul, pentru că port în inimă spiritul vrâncean al acestei minunate „*țări*” încărcate de istorie și legendă, plină de păduri care ne-au încântat copilăria și adolescența, ne-au stimulat imaginația, ne-au asigurat existența.

Ulterior, mi-a telefonat domnul ing. Gică Duță, directorul Direcției de Silvicultură Vrancea, rugându-mă să-i trimit un mesaj scris cu privire la simpozion, i-am răspuns că „...*specialitatea mea este diferită de a dumneavoastră. Ele au, într-adevăr, și un element comun, care a rezistat de-a lungul mileniilor; reprezentat de materialul butoiului pentru vin. Știința vinului a evoluat atât de strâns de cea a lemnului, încât în prezent fiecărui vin renumit al lumii îi priește numai o anumită pădure de stejar. Doresc să fiu prezent și prin faptul că unul din frații mei, inginerul Toma D. Cotea, și-a închinat și dăruit puținii ani ai vieții (1920-1955) silviculturii vrâncene.*” Și, continuând, i-am mai

spus „că voi interveni oral, după alți vorbitori, ca să pot „intra” cât de cât în temă: în fine, aș mai dori ca intervenția mea să fie înregistrată, pentru ca apoi să vă pot da transcris materialul solicitat.”

Doamnelor și domnilor,

Duminică, intrând în biserica parohiei de care aparțin („Sfântul Nicolae” din Copou-Iași, ctitorită de Nicolae Iorga), m-am exprimat admirativ față de o doamnă care mă cunoștea: „*e mult popor aici*”, apreciere la care răspunsul a fost prompt: „*aveți dreplate, dar din lumea bună numai eu și soțul meu*”. Am amintit acest fapt pentru a reliefa că, la simpozionul prezent, toți participanții sunt numai din lumea bună. Îmi susțin afirmația bazat pe mai multe considerente, dintre care mi-aș permite să vă relatez doar unul. Ieri, într-un compartiment al trenului Iași-București, unde îmi aveam locul, am asistat la o discuție între doi cunoscuți:

— Ce faci? Nu te-am mai văzut de mult!

— Într-adevăr, am lipsit vreo doi ani, fiind plecat cu familia la Palma de Mallorca, port și stațiune balneoclimaterică la vestul Mării Mediterane, după cum știți.

— Cum de ți-ai putut permite acest lux?

— Dragă... după cum știi, cu am fost șofer la ăia cu „Țigareta” și, ca să nu fiu anchetat... și să nu ne mai încurcăm în declarații, m-au expediat acolo pe cheltuiala lor, care n-a fost prea mică.

Doamnelor și domnilor, să fiți mândri că silvicultura vrânceană, cu toate greutățile prin care trece, n-a trimis pe nimeni la Palma de Mallorca. Văd că zâmbiți! Dar trebuie să recunoaștem cu toții că în țara noastră se petrec lucruri foarte dureroase din acest punct de vedere.

Situația prezentată și încă multe altele similare ne determină să ne întoarcem privirea chiar și la trecutul nu prea îndepărtat. Aseară, împreună cu domnul prof. Cicerone Rotaru – venit special de la Paris pentru acest simpozion – și cu domnul inginer... Cioară, fost ministru al Silviculturii, am discutat câte ceva și despre etapa Ceaușescu. În legătură cu aceasta, îmi amintesc un episod pe care l-am spus dumneelor, iar acum vi-l relatez și dumneavoastră.

Înainte de revoluție, când nepotul meu era la vârsta întrebărilor, deloc ușoare, m-a întrebat:

— Bunicule, cine-i conducătorul țării noastre?

— Tovarășul Nicolae Ceaușescu.

— Bunicule, dar el conduce și femeile?

N-am știut ce să-i răspund!... După cum în prezent n-aș putea spune cum s-ar putea pune capăt corupției. Cred însă că dacă nu-i ordine în față, foarte greu se poate găsi în spate.

Am fost atent la ceea ce s-a spus aici. M-a impresionat cum unii dintre antevorbitori au evocat pe cei trecuți în eternitate, dându-le ospitalitate în sufletele noastre. Prin acest gest, noi nu suntem mai puțin vii, dar cu siguranță că ei sunt mai puțin morți. Cu acest prilej, aș dori să rostesc un cuvânt de admirație și pentru inițiatorii și făuritorii acestei impresionante galerii de portrete ale inginerilor silvicultori, care, sacrificându-se pe altarul silviculturii vrâncene, au pătruns în sanctuarul silviculturii românești. Dat fiind că aici, în sală, sunt trei generații de silvicultori, cu o distanță medie între ele de 25 de ani, înseamnă că vârstnicii, privind în urmă, se mândresc cu înfăptuirile lor, tinerii, ținând departe, întocmesc planuri de perspectivă, iar maturii se bat la mijloc să găsească cele mai convenabile soluții pentru dăinuirea pădurii vrâncene.

Mă bucur că am avut șansa de a participa la o asemenea manifestare tehnico-științifică, unde se discută despre pădure în general și despre pădurea vrânceană în special. Rolul și funcțiile sociale ale pădurii sunt multiple. Cu unele dintre ele am făcut cunoștință în cadrul acestui simpozion, motiv pentru care el va rămâne înscris cu majuscule în memoria mea.

Aș relua ideea că pădurea, acest „*aur verde*”, cum o numesc unii, acest „*plămân al pământului*”, cum îi spun alții, a contribuit și contribuie la formarea solului, având de asemenea o funcție decisivă în stabilirea terenurilor în pantă. Marile civilizații ale antichității (chineză, mesopotamiană, egiptcană, greacă, romană) au dispărut și datorită tăierii sălbatice a pădurilor. Într-o călătorie de studii făcută în

Iran, vizitând Persepolis (vechi oraș antic, unde se află ruinele palatului lui Darius și ale palatului lui Xerxe) și Pasagardes (oraș fondat de Cyrus cel Mare), am cunoscut o parte din podișul central al Iranului pe care creșteau, din loc în loc, doar câțiva scaieți. Însoțitorul meu, un profesor de la Universitatea din Teheran, mi-a atras atenția, amintindu-mi că acum 2000-3000 de ani acest podiș era acoperit de păduri de teck (un arbore exotic cu lemn dens, dur și foarte rezistent), care au fost tăiate pentru construcția de corăbii necesare în războaiele duse împotriva grecilor. Când am fost în Grecia, mi s-a explicat că pământul lor este foarte sărac deoarece codri întregi de stejar au fost tăiați încă din antichitate pentru corăbiile utilizate în războaiele contra perșilor. Companiul meu, un profesor de la Universitatea din Atena, îmi povestea că pantele sudice ale Greciei ajunseseră atât de sterpe, încât se spune că vechii greci puneau oilor și caprelor un fel de ochelari verzi ca iarba rară și uscată să li se pară verde pentru a o putea mânca.

Privitor la sol, considerat o enigmă, mi-aș permite să reamintesc că, atunci când Dumnezeu a creat lumea – spune Scriptura – a făcut întâi natura cu cele patru geosfere (învelișuri): pământul (litosfera), apa (hidrosfera), aerul (atmosfera), plantele și animalele (biosfera), apoi, în ultima zi, a făcut omul. Și, cele șapte zile, se presupune, sunt folosite în sens metaforic, în accepție de mari perioade geologice.

Dumnezeu a uitat însă să facă solul. Noroc însă că acest „pat” elementar pe care stă omenirea s-a format singur. La început (în Prepaleologic), scoarța terestră era dură și nudă – peisaj lunar, marțian, fără posibilitate de a întreține viața. Apăruse deci numai componentul mineral. Or, prin sol înțelegem un amestec intim între componentul mineral și componentul organic. Această situație a persistat circa patru miliarde de ani, până în Paleozoic, când apar primele organisme vegetale și animale (inferioare, urmate de altele tot mai dezvoltate) a căror pătrundere în partea superioară a scoarței litosferice și ale căror resturi putrezite și humificate asigură cel de-al doilea component al solului – componentul organic.

Solul, pământ rodnic și...o mare curiozitate, deși se prezintă ca

un strat neînsemnat ca grosime (0,2 până la 2-3 m în zonele temperate și reci, 7-10 m în zonele tropicale umede), în raport cu grosimea litosferei (1200 km), stă prin intermediul lumii vegetale și animale, la baza existenței umane, lucru de neimaginat. Cum? El este cel mai mare și mai complex laborator al globului pământesc, în care partea minerală se interacționează cu partea organică (vie și moartă) prin milioane de reacții chimice (organo-minerale), eliberând elemente și compuși chimici asimilabili în cantități necesare plantelor. Aceștia, la rândul lor, constituie sursa pentru creșterea plantelor și animalelor acestea, constituindu-se, împreună, în principal furnizor pe hrană pentru omenire și de materii prime pentru industrie, comerț etc.

Solul – această necunoscută („*cette inconnue*”) cum se exprimă pe bună dreptate un pedagog – agronom francez, cu toate că a oferit oamenilor gratuit, nu intră în preocupările lor decât pentru a-l exploata cât mai intens, fără să-și dea seama că îl epuizează, îl sărăcesc, îl supun eroziunii, sărăturii, șubrezindu-și propria lor sursă de existență.

Fiind ultravulnerabil, solul trebuie deci protejat. Dar, pentru a-l putea proteja, întocmai ca și pădurea, el trebuie cunoscut cât mai bine de cei care îl valorifică. Problema protecției lui trebuie corelată cu cea a protecției „aurului verde”, considerat cea mai puternică uzină producătoare de substanță organică. Reamintim că, după aria de extindere a solurilor de pădure, teritoriul României era în trecut acoperit de pădure în proporție de 80-85%, pentru ca în prezent să fie doar de 25%. De la antevorbitori am auzit că, acum, țara noastră ocupă o poziție de vârf în ceea ce privește degradarea terenurilor și se situează printre ultimele la împăduriri. Nu credeți că asemenea situație ar trebui cât mai rapid schimbată? Nu apreciați că acest unic și complex laborator, care este solul, ca de altfel și această uzină ce prelucrează și convertește în masă verde forestieră lumina solară și elementele de sol, ar trebui să fie și ele bine cunoscute, pentru a le putea proteja? Ridic această problemă, deoarece mi se pare că în această direcție lipsește ceva. Să mă explic. Când eram copil, îmi amintesc că, la noi în casă, pe lângă nelipsitul calendar, se mai aflau cărți școlare, câteva

cărți bisericești, precum și altele de genul: Botanica pe înțelesul tuturor, Zoologia... Nu-mi amintesc însă de niciuna cu titlul Pădurea pe înțelesul tuturor, Solul... Tare m-ar bucura dacă s-ar elabora asemenea lucrări scrise pentru publicul larg.

Din file de letopisețe, cărți și documente și aplecând urechea la destăinuirile bătrânilor, nu se poate să nu-ți dai seama cât de grea și încercată a fost istoria vrâncenilor. De aceea, la cunoștințele dumneavoastră de specialitate în silvicultură, aș îndrăzni să adaug câteva date care nu trebuie niciodată uitate.

De veacuri, vechea graniță dintre Transilvania și Vrancea, întocmai ca și cea cu Moldova și Muntenia, era pe culmea munților și cumpăna apelor. Cât timp Transilvania s-a aflat sub același regim juridic (cel al suzeranității otomane, 1526-1699), relațiile dintre locuitorii de dincolo și de dincoace de Carpați erau cele conforme vechilor rânduieli statornicite. După încheierea tratatului de la Karlowitz (26 ianuarie 1699), Transilvania, trecând sub dominația habsburgică, iar Moldova și Muntenia rămânând, în continuare, dependente de Poarta Otomană, relațiile dintre ele au devenit mai puțin bune. Nemeșii unguri și secui, de exemplu, au încercat, să împingă granița cât mai adânc în teritoriul vrâncean, pretinzând că locurile de pășunat, periodic arendate în trecut de la vrânceni, ar fi ale lor. Nereușind să rezolve pe căi pașnice acest diferend, vrâncenii au ripostat ferm, încât în final au restabilit granița pe vechiul traseu, respectiv pe vârfurile de munți Giurgiu, Gorul, Lăcăuț, Corobețul, Buneul Mic, Stogu Mic, Stogu Mare, continuându-se pe crestele munților Hârțan, Mușat, Lepșa și Stânișoara. Am rămas totuși surprins când cineva din rândul dumneavoastră mi-a șoptit că în prezent au început să apară iarăși mici animozități între județele Vrancea și Covasna. Îl văd aici pe domnul dr.ing....Untaru, un vechi cunoscut de-al meu și mă gândesc că domnia sa, ca specialist unanim recunoscut, împreună cu un geograf și un istoric, n-ar fi rău să publice un material similar chiar poate și mai documentat decât cel elaborat în 1957 pe această temă de marele istoric Ion Ionașcu, originar din Tulnici.

Un alt fapt ce trebuie reținut este conflictul dintre vrânceni și unii boieri moldoveni, care au încercat să-i lipsească pe primii de drepturile asupra munților și pădurilor, conflict cunoscut sub numele de „Procesul cel mare” al Vrancei.

Rezumativ, această stare conflictuală s-a desfășurat astfel. Printr-un document din 1801, domnul Moldovei Constantin Ipsilanti, ca urmare a unei înțelegeri necinstite, înzestrează pe boierul Iordache Roset Roznovanu de la Iași cu munții Vrancei, munți care fuseseră dați vrâncenilor de către voievozii anteriori încă din secolele al XIV-lea și al XV-lea. Prin această donație nedreaptă, Țara Vrancei urma să treacă din proprietatea devălmașă la cea boierească, iar răzeșii satelor să devină clăcași. Vrâncenii, nemulțumiți, încearcă să-și apere drepturile în justiție. Alexandru Moruzi, succesorul lui Alexandru Ipsilanti, deși își dădea seama de ilegalitatea donației, o confirmă totuși în 1803, după ce el însuși devine coproprietar pe pământurile Vrancei împreună cu ceilalți doi falsificatori și profitori. Procesul, cu mari cheltuieli din partea obștilor vrâncene, a durat până în anul 1814, când Divanul a acordat vrâncenilor dreptatea cuvenită. Față de această situație și la îndemnul mitropolitului Veniamin Costache, domnitorul Scarlat Callimachi, printr-un hrisov domnesc, îi repune pe vrânceni în drepturile lor străbune.

În ziua în care s-au împlinit 118 ani de la victoria vrâncenilor asupra nedreptăților puse la cale de domnitorul Constantin Ipsilanti și de boierul Roznovanu, s-a ridicat și s-a sfințit o cruce de piatră înaltă de 2 m, situată în curtea bisericii din localitatea Năruja. Cu acest prilej, protoereul Pascu a rostit, parcă izvorâte din inimile tuturor vrâncenilor, aceste cuvinte încărcate de cele mai sfinte trăiri, demne să rămână întru veșnicie nu numai în memoria locuitorilor din Țara Vrancei, ci și a românilor de pretutindeni: *„Vrancea este cuibul românismului, cetatea unde se mai păstrează, în bună parte, credința, portul și datinele strămoșești”*

Un fapt demn de rememorare considerăm că este acela prin care vrâncenii au avut, vreme îndelungată, drept de veto asupra multor

hotărâri care se luau în Divanul (Parlamentul) țării cu diverse ocazii. Peste cuvântul vrâncenilor, dacă ar fi fost vorba de nedreptăți, silnicii sau alte nelegiuiri, nu putea trece nimeni. Iată, în acest sens, mărturia prințului Nicolae Suțu, în lucrarea sa din anul 1852, **Notițe statistice asupra Moldovei**, în care aduce un argument grăitor în legătură cu cele prezentate anterior... „*doar câteodată* (declară autorul lucrării), *un veto al vrâncenilor au fostu de ajunsu spre a împiedica aducerea la îndeplinire a unei măsuri arbitrare ori abătută de la lege...*”

Din cele mai vechi timpuri, vrâncenii au știut să lupte cinstit și total nu numai pentru drepturile lor, ci și pentru dreptate și adevăr. Momentul culminant al jertfirii lor pentru cauza generală a poporului român l-a reprezentat lupta anticomunistă după ocuparea țării noastre de către armatele sovietice. Anul 1950 rămâne înscris în istoria vrâncenilor ca an de vârf al luptei împotriva opresiunii străine și a nedreptăților puse la cale de comuniștii români înhăitați cu agresorii. Revoltați pentru că li s-a ridicat dreptul ancestral și legitim de stăpânire a munților, precum și pentru alte nedreptăți, vrâncenii au organizat acțiuni de protest și o dârză rezistență. Mișcarea a culminat cu revolta de la Bârsești, din noaptea de 23-24 iulie 1950. Prin această luptă pentru adevăr și dreptate vrâncenii și-au putut dovedi încă o dată eroismul, curajul, integritatea morală și demnitatea de strănepoți ai măritului Ștefan cel Mare și Sfânt. Numai astfel s-au putut naște alți eroi naționali ai domeniului celor șapte feciori ai legendarei Tudora Vrâncioaia de acum mai bine de 500 de ani.

În timpul și după revolta din 1950, o parte dintre vrânceni au fost uciși. Cei mai mulți însă au fost arestați și trimiși în închisorile comuniste. Despre comportarea acestora în detenție apreciem că merită menționată părerea unui fost deținut, Ion Pantazi, care, în cartea sa **Am trecut prin iad**, 1992, scria: „*Țăranii, țăranii vrânceni, opinca românească, în ei curge adevăratul sânge românesc. Simpli, cinstiți, gata să ajute pe oricine, sfătoși în conversație, uniți între ei, muncitori, săracii nu-și dădeau seama că munca în mină este cu totul alta decât cea cunoscută de ei din moși-strămoși (...)*” Ce oameni minunați, ce

vorbă dulce românească! Cum erau afară, în colonie, se adunau în grupuri și discutau despre ale lor. Revoluția făcută era veșnic la ordinea zilei și, dacă se amărau de ceva, era doar că nu înjunghiaseră mai mulți comuniști! Dar ce alt crez mai nobil și mai înălțător poate sta în fruntea trăirilor omenești decât spovedania dintr-o scrisoare a lui Gheorghe Chilian din satul Burca, comuna Vidra? *„Nu-mi pare rău că am fost târât ca un câine în priporul Vidrei și dus la Securitate, apucat de manșeta pantalonilor și lovit cu cizmele... Sângele, sângele, sângele!... ce curgea baltă din mine a lăsat dâră lungă, de neșters!”*

Iar acum, drept încheiere, mi-aș permite să vă relatez trei scurte întâmplări ale căror tâlcuri au lăgătură sub anumite aspecte cu ceea ce v-am prezentat până acum.

Cunoscutul scriitor danez, H.Cr.Andersen, autor al unor capodopere destinate copiilor, se întorcea spre patrie, prin anul 1850, dintr-o vizită pe care o făcuse în Orientul Apropiat. Sosise cu vaporul pe Marea Neagră, iar de la Constanța a luat un alt vapor care să-l transporte pe Dunăre către țara sa. Cu prilejul unei escale într-u port dunărean, a avut ocazia să discute cu un copil. După obișnuitele cuvinte introductive, copilul a fost întrebat ce dorește să devină când va crește mare:

— Ofițer, i-a răspuns hotărât copilul.

— Dar de ce ofițer? a urmat o nouă întrebare a scriitorului.

Și spre surprinderea sa, copilul i-a răspuns cu o voce în care se îngemănau în același ton convingerea și tristețea:

— Pentru că țara în care trăiesc eu trebuie mereu apărată și toți oamenii ar trebui să fie ostași!

Un dialog oarecum asemănător cu acesta am purtat eu ieri, când am sosit aici, la Soveja, tot cu un copil, prin ochii căruia se părea că vrea să se spovedească toată Țara Vrancei.

— Ce ai de gând să faci, când vei fi mare? l-am întrebat eu.

— Pădurar, mi-a răspuns, sigur pe el, copilul.

— Dar de ce? am insistat eu.

— Pentru că pădurea țării noastre trebuie apărată, mai mult ca

oricând, așa cum ne-a apărat ea pe noi de-a lungul întregii noastre istorii.

I-am mulțumit smerit copilului, dându-mi seama că prin glasul său sincer și hotărât îmi vorbea nu numai pădurea muribundă, ci și un întreg popor și chiar însuși Dumnezeu.

Apărați și dumneavoastră pădurea, domnilor silvicultori, împreună cu toți cei care vă simțiți sângele pulsând în vene de inima acestui pământ românesc!

Iar ultima povestire pe care doresc s-o mai relatez, este următoarea:

Prin anii '70, am fost pentru câțiva timp, musafirul unei cabane silvice din Lepșa. Într-una din zile, am fost tentat să particip, în localitatea Tulnici, la un fel de meci-antrenament al echipei de box a Combinatului Siderurgic din Galați, aflată acolo într-o tabără. Pentru această competiție fuseseră selectați și câțiva mocani viguroși din părțile noastre, pentru a trezi interesul publicului pentru acest sport promovat în zonă de temuții „pumni de oțel” siderurgiști, a căror faimă era binecunoscută în toată țara. Intrând în incinta școlii din Tulnici, am constatat că scena școlii devenise un adevărat ring de box, prin instalarea unor frânghii protectoare.

Antrenamentul demonstrativ a început cu categoriile cele mai „ușoare” și a continuat, cum era firesc, cu cele din ce în ce mai „grele”. Nu era o surpriză pentru nimeni faptul că localnicii – parteneri ad-hoc ai campionilor gălățeni – lipsiți de orice experiență în domeniu, cădeau rând pe rând victime ale boxerilor gălățeni.

Într-un meci al celor „grei”, a fost selectat pentru a boxa cu campionul siderurgist un mocan din Tulnici. Cu toate că părea destul de bine făcut, cu musculatură promițătoare și statură athletică, acesta a fost declarat de către toți, drept victimă sigură a colosului siderurgist. La început mocanul nostru a receptat câteva lovituri destul de dure „la moacă”, fapt ce l-a făcut la un moment dat să se oprească din luptă și să se adreseze furios campionului gălățean:

— Da'ce ți-am făcut eu, tovarășe, de dai în mine ca într-un sac?

În aceeași clipă, arbitrul care conducea meciul i-a strigat

tulniceanului:

— Nu te opri, bade! Luptă în continuare, dacă vrei să nu fii cotonogit!

Mocanul nostru, de rușine, dar și de ambiție, a continuat lupta. A mai primit pe parcurs câteva scatoalce zdravene la mutră și la plex, a înghițit în sec, apoi, când a prins momentul potrivit, i-a întors o stângă mocânească buldozerului siderurgist de l-a doborât ca pe un butuc la podea. Arbitrul i-a făcut semn mocanului să stea pe loc, apoi a început să numere:

— Unu... doi...

— De ce numeri, omule? s-a arătat curios tulniceanul.

— Pentru că, a explicat arbitrul, dacă nu se ridică de la podea până număr eu la nouă, tu vei fi câștigătorul și vei fi declarat campion.

Răspunsul tulniceanului nostru a întârziat să sosească și merită să facă parte din analele vrâncene pentru totdeauna:

— Poți să-l pupi și-n c..., că de sculat el nu se va mai scula.

Drept morală la cele spuse relatate se potrivește cred considerația că: vrâncenii rabdă cât răbdă, dar și când nu mai pot răbda, știu să-și facă singuri dreptate.

Am evocat aceste fapte, semnificative pentru istoria Neamului nostru, cu crezul că ele vor fi un îndemn la o mai bună cumpănire și pentru cei care hotărăsc, în această atât de critică și decisivă totodată, perioadă de tranziție social-economică, consolidarea pădurii în general, și a celei vrâncene, în special.

GENERALUL NICOLAE Z. VASILIU (1879 - 1961)

Maria Dumitrescu

Horia Dumitrescu

Originar din Focșani, generalul Nicolae Z. Vasiliu s-a născut la 8 decembrie 1879 și se trage dintr-o familie de militari. Tatăl său, generalul de divizie **Zamfir I. Vasiliu (1841-1922)** a participat cu Regimentul 10 Dorobanți Putna la Războiul de Independență (1877-1878). În calitate de general a fost, după obiceiul timpului, senator de drept. Generalul de divizie Zamfir Vasiliu era văr primar cu scriitorul, diplomatul și academicianul Duiliu Zamfirescu și înrudit cu arhitectul Ion Mincu. Este înmormântat în Cimitirul Nordic din Focșani alături de soția sa Elena (1855-1921). Generalul Zamfir Vasiliu a avut trei fiice și doi fii. Fiicele erau: **Maria** – căsătorită cu moșierul Mihai Inca din București, **Lucreția** – căsătorită cu proprietarul Gheorghe Nicolau din Focșani și **Elena (1883-1922)** – căsătorită cu locotenentul de infanterie **Constantin Costescu (1878-1944)**, tot din Focșani, ajuns general și decedat la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial.

După un obicei răspândit în epocă, ambii fii au îmbrățișat cariera armelor, ajungând la gradul de general: **Nicolae (1879-1961)** – artilerist, general de brigadă și **Constantin (Picky)** născut în 1882, cavalerist, trecut apoi, în urma unui accident de călărie, la Jandarmerie al cărei inspector general i-a fost, ajuns general de corp de armată și subsecretar de Stat în Ministerul de Interne pentru Poliție și Siguranță având, în final, un destin tragic (împușcat la 1 iunie 1946).

Nicolae Z. Vasiliu urmează cursurile primare și secundare (3 clase gimnaziale) în orașul natal, apoi Școala Fiilor de Militari din Iași. Între 1898-1900 este elev al Școlii Militare de Artilerie și Geniu din București,

la absolvirea căreia, ca proaspăt **sublocotenent** este repartizat în Garnizoana Focșani la Regimentul 11 Artilerie (1 iulie 1900).

Anul 1906 îi aduce tânărului sublocotenent două satisfacții personale: înaintarea la gradul de **locotenent** (24 Ianuarie) și trecerea sa pentru o scurtă perioadă (până la 1 aprilie 1906) în Regimentul 12 Artilerie și primirea Medaliei Jubiliare Carol I.¹

Este mutat la Arsenalul Armatei din București (1 septembrie 1908 - 16 mai 1909), de unde revine la Focșani (16 mai 1909) la Regimentul 11 Artilerie. Anul 1911 se aseamănă cu 1906: avansat la gradul de **căpitan** (1 aprilie 1911) și decorat cu Ordinul Coroana României², clasa a V-a (9 mai 1911). Căpitanul Nicolae Z. Vasiliu a luat parte la campania din Bulgaria (23 iunie - 31 august 1913), fiind decorat cu

¹ **Medalia Jubiliară Carol I.** Instituită pentru comemorarea jubileului de 40 de ani de domnie a regelui Carol I. S-a conferit funcționarilor Statului și județelor, civili și eclesiastici aflați în funcție, precum și militarilor de orice grad de activitate, disponibilitate, rezervă și miliții, foștilor miniștri și parlamentari și pensionarilor de orice categorie. Ea este din bronz (38mm), de formă ovală și are pe avers efigia regelui cu inscripția circulară: „*Carol I rege al României*”, iar pe revers, stema României și sub ea inscripția: *1866 - 1906*. Panglica este roșie, cu o dungă neagră la mijloc, având de o parte și de alta, dungi albastre, galbene și albe. Medaliiile destinate militarilor au pe revers, sub stema țării, inscripția: „*În amintirea anului al 40-lea al Căpităniei mele. 1866 - 1906*”

² **Ordinul Național „Coroana României”.** Creat de regele Carol I cu prilejul proclamării regatului. Ca și „Steaua României”, acest Ordin are menirea să răsplătească serviciile deosebite aduse Statului. Se conferă atât militarilor, cât și civililor. Are cinci grade: cavaleri, ofițeri, comandori, mari ofițeri și mari cruci. Însemnul se prezintă astfel: o cruce de Malta, smălțuită roșu închis, cu marginile de metal, având la mijloc un medalion rotund, tot din smalt roșu și cu bordura albă. Acest medalion poartă pe față cifra regelui Carol I și pe bordură inscripția: „*Prin noi înșine - 14 martie 1881*” -, iar pe revers, la mijloc: 10 Mai și pe bordură: 1866 - 1877 - 1881. Între brațele Crucii, se află câte o coroană regală de metal. Panglica Ordinului este albastră, cu o dungă de argint la mijloc. La crearea Ordinului în 1881 medalionul din centrul crucii avea pe față coroana României, de argint la cavaleri și de aur la celelalte grade. De asemenea, între brațele crucii,

Medalia Avântul Țării³ (Înalt Decret nr. 6247 din 7 noiembrie 1913).

Peste numai trei ani este avansat **maior** (Înalt Decret nr.19267 din 1 aprilie 1916) și mutat la Regimentul 4 Obuziere.

Odată cu declanșarea Primului Război Mondial, maiorul Nicolae Z. Vasiliu este mobilizat la 15 august 1916 cu Regimentul 12 Artilerie și participă la Războiul de Reîntregire a Neamului până la 1 iulie 1918, având funcția de comandant de grup și divizion izolat.

În acești ani grei pentru existența ființei statale, Nicolae Z. Vasiliu a fost detașat la Comandamentul Diviziei 8 (10 martie 1917 – 1 ianuarie 1918) și avansat **locotenent-colonel** (Înalt Decret nr.1330 din 1 aprilie 1917), grad cu care se întoarce la Regimentul 12 Artileri din Focșani.

La 1 octombrie 1918, locotenent-colonelul Nicolae Z. Vasiliu este mutat la Regimentul 17 Obuziere din Bacău, oraș în care își va

era câte o cifră a regelui Carol I. Panglica, deși era de culoare albastru închisă, avea la margini câte o dungă aurie. În sfârșit, dimensiunile crucilor și plăcilor difereau. Prin Regulamentul din 1885 s-au stabilit atât formalitățile de primire în Ordin, modul de a se purta însemnele, precum și îndatoririle membrilor. Un al doilea Regulament s-a publicat în 1906, iar în 1932 s-au modificat atât Legea cât și Regulamentul Ordinului, prin Legea de reorganizare a Ordinului Național.

³ **Medalia Avântul Țării.** Conferită militarilor de orice grad, funcționarilor civili, precum și tuturor celor care au prestat un serviciu permanent pe lângă armată, în campania din 1913 împotriva Bulgariei. Medalia este rotundă (35 mm), de metal alb oxidat și are o singură clasă. Pe avers, reprezintă o acvilă cruciată și încoronată, ținând în gheara dreaptă spada, în cea stângă sceptrul. Pe pieptul acvilei este un medalion rotund, cu efigia regelui Carol I și cu inscripția: „*Carol I Rege al României*”; dedesubtul acvilei, o eșarfă cu deviza „*Pace*”, iar pe marginea medaliei, inscripția: „*Înălțătorului avânt 1913*” Reversul, reprezintă trecerea armatei române peste Dunăre, pe un pod de vase și perspectiva munților Balcani. Deasupra armatei, plutește o Victorie, ținând în mâna dreaptă o ramură de palmier, în stânga, o coroană de lauri. Pe marginea medaliei, inscripția circulară: „*Din Carpați peste Dunăre la Balcani*” Toarta este formată din două ramuri de lauri. Panglica e albastru-violetă, cu câte o dungă de fire orizontale roșii și galbene pe margini. În 1914, medalia s-a conferit și drapelelor regimentelor, bastimentelor de război și Școlilor Militare.

desfășura activitatea de militar timp de doi ani (1 octombrie 1918 - 1 octombrie 1920).

Pe perioada campaniei din Bulgaria și în timpul Primului Război Mondial a ținut un jurnal amănunțit, dar din motive lesne de înțeles, l-a distrus imediat după 1944.

Ca militar și-a făcut datoria față de Țară și idealul sfânt al Unirii, fapt recunoscut prin cele două decorații primite: Ordinul „Coroana României”, clasa IV cu spade și panglică de Virtute Militară⁴ (Înalt Decret 3104 din 15 noiembrie 1917, brevet nr.214) și Medalia „Crucea Comemorativă” (Înalt Decret nr.1744/1918)⁵.

Bacăul nu înseamnă numai orașul în care Nicolae Z. Vasiliu își îndeplinește obligațiile de militar, dar și locul unde și-a întemeiat familia. La 3 septembrie 1917 – era locotenent-colonel – s-a căsătorit

‘Virtutea Militară. Creată de Alexandru Ioan Cuza. Ea era de argint (30 mm) și reprezenta pe avers efigia domnitorului, cu inscripția: Alessandro Ioan I, 1864, iar pe revers o coroană de lauri, având în interior inscripția: Virtutea Militară. În 1868, prin Legea de organizare a armatei (modificată în 1872) se instituie în mod definitiv o medalie numită „Virtutea Militară”, cu scopul de a răsplăti sergenții care au servit în acest grad 12 ani în activitate fără plată. Regulamentele privind acordarea acestei medalii, dar și forma și aspectul ei, au cunoscut mai multe modificări. Prin Decretul Regal nr.851 din 9 aprilie 1918 s-a decis ca Ordinele „Steaua României” și „Coroana României” obținute pentru fapte de arme săvârșite pe câmpul de luptă, să fie purtate în gradele de cavaler, ofițer și comandor cu panglica medaliei „Virtutea Militară”

⁵ Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918. S-a instituit în 1918 și s-a acordat militarilor și civililor de orice grad care au luat parte la Războiul de Reîntregire a României. Se prezintă astfel: cruce de fier negru (40 mm) având pe avers, la mijloc, cifra încoronată a regelui Ferdinand I, bronzată, iar pe revers data: 1916-1918. Panglica ei este în dungi de culoare albastru-verde. Pentru luptele de pe diferite fronturi, se aplică pe panglică barete de metal negru cu inscripții bronzate: 1. Ardeal; 2. Cerna; 3. Jiul; 4. Carpați; 5. Oituz; 6. București; 7. Turtucaia; 8. Dobrogea; 9. Mărăști; 10. Mărășești; 11. Târgu Ocna; 12. Dunărea; 13. Italia; 14. Siberia (ultimele două barete privesc Legiunile de soldați ardeleni și bucovineni)

cu Marioara Uțescu, sora unui camarad din Regimentul 12 Artilerie. Au avut două fiice: **Alisa** (n. 24 martie 1919) și **Ana Gabriela (Anișoara)** – n. 24 februarie 1921⁶.

Din păcate, căsătoria nu a durat prea mult: la 27 ianuarie 1922 soția moare de „gripă spaniolă” **Colonelul Nicolae Z. Vasiliu** – devenit comandant al Regimentului 19 Obuziere de la Ploiești – se va recăsători un an mai târziu – 16 februarie 1923 – cu Zoe Zamfirescu (îi era nepoată de văr), nimeni alta decât sora cea mai mică a lui Duiliu Zamfirescu.⁷

La Ploiești (1 octombrie 1920-1 aprilie 1924) a locuit cu familia în incinta unității, aflată atunci în afara orașului.

În acest timp munca sa este răsplătită cu trei noi medalii: Semnul onorific de aur pentru 25 ani de serviciu,⁸ (Înalt Decret nr.2394/1920),

⁶ **Alisa** a fost licențiată în Litere. În 1941 a plecat în Franța, s-a căsătorit cu avocatul Pierre Franchet cu care a avut o fată, Jacqueline. Din 1961 nu se mai știe nimic de Alisa și familia ei. **Anișoara Gabriela** a absolvit Facultatea de Chimie Industrială în cadrul Școlii Politehnicii din București – promoția 1945 și a lucrat la Laboratorul de Igienă din Focșani (1945-1965). S-a mutat la Iași și a fost cercetător chimist în cadrul Facultății de Medicină (1965-1977). În 1973 s-a căsătorit cu distinsul prof. univ. dr. Marțian Cotrău (1923-1998). Este ultima descendentă a generalului Nicolae Z. Vasiliu.

⁷ Cei șapte copii (din opt născuți) ai familiei Lascăr și Sultana (sora lui Ion Mincu) Zamfirescu erau: Duiliu (alintat de către ai săi Duiță), Alexandru – studii militare la Fontainebleau, ajuns colonel; Ecaterina – căsătorită cu farmacistul Fritz (Franz) Remer; Marcela (căsătorită cu moșierul Slăvescu) – profesoară de franceză, Elena, Constantin (Didea) – doctor în Chimie la Roma și Zoe – profesoară la un pension din Focșani.

⁸ **Semnul Onorific al Ofițerilor.** Insignă instituită pentru ofițerii care în 1872 împliniseră 18 ani de serviciu sau 25: de argint pentru cei dintâi, de aur pentru cei din urmă. Insigna avea frunze de laur, legată jos cu o fundă, iar sus, cu o coroană regală. Pe avers, în mijlocul ghirlandei, se afla numărul XVIII (sau XXV), iar pe revers, cifra lui Carol I. Pe insignă de argint, numărul și cifra erau de aur, iar pe cea de aur ele erau de argint. Panglica insignei, este în dungi albastre și galbene.

Medalia „Victoria”⁹ (Înalt Decret 3390/1921) și Ordinul „Steaua României”¹⁰ clasa a IV-a de pace (Înalt Decret nr.4767/1922).

Colonelul Nicolae Z.Vasiliu revine în Focșaniul natal la 1 aprilie 1924 la Regimentul 11 Artilerie și va activa aici până la 1 octombrie 1931. În toată această perioadă, trei evenimente rețin atenția: conferirea pentru a doua oară a Ordinului „Coroana României” clasa III-a în grad de comandor*

⁹ **Medalia „Victoria”**. Creată de Aliți pentru a comemora frăția lor de arme. S-a conferit tuturor celor care au luat parte, în calitate de combatanți la Primul Război Mondial. Medalia aceasta este de bronz aurit și de formă ovală (36 mm); aspectul ei este aproape același în toate țările care au creat-o, iar panglica este identică. Medalia românească reprezintă pe avers o Victorie înaripată, stând în picioare și ținând în mâna dreaptă o spadă cu vârful în jos, în stânga, o ramură de palmier. Pe revers, într-o coroană de stejar, străpunsă de o halebardă, inscripția: „Marele război pentru civilizație”. La noi, s-a conferit tuturor combatanților în luptele de la 15/28 august 1916 – 18/31 martie 1921.

¹⁰ **Steaua României**. Este cel mai vechi Ordin național creat de Alexandru Ioan Cuza (1864). Abia în 1877, după proclamarea Independenței, Carol I a instituit în mod definitiv acest Ordin, prin Legea votată la 10 Mai, stabilind 5 grade: cavalerii, ofițeri, comandanți (comandorii), mari ofițeri și mari cruci. Prima decernare a decorațiilor s-a făcut în septembrie și octombrie 1877, cu ocazia luptelor de la Plevna. Primul Regulament al Ordinului datează din 1885. Al doilea – 1906 – fixează numărul membrilor la 2000 și anume: cavaleri – 1000, ofițeri – 720, comandori – 200, mari ofițeri – 60 și mari cruci – 20. Ordinul a fost reorganizat de Carol II în 1932 și 1937, când se înființează un grad în plus, denumit clasa I, a cărui ierarhie a fost stabilită între mare cruce și mare ofițer. Însemnul Ordinului se prezintă astfel: cruce bizantină (repetată) de metal, smălțuită albastru închis și având în centru un medalion rotund de smalț roșu, cu bordură albastră închisă, înconjurat de o coroană verde de frunze de stejar. Medalionul are pe avers cifra regelui Carol I, iar pe bordură inscripția: „In fide salus” și pe verso data: 1877. Între brațele crucii se află câte o acvilă cruciată de metal, iar deasupra crucii se află coroana regală de metal. Panglica este de culoare roșie, cu câte o dungă argintie pe margini. Însemnele acestui Ordin, conferite militarilor, au sub coroana regală două spade încrucișate cu vârfurile în sus.

* la moartea sa toate medaliile au fost depuse în sicriu

(Înalt Decret nr.3 din 1 ianuarie 1927), preluarea comenzii Brigăzii 6 Artilerie (1 aprilie 1928) și, în fine, binemeritată avansare la gradul de **general de brigadă** (Înalt Decret 889/31 martie 1929).

În iarna 1931-1932 urmează cursurile Școlii Speciale a Artileriei din București, după absolvirea căreia este numit comandant al artileriei Corpului V de Armată din Brașov (comandant: general Alexandru Rizeanu).

La Brașov a locuit cu familia pe str. General Prezan, nr.39. La 1 noiembrie 1937 este trecut din oficiu în poziție de rezervă pentru limită de vârstă și repartizat ca ofițer de rezervă Marelui Stat Major.

„Deblocat” din armată, devine pensionar și se mută definitiv în Focșani. În perioada 1943 – 23 august 1944 a fost primarul orașului.

Trece în neființă la 28 februarie 1961 și este înmormântat în Cimitirul Nordic din Focșani, alături de soția sa **Zoe (1880 - 1955)** și de părinții săi.

Urmaș, prin origine, al unor familii care au dat orașului și țării, nume de răsunet în cultura și istoria românească – Mincu, Zamfircscu, Râmniceanu, Vasiliu –, trăind un intens sentiment al apartenenței la aceste locuri, generalul Nicolae Z. Vasiliu era, ca ostaș și cetățean, îndreptățit la reconsiderare și restituire. Adânca beznă în care fuseseră aruncate viața și fapta sa trebuia spulberată. Paginile de mai sus s-au

dorit a fi doar începutul. Rămâne ca viitorul, printr-o cercetare mai profundă, pe mai multe planuri, într-o privire mai cuprinzătoare, să-l așeze definitiv la locul cuvenit în Istorie.

(Surse: V.Anghel, Al.Deșliu – **Vocație și destin. 600 fișe – portret pentru un tablou spiritual-istoric al județului Vrancea**, Editura Terra, Focșani, 2000, p.303-304; **Enciclopedia României**, vol.I, Statul, p.85-97; Arhivele Militare Române, fond 3042, dosar nr.19, f.1-2 verso; Al.Săndulescu – **Pe urmele lui Duiliu Zamfirescu**, Editura Sport-Turism, București, 1989, p.7-28)

SIMION MEHEDINȚI – ÎNTÂLNIREA CU ISTORIA

Dumitru Huțanu

Viața și opera circumscriu personalitatea savantului Simion Mehedinți în „*tipul omului de cultură care nu cultivă numai o specialitate științifică anumită, ci care reflectează la destinul global al culturii noastre și care se simte răspunzător de întreaga orientare a civilizației țării*”, cum caracteriza Tudor Vianu tipul intelectualului român, ctitor al uneia sau alteia dintre disciplinele cunoașterii, apărut „*în ansamblul vieții noastre sociale, ca urmare a împlinirii și desăvârșirii idealului politic de unitate națională.*”¹

Fondator al geografiei românești moderne, etnograf de prestigiu, literat, pedagog cu mare adevărată în epocă, filozof al culturii, Simion Mehedinți a militat aproape jumătate de secol pentru o cultură românească modernă, națională și europeană în același timp, în conținut și formă de expresie. Adept și militant al cercetării științifice interdisciplinare, îmbinând geografia cu antropologia, etnografia, etica și filozofia, Simion Mehedinți rămâne un reprezentant tipic al fazei „*activismului cultural*” ale căruia valori călăuzitoare erau: „*Mai întâi credința în știință, în puterea și eficacitatea rațiunii omenești. Apoi, iubirea de semenii și patriotismul, hotărârea de a veni în ajutorul semenilor cu care împărțim moștenirea aceluiași trecut și aspirațiile spre viitor.*”²

Întâlnirea cu Istoria, fie că devenea un suport al teoretizării sau

¹ T.Vianu - **Filozofia culturii**, Editura Publicom, București, 1945, p.288

² **Ibidem**, p.291-292

generalizării, fie că se realiza din necesitatea explicitării unor relații de tipul geografie și istorie, cultură și civilizație, fie determinată de sentimente patriotice adânci sau de drumul parcurs de la elevul de școală primară până la profesorul universitar, se resimte în întreaga operă a savantului român.

O succintă schiță biografică se cere a fi făcută, ea facilitând înțelegerea drumului spre Istorie parcurs de Simion Mehedinți în anii formației sale intelectuale.

Născut la Soveja, din părinți agricultori, Simion Mehedinți a purtat toată viața nobilul titlu de fiu al unor mocani din Munții Vrancei. Primii ani de școală îi face la Soveja, apoi la Vidra. Se înscrie la Seminarul din Roman. Aici, *„cea dintâi bucurie de carte a simțit-o băietanul abia pe la 14 ani, la lecțiile de istoria românilor”*, ținute de D.Grăjdeanu, *„fîre de bărbat cu respect de sine, fostul «chihaie» peste păduri ce se apucase să cetească cronicile țării și ne povestea ceea ce aflase și el, pe ici, pe colo”*.³

Întâlnirea cu un *„minunat profesor de matematică”*, Savel Rahtivan, la Liceul „Unirea” din Focșani, se părea a fi hotărâtoare pentru tânărul învățacel,⁴ dar viața îl poartă spre alte școli. Ajunge la Liceul „Sf.Sava” din București. Îl termină și se înscrie la Universitate – Facultatea de Matematică. Rămas orfan, obține o bursă și trece la Școala Normală Superioară (1888). Aici, cursul de filozofie se ocupa de *„cel mai matematic dintre filozofi, de pozitivistul August Comte”*, la cursul de arheologie citește *Laocoon* al lui Lessing, biblioteca școlii îi oferă lucrările lui Th. Buckle, H. Taine, Aug. Comte, Herbert Spencer, I.Kant.⁵

În ultimul an îl are ca director și profesor pe istoricul și arheologul Al.Odobescu. Îndreptarea spre istorie, dar și spre geografie, se datora și influenței lui Thomas Buckle cu a sa *„Istorie a civilizației în Anglia”*.

³ S.Mehedinți - *Premise și concluzii la Terra. Amintiri și mărturisiri*, Imprimeria Națională, București, 1946, p.14-15

⁴ *Ibidem*, p.16-17

⁵ *Ibidem*, p.21-22

discipol al filozofului pozitivist Aug.Comtc, care „*explica fenomenele istoriei prin influența mediului geografic și prin progresul științelor exacte*”⁶.

„*Când lunecase de la matematică spre istorie – mărturisea târziu Simion Mehedinți – candidatul nu pășise chiar la întâmplare. Încântat de ordinea, claritatea și preciziunea matematicii, citind apoi cu caietul alături volumele lui Buckle, el se mângâia cu gândul că va pune în fața școlarilor numai fapte exacte și cu adevărat semnificative, iar nu mărunțișuri de ocazie, intrigă dinastice, crime politice, legende, anecdote.*

Altceva ar fi istoria, dacă am putea – cum pretinde Buckle și Taine – să arătăm pentru țară cum s-a dezvoltat viața omului în legătură cu mediul fizic și cu progresele științei, părăsind erorile din faza cugetării magice și metafizice...

Sprijinită pe studiul mediului geografic și pe statistică, istoria părea deci menită să capete altă înfățișare”.⁷

Simion Mehedinți trăia atunci un timp istoric românesc anume și, firească, simțământul patriotic, în cel mai înălțător, sincer, obiectiv și necesar sens al cuvântului, îi îndrepta pașii spre istorie: „*Gândurile despre istoria universală se amestecă așadar cu gândurile despre viața poporului român, iar cel cu destule amintiri din cronicile țării sta acum la răscrucea multor planuri de lucrări.*”⁸ De aici, preocuparea pentru istoria Transilvaniei, pentru geneza poporului român, de aici vine și implicarea lui în problematica istorică a timpului.

În 1893, pe când se pregătea să se dedice carierii de profesor de istorie (se ivise o catedră liberă la Focșani), Al.Odobescu și Titu Maiorescu l-au propus pentru bursa oferită de Societatea de Geografie pentru studierea acestei discipline în străinătate. „*Îndemnat de un profesor binevoitor – mărturisea Simion Mehedinți – ispitit de un istoric englez și târât de tinereasca mișcare pentru Transilvania, iată-l pornind*

⁶ Ibidem, p.24

⁷ Ibidem, p.24-25

⁸ Ibidem, p.25-26

în largul mării, fără hartă și busolă”, „înarmat cu două scrisori: una de la Alexandru Odobescu pentru arheologul G.Perrot, alta de la Titu Maiorescu pentru antropologul Vârchow din Berlin”⁹.

Așadar, va studia geografia din **îndemnul istoriei**.

La Sorbona audiază cursurile profesorului Himly „care scrisese lucrarea de istorie referitoare la granițele statelor europene”; Perrot îi dă o recomandare către istoricul Lavisse, este prezent la cursurile arheologului Marcel Dubois și la cursurile Școlii de antropologie, îi citește asiduu pe Michelet și Taine, încât *„celui venit pentru geografie, Parisul i-a deschis deocamdată o nouă perspectivă asupra istoriei. Astfel, geograful ucenic...câpătase pe malurile Senei o altă scară de proporții pentru măsurarea evenimentelor istorice, înțelegând că istoria e nu numai geografie în mișcare, ci și etnografie, plus influența personalităților excepționale.”*¹⁰

În 1898-1899 se află la Berlin. Aici adâncește cunoașterea istorică, îi studiază pe Carl Ritter, Alexandru von Humboldt și Ranke.

Deși la întoarcerea în țară Titu Maiorescu îl îndemna „*Aruncă-te resolut în istorie*”, înființarea Catedrei de Geografie la Universitatea bucureșteană îi fixează definitiv locul în cultura românească și europeană.

Implicit, prestigioasa operă a savantului Simion Mehedinți, desfășurată în multiple direcții, cu precădere în geografie, etnografie, pedagogie va cuprinde și istoria, de vreme ce o reîntâlnim ca o constantă a preocupărilor sale și ca un suport argumentativ, în deplina concordanță cu aspirațiile neamului românesc ale timpului.

Mărturie stă fundamentul istoric așezat pentru temelia celor două lucrări fundamentale pentru etnografia românească – **Coordonate etnografice, civilizație și cultură, Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale** – mărturie stau preocupările sale pentru evoluția Statului și a națiunii române, pentru geneza poporului român, mereu prezente în scrierile sale.

⁹ Ibidem, p.31

¹⁰ Ibidem, p.48

Adâncirea și teoretizarea problematicii Statului și națiunii erau o rezultantă a formației sale, a suportului etnografic dat cercetării și evoluției socio-economice și politice a poporului român, a experienței sale de militant pentru înfăptuirea statului național unitar român, de participant activ la evenimentele din toamna și iarna anului 1918, de membru al delegației române la Conferința de Pace de la Paris, ca unul dintre cei ce au oferit argumente geografice, etnografice, istorice și culturale în sprijinul fundamentării dreptății și justetei actului Marii Uniri.

Pentru Simion Mehedinți, menținerea și dezvoltarea națiunii constituia un important factor de progres. Explicitând fenomenul românesc, scria: „*«Secolul naționalităților» a înlesnit apoi și concentrarea masei etnice în jurul Carpaților. A urmat Unirea Principatelor sub Cuza... ajutată de un fapt intern: de unitatea graiului și de omogenitatea culturii în toată întinderea pământului românesc și încă de o împrejurare locală, de forța latentă a gloatei poporului... Aiurea vorbesc cărturarii, iar poporul tace și ascultă. Împrejurul Carpaților, dimpotrivă: vorbește poporul, iar cărturarii trag cu urechea la cuvintele și la gândul poporului.*”¹¹

„*Când un popor ajunge pe această treaptă – scria Simion Mehedinți – el se cheamă națiune. O națiune, prin urmare, nu se naște într-o zi, ci este o mare ființă care se dezvoltă încetul cu încetul, iar statul este haina care îmbracă corpul națiunii ajunsă la maturitate, adică cu dorința și putința de a trăi autonom (după legile sale)*”¹².

Înțelegând interdependența dintre progresul omenirii și afirmarea fiecărei națiuni în parte, Simion Mehedinți ne apare a fi contemporanul nostru, argumentând parcă efortul de reînscrisiere a României într-o Europă în care s-a regăsit dintotdeauna.

„*Îngrijind de națiunea ta, ai apucat singura cale rațională ca să ajuți progresul omenirii, care nu e altceva decât suma tuturor*

¹¹ Ibidem, p.83

¹² S.Mehedinți - **Geografia economică pentru clasa a VII-a secundară**, ediția a IV-a, București, 1935, p.270

națiunilor.”¹³, scria el.

Simion Mehedinți vedea în națiune o „*realitate concretă*” care trebuie menținută și dezvoltată ca „*cea mai înaltă potență a umanității*.”¹⁴ Îndemnând la respectarea a „*toate națiunile pământului*”, exprima o idee mereu actuală: „*națiunile – chiar cele mai mici – sunt necesare progresului omenirii*”¹⁵.

La fel de actual este Simion Mehedinți și când se referă la problema naționalităților: „*o națiune poate exista și poate înflori având între granițele sale unele elemente eterogene*”¹⁶. Combătând lipsa de drepturi, atât în cadrul unei națiuni, cât și între națiuni, Simion Mehedinți scria: „*Vechiul exclusivism, care făcea din străin un haotic, a dispărut sau va dispărea deplin. De aceea, dreptate înăuntru și dreptate în afară – iată formula spre care ne îndreptăm*.”¹⁷

„*Ca român, suntem datori să vedem minoritățile cum sunt; iar minoritățile sunt datorate, la rândul lor să vadă pe români nici mai buni, dar nici mai răi de cum sunt*”¹⁸.

Adept al egalității între popoare („*nu este adevărat că ar exista pe fața acestei planete un popor «ales» iar toate celelalte ar fi niște elemente inferioare, predestinate... a sluji poporului privilegiat*”), Simion Mehedinți milita pentru înlăturarea urii de rasă: „*Considerăm ura de rasă ca o rămășiță a vremurilor de barbarie și mărturisim pe față că n-o putem accepta cu liniște din partea nimănui*”¹⁹. El își încheia pledoaria pentru asigurarea egalității între popoare, pentru înlăturarea neîncrederii și dușmăniei dintre ele cu o concluzie optimistă pentru acele timpuri, astăzi validată de realitate: „*Va pieri cu vremea și ura*

¹³ Idem - **Poporul (Cuvinte către studenți)**, ediția a II-a, București, 1939, p.56

¹⁴ Idem - **Politica de vorbe și omul de stat**, ediția a II-a, București, 1928, p.195

¹⁵ Ibidem, p.203

¹⁶ S.Mehedinți - **Vechimea poporului român și legăturile lui cu elementele alogene**, București, f.a., p.9

¹⁷ Idem - **Politica de vorbe...**, p.92

¹⁸ Idem - **Vechimea poporului român**, p.9

¹⁹ Idem - **Poporul...**, p.196

dintre popoare. Urmașii noștri vor rămâne uimiți de dușmăniile națiunilor de astăzi”²⁰, „Pământul a ajuns ca o mare gospodărie în care toți au nevoie unii de alții.”²¹

Atingându-ne, cred scopul enunțat prin titlu, adâncirea unei analize referitoare la locul istoriei în opera savantului necesitând o tratare mult mai profundă, multidisciplinară, încheiem cu o caracterizare, făcută încă din 1934 de Traian Herseni, care surprinde trasăturile esențiale ale gândirii savantului român, definindu-i și însoțindu-i imaginea în scurgerea implacabilă a timpului: *„ceea ce trebuie să recunoaștem fără înconjur profesorului Mehedinți este neobișnuita putere de gândire, întreținută cu o riguroasă și vastă informație științifică, o fericită îmbinare a însușirilor de adâncă analiză cu un spirit puternic de sinteză, a discursivității științifice cu analiza filozofică – trăsături care-l așează, pe bună dreptate, printre cei mai de seamă gânditori ai neamului.”²²*

²⁰ Idem - **Politica de vorbe...**, p.201

²¹ Idem - **Geografia economică...**, p.11

²² apud Gh.Geană - **Prefață la S.Mehedinți. Civilizație și cultură**, Editura Junimea, Iași, 1986, p.8

GEOGRAFUL ION CONEA ȘI VRANCEA

*Aurel Pentelescu**

Motto: „Cine trăiește dincolo de hotarele Vrancei nu are nimic comun cu numele de vrâncean”

Ion Conca, 1965

1. Repere biobibliografice

În lumea științifică românească, și nu numai, savantul Ion Conca (n.15 ianuarie 1902, comuna Coteana, județul Olt – m. 23 iunie 1974, București; înmormântat în satul natal) trece drept unul dintre marii geografi, alături de **Simion Mehedinți (1868-1962)**, al cărui asistent a fost, la Universitatea din București, **George Vâlsan (1885-1919)**, **Constantin Brătescu (1882-1945)**, **Vintilă Mihăilescu (1890-1978)**, **Al.Dimitrescu-Aldeni (1880-1919)**, **Mihai David (1885-1954)**, **Tiberiu Morariu (1905-1982)** ș.a. Totodată, numele său este strâns legat de constituirea școlii românești de geopolitică în anii premegratori celui de-Al Doilea Război Mondial al secolului al XX-lea și în prima parte a acestuia, alături de nume ilustre ca **Gheorghe I.Brătianu (1898-1953)**, **Anton Golopenția (1909-1951)**, **Sabin Manuilă (1894-1964)**, **Mircea Vulcănescu (1904-1952)**, care au compus comitetul de direcție al celui dintâi periodic academic de profil, intitulat **Geopolitica și Geoistoria. Revistă română pentru sud-estul european** (1941-1944, trei numere).

Mai precizăm că, dacă magistrul său, vrâncean din Soveja, Simion Mehedinți a fost întemeietorul școlii geografice românești, prin dezvoltarea primului curs universitar de geografie la Universitatea din București, la începutul veacului al XX-lea, discipolul Ion Conca

ilustrează piatra de temelie a geografiei istorice și a toponimiei, ca discipline științifice, în spațiul românesc, cu lucrări de referință în domeniu. Și, fără îndoială, dacă vremurile nu ar fi fost vitrege și total potrivnice unei discipline științifice precum geopolitica, după Al Doilea Război Mondial, Ion Conea s-ar fi prenumărat între promotorii de la înălțimea catedrei universitare a primului curs de geopolitică și geoistorie destinat studenților români...

Savantul Ion Conea s-a născut în urmă cu o sută de ani, la 15 ianuarie 1902 în comuna Coteana, azi județul Olt, la circa zece kilometri sud Slatina, pe malul stâng al Oltului. A urmat școala primară în satul natal, apoi, opt clase liceale, începute, prin forța împrejurărilor la Constanța și încheiate strălucit la Liceul Internat „Jacob Negruzzi” din Iași. În anii 1922-1926 a urmat Facultatea de Geografie din cadrul Universității București. Fiind un student eminent, a fost cooptat încă din anul 1925 în cadrul Catedrei de Geografie Generală, ca preparator. Timp de 25 de ani, în perioada 1925-1950, Ion Conea a onorat în chip strălucit cariera universitară, parcurgând toate gradele didactice, de la preparator la profesor universitar. În 1934 a obținut doctoratul în Geografie la Universitatea București, iar în anul 1961 a dobândit titlul de docent. Din anul 1946 a fost cercetător științific la Institutul de Geografie al Academiei Române, până la pensionare. La 72 de ani, în data de 23 iunie 1974 a decedat la București, unde locuia într-un modest apartament cu două camere, la etajul zece, în Piața C.A.Rosetti. La cutremurul de pământ din 4 martie 1977 imobilul respectiv s-a prăbușit, soția sa găsindu-și sfârșitul tragic sub dărâmături. Nu a avut copii. Vasta sa bibliotecă, precum și multe manuscrise nu au mai putut fi recuperate în urma amintitului seism. La Institutul de Geografie al Academiei Române (cu sediul în fosta locuință a savantului Simion Mehedinți) un mare foto-portret înrămat, aflat pe un perete, amintește tuturor celor care l-au cunoscut figura sa calmă, blajină, de aleasă demnitate.

Savantul Ion Conea a dedicat cercetării științifice peste cincizeci de ani din viața sa, lăsând posterității un număr impresionant de lucrări tipărite, studii și articole de specialitate. Fișierul Bibliotecii Academiei

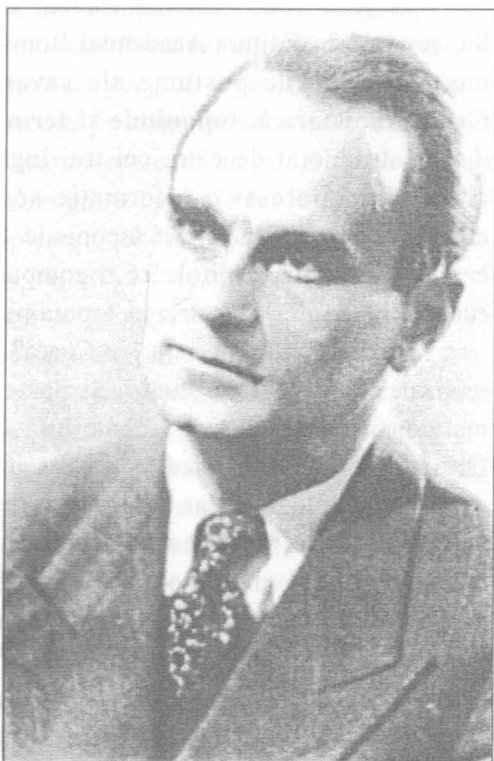
Române le consemnează aproape integral. Înșirăm câteva titluri: **Basarabii din Argeș – despre originea lor etnică și teritorială** (1935), **Țara Loviștei. Geografie istorică** (1935), **Cum învață a-și cunoaște Țara Măria Sa Mihai** (1936, prefață de Nicolae Iorga), **Destinul istoric al Carpaților** (1937), **Din geografia istorică și umană a Carpaților. Nedei, păstori, nume de munți** (1937), **Corectări geografice în istoria românilor** (1938), **Prin geografia umană la o nouă concepție a geografiei istorice** (1939), **Clopotiva – un sat din Hațeg** (două volume, coordonare, 1940), **Unitatea și funcțiunile pământului și poporului românesc** (1943, în colaborare cu C.Brătescu, V.Mihăilescu, N.Al.Rădulescu, V.Tufescu), **Cetățile dace: spațiu și istorie carpatică** (1944), **Geografie și istorie românească** (1945), **Cu privire la toponimicul Vlăsia** (1954), **Vechile târguri – nedei de pe culmile Carpaților** (1957), **Toponimia – aspectele ei geografice** (1960), **Pentru o scriere justă a numelor geografice românești** (1963), **Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică** (1965?! apărută postum, 1993), **Contribuții la problema rolului jucat de valea Dunării în istoria poporului român** (1968), **Graiul unor nume geografice din valea Dunării românești** (1974) ș.a.

Dinadins au fost lăsate separat scrierile geopolitice ale savantului Ion Conea, astfel: **Geopolitica: o știință nouă** (1938), **Geopolitica** (1940, în colaborare cu Anton Golopenția și M.Popa Vereș), **O poziție geopolitică** (1944). Din studiile și articolele tipărite în **Geopolitica și Geoistoria. Revistă română pentru sud-estul european: Transilvania, inimă a pământului și statului românesc** (1941), **Carpații, hotar natural?** (1941), **«Tota Transilvania ad nos venit» sau cât valorează teoria Iancso Benedek** (1942), **Toponimia în harta țării** (1944) ș.a. Ideea tipăririi unui volum Ion Conea, **Scrieri geopolitice** ne preocupă de mai mulți ani, dincolo de unele dificultăți în depistarea edițiilor citate de autor, în limbile germană și franceză cu precădere. Pentru că viziunea geopolitică a lui Ion Conea se întemeiază pe o vastă și profundă cultură geografică, ori scoaterea geografiei din discursul geopolitic marchează un regretabil handicap; în fond, o schimbare a conținutului

și scopului acestei discipline științifice.¹

2. Ion Conea și Vrancea

O monografie geografică asupra Vrancei nu a scris Simion Mehedinți. A revenit discipolului, Ion Conea, să elaboreze o astfel de lucrare. Cazul este cumva similar în relația Nicolae Iorga-Gheorghe I.Brătianu. La începutul veacului al XX-lea, la Școala Superioară de Război din București, Nicolae Iorga a predat mai multe cicluri de teme: **Chestiunea Rinului** (1912), **Chestiunea Dunării** (1913), **Chestiunea Mării Mediterane** (1914), **Chestia Oceanelor** (1919), lăsând pe dinafară **Chestiunea Mării Negre**, dezvoltată de Gheorghe I.Brătianu în cursul

¹ Pentru repere bibliografice s-a utilizat, în principal: **Enciclopedia istoriografiei românești**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p.104. Autorul fișei, Florin Constantiniu, afirmă, între altele: „Activitatea lui Ion Conea, alături de cea a lui Ion Donat (1909-?, n.n.), este dovada cea mai grăitoare a rezultatelor fericite și fecunde pe care le aduce stăpânirea perfectă a izvoarelor și cunoașterea exactă a terenului”. Și încă: „Ion Conea are meritul de a fi subliniat și demonstrat că geografia este unul din cei mai prețioși auxiliari ai istoriei”, chestiune ce ar trebui reluată, ca cercetare distinctă, întrucât se pare că tot mai mult astăzi (cu voie sau fără voie) elementul geografic (ca geografie istorică și geografie umană, plus toponimie) se află la un loc periferic sau lipsesc din lucrările istoriografice.

de la Universitatea București din anii 1941-1942 și devenită ulterior capodopera sa științifică **Marea Neagră. De la începuturi până la cucerirea otomană.**²

În anul 1993, Lucian Badea, Dimitrie I.Oancea și Nicolae Stoicescu, prin Editura Academiei Române, trimit în circuitul științific una din lucrările postume ale savantului Ion Conea: **Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică.**³ Este un op bogat adnotat de către cei trei îngrijitori de ediție și care oferă cititorului interesat o informație academică valoroasă sub toate aspectele: geografic, istoric, toponimic. Este o lucrare de rară erudiție, care în cele nouă capitole ce o compun rezolvă ampla problemă cerută de geografia, istoria și toponimia Vrancei.

Ce este Vrancea pentru Ion Conea? În chip evident, prin monografia realizată, un obiect de studiu. Și poate una dintre lucrările sale cele mai consistente. Din text răzbate însă o țesătură lirică impresionantă, fără „răbufiri” romantice în acest sens. Este o carte scrisă la vârsta maturității biologice, dar și la vârsta maturității științifice a autorului ei. Monografia **Vrancea** o înțelegem și ca un pios omagiu adus dascălului, mentorului și protectorului său Simion Mehedinți, vrâncean prin toate ale sale – origini, spirit, comportament etc. -, trecut la cele veșnice în 14 decembrie 1962.

Să încercăm a schița câteva repere pe marginea acestei monografii de excepție. Mai întâi, preocuparea stăruitoare a lui Ion Conea de a delimita geografic, istoric și – de ce nu? – spiritual Vrancea, cu inclusiv răspunsul dacă în trecutul istoric Vrancea a fost o „Țară”, în sensul sintagmei „Țara Vrancei” Apoi unele considerații, fie și sumare, asupra oamenilor acestor locuri, în delimitarea geografică a

² vezi pentru aceasta, între altele, studiul nostru **Zone geostrategice europene și factori de risc în viziunea lui Nicolae Iorga**, în **Omagiu istoricului Gheorghe Buzatu**, Editura EMPRO, Focșani, 1999, p.656-674.

³ I.Conea - **Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică**. Prefața de acad.Al.Graur. Ediție de dr.Lucian Badea, dr.Dimitrie I.Oancea, dr.Nicolae Stoicescu. Editura Academiei Române, București, 1993, 202 p.

Vrancei, în istoria ei multiseclară. Pe drept cuvânt, autorii ediției volumului **Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică** precizează: „*Ca unii care l-am cunoscut și nu numai că l-am apreciat, dar de la care am învățat multe, de-a lungul anilor, la Institutul de Geografie al Academiei Române, afirmăm, acum, cu toată sinceritatea, că lucrarea pe care am pregătit-o pentru tipar se remarcă, în ansamblul său, prin contribuții la cunoașterea și elucidarea multor probleme, dar și prin două coordonate care nu pot fi admise, erudiție și stil, care au caracterizat întreaga sa operă (a lui Ion Conea – n.n.)*”⁴.

În adevăr, crudiția copleșește cititorul paginilor monografiei în cauză, nu vom stăruia asupra ei; stilul este, inconfundabil, al lui Ion Conca, atât de personal. „*Dacă stai și te gândești – afirma Henri H.Stahl -, era cu neputință ca un Ion Conea să fie altfel decât așa cum era, să gândească altfel decât cum credea el, după cum ar fi fost cu neputință nici să refuzi munca lui, pe motiv că judecă altfel decât judeci tu. Conea avea deseori intuiții surprinzătoare, viziuni de o originalitate uneori stranie, în răspăr cu tot ceea ce era stabilit „definitiv” de către oamenii noștri de știință, îndrăznind să atace probleme socotite închise, precum sunt cele cuprinse în sugestivele lui **Corectări geografice în istoria românilor (1938)***”⁵.

Din chiar deschiderea monografiei, Ion Conea afirmă tranșant: „*În marea regiune geografică a Subcarpaților din dreptul Curburii Carpaților, Vrancea se desprinde ca una din unitățile locale precis delimitate și cele mai interesante din punct de vedere istoric, ca și din punct de vedere ale geografiei umane și istorice (subl.n.). Ca regiune geografică, Vrancea este produsul unei îmbinări locale proprii a factorilor naturali. Dar Vrancea, așa cum se prezintă astăzi, nu mai este acea regiune naturală „pură”, cum se prezenta înainte de a fi locuită de om, ci este, sau se prezintă, ca un rezultat al felului în care omul, după ce s-a instalat și a rămas în hotarele ei, a reușit – în decursul*

⁴ Ibidem, Introducere, p.11

⁵ H.H.Stahl - **Amintiri și gânduri din vechea școală a „monografiei sociologice”**, Editura Minerva, București, 1991, p.385-386

mileniilor, de când o locuiește – să o transforme. Din modelarea continuă de către om a mediului natural, deci din lupta neîntreruptă a oamenilor cu natura locală, a rezultat aspectul actual al Vrancei”⁶. Pentru a preciza în continuare: „Vrancea este o depresiune foarte bine închisă, singura poartă a ei, spre regiunea de la estul Subcarpaților, fiind în lungul văii Putnei printre Măgura Odobeștilor (997 m) aflată la sud și Momâia (630 m), la nord. Înăuntru, apele care coboară de pe versanții munților și ai Subcarpaților din jur spre fundul depresiunii constituie legătura naturală și permanentă între diferitele ei peisaje locale, pe care, în acest fel, nu numai că apele le unesc, dar putem să spunem că le și sudează într-un tot. Pe de altă parte, populația – adăpostită inițial pe fundul depresiunii – a urmat, în acțiunea ei de cucerire a întregului, o direcție inversă aceleia pe care au avut-o și o au apele, adică a urcat și a cucerit treptat, de jos în sus, și versanții înconjurători, pe trei din acești versanți urcând până sus, pe cumpenele de ape, consacându-le pe acestea ca limite și sub raportul geografiei umane între Vrancea și complexe naturale – și umane – vecine (fig.1)”⁷. De altfel, în altă parte a lucrării Ion Conea afirmă: „Vrancea este situată acolo unde se întâlnesc hotarele celor trei țări românești: Muntenia, Moldova și Transilvania. Dacă insistăm asupra acestei poziții, o facem pentru că – prin ea – Vrancea pare a se trăda în adevăr ca patria de origine a Mioriței (...) Elementul în plus cu care venim în sprijinul acestei susțineri (față de autorii care au analizat acest aspect, Ovid Densușianu ș.a. – n.n.) este următorul: în numeroase documente vrâncene – sau numai în legătură cu Vrancea – sovejenii sunt arătați ca stăpâni de mari turme de oi (spre deosebire – în treacăt fie spus, aici – de vrânceni, care nu au fost niciodată oieri), sovejenii care sunt vecini imediați dinspre nord ai vrâncenilor; or, acești sovejeni (ortomani) sunt declarați în documente și socotiți de vrânceni drept MOLDOVENI, moldoveni care, având oi multe, dar munți de pășunat mai puțini decât le trebuiau, erau arendași permanenți de munți vrâncenești, munți în care, însă, își pășteau și

⁶ vezi nota nr.3

⁷ Ibidem, p.14

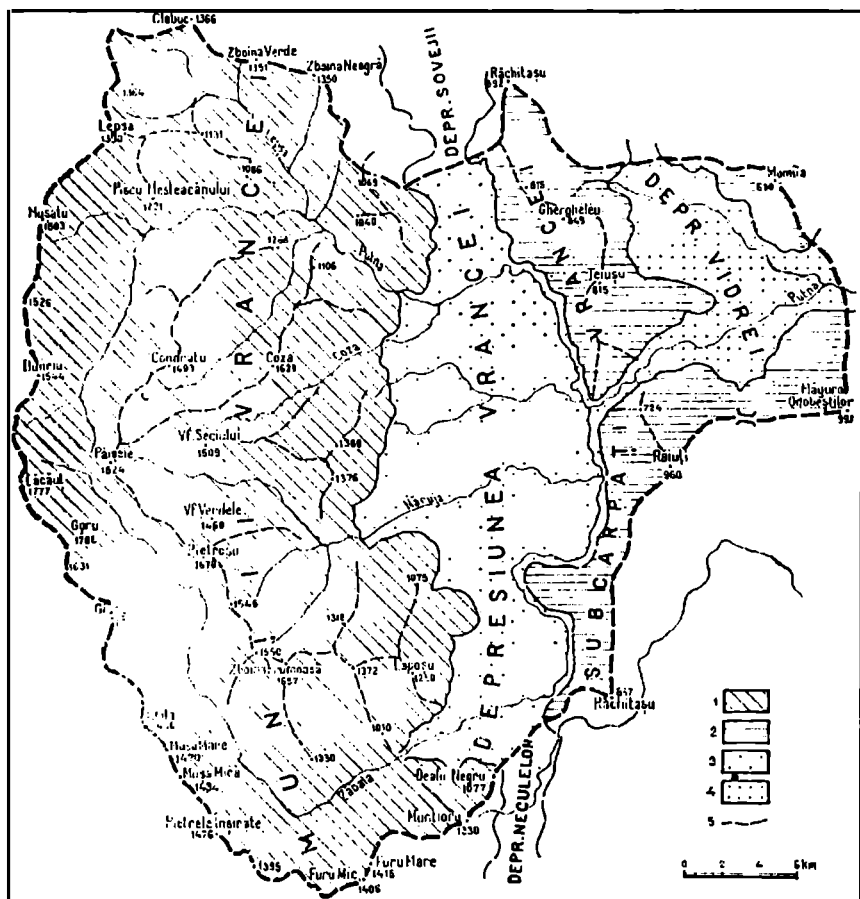

Fig.1 – Cele patru compartimente geografice ale Vrancei. 1. munți; 2. dealuri subcarpatice; 3. depresiune subcarpatică; 4. depresiune intracolinară; 5. culmi de drumuri

*VRÂNCENII turmele și în care își mai pășteau încă turmele, tot în calitate de oieri fără munți proprii suficienți, și un număr de păstori de dincolo de munți, munții ca și în Oltenia și Muntenia, UNGURENI.*⁷⁸

Drept urmare, la această succintă explicație, Ion Conea

⁷⁸ Ibidem, p.34

conchidea: „Dacă la **moldovenii sovejeni** și la **ungurenii ardeleni** îi adăugăm și pe **vrâncenii moldo-munteni**, care și ei – cum am spus – își pășteau turmele proprii în acești munți (ai lor) cu ceilalți, înseamnă că avem perfect îndeplinită **condiția geografică** (subl.n.), pe care o presupune cu necesitate textul Mioriței: aceea ca cei trei „ciobănei”: unul, **moldovean** (de la Soveja), unul, **ungurean** (din Transilvania, adică din vreunul din centrele Brețcu, Covasna, Săcele și altul vrâncean (al locului), să-și pască turmele pe aceiași munți și să coboare, cu ele, toamna la plecarea în transhumanță, unul după altul, pe același „picior de plai”, pe aceeași „gură de rai” Vom adăuga la aceasta – afirmă Ion Conea – că expresia „picior de plai” este în Vrancea la ea acasă. Documentele istoriei vrâncene vorbesc despre plaiurile munților, în sensul de coame care se lasă, din culmea principală, pe dreapta și stânga ei, și pe care „se construiesc stânele și se pasc turmele” (...) Și tot în Vrancea pare a fi fost la ea acasă (cel puțin în trecut) și comparația unui loc frumos cu raiul, de unde, după unii, și numele (diminutivat, al raiului) Răiuțul, al dealului subcarpatic din spatele Măgurii Odobeștilor”⁹.

Iată așadar, o abordare extrem de interesantă – și de ce nu? – atât de puțin cunoscută astăzi, din punctul de vedere al unui geograf, specializat în geografie umană și toponimie, asupra unei teme arhicunoscute: balada Mioriței. Să mai notăm că în monografia **Vrancea**, savantul Ion Conea dezvolta, la fel, pe temeiul geografiei istorice și a geografiei umane, cu argumentul indubitabil al toponimiei și alte multe aspecte privitoare la subiectul abordat. Între acestea, și acela că Vrancea nu a fost „o țară”, în sensul istoric al acestei națiuni, fapt extrem de important în a înțelege ceea ce în mod curent (dar eronat) a fost/mai este folosită sintagma **Țara Vrancei**. Pe scurt, și această explicație. Vorbește un român din Țara Hațegului, citat de Ion Conea: „Țăreni suntem noi – de avem moșie de bucate, facem grâu și șădem în sate (...) mărgineni sunt care trăiesc mai la deal cu cășile, n-au câmp de bucate, numa fânează (...) țărenii au seceră, mărginenii

⁹ Ibidem, p.34-35

*de coasă.”¹⁰ Cu alte asemănătoare exemple, Ion Conea conchide explicativ: „Dimitrie Cantemir (în Descriptio Moldaviae – n.n.) a caracterizat pe vrânceni, între altele și prin aceea că nu cunosc meseria plugului, ci numai pe aceea a creșterii vitelor. Or, aceasta înseamnă pentru vrânceni a fi exact ceea ce nu sunt țărani și înseamnă, pentru Vrancea, a nu fi deloc țară, ci a fi, prin structura și poziția teritoriului și prin ocupația populației dintre hotarele ei, exact ceea ce în alte părți ale țării (României – n.n.) se cheamă o „margine” cu locuitori nici țărani, nici munteni, ci mărgineni (...) Vrancea n-a fost considerată nici o dată în trecut (și nu e considerată nici astăzi, bineînțeles) **țară** – și, în consecință, nici locuitorii ei, țărani. Aceasta o știu bine vrâncenii (care nu se numesc pe ei înșiși nici țărani, nici munteni, nici mărgineni, ci pur și simplu vrânceni – n.n.), dar n-o știu oamenii de știință, cei care dintâi ar trebui s-o știe: geografil, etnografil, folcloriștii etc.”¹¹*

Sunt aceste considerații, din punctul de vedere al geografului, stânenitoare pentru cei care locuiesc, spre exemplu, în actualul județ Vrancea? Sub raport sentimental, poate că da. Sub raport strict științific (geografic – din punctul de vedere al geografiei fizice, precum și din punctele de vedere ale geografiei umane și geografiei istorice), nu credem că este cazul. Ion Conea, din punctul de vedere al cercetării sale, a dezvoltat clarificări esențiale. Afirmă, citând o înregistrare făcută la fața locului: „Tot ce e de la Vidra încoace, spre apus (până pe crestele munților-n.n.), e Vrancea și oricine locuiește de la Vidra încoace, în satele de pe văile Zăbăliei, Putnei și Văsuiului, ori pe dealurile cuprinse între aceste văi, acela e vrâncean (...) Oricine trăiește de la Vidra încoace, și e de neam de aici, adică are drept de munte și mai primește și sare din ocna de la Valea Sării, acela se cheamă că e vrâncean (fig.2).¹²” Pentru ca, în final, Ion Conea să precizeze, fără echivoc: „Până într-atâta, am spune, numele oamenilor este una cu numele pământului lor. Precis delimitată ca unitate

¹⁰ Ibidem, p.43

¹¹ Ibidem, p.44-45

¹² Ibidem, p.45

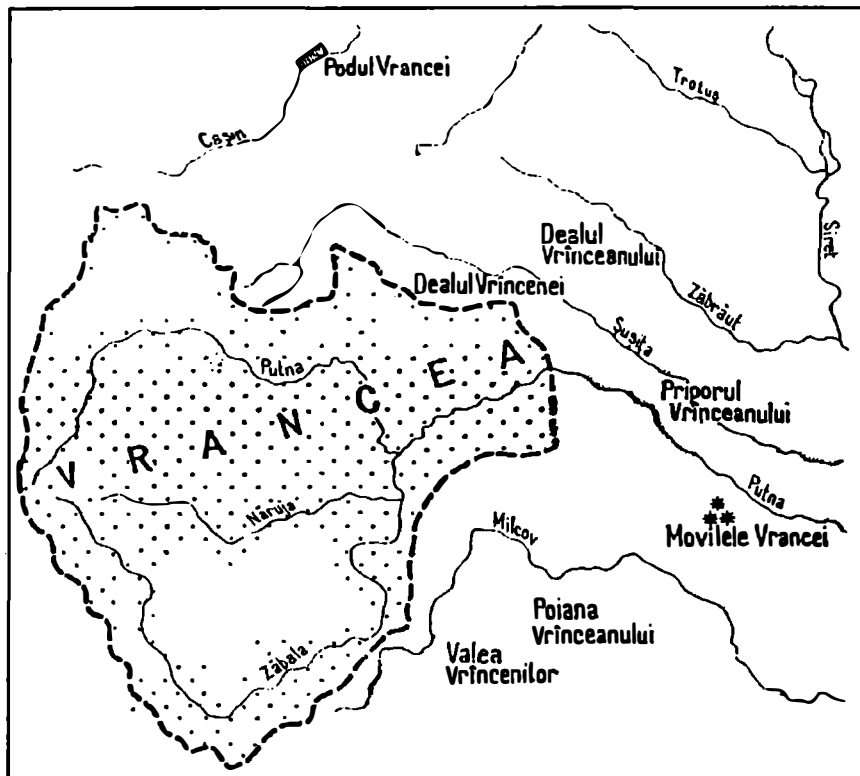

Fig.1 – Numele *Vrancea* şi *Vranceanu* în afara Vrancei

geografică naturală, Vrancea este deopotrivă de precis delimitată şi prin numele oamenilor care locuiesc pe teritoriul ei: acolo unde încetează numele de vrâncean. Cine trăieşte dincolo de hotarele Vrancei nu are nimic comun cu numele de vrâncean (afară de cazurile în care e vorba de vrânceni expatriaţi „în vecini” din diferite motive)”¹³.

Pe firul aceluiaşi consideraţii, Ion Conea, în altă parte precizează: „Din orice punct înalt din juru-i ar fi privită, Depresiunea Vrancei (fundul) impresionează prin caracterul ei de individualitate geografică clară, precisă. (...) Dar Vrancea – ţinutul în înţelesul lui uman şi istoric

¹³ Ibidem

*nu se limitează la o singură, sau numai la o singură depresiune subcarpatică, sculptată sub coasta dinspre est a Carpaților de Curbură; Vrancea trebuie considerată ca o depresiune subcarpatică dublă, adică formată din acea depresiune subcarpatică, pe care Dimitrie Cantemir o caracteriza **undique asperrimis circumdata montibus** – și care este cu mult cea mai importantă – și apoi, dintr-o altă mică depresiune numită intracolinară, lipită de cealaltă în partea ei de est (...). Relieful regiunii de origine inițial tectonică a fost sculptat de o rețea hidrografică viguroasă, constituită din cele două principale râuri: Putna și Zăbala, cu numeroșii lor afluenți, care coboară cei mai mulți din munți”¹⁴ (Vezi fig.1).*

Cu această imagine superbă asupra geografiei fizice a Vrancei, încheiem sumarele considerații asupra monografiei **Vrancea. Geografie istorică, toponimie și terminologie geografică**, alcătuită de savantul Ion Conea. Nu am dorit decât să punctăm, la centenarul nașterii sale, marele merit al lui Ion Conea în elaborarea poate a celei mai riguroase și erudite lucrări științifice din domeniul geografiei despre ținutul de legendă care este și rămâne peste veacuri – Vrancea, cu oamenii ei mândri și puternici (pentru că se consideră apărați de munți), ce-și zic în nici un alt fel decât vrânceni: ei cred în veșnicia munților și a neamului lor...

¹⁴ Ibidem, p.15,16,17

MONUMENTELE UNIRII ÎN CORESPONDENȚA PARTICULARĂ

Dumitru Huțanu

Ridicarea unui monument, oricare ar fi dimensiunea, semnificația și valoarea lui intrinsecă, însumează o multitudine de aspecte de la simbolistică, concepție și realizare artistică până la acelea de ordin financiar, urbanistic, transpunere în suportul material. Reunite, aceste aspecte se constituie, în final, într-o adevărată monografie a monumentului, uneori impresionantă și prin cantitatea și calitatea eforturilor depuse, alteori prin ridicarea amănuntului, atât pentru cercetător cât și pentru cititor, la dimensiunea faptului istoric, cultural ori artistic.

Alături de documentele oficiale, de documentația în sine a monumentelor cu multitudine de componente, o sursă de informații, de descifrare a sensurilor și semnificațiilor faptului uman (fie el cultural, fie istoric) o constituie corespondența particulară a acelora implicați.

De aici și rațiunea publicării corespondenței, fie ea și sporadică, dintre sculptorul Ion Jalea și Ion Romanoai, secretarul Primăriei, implicați nemijlocit, unul ca artist, altul prin natura funcției, în realizarea Monumentului „Bornă de hotar” și a Monumentului Unirii din Focșani.

Pentru o mai lesne înțelegere a conținutului corespondenței, prezentarea câtorva date referitoare la ridicarea acestor monumente este mai mult decât necesară.

În 1929, la Brăila, se stabilise ca următorul Congres al Ligii Culturale din 1931, ce avea să omagieze 40 de ani de existență ai Ligii și 60 de ani de viață ai mentorului ei, marele istoric Nicolae Iorga, să

se țină la Focșani, orașul devenit, prin istoria sa, simbol al Unirii.

Hotărârea a fost primită de oficialități și de oamenii de cultură din Focșani cu entuziasm, dar și cu responsabilitate, Congresul devenind obiectivul principal al preocupărilor lor. S-a întocmit și discutat un program al manifestărilor, s-au căutat și găsit soluții de materializare a lui. Atunci s-a ivit și ideea marcării, pe teren, a pichetelor de graniță existente pe hotarul dintre Focșanii-Moldovci și Focșanii-Munteni înainte de unificarea orașului de la 1862. Cum această marcă punctuală s-a dovedit a fi și costisitoare, și greu de realizat (de altfel, această idee s-a reluat și prin anii 1970-1979, dar a fost abandonată din aceleași motive) s-a ajuns doar la marcarea pichetelor 47 de graniță din Piața Munteni (Piața Unirii) și 48 de graniță de la fostul Hotel „Cimbru” (Poșta Veche), unde, în iulie 1862, fusese dărâmată prima piatră de hotar, odată cu unificarea orașului.

Inițial se propunea o troiță și s-a apelat la sculptorul Ion Jalea. Artistul, însă, a propus un monument semn de hotar, numit apoi „Borna de hotar”. Intențiile focșănenilor sunt comunicate, prin secretarul executiv al Ligii Culturale Focșani, B.P.Chiriță, marelui istoric Nicolae Iorga și cu rugămintea de a stabili el textele ce vor fi înscrise pe monument. Odată cu monumentul s-a hotărât și amplasarea a două plăci comemorative, una la Vechea Vamă din Piața Munteni, unde slujise odinioară și poetul Grigore Alexandrescu, alta, la Poșta Veche, unde căzuse prima piatră de hotar.

Scrisorile sculptorului Ion Jalea completează și îmbogățesc, îndeosebi prin reflectarea participării afective, bogată colecție de documente oficiale, referitoare la problematica ridicării monumentului, existentă în arhivele locale.

Correspondența dintre cele două personalități, una artistică, de dimensiune națională, alta locală, avea, după 1931 să se permanentizeze până la trecerea lor în lumea umbrelor, între ele stabilindu-se o relație de prietenie, bazată pe o prețuire adâncă, pe un respect deosebit. Nu a existat sărbătoare ori zi onomastică fără cuvenitele felicitări și urări, completate, din când în când cu epistole: dintre care se detașează acelea

prilejuite la ridicarea, în deceniul al 8-lea al secolului trecut, a Monumentului Unirii din Focșani.

Publicăm aceste câteva scrisori cu certitudinea că cititorul va ști a descifra și aprecia conținutul lor în date, idei și sentimente, că cercetătorii istoriei Vrancei vor găsi și ei suportul argumentativ al spuselor lor.

*

26 noiembrie 1929

33 str. Frumoasă

Mult stimată Domnule Romanoae

Mă execut cam târziu cu trimiterea devizului de față din cauză că expoziția mea m-a ținut foarte ocupat până ieri. Între timp, m-am mai gândit și la ceea ce-ar trebui făcut la Dv., la primărie. După cum am spus și Dlui arh. Hamel¹ care a trecut pe la mine, sunt de părere că între cele două coloane, care vor fi de marmură, să faceți un mosaic de aur adică câmpul aurit, cu foi de aur și pe urmă imitat mosaicul deasupra. De asemenea, marmura de sus, care va uni cele două coloane, pentru a evita să fie prea groasă și să se scoată armele² orașului din grosimea ei, ceea ce ne-ar mâna prea departe cu prețul, vă propun să o facem din bronz aplicat și va fi și mai frumos.

Vă voi trimite în curând câteva schițe privitoare la placă, cu ornamentul care face ocolul plăcii. Trebuie socotit însă în mod aproximativ, cam 30-35.000 lei lucrul acestei plăci care, după câte văd, este de proporție mare. În acest preț intră și onorariul meu. Aplicarea de bronz, după mărime și după dezvoltare, între 8000 - 16.000, sau mai scumpă, după putere.

În așteptarea răspunsului Dumneavoastră, după ce veți fi făcut socotelile și la cererea de a vă trimite desenuri pentru placă, vă rog, stimată Domnule Romanoae, să primiți salutările mele cele mai bune.

I.Jalea

¹ Arhitectul șef al orașului Focșani

² Semele orașului în anii Unirii Principatelor

Ciornă răspuns Ion Romanoae, nedatat:

Am primit scrisoarea Dv., dimpreună cu oferta lui Schmiedigen.

Întru cât ambele lucrări se cam urcă la preț, vă rog să fiți bun a-mi trimite oferta Dv., însoțită de câteva schițe pentru placă cu ornamentul de bronz – prețurile rog a fi separate – spre a se putea alege de consiliu, pentru aprobare, avându-se în vedere că se va putea fixa și la unele cu prețuri mai mici, aceasta pentur că nu avem fonduri mari și să angajăm lucrarea numai în limitele fondurilor respective.

*

24 Februarie 1931

32 Str.Frumoasă

Mult stimate Domnule Romanoae,

Am întârziat cam mult cu trimiterea proiectelor din cauză că arhitectul caută să-și asigure piatra. Din fericire a găsit-o și nu suntem încă pe deplin fixați asupra ei, căci țin cu tot dinadinsul ca piatra să fie cât se poate de bună, de aceea vom mai căuta și alta, până la confirmarea dumneavoastră. Semele sunt foarte înaintate și le-am hotărât pentru claritatea monumentului, după cum arată desemnurile. Cred că este cazul să ne grăbim puțin și de aceea, te rog pe Dta să îngrijești să avem confirmarea și un acompt ca să preîntâmpinăm cheltuielile, mai cu seamă de scris și pentru bronz.

În acest timp, te rog foarte mult, să-mi trimiteți mie o cerere către Ministerul Artelor prin care să încuviințeze așezarea Monumentului și care să fie indicat ca fiind bornă (ș.a.) și deci, la locul care nu poate fi înlocuit, căci de obicei Comisiunea, din care fac și eu parte, este foarte atentă și capricioasă în ceea ce privește locul așezării monumentelor. De aceea trebuie arătat faptul pentru care se așează. La cerere se anexează planul, fotografia primăriei, pe care o am, și planul pieții (trebuie menționate în cerere) și pe care le posed eu.

Mi-ar părea mai bine să ne vedem amândoi, la București, adică să vii Dta să poți vedea și mersul lucrului. Mă gândesc, de asemenea, la trimiteri de bani, pe care, dacă le efectuați prin percepție se întâmplă

des că fac întârzieri de câte un an, cum ni s-a mai întâmplat. Cred că trebuie găsită o altă soluție, mai bună.

În așteptarea răspunsului Primăriei și al Dtale personal, îți strâng mâna cu toată prietenia.

I.Jalea

P.S. Stemele de 24 cm nu pot fi aplicate pe plăcile comemorative, ceea ce ne-a decis să le modelăm din nou, cu un ornament adecuat pentru ele

Al Dtale J(alea)

[Muzeul Vrancei inv.nr.34222]

*

11 Aprilie 1931

32 Str. Frumoasă

Mult Stimate Domnule Romanoae,

Am primit amândouă sumele de bani trimise prin Banca Națională, pentru care vă mulțumesc. Trimit aici sub plic aprobarea Comisiunii Superioare a Monumentelor din țară, la ședința căreia, eu fiind pus sub cauză, n-am luat parte. Trimit deasemenea și propunerea de grilaj a Dlui Berindei pe care a cred nimerită.

S-au șters de pe placă cuvintele: ofițer de graniță (ș.a.), conform telegramei Dvoastră. Plăcile s-au dat la turnat și cele două cari vor fi așezate pe zid³ se vor trimite probabil peste 10 zile, restul rămânând să sosească cu monumentul.

Planul orașului pe care mi l-ați încredințat, împreună cu fotografia, au rămas atașate la dosarul ministerului așa că, vă rog să fixați singur locul monumentului, așa după cum am fixat împreună pe plan. Principial, să poată fi văzut cât mai bine și din toate părțile, deci în axa de străzi și unde îl cere vechea frontieră.

Fundația trebuie începută și dimensiunile ei de lărgire le aveți pe plan, adică cele ale monumentului care trebuiesc depășite cu vreo palmă în lărgime. Adâncimea, după rezistența locului. Trebuie neapărat

³ Cele două plăci, așezate la Vama Veche și la Poșta Veche

ca arhitectul Dv. să ia asupra-și această fundație.

Așadar, în așteptarea sfârșitului lucrărilor, când sper să mă abat și eu pe acolo, vă doresc, stimate Domnule Romanoae, sărbători fericite și petrecere frumoasă și vă strâng mâna în cea mai caldă simpatie,

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, inv.nr.34.221]

*

27 aprilie 1931

32 Str.Frumoasă

Mult stimate Domnule Romanoae,

Peste câteva zile, adică pe la 1-2 mai, urmează ca monumentul să plece din București, totul fiind aproape gata.

Părerea arhitectului și pietrarului este că să fie transportat într-o camionetă spre a evita încărcarea, descărcarea și formalitățile de drum de fier. Este vorba de 2500-3000 kg.

Dacă Dvoastră aveți o camionetă și vreți să o trimiteți atunci vă rog să-mi telegrafiați sau, mai bine, să ne scrieți (căci este încă vreme) iar noi vom telegrafia ziua când trebuie să vină. Dacă nu, atunci vom trimite noi una, de aici. Sper că fundația este făcută și că monumentul poate fi montat. Pentru așezat va veni un pietrar de aici dar, vă rog, să-i indicați Dvoastră poziția, în cazul când nu vom fi unul din noi în chiar ziua așezării.

În așteptarea răspunsului vă rog, scumpe Domnule Romanoae, să primiți salutările mele cele mai alese,

I.Jalea

[Muzeul Vrancei inv.nr.34.220]

*

21 mai 1931

32 Str.Frumoasă

Mult stimate Domnule Romanoae,

Abia astăzi sunt în măsură să răspund și cât despre factură și petiție ea vine în urmă, căci astăzi, fiind sârbătoare, nu o pot recomanda la poștă. În esență, cum timpul era prea scurt, am fost nevoiți să renunțăm la placajul de piatră și am adoptat plăci de marmură Boticino, ceea ce a făcut să treacă peste prevederile devizului, care erau aproximativ 6.000 lei, astfel, acum el se urcă la 9.100 lei. La acest deviz să mai fie nevoie să se adauge montajul, adică lucrătorul care va face montarea.

Vă așteptăm, dar, pentru luni sau marți pentru ridicarea blocurilor și de îndată ce va fi gata, unul din noi va veni acolo (sau poate amândoi, în cazul că Jean Berindei ar vrea să facem o plimbare cu mașina lui).

Dacă vă este cu puțință, v-ași ruga, ca la venire, să ne aduceți o sumă cam de 10.000 lei, deoarece Biosini a primit foarte puțin din suma care i se datorește rămânând ca restul să fie primit de unul din noi, după montarea monumentului.

Măine voi pune la poștă cererea cu factură și cu speranța că în curând vom vedea monumentul ridicat, mă bucur să vă văd și să vă strâng mâna,

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, inv.nr.34.224]

*

26 octombrie 1931

32 str.Frumoasă

Mult stimate Domnule Romanoae,

A trecut inaugurarea monumentului „Unirii” și eu n-am putut lua parte la ea, fiind extrem de ocupat în timpul acela.

De altfel, cred că această inaugurare v-a dat oarecum de lucru și poate chiar că venind acolo n-ași fi avut nici măcar timpul să pot vorbi cu Dvoastră. Ași vrea totuși să vin într-o zi pe la Focșani ca să văd și eu monumentul în picioare, precum și inscripțiile la locul lor.

Asta ar putea fi eventual în săptămâna 9-15 noembrie dacă ași

și totuși că vă găsesc acolo. De altfel, pot veni oricând de la această dată, așa că aștept un cuvânt de la Dvoastră. În dorința de a vă revedea vă trimit salutăările mele cele mai alese.

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, inv.nr.34.223]

*

Chitanță

Lei 30.000 (treizecimii) am primit de la Banca Creditul Putnean din Focșani în contul Ligei Culturale, pentru Monumentul Semn de hotar, executat în orașul Focșani.

Suma s-a primit astfel: 10.000 lei la 5 aprilie, 10.000 lei la 25 mai prin Domnul I.Romanoae, Secretarul Primăriei, iar lei 10.000 la 6 iulie, prin Banca Românească.

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, fără număr]

*

22 iunie 1967

Str.Paul Greceanu nr.39

București

Mult stimată Domnule Romanoae,

Vă mulțumesc foarte mult pentru felicitări și bunele urări pe care mi le-ați adresat.

Tot ce-mi stă în putință pentru a veni în ajutorul orașului „Unirei” și ținutului Vrancei, o voi face cu cea mai mare plăcere, ca pe o mare îndatorire patriotică.

Cu multă sănătate și prietenie, strâng mâna

I.Jalea

Salutări lui Romașcanu

[Muzeul Vrancei, inv.nr.34.228]

*

1 august 1972

Str.Paul Greceanu 39

București

Iubite Domnule Romanoae,

Am primit cu mare plăcere scrisorile și documentele pe care mi le-ați trimis și vă mulțumesc călduros.

Între timp, eu însă a trebuit să fac o călătorie la Focșani, unde speram să vă întâlnesc. Timpul însă nu mi-a permis. Am vorbit însă cu dl Cioară, care mi-a spus că vă va ruga să-l însoțiți la București, cu ocazia întrunirilor noastre pentru acest monument, care vor fi mai multe până la punerea definitivă la punct a machetei și planurilor de execuție. Aceasta se va întâmpla spre toamnă și în a doua jumătate a lunii septembrie.

M-am bucurat să văd orașul Focșani, deși cam în grabă și am revăzut borna de hotar, pe care am făcut-o acolo.

Vă rog să primiți salutările mele cele mai bune, cu sănătate și noroc.

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, inv.nr.34.226]

*

10 Decembrie 1972

Str.Paul Greceanu 39

București

Iubite Domnule Romanoae,

Prietenul meu Henri Coandă a murit și cu această ocazie am fost la Dna Popovici, căreia i-am înmănat sesizarea Dtale pentru care îți mulțumește prin mine.

Moartea lui Coandă m-a afectat foarte mult. Îl cunoșteam de multă vreme și am avut cu el strânse legături, mai ales în Franța.

În curând voi veni pe la Focșani, de data aceasta cu arhitecți din București, cari vor face oarecare modificări în planurile de urbanizare al Focșanilor. Le-am explicat și părerile Dtale în această

privință și ei au fost foarte mulțumiți.

Cu ei împreună vom discuta despre locul de așezare al monumentului Unirii, pentru care eu am mai făcut încă alte studii.

La 1 Decembrie am inaugurat statuia lui Mircea cel Bătrân la Tulcea și a fost o frumoasă manifestare patriotică.

Cu multă sănătate și cu dorința de a ne întâlni, îți zic la revedere.

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, inv.nr.34.227]

*

12 Ianuarie 1976

Str. Paul Greceanu 39

București

Iubite Domnule Romanoae,

Îți mulțumesc pentru bunele urări de anul nou. Vă doresc și Dvoastră, întregii familii sănătate și toate fericirile pentru anul nou 1976.

Monumentul Unirii la Focșani se va inaugura probabil la 24 Ianuarie dar nu cred că voi veni la inaugurare, întrucât sănătatea mea nu este prea bună în acest moment. Sper să trec pe la Focșani când se va face timpul bun, probabil spre primăvară sau chiar mai târziu, când voi trece și pe la Dvoastră.

N-a fost prea ușor cu monumentul din cauză că a fost mult redus din proiectul meu inițial. Părerea generală a fost aceea că un mare monument al Unirii se va ridica chiar în Capitală și că, de aceea monumentul de la Focșani trebuie făcut pe măsura orașului Focșani, adică mai mic. El este totuși important și cuprinde elementele esențiale ale actului Unirii între cele două principate, cuprinde portretul lui Cuza și oamenilor politici din cele două părți, figuri reprezentative ale vremii etc.

Mă bucur că l-am făcut și că la Focșani a luat loc una din lucrările mele, care m-a preocupat vreme îndelungată și la care ai contribuit și Dta cu atâta dragoste și perseverență patriotică.

Telefonul meu acasă este 12.84.35. Mă aflu mai ales seara. La atelier este 332261 și mă aflu, mai ales, între orele 9-1 (13) și mai rar între 3 ½-6 (15 ½-18)

La revedere, cu multă sănătate și voe bună și-ți strâng mâna cu vechea mea prietenie pe care ți-o port din tinerețele mele.

I.Jalea

[Muzeul Vrancei, inv. nr. 34.225]

IOAN ROMANOAI (1885 - 1978)

Ionuț Iliescu

Născut la 25 iulie 1885, la Focșani, Ioan este primul copil al tăbăcarului Alecu Romanoai și al Marincăi Alecu Romanoai, casnică. A făcut cursul primar la Școala de Băieți nr.3, în perioada 1893-1897; a urmat apoi patru clase la Liceul „Unirea”

Deși era un împătimit al cărții, dispariția prematură a tatălui său îl obligă pe Ioan Romanoai să caute o slujbă care să-i asigure atât propria existență, cât și cea a celor doi frați și șase surori. În acel moment, singura avere a numeroasei familii o reprezenta casa din str. Contemporanul nr.15; imobilul a fost refăcut din temelii, după cum se poate constata și în prezent...

În 1907 este încorporat, făcând serviciul militar ca soldat în Regimentul 10 Dorobanți Putna. În 1913 a fost concentrat în campania din Bulgaria, prilej cu care a primit medalia „Avântul Țării”

În februarie 1904, la vârsta de 18 ani, Ioana Romanoai s-a angajat la Primăria orașului Focșani, ca funcționar. Aici a ocupat diverse funcții, dovedind un profesionalism desăvârșit, acest fapt fiind motivația avansărilor sale succesive: copist clasa a III-a, ajutor registrator-arhivar (1905), arhivar (1911), registrator (1913), șef de birou și ajutor de secretar (1919), secretar general (1923) și secretar (1925-1939).

În această perioadă, Ioan Romanoai a muncit fără preget atât în ceea ce privește îmbogățirea, inventarierea și păstrarea corespunzătoare a arhivei orașului Focșani, cât și pentru îndeplinirea riguroasă a tuturor sarcinilor prevăzute în legislația timpului. A avut o substanțială contribuție la reorganizarea Arhivei Primăriei Focșani, în 1922, prilej

cu care a realizat o selecționare minuțioasă a documentelor emise în perioada 1864-1909.

Atribuțiile serviciului l-au implicat pe Ioan Romanoai în rezolvarea multitudinii de probleme, întâmpinate în general, de orice oraș, reședință de județ; în majoritatea covârșitoare a cazurilor, soluțiile sugerate de el aveau o mare greutate, căci erau rodul muncii de teren și a documentărilor sistematice. Grație zelului său, Ioan Romanoai a fost decorat în decembrie 1922 cu „Crucea Serviciul Credincios Clasa I”. A reprezentat orașul de pe Milcov cu cinste, atât la adunările generale și congresele „Uniunii Orașelor din România”, cât și la grandioasele expoziții organizate de marile orașe ale țării.

După pensionare, Ioan Romanoai a revenit în activitate, ocupând în perioada 1951-1955, funcția de arhivist șef la Secțiunea Regională a Arhivelor Statului Putna. În această calitate, fostul secretar al Primăriei a participat la selecționarea și reorganizarea arhivelor focșanene și putnene în funcție de deținătorii de arhivă. Grație efortului său au fost salvați de la distrugere un număr important de metri liniari de arhivă, aceștia constituind un izvor neprețuit de cunoaștere a trecutului acestui colț de țară; faptul este cu atât mai relevant cu cât în acea perioadă, la nivel național, s-au semnalat cazuri de dirijare a unor fonduri arhivistice către unitățile specializate de reciclare industrială a hârtiei.

Așa cum se va vedea în cele ce urmează, atât anii petrecuți în câmpul muncii, cât și cei de pensie au însemnat pentru Ioan Romanoai o viață de slujire a intereselor orașului de pe Milcov, întreruptă doar de decesul acestuia, în noiembrie 1978, la venerabila vârstă de 93 de ani.

În bună măsură, eforturile lui Ioan Romanoai au fost canalizate în direcția căutării, descoperirii și colecționării de documente referitoare la viața focșanenilor și vrâncenilor din trecut, în vederea redactării unei lucrări monografice pe această temă.

În anul 1927, propune Primăriei să sprijine înfăptuirea acestui tel. Răspunsul îl constituie „Deciziunea” din 4 august 1927, în care se precizează următoarele: „...în vederea întocmirei monografiei

oraşului... necesită să se cerceteze toată arhiva comunei de la anul 1835 până la 1863 scrisă cu litere cirilice..." Acest lucru – se afirmă în document – urma să fie făcut de dl.Miron Frunzescu, de la Tribunalul Putna, care le va transcrie cu grafic latină, urmând a fi remunerat din fondul special prevăzut la buget. Fondul arhivistic rezultat trebuia apoi să fie ordonat şi depozitat, la acesta adăugându-se cărţi, acte, şi informaţii oferite de cetăţenii oraşului.

Doi ani mai târziu, Primăria a implicat în această acţiune şi pe Traian Ichim şi Gheorghe Ungureanu de la Arhivele Statului, Direcţiunea Regională Iaşi. Cei doi arhivişti au extins aria cercetării, transcrierii şi copierii documentelor şi asupra Arhivelor Ieşene. Ioan Romanoai a obţinut şi sprijinul celui mai bun fotograf din Focşani, Koroschetz, în vederea realizării de fotografii pentru instituţiile şi monumentele laice şi religioase ale judeţului.

Şi tot graţie lui Ioan Romanoai, Arhivele Statului din Iaşi şi Bucureşti aveau să fie cercetate în perioada 1938 -1941, în vederea copierii unui număr important de documente de secol XVIII şi XIX.

Documentele mai sus-menţionate se regăsesc actualmente în depozitele Arhivelor Naţionale Vrancea şi în cele ale Muzeului Vrancei.

Pasiunea lui Ioan Romanoai pentru strângerea de documente şi mărturii referitoare la trecutul local ajungând de notorietate publică, nu este deloc de mirare că istorici şi cercetători, de importanţă naţională, regională şi locală i-au solicitat acestuia, în repetate rânduri, documente şi informaţii diverse. Faptul este dovedit de corespondenţa lui Ioan Romanoai cu aceşti oameni de marcă.

Astfel istoricul Constantin C.Giurescu, fiind însărcinat de Institutul de Istorie al Academiei RPR în 1959, să redacteze o „lucrare” despre Odobeşti, apelează la Ioan Romanoai pentru a intra în posesia unei colecţii de documente referitoare tocmai la acest subiect. O cerere asemănătoare este făcută un an mai târziu, fără însă a fi ultima...

La rândul său, juristul Aurel V. Sava, cel care a publicat două volume de documente putnene, autorul unor studii importante despre proprietatea devălmaşă vrânceană, dorind să scrie despre trecutul

orașului Focșani, îi cere secretarului Primăriei documentele atât de necesare. Mai mult, Sava i-a propus să colinde împreună județul Putna, în speranța descoperirii unor deținători de documente vechi și l-a rugat să-i comunice numele unor preoți și învățători din mediul rural, capabili să răspundă unor chestionare referitoare la trecutul local.

Profesorul universitar Ion Ionașcu, vrâncean de origine, a beneficiat, de asemenea, de serviciile aceluiași Ioan Romanoai, care i-a pus la dispoziție, cu promptitudine, atât materiale arhivistice, cât și informații legate de personalități și instituții vrâncene.

Publicistul V.I.Țiroiu, a folosit, la rândul-i, prețioasele informații furnizate de entuziastul Romanoai, cu prilejul redactării lucrărilor sale despre podgoriile Vrancei.

În decembrie 1964, Ioan Romanoai a furnizat un substanțial „...material inedit” referitor la familiile Zamfirescu și Mincu, istoricului literar Alexandru Săndulescu, în vederea redactării lucrării despre Duiliu Zamfirescu, proiect realizat ulterior.

Interesat de problemele spinoase ale trecutului local, Ioan Romanoai a cules mărturii deosebit de interesante, așa cum este cazul aceloră oferite, în 1931, de către descendenții lui Cristache Luca, referitoare la casele de seamă din Focșanii-Munteni.

Ioan Romanoai a purtat o bogată corespondență cu sculptorul Ion Jalea.

Un prim subiect îl constituie Borna de Hotar, inaugurată în septembrie 1931 și amplasată pe locul fostului pichet de graniță nr.47 „...lângă zidul ce înconjură mănăstirea Sf.Ioan”

Sculptorul Ion Jalea și arhitectul Berindei au colaborat fructuos cu secretarul Primăriei Focșani, care a avut de rezolvat probleme de natură financiară, de transport și de inaugurare; în plus, Ioan Romanoai a fost solicitat să-și exprime opinia în legătură cu poziția finală a monumentului și cu inscripția de pe placa acestuia.

Al doilea subiect al corespondenței dintre Ion Jalea și Ioan Romanoai face referire la problemele legate de Monumentul Unirii

din Focșani; scrisorile sunt ele însele dovada faptului că în perioada 1972-1976, Ioan Romanoai a avut rolul de intermediar între sculptorul Ion Jalea și arhitectul Moreanu, pe de o parte - și autoritățile locale, pe de altă parte. Ioan Romanoai a făcut parte din echipa responsabilă cu stabilirea documentației necesare pentru ridicarea monumentului. De altfel, merită amintit faptul că Ioan Romanoai a înaintat autorităților locale încă din noiembrie 1958 un plan de urbanizare a orașului Focșani, în care face unele propuneri legate de Monumentul Unirii. Astfel, el consideră că Monumentul ar trebui amplasat în „*Scurul de la întretăierea Bulevardului Karl Marx (actualmente Bdul Gării) cu străzile: Republicii, Ștefan cel Mare și Tăbăcari*” Într-o primă fază, Comisia de specialitate a optat pentru această zonă cu o intensă circulație și vizibilitate foarte bună. Ulterior, s-a ales Piața Unirii pentru ridicarea Monumentului inaugurat în 1976. Ioan Romanoai dorea ca „*în marginea scuarului*” să fie ridicată o altă „*hornă de hotar din piatră, cu inscripția «Pe aici a trecut gârla fostei granițe între Moldova și Muntenia până în anul 1859»*”

Ioan Romanoai a contribuit și la înființarea Muzeului Regional Putna, în localul Liceului „Unirea”, în 1931. Ulterior, a propus ca Ateneul Popular «Mr.Gh.Pastia» să fie sediul Muzeului din Focșani. Muzeul reprezenta pentru dânsul „*...o frumoasă zestre morală a orașului...*”, în care vizitatorii vor înțelege „*...însemnătatea actelor istorice petrecute în Focșani și să se convingă de vrednicia și virtutea generațiilor trecute*”

După 1960, Ioan Romanoai a sugerat autorităților locale ideea ridicării unui Palat al Muzeelor și Culturii care să reunească Muzeul de Istorie și Etnografie și Muzeul de Științele Naturii. În 1968 era de părere că Muzeul de Științele Naturii ar trebui mutat în Crângul Petrești, unde nu ar fi trebuit să lipsească un „*...muzeu al satului*” care să reflecte „*...bogațiile... etnografice ale ținutului Vrancei*” Multe din mărturiile legate de trecutul local strânse de Ioan Romanoai de-a lungul vieții se regăsesc în depozitele Muzeului Vrancei. Numai copiile legalizate de pe documentele transcrise din chirilică, grupate în 22 de dosare, numără

peste 5000 de file; datate între 1839 și 1860, acestea acoperă o problemă extrem de diversă. Lor li se adaugă fotografiile – peste 150, publicațiile – peste 200, hărțile și planurile (grupate în mai multe dosare), documentele – peste 30 de dosare și în fine, diverse obiecte aparținând personalităților focșanene.

În anii 1959 și 1966 Ioan Romanoai, împreună cu avocatul Paraschiv B. Chiriță a înaintat autorităților locale memorii în care era reliefată necesitatea construirii în Vrancea a unor baraje, lacuri de acumulare, desigur și uzine hidro și termo-electrice” Acestea urmau să fie amplasate pe cursurile superioare ale râurilor din Vrancea cu afluenții lor principali. Ar fi luat naștere astfel un adevărat sistem hidroenergetic, a cărui utilitate depășea, ca importanță, perimetrul județului nostru. În primul rând, s-ar fi asigurat energia electrică atât de necesară consumatorilor industriali – din ce în ce mai numeroși – și populației; în al doilea rând, se asigura necesarul de apă industrială și potabilă; în al treilea rând, se constituiau premisele dezvoltării sistemului de irigații și pisciculturii; în fine, se micșorau considerabil efectele nefaste ale inundațiilor, asigurându-se protejarea podurilor și a conductelor de alimentare cu apă.

Deși aceste idei pot apărea fanteziste, utopice, ele au totuși o bază destul de solidă. Astfel, în anii 1935 și 1936 două comisii de specialitate, în care a fost cooptat și Ioan Romanoai au analizat pe teren, la fața locului, posibilitatea punerii în aplicare a unui proiect de acest gen, ocazie cu care s-a întocmit documentația corespunzătoare.

În octombrie 1947, Ioan Romanoai a însoțit pe teren o comisie instituită de guvern să cerceteze posibilitățile de dezvoltare economică a Vrancei, bazată pe depistarea resurselor solului și subsolului; cu acest prilej, s-a pus din nou problema punerii în valoare a potențialului hidroenergetic al județului.

Ca urmare a propunerilor făcute de Ioan Romanoai, în anul 1935 Primăria Focșani face demersurile necesare obținerii autorizației de exploatare a carierei de piatră de la Valea Sării, pe lângă Ministerul Industriilor și Comerțului. Punerea în aplicare a acestui proiect urma

să asigure „...*diverse... trebuințe edilitare...*” pentru orașele județului Putna și nu numai.

Un an mai târziu, secretarul Primăriei Focșani a fost delegat de către această instituție să facă parte din comisia care s-a deplasat la Valca Sării pentru fixarea punctelor de exploatare. Punerea în funcțiune a carierei s-a făcut în 1937, Ioan Romanoai implicându-se în tot ceea ce însemna bunul mers al lucrărilor (încheierea contractelor cu administrația obștii Valea Sării, transportul pietrei extrase, extinderea exploatării). Cariera a funcționat până în 1945, când a fost închisă. Ioan Romanoai avea să intervină iarăși cu memoriile din 1945 și 1966, în care pleda pentru redeschiderea carierei, fără de care – susținea dânsul – lucrările edilitare de care Focșanii avea atâtă nevoie nu se puteau efectua. Pe lângă aceasta fostul secretar al Primăriei Focșani argumenta necesitatea deschiderii a încă trei cariere de piatră, la Câmpuri, Soveja și Vizantea, În același document sunt oferite soluții pentru rezolvarea problemelor de transport generate de repunerea în funcțiune a carierei de la Valea Sării. Menționând că linia îngustă de cale ferată Odobești-Cucuieti a fost prelungită în 1940, până la Burca „*după stăruințele repetate*” pe care le-a făcut la Direcția Generală CFR, Ioan Romanoai solicita prelungirea liniei de la Burca până la carieră. Cei 14 km de cale ferată ar fi făcut posibilă exploatarea intensivă a carierei, transportul fiind ieftin și în cantități mari. Referitor la cele trei cariere aduse în discuție, pe lângă refacerea căilor rutiere Ioan Romanoai propunea realizarea în timp, a unei căi ferate pe traseul Mărășești-Câmpuri-Soveja-Tulnici-Greșu.

În anii 1928, 1936, 1940 și 1941, Ioan Romanoai a propus Primăriei Focșani luarea unor măsuri în vederea reînnoirii orașului de pe Milcov din punct de vedere edilitar. Până la pensionare, în 1939, Ioan Romanoai a susținut interesele Primăriei Focșani, legate de proiectele menționate, atât din Capitală, cât și din țară.

În vederea alimentării corespunzătoare cu apă a orașului Focșani, Ioan Romanoai s-a ocupat de lucrările de reamenajare și întreținere a canalului „Mihail Sturza Vodă” și de înființarea Regiei mixte intercomunale

Focșani-Odobești-Panciu pentru alimentarea cu apă potabilă. De asemenea, a subliniat necesitatea schimbării și completării instalațiilor electrice ale orașului, a amenajării pădurii Crângu-Petrești și a unui parc în zona Barierei Mărășești, precum și cea a extinderii Grădinii Publice.

Ioan Romanoai era de părere că în zona Pieței Unirii trebuiau să se construiască un Cămin Cultural Orășenesc și Biblioteca Publică. La subsolul acestei clădiri era indicat să se amenajeze spațiile necesare păstrării arhivei Primăriei și a altor instituții deținătoare de arhivă.

În vederea înlăturării efectelor nefaste ale cutremurului din noiembrie 1940, Ioan Romanoai a susținut urgentarea realizării unui plan riguros de sistematizare a orașului Focșani; acesta urma să prevadă demolarea clădirilor grav afectate, repararea celorlalte, refacerea și modernizarea tuturor căilor de comunicație.

Ținând cont de faptul că Ioan Romanoai cunoștea foarte bine întreg județul și nevoile sale și că a avut atâtea inițiative în ceea ce privește progresul economic și edilitar și după cel de-Al Doilea Război Mondial autoritățile locale au apelat la serviciile sale.

Răspunsul neobositului pensionar a fost extrem de edificator, concretizat fiind prin memoriile și studiile de care au luat cunoștință forurile abilitate. Dintre acestea, merită amintite, de exemplu, studiul din 1948, referitor la valorificarea produselor viticole, grație căruia s-a construit ulterior Combinatul Fructexport. Zece ani mai târziu, Ioan Romanoai alcătuieste un memoriu referitor la sistematizarea orașului și la transformarea acestuia într-un puternic centru economic, revăzut și actualizat în anii 1963, 1964, 1965, 1967, 1968 și 1972. De asemenea și memoriul din 1960 – referitor la valorificarea potențialului forestier al Vrancei – a fost materializat prin punerea în funcțiune a Combinatului de Prelucrare a Lemnului.

Din punct de vedere edilitar, propunerile vizau modernizarea rețelelor stradale, de canalizare și iluminat, construirea locuințelor pentru populație, a spațiilor comerciale și a sediilor instituțiilor; nu erau uitate nici problemele legate de modernizarea rețelelor stradale,

de canalizare și iluminat, construirea locuințelor pentru populație, a spațiilor comerciale și a sediilor instituțiilor; nu erau uitate nici problemele legate de modernizarea piețelor, de crearea zonelor de agrement și a spațiilor publicitare. Printre instituțiile considerate de Ioan Romanoai ca fiind de mare necesitate pentru orașul Focșani de numărau Spitalul (preconizat exact în zona în care se află astăzi), Policlinica, Laboratorul TBC, Băile Comunale, Hotelul Central, Banca Populară, Autogara, Oficiul PTTR, Cinematograful, Școala de Artizanat și o Stațiune Experimentală Agricolă.

Propunerile legate de înființarea unor agenți economici au fost făcute în contextul extinderii atât a perimetrului orașului Focșani, cât și a suprafeței județului. Referitor la primul aspect, comunele Golcești, Câmpineanca și Vânători trebuiau declarate suburbane celelalte zone aflate în discuție erau barierele Corbu-Cotești, Brăilei, Galați, Mărășești și Câmpineanca. În legătură cu extinderea județului, erau vizate patru comune din raionul Galați (Călienii, Nămolosa Sat, Nămolosa Târg și Nănești), din raionul Râmnicu Sărat (Bisoca, Bogza, Chiojdeni, Dumitrești, Jitia, Necule, Pocnița și Tâmboiești) și una singură din raionul Adjud (Corbasca).

Printre unitățile industriale dorite de Ioan Romanoai pentru orașul natal figurau una cu profil metalurgic, un combinat chimic, stație de triaj CFR, abatorul, fabrica de ulei, fabrica de zahăr, moara și silozurile aferente.

Din păcate, deși a cercetat foarte multe documente, devenind un excelent autodidact, Ioan Romanoai a scris puțin; faptul acesta s-a datorat, în special, unui simț – poate exagerat – al măsurii și al exigenței față de propriile idei așternute pe hârtie. Așa se face că a publicat trei articole; primul dintre ele, intitulat **„Date focșănene asupra hotarului și Unirii”**, a văzut lumina tiparului în **„Milcovia. Revistă regională de studii”**, anul II, vol.I, 1931, p.152-172. Acesta a fost continuat cu o **„Anexă”**, în aceeași revistă, anul IV, vol.I-II, 1933, p.87-122, în care publică 32 de documente din perioada 1804 -1862, care au stat la baza redactării articolului propriu-zis. Debutul său publicistic a fost

foarte bine primit, fiind considerat dovada cunoștințelor sale, a capacității sale de argumentare și judecare a evenimentelor și oamenilor. Mai mult, a fost sfătuit să-și canalizeze eforturile și în această direcție, mai ales în ceea ce privește publicarea unui volum de „**Amintiri**” și a unei cronici focșănene, în care să surprindă evenimentele care i-au marcat existența și personalitățile pe care le-a cunoscut și care au trecut în neființă. În calitate de fost elev al Liceului „Unirea” scrie și în „**Revista Noastră**” (nr.25-27/1975, p.391-392) despre eminentul inginer A.Saligny. Muzeul Vrancei deține și câteva caiete de documentare și o serie de referate redactate de Ioan Romanoai, acestea constituind baza de date pentru propunerile sale și a articolelor care, din nefericire, nu au mai fost publicate.

Îndelungata sa activitate a fost unanim apreciată; toate personalitățile care l-au cunoscut și care au colaborat cu Ioan Romanoai au avut despre acesta doar cuvinte de laudă: „...om rar...”, „...om de inimă...” care și-a consacrat întreaga viață, trecutului, prezentului și viitorului Focșanilor și Vrancei. A dovedit „entuziasm”, „râvnă”, „...dragoste nespusă...”, „...neînfrântă putere de muncă” „...răbdătoare pricepere...”, „adâncă înțelegere...”

Acest adevărat „...Șincai al Focșanilor” după cum l-a caracterizat savantul chimist Gheorghe G.Longinescu, mărturisea că a considerat o „datorie” și o „onoare” să „trudească” pentru „ridicarea” generală a Vrancei ca „fiu” al acesteia, de care s-a simțit „legat trupește și sufletește” Secretul clanului său neîntrerupt a fost „...mulțumirea sufletească” de care pomenea atât de des.

Din respect pentru cel care a fost Ioan Romanoai – un soldat voluntar pe frontul progresului focșăncan și vrâncean – semnatarul acestor rânduri propune ca Strada Contemporanul, pe care se află imobilul care i-a aparținut să-i poarte numele.

DIN TAINELE FOCȘANILOR – CONSIDERAȚII ARHEOLOGICE

Aurel Nicodei

Despre trecutul istoric al orașului Focșani se cunosc destule lucruri. „*Istoricul orașului Focșani*” tipărit de către profesorul ardelen Dimitrie F.Caian¹ rămâne încă lucrare de referință în domeniu. Studiile despre Focșani apărute în publicații locale completează și aduc la zi informațiile. Numele unor cercetători: I.M.Dimitrescu, N.Rădulescu în perioada interbelică, Anton Paragină sau Dumitru Huțanu în perioada actuală, s-au legat de istoriografia locală a Focșanilor.

Sunt cunoscute amplele lucrări de sistematizare a orașului din anii '70. Acestea au prilejuit și primele observații arheologice. În literatura de specialitate sunt publicate mai multe descoperiri integrând Focșanii în arealul vechilor vetre de locuire umană. Cultura neolitică a Crișului – descoperire făcută pe platforma industrială sud – în zona căi ferate industriale², cultura dacică și romană sunt atestate pe teritoriul Focșanilor. A fost descoperit un tezaur monetar cu monede dacice de tipul Vovricști-Huși (secolele III-II î.d.Hr.). Pe strada Gherghcasa la nr.15 au fost descoperite monede romane imperiale.³

¹ D.F.Caian - **Istoricul Orașului Focșani. Scris cu prilejul Jubileului de 40 ani de domnie a Majestății Sale Regelui Carol**, Tipografia, Legătoria de cărți și Steriotipia Gh.A.Diaconescu, Focșani, 1906, 280 p. Anexe 283p + 7 planuri

² V.Bobi - **Contribuții la repertoriul arheologic al județului Vrancea - descoperiri neo-eneolitice**, în **Vrancea. Studii și Comunicări**, vol.II, București, 1979, p.26

³ A.Paragină - **Aspecte din istoria orașului Focșani**, în **Vrancea. Studii și comunicări**, vol.IV., Focșani, 1981, p.169-170

Perioada migrațiilor (secolele IV-XI) este și ea reprezentată prin descoperiri ceramice și obiecte de podoabă. Aceste descoperiri ne dau doar o palidă imagine a locuirii din zonă de până în secolul al XV-lea. Odată cu primele documente scrise referitoare la zonă informațiile se înmulțesc.

Prima localitate din zonă menționată documentar este satul Sârbi – într-un document de la 8 februarie 1500⁴. Prima mențiune sigură a localității Focșani de pe Milcov datează din 25 ianuarie 1575 când Alexandru II Mircea (1568 -1574, 1574 -1577), domnul Țării Românești răsplătea vitejia marelui clucer Albu căzut la Jiliște, în 24 aprilie 1574 „când m-a lovit pe Domnia mea Ion Voevod cu Moldovenii cu înșelăciune pe satul Focșani pe când a vrut fratele domniei mele Ion Petru Voevod să intre de e și domn țării Moldovene”⁵.

Documentele și ulterior cercetările arheologice efectuate arată că până la începutul sec.al.XVII-lea Focșanii nu devenise așezare urbană. Ceramica descoperită, dotările edilitare – poduri, case, beciuri, conducte de apă sunt ulterioare acestui secol.⁶

Mărturiile privind existența unui târg la Focșani sunt din anii 1615 -1620. Documentele menționează un târg ce se ținea joia. Dezvoltarea comercială a Focșaniului este urmare a întretăierii drumurilor comerciale care veneau dinspre Moldova și Transilvania și duceau spre porturile dunărene îndeosebi Brăila și spre București. Acest lucru impune dezvoltarea unor localități de frontieră – Focșanii Moldoveni și Focșanii Munteni care devin importante centre comerciale de graniță.⁷

Paul de Alep în 1653-1654 scria: „că este un oraș mare”⁸.

Mărimea târgului ce se ținea aici este relevată de un alt călător, Evlia Celebi care consemnează că aici era locul de întâlnire al

⁴ Ibidem, p.170

⁵ D.F.Caian - op.cit., Anexe, p.4

⁶ A.Paragină - op.cit., p.171

⁷ Ibidem, p.172

⁸ Gh.Sibechi - Focșanii văzuți de călători străini (sec.XVI-1859), în Studii și comunicări, vol.III, Focșani, 1980, p.177

negustorilor din diferite zone cu ocazia bâlciurilor care aveau loc odată pe an, vara în Focșanii Munteni și toamna în Focșanii Moldovei. El spunea – nici mai mult nici mai puțin că – „*peste o sută de mii de oameni cu căciuli negre și de postav de diferite culori, veniți cu mărfuri din cele patru unghiuri...*” adică America-Asia-China-India, „*ridică la marginea orașului mii și mii de dughene din nuiele, din corturi și din covoare*”⁹.

Erau două orașe – erau două centre comerciale. Între ele legăturile se stabileau natural și firesc. Piața muntcană în jurul mănăstirii Sfântul Ion Botezătorul ctitorie a domnului Grigore Ghica din 1661 în prima sa domnie (1660-1664). Rol important trebuie să fi jucat călugării din această mănăstire situată la granița cu Moldova. Prosperitatea ei până în sec. al XIX-lea poate fi pusă și pe seama activităților comerciale mai mult sau mai puțin legale (contrabandă) – pe care le făcea. Uriașele vase de provizii descoperite în această zonă relevă pe deplin acest aspect.

Cel de-al doilea centru comercial era în Piața Moldovei având ca centru ctitoria doamnei Dafina, soția domnului putnean **Eustratie Dabija (1661-1665)**, Biserica „Cuvioasa Paraschiva” – Domnească – construită în 1665, demolată din păcate după cutremurul din 1977.

Gârla trasă din Milcov ca să despartă cele două orașe și țări reperată arheologic în zona străzilor Tăbăcari, Ștefan cel Mare – actualul sediu al Banc-Post, în zona restaurantului Zimbru, era legată de numeroase podețe din lemn. Unul dintre acestea de mari proporții, construit din bârne de stejar se afla în zona Străzii Mari între Biserica Domnească și actualul restaurant Zimbru. Podul se afla la o adâncime de 2 m față de nivelul actual de călcare și avea o lățime de 8 m. Un alt pod de lemn a fost descoperit pe str.Cuza Vodă în apropierea Poștei Vechi, iar în zona centrală a fost reperat un pod din piatră.¹⁰

Dezvoltarea urbanistică a orașului, relativ haotică, răspundea unei nevoi utilitare. Străzile se răspândeau spre marginile orașului unind

⁹ **Călători străini despre țările române**, vol.VI, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p.730-731

¹⁰ A.Paragină - **op.cit.**, p.174-175

locuințe, prăvălii și depozite, grădini. Începând cu secolul al XVIII-lea orașul cunoaște o dezvoltare accentuată.

În afara Străzii Mari care unca cele două țări, se cunosc mai multe străzi care preluau numele mărfurilor negustorilor, a meșteșugarilor sau a bisericilor din zonă. Sunt ulițe ale mșjerilor (negustori de pește), ale bogasicrilor (vânzători cu bucata), ale tăbăcarilor, săpunarilor sau dogarilor etc.

Un aspect caracteristic al dezvoltării urbanistice a așezării îl constituie beciurile sau pivnițele. Ele împânzesc practic orașul cu o rețea subterană. Simple sau etajate funcție de nevoile la care răspundeau ele se constituie în partea nevăzută a orașului. Practic nu există rând nevoii de depozitare a mărfurilor, dar erau folosite și ca locuri de refugiu sau de trecere secrete.

Au fost reperate mai multe beciuri, dar din păcate nu avem o documentație arheologică referitoare la ele. În fața fostei biserici Domnești au fost descoperite șase beciuri, fiecare cu lungimea de 12 m, lățimea de 8 m și înălțimea de 2,80 m. Ele comunicau între ele și probabil și cu alte construcții asemănătoare. Construite din piatră și cărămidă, erau protejate împotriva umezclii

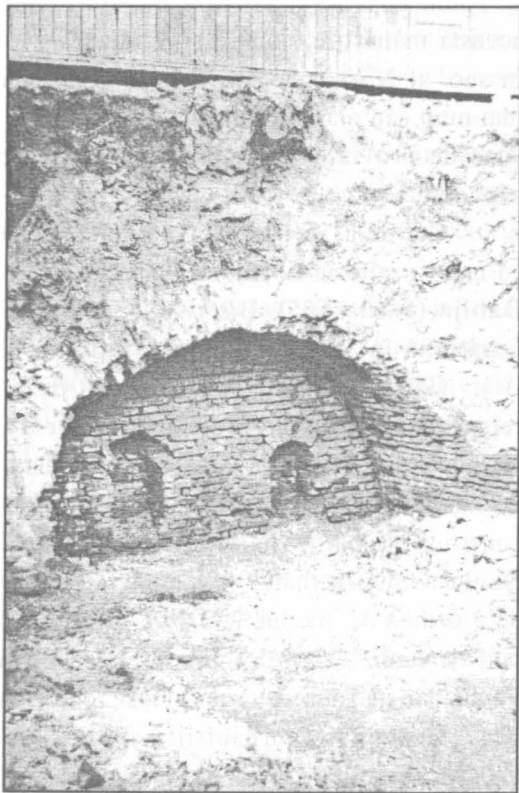

Foto 1. Str. Tăbăcari Nr.1. Pivniță din cărămidă – sfârșitul secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea

cu un strat de cărbunc de tei. Beciuri din sec. al XVIII-lea – al XIX-lea au mai fost identificate în zona intersecției str. Tăbăcari cu Ștefan cel Mare – actualul sediu al Banc Post, pe strada Republicii – sediul magazinului Erica, sediul Direcției de sănătate publică.¹¹

Din păcate toate aceste construcții nu au putut fi studiate fiind de cele mai multe ori distruse prin excavațiile făcute pentru fundațiile unor clădiri moderne.

Tot ca un aspect edilitar este de amintit aducțiunea cu apă a orașului. Primele măsuri se iau în timpul domniei lui Constantin Brâncovcanu prin construirea în 1698 a unei aducțiuni de apă de izvor de la Faraoanele întrucât în Focșani „*era lipsă mare de apă de băut*” Urme ale vechilor conducte de apă sunt reperate pe strada Ștefan cel Mare, în pasajul Vâlcele, în zona cimitirului Sudic și în cartierul Câmpencanca. Aducțiunea se făcea prin conductă de ceramică – olan – protejată printr-o zidărie de formă triunghiulară din cărămidă, așa cum s-a relevat în apropierea Bisericii Armenești de pe strada Cotești.

O ciușmca publică este atestată lângă Biserica Sf. Împărați – Capela Militară.¹²

Târg prosper, Focșanii atât cel Muntean cât și cel Moldovean – dispune de numeroase biserici.

În planul orașului Focșani făcut de Statul Major austriac în 1789 sunt trecute nu mai puțin de 20 biserici și mănăstiri¹³ în 1932 prof. N. Rădulescu, identifica 24 biserici ortodoxe, 3 biserici armenești, 2 biserici catolice, 1 templu și 3 sinagogi evreiești, la care se adaugă Mausoleul Eroilor din Războiul de Reîntregire 1916-1918 construit în 1927.¹⁴

După 1990 atenția acordată acestor construcții s-a mărit. Lucrările de restaurare începute la biserici ca Donie, Capela Militară, Biserica

¹¹ Ibidem, p.175, vezi foto 1

¹² Ibidem, p.178

¹³ D.F.Caian – op.cit., Anexe: planul „Parte din Harta Statului Major Austriac din 1789

¹⁴ N.Al.Rădulescu – Călăuza orașului Focșani, în „Milcovia. Revistă regională de studii”, anul III, vol.1- 2, Focșani, Tip.„Cartea Putnei”, 1932, p.114-117

Armencască, Capela Militară, Biserica Armenească „Sf. Gheorghe” – Munteni au permis și unele observații de natură arheologică.

Cele mai interesante rezultate sunt relevate la Biserica Armenească. Aici s-au evidențiat fundațiile (Foto 2) unei construcții – tot biserică – anterioare celei aflate în restaurare și o porțiune din conducta de apă (Foto 3), probabil databilă la sfârșitul secolului al XVII-lea.¹⁵ Aceasta

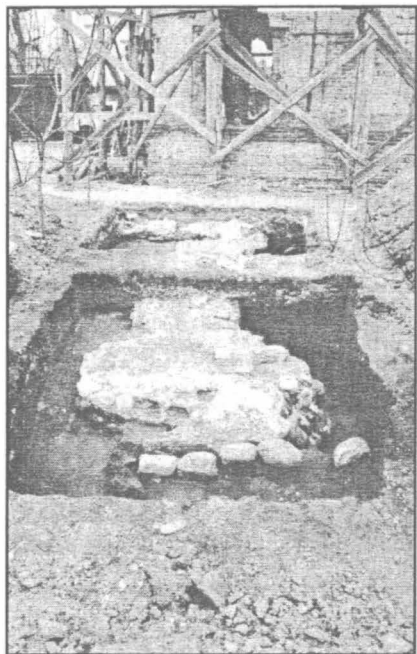

Foto 2. Fundațiile primei biserici armenești databile la începutul secolului al XVIII-lea

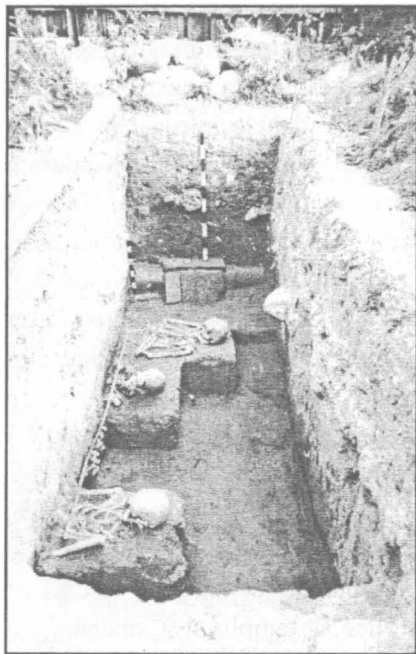

Foto 3. Biserica armenească. Str. Cotești. Conductă de apă sfârșit de secol XVII

este databilă la începutul secolului al XVIII-lea când comunitatea armeană construiește o primă biserică în Focșani pe terenul cumpărat de la Ioniță Căpitan Toca de către jupânul Gașper și toți armenii în

¹⁵ vezi foto 2,3

anul 1733.¹⁶

Cercetarea arheologică urmărește depistarea tuturor elementelor care vor putea fi folosite pentru o eventuală punere în valoare a ansamblului arhitectural existent. De altfel cercetările arheologice realizate în zona urbană au un important rol în cunoașterea elementelor de arhitectură, de tehnică constructivă, de plan edilitar.

Pentru orice constructor modern este o adevărată revelație cunoașterea tehnicilor de construcție ale înaintașilor. Construirea bisericilor în zonă reprezintă adevărate opere de măiestrie ale constructorilor vremii care doar din pământ ars, piatră și var au ridicat aceste temple ale ortodoxiei.

Aceste au fost câteva considerații de ordin istoric și arheologic pe care le-am făcut în dorința de a trezi interesul către trecutul municipiului Focșani, reședința județului Vrancea.

Experiența înaintașilor, realizările lor pot avea impact asupra dezvoltării actuale dacă știm să le punem în valoare. Acest lucru nu poate să fie decât benefic pentru comunitate prin crearea unui spațiu urbanistic adecvat care să răspundă necesităților de confort și de estetică urbană.

¹⁶ A.Nicodei - Focșani. Biserica „Sf.Gheorghe” (Biserica Armenească) în „Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2000 a XXXV-a Sesiune Națională de rapoarte arheologice, Suceava, 23-27 mai 2001, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București, 2001, p.84 și planșa 20

ANALIZA APELOR MINERALE DE LA VIZANTEA

*Ecaterina Olariu
Maria Nica
Horia Dumitrescu*

Cunoscute și folosite de om din vremuri străvechi, apele minerale au constituit – și constituie – una din bogățiile naturale principale ale țării noastre.

„Având toate varietățile de ape minerale, în cele aproximativ 320 izvoare mai importante, repartizate pe aproape întreaga suprafață a țării și îndeosebi în zonele vulcanice din regiunea Carpaților, izvoare care sunt astăzi studiate temeinic de institutele noastre balneologice, suntem neîntrecuți în posibilitățile de tratament hidro-mineral”¹.

S-au încercat, în decursul timpului, numeroase clasificări ale apelor minerale, bazate pe criteriile cele mai diferite: geologice, geografice, chimice, termale, balneo-terapeutice². Clasificarea cea mai importantă a apelor minerale se bazează însă pe compoziția lor chimică și pe unele proprietăți fizice mai importante (temperatură, radioactivitate, presiune osmotică) ținându-se însă seama în primul rând de componentele

¹ Stațiunile balneare și climatice din România în Enciclopedia României, vol.IV. Economia Națională. Circulație. Distribuție și Consum, Imprimeria Statului, București, 1943, p.245

² vezi V.Lațiu – Apele minerale în Natura. Revistă pentru răspândirea științei, anul XIV, nr.1-2, ianuarie-februarie 1925, Editată și tipărită de Cultura Națională, p.25-27; dr.E.Țeposu – Apele minerale din România în Natura. Revistă pentru răspândirea științei, anul XXVI, nr.6/15 iunie 1937, p.244-256; Apele minerale și balneare în Enciclopedia României, vol.III, Economia Națională. Cadre și Producție, Imprimeria Statului, București, 1939, p.785-797 etc.

predominante, exprimate în anioni și cationi, care dau caracteristica unei ape.

În județul nostru, existența apelor minerale este semnalată de economistul Ion Ionescu de la Brad: „*Pe Putna în sus, sub Tisaru cel mic, precum și în alte locuri, se află multe ape minerale.*”³

Numărul mare al acestor ape minerale și larga lor răspândire în județ îl determină să revină cu alte precizări: „*În Vrancea sunt multe ape sărate și multe ape minerale pe Milcov, Zăbala, Putna și Lepșa. Pe Putna, la locul numit Peatra Jemanata, apele minerale cuprind atât de mult fer încât locurile în care se adună sunt roșii ca sângele.*

Asemenea și la domeniul Statului Vizantea sunt multe ape minerale”⁴.

Numeroase izvoare minerale, în general sulfuroase, cloruro-sodice se întâlnesc la poalele dealului Răiuț (acel „*picioar de rai*” cum l-a numit marele geograf sovejean Simion Mehedinți), la Nereju, pe Valea Nărujei, pe Valea Zăbalci, la Valea Sării, pe Valca Putnei (la gura Tișitei și a pâraului Brusturosul) etc.

Vrâncenii cunosc peste 230 de asemenea iviri⁵.

Vizantea este așezată într-una din cele mai pitorești regiuni din Munții Vrancei, la o altitudine de 340 m, fiind înconjurată de culmi înalte, împădurite cu brad, mesteacăn și stejar.

Multă vreme, apele minerale de pe pâraul Vizăuți nu au fost luate în seamă de localnici, care le-au considerat scurgeri de la puțurile de păcură.

Prima analiză cunoscută a apelor minerale de aici a fost executată la București, în anul 1866, la solicitarea municipalității Focșani.⁶

³ I.Ionescu - **Agricultura română din Judeciulu Putna de ...**, Imprimeria Statului, București, 1869, p.46

⁴ **Ibidem**, p.48

⁵ N.Șt.Mihăilescu, Șt.N.Mihăilescu, V.Macovei - **Valea Putnei. Cu privire specială asupra Vrancei**, Editura Științifică, București, 1970, p.49

⁶ V.Bejan, V.D.Bejan, D.Azoicăi - **Fondul balneo-climatic din Județul Vrancea**, Ediție îngrijită de Mircea Nicolae Vasiliu, Editura BIT, Iași, 1997, p.59

În lucrarea sa referitoare la Putna, Ion Ionescu de la Brad nota că „analiza acestor ape ocupă foarte mult pe farmacistul din Focșani”⁷.

Prima analiză calitativă a apelor minerale a fost făcută de Licherdopol, care însoțea în 1884 pe prof. Grigore Ștefănescu⁸ în studiile sale privind harta geologică a țării; analiza a rămas necunoscută.⁹

Studiul terapeutic al apelor minerale este întreprins, pentru prima

⁷ I. Ionescu - op.cit., p.48

⁸ **Grigore Ștefănescu (1836-1911)**. Născut la Eliza Stoieniști – Ialomița. A urmat cursurile Liceului „Sf.Sava” din București și ale Facultății de Științe ale Universității Sorbona. Profesor la Liceele „Sf.Sava” și „Matei Basarab” din București (1863), la Catedra de Geologie, Mineralogie și Paleontologie (1864) a Universității București. Rector al Universității București, între 1900-1901. Director al Muzeului de Științe Naturale (1866) și mai târziu al Muzeului de Geologie și Paleontologie. Secretar General în Ministerul Instrucțiunii Publice. Împreună cu P.S.Aurelian a editat „**Revista științifică**” (1871-1880). Alături de Grigore Cobălcescu, a fost considerat precursor al geologiei și paleontologiei românești. În 1864 a întocmit cea dintâi lucrare științifică asupra calcarelor numulitice de la Albești (Muscel). Activitate remarcabilă în cadrul Biroului Geologic – prima instituție de stat pentru cercetarea geologică și valorificarea bogățiilor minerale ale subsolului. Sub îndrumarea sa, în 1898, a apărut prima hartă geologică a țării, la scara 1/200000. A participat la Congresele internaționale de geologie de la Paris (1878), Bologna (1881), Berlin (1885), Washington, Petersburg (1898), Viena, Mexic și Stockholm (1904). Primul geolog român care a efectuat călătorii cu caracter științific în America de Nord, Mexic, Asia și în Urali. Membru al Societății de Științe și al Societății Geologice din București, al Societății Imperiale a Naturaliștilor din Moscova, membru corespondent al Asociației britanice pentru propășirea științelor. Membru corespondent (9 septembrie 1871) și membru titular (12 septembrie 1876) al Societății Academice Române (dr. D.N. Rusu - **Membrii Academiei Române. 1855-1996. Mic dicționar**, Editura A92, Iași, 1996, p.351-352)

⁹ dr.R.Rosin - **Istoricul Băilor Minerale „Vizantea” din Județul Putna de...**, **Lucrare prezentată de al VI-lea Congres pentru înaintarea și răspândirea științelor, ținut în Focșani între 20-25 Septembrie 1909, Focșani, 1909, p.10**

dată, în 1888, de dr.Rafail Rosin, medic al Urbei și Spitalului Panciu, cu intenția ca lucrarea respectivă să constituie teza sa de doctorat la Facultatea de Medicină din București. În cursul lunilor iunie și iulie, el a stat la Vizantea, unde, însoțit de autoritatea comunală și ajutat, din ordinul Prefecturii, de o echipă de săteni, a destupat mai multe izvoare, a luat probe de la 25 din ele (câte două sticle de un litru), pe care le-a transportat personal la Laboratorul Chimic Central, încredințându-le pentru analiză, doctorului chimist Bernard Lendway – Alfréd.¹⁰

Acesta a folosit rezultatele analizei în interes personal. Clasificând apele minerale clorosodice din țara noastră în cinci mari grupe, pe cele de la Vizanti (Putna) le-a inclus în grupele „b” (apc clorosodice salante iodurate cu concentrațiunea lixivică în astfel de proporțiuni că pot servi numai în sens balnear conținând și ioduri) și „d” (apc clorosodice slab mineralizate (buvabile), dar iodurate și sulfuroase)¹¹

După un an de așteptare zadarnică a rezultatelor, dr.Rosin renunță la teza de doctorat, ceea ce nu l-a împiedicat să întreprindă, din nou, în 1889, studiul terapeutic al apelor minerale.¹² A trimis să facă băi mai mulți bolnavi de reumatism, scrofuloză, sifilis etc. La fiecare două-trei zile, timp de trei ani, el a vizitat băile, pe toată durata sezonului.¹³

Analiza completă calitativă și cantitativă a apelor minerale de la Vizantea a fost efectuată în anul 1890 de farmacistul militar G. Constantinescu la Laboratorul de chimie al Spitalului Militar Central din București și privea numai șase izvoare din cele 20¹⁴.

¹⁰ Ibidem, p.11

¹¹ Institutul Chimic Universitar. Secțiunea Hydro-Chimică. Extras din Anuarul Institutului 1890 - 91, relativ la lucrările hydro-chimice efectuate asupra apelor minerale Cozia și Brădet (situate în județul Râmnicul-Vâlcea și Argeș), Institutul de Arte Grafice Carol Göbel, București, 1893, p.11

¹² dr. R.Rosin - op.cit., p.12

¹³ Ibidem

¹⁴ dr. R.Rosin – Apele minerale de la Vizantea. Situațiunea geografică și topografică a băilor de... Tipografia „Putna” Panaite Alexandrescu & Gh.D.Mircea, Focșani, 1912, p.4

El a publicat rezultatele într-o broșură de 40 pagini, intitulată „Analiza apelor minerale Vizantea Jud.Putna”, apărută la Focșani, în același an. Cele șase izvoare principale erau: izvorul nr.1, numit Apa de la Măgura (mai târziu Dănălache), izvorul nr.2 (Șipotele Măgurei, ulterior Căciulata), izvorul nr.3 (Stânca), izvorul nr.4 (Apa de la Herăstrău), izvoarele nr.5 și 6 (Apa de la Pârâul Alb-Edcra).

Rezultatele obținute au fost următoarele:*

a) Apa din izvorul nr.1: este foarte clorurată, iodurată

Clorură de sodiu	9,0552
Clorură de potasiu	0,05448
Clorură de calciu	0,0926
Clorură de magneziu	0,0327
Clorură de amoniac	0,0074
Iodură de magneziu	0,0050
Carbonat de calciu	0,4342
Carbonat de magneziu	0,1579

Urme de sulfat de fier, fosfați de aluminiu, siliciu, substanțe organice – 0,1240.

b) Apa din izvoarele nr. 2, 3 și 4: ape sulfuroase, slab clorurate, calcice

	Nr.2	Nr.3	Nr.4
Hidrogen sulfurat	0,0013	0,0198	0,0748
Clorură de sodiu	0,3126	0,1013	0,4258
Clorură de potasiu	0,0179	0,0129	0,0164
Clorură de amoniac	0,0053	0,0059	
Iodură de magneziu	urme –		
Sulfat de calciu	0,2062	0,0311	0,0522
Carbonat de calciu	0,6036	0,4802	0,4358
Carbonat de magneziu	0,2264	0,1426	0,1993
Fosfat de aluminiu	urme	urme	urme
Substanțe organice	0,1800	0,1320	0,1482
Siliciu	urme	urme	urme

* probe prelevate la 1000 cm³ apă

c) Apa din izvoarele nr.5 și 6: ape sulfuroare, alcaline foarte concentrate și foarte clorurate¹⁵

	Nr. 5	Nr. 6
Hidrogen sulfuros	0,1758	0,1806
Sulfură de sodiu	0,2516	0,3102
Hiposulfat de sodiu	0,2516	0,3102
Clorură de sodiu	9,9848	10,1377
Clorură de potasiu	0,0702	0,0708
Clorură de amoniu	0,0123	0,0123
Sulfat de calciu	0,0464	0,0583
Carbonat de calciu	0,6332	0,6379
Carbonat de magneziu	0,1390	0,1409
Fosfat de aluminiu	urme	Urme
Siliciu	urme	Urme
Substanțe organice	0,2920	0,2280

Este interesant de subliniat faptul că pe baza analizei s-a făcut publicitate medicală, s-au formulat indicații terapeutice și analogii cu ape din străinătate¹⁶.

Astfel, izvorul nr.1 este asemănat cu sursele Kreuznach¹⁷, Heilbrun¹⁸ și Wiesbaden¹⁹, nr. 2, 3, 4 cu Baden²⁰ și Enghien²¹, iar nr.5

¹⁵ apud dr.Al.Șaabner-Tuduri - **Apele minerale și stațiunile climaterice din România de...**, Tipografia Curții Regale, 1900, p.192-194

¹⁶ V.Bejan, V.D.Bejan, D.Azoicăi - **op.cit.**, p.59

¹⁷ **Kreuznach**. Localitate în vechea Prusie, landul Renania

¹⁸ **Heilbrun**. Fondat în sec.VIII, orașul este situat pe Neckar, În landul Baden – Wurtemberg. Este supranumit și „orașul florilor”

¹⁹ **Wiesbaden**. Oraș cunoscut de romani sub numele Mattiace Aquae. Ei au folosit apele minerale în bolile de ficat și pancreas. Este vechea capitală a ducatului de Nassau și actuala capitală a landului Hessa, fiind situat la poalele munților Taunus. Aici a fost sediul administrației interaliatate în timpul ocupării Renaniei (1919 -

și 6 cu Aix-la-Chapelle²².

Mari iubitori ai stațiunii Vizantea s-au dovedit a fi frații Ștefan și Gheorghe Longinescu – iluștri fii ai Focșanilor. Ștefan Longinescu a venit la Vizantea 38 de ani neîntrerupți, primii doi ani stând în gazdă la sătcanul Vasile Cudalbu, iar următorii 36 de ani la Mihai Gonguta.²³ Era însoțit fie de mama sa Ruxandra, fie de frații săi. El a contribuit cu bani la captarea și întreținerea în bună stare a diferitelor izvoare, la construirea de bazine pentru băi sau alte înlesniri. Împreună cu fratele său, chimistul Gheorghe Longinescu, s-a preocupat și de analiza tuturor izvoarelor minerale.

Astfel, în 1909, Gh.Gh.Longinescu – profesor de chimie și agregat la Facultatea de Științe din București – s-a oferit să facă analiza apelor minerale în mod gratuit. Pentru aceasta solicita suma de 600 de lei pentru a se aduce aparatele necesare pentru recoltarea probelor de la surse, plata transportului, întreținerea unui preparator al laboratorului

1930). Aici s-a descoperit o colecție de documente române. La sfârșitul sec.XIX dispunea de 23 de terme alcaline sărate.

²⁰ **Baden.** Stațiune situată în Austria Inferioară, la sud de Viena, pe râul Schwechat, afluent al Dunării. Ape clorurate sulfatate, izvoare calde de pucioasă (29 - 35°C), cunoscute romanilor sub numele de Aquae Pannonicae.

²¹ **Enghien.** Localitatea este situată în suburbia de nord a Parisului, la sud de pădurea de la Montmorency, la altitudinea de 48 m. Dispune de multe izvoare reci sulfuroase și de un lac. Calitățile curative ale apelor de aici sunt cunoscute din 1766 și au început să fie exploatate începând cu anul 1821.

²² **Aix-la Chapelle.** Romanii l-au numit Aquisgranum, Urbs Aquensis. Germanii l-au numit Aachen, fiind ales ca loc de încoronare al împăraților germani până la Ferdinand I de Habsburg (1556 - 1564). Cunoscut din sec.VIII a devenit capitala lui Carol cel Mare (rege între 768 - 800, împărat între 800-814), ale cărui oseminte, ca și ale împăratului Otto III (983-1002) se găsesc în cripta bisericii. Din 1815 încorporat Prusiei. Așezat aproape de frontiera cu Belgia și Olanda, face parte din landul Renania de Nord-Westfalia. Apele minerale de aici sunt indicate mai ales în tratarea reumatismelor și afecțiunilor căilor respiratorii.

²³ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), fond Primăria comunei Vizantea, dosar nr.3/1931, f.1 verso

și transportarea apelor în butelii la București²⁴. Nu se știe care a fost rezultatul acestor analize.

După Primul Război Mondial, stațiunile vor fi subordonate Direcției Generale a Minelor din cadrul Ministerului Industriei și Comerțului. Prefectura se adresează acestuia solicitându-i cedarea, în mod gratuit, a izvoarelor iodo-sulfuroase, precum și 20 ha din proprietatea Statului. La cele cinci cereri formulate de Ministerul Industriei și Comerțului, Prefectura Putna condiționează răspunsul de analiza științifică a apelor minerale. În acest scop, Prefectura se adresează prof. Zaharia de la Laboratorul de Chimie Agricolă și Industrială din cadrul Institutului de Chimie din București.

Pretențiile formulate depășeau cu mult posibilitățile financiare ale Prefecturii: costul analizei a fost fixat la 1000 lei pentru fiecare probă, iar chimistul să primească o diurnă de deplasare de 100 lei pe zi, transport pe CFR clasa I, cameră la hotel, masă la birt.²⁵ Prefecturii îi mai revenea și obligația de a procura sticle de 15-20 l, cu dopuri noi.

În această situație, se ia legătura cu prof. Sava Atanasiu de la Institutul Geologic din București. Dar cum aparatura necesară pentru determinarea puterii radioactive a izvoarelor se găsea la Institutul Electro-Technic din București, Prefectura solicită sprijinul dr. Drăgan Hurmuzescu – directorul acestui Institut –, care trimite un asistent (Take Ionescu) și un student (D. Boezio). La 14 iulie 1921 analiza era realizată la fața locului, urmând a face obiectul unui referat special și oficial. În total, costase 6.350 lei.²⁶

Studiul apelor minerale este reluat, un an mai târziu, cu sprijinul aceluiași Sava Atanasiu – geolog șef al Institutului Geologic al României. De data aceasta, analiza privea 8-12 izvoare mai importante.²⁷

Societatea de Hidrologie și Climatologic Medicală intenționa – în 1932 – să editeze o călăuză scorioasă a stațiunilor balneare „după metodele moderne și cu cele mai noi date științifice, turistice și de

²⁴ dr. R. Rosin – **Istoricul Băilor Minerale „Vizantea”**..., p.28

²⁵ ANVn., fond Prefectura județului Putna, dosar nr. 193/1921, f.7

²⁶ Ibidem, f.27

²⁷ Ibidem, dosar nr. 201/1922, f.13

organizare asupra stațiunilor”²⁸, drept pentru care cerea informații despre Vizantea (și Soveja).

Se împlineau 50 de ani de când apele minerale de la Vizantea își probaseră puterea tămăduitoare asupra a mii de suferinzi, veniți din satele județului sau din diferite colțuri ale țării.

Într-o lucrare apărută în același an, se subliniau calitățile deosebite ale apelor minerale, dar și cauzele care au contribuit ca Vizantea să rămână o stațiune modestă: *„Reputația apelor sale e recunoscută; dar din cauza lipsei de confort, a izolării și greutății transportului, Vizantea n-a putut lua dezvoltarea cuvenită”*²⁹.

Pentru apele cloruro-sodice iodurate și bromurate, Vizantea era cotate alături de Băltătești, Govora, Bazna, Ocna Sibiului, Olănești, Sărata Monteoru, Zizin, Biarritz³⁰, Heilbrunn, Durkheim³¹, Sulza³², Kreuznach³³, iar pentru izvoarele sulfuroase sărate era situată pe același plan cu Strunga, Călimănești, Cămpina, Govora, Băile Herculane, Olănești, Enghien, Aachen (Aix-la-Chapelle) ș.a.³⁴

După cel de-Al Doilea Război Mondial, prin naționalizarea stațiunilor balneare în anul 1948, Comitetului Geologic îi revenea

²⁸ Ibidem, dosar nr.74/1932, f.116

²⁹ E.Țeposu, V.Pușcariu - **România balneară și turistică. Cu prefață de Prof.Dr.I.Iacobovici. Cu 1 hartă a stațiunilor balneo-climatică, mai multe schițe, 10 planșe în fototipie și 70 de fotografii**, Editura „Cartea Românească”, București, 1932, p.247

³⁰ **Biarritz**. Situat lângă golful Biscaya. Are un far în apropierea căruia este vestita peșteră „Chambre d’amour”. Si-a câștigat renume european în urma deselor vizite ale împăratului Napoleon III (1852-1970) și soției sale, împărăteasa Eugenia. Stațiune balneară și climatică foarte elegantă, frecventată tot timpul anului. Celebră pentru frumusețea plajelor. Cure termale împotriva anemiei și epuizării nervoase. Thalassoterapie.

³¹ **Durkheim**. Oraș în Bavaria. Băile cu apă sărată sunt foarte frecventate

³² **Sulza**. Localitate în Thuringia. Apele minerale clorosodice reci sunt recomandate mai ales în tratarea reumatismelor cronice.

³³ E.Țeposu, V.Pușcariu - **op.cit.**, p.31

³⁴ Ibidem, p.34

sarcina de a identifica zăcămintele de orice natură, cât și aceea de a institui perimetre de protecție pentru conservarea izvoarelor minerale.

Cu toate că apele minerale de la Vizantea erau cunoscute de multă vreme și exista o practică empirică îndelungată, literatura medicală nu a înregistrat studii de farmacodinamie, care să fundamenteze indicațiile terapeutice.

La sesiunea Institutului de Balneo-fizioterapie desfășurată la Eforie, în februarie 1958, Maria Modval în lucrarea „**Despre aeroionizare și ionoterapia negativă**” face referiri la bioclimatul localităților Vizantea și Soveja.³⁵

Specialiștii Institutului de Balneologie și Fizioterapie au analizat apele minerale de la Vizantea în mai multe rânduri: octombrie 1955, iulie 1965, iulie 1966 și mai 1972.

În „**Nota informativă privind Stațiunea balneo-climatică Vizantea**” – material dactilografiat existent în arhiva Muzeului Vrancei –, dr. Natan Argintaru și dr. Ovidiu Fetcu prezentau rezultatele obținute și recomandările de utilizare a apei din patru izvoare:

1. **Izvorul de stomac.** Are o mineralogie de 4651 mgr/l. Este o apă sulfuroasă, clorurată, iodurată, bromurată, biocarbonată – sodică și este indicată în gastrite cronice, în special normal acide sau hiperacide, în maladia ulceroasă, în dispepsii intestinale de fermentație, în insuficiență hepatică, în afecțiuni catarale ale căilor acriene superioare, în special în aplicații locale.

Izvorul este plasat lângă apa potabilă „Dănălache”, având un debit constat de apă de cca 700 l în 24 ore.

2. **Izvorul de ochi.** Are o mineralogie de 1564 mgr/l. Este o apă sulfuroasă, sulfurată, bicarbonată, calcică, magneziană. Apa, în afară de acțiunea tonică local ușor astringentă asupra conjunctivitelor, ar putea fi utilizată în afecțiuni gastro-intestinale, hepato-biliare, în diabet zaharat și în gută. Debitul de apă este de 1500 l în 24 ore.

3. **Izvorul de pe Pârâul Alb.** Are o mineralogie de 15.770 mgr/l. Este o apă puternic sulfuroasă, clorurată, iodurată, slab bicarbonată

³⁵ V.Bejan, V.D.Bejan, D.Azoicăi - op.cit., p.63

sodică, slab carbogazoasă, hipertonică. Este indicată în cură externă în afecțiuni ale aparatului locomotor – artrite și artroze, spondilite și spondiloze, asteite, miozite, în afecțiuni ale nervilor periferici, radimlite, nevrite și polinevrite –, în afecțiuni ginecologice, metrite, metroanexite, dermatoze cronice.

4. Izvorul de la Slatina. Are o mineralizare de 132780 mgr/l. Este o apă sulfuroasă, clorurată, iodurată, bromurată sodică în mare concentrație. Este indicată în cura externă în bolile de articulație, reumatisme cronice, inflamatorii sau degenerative, în spondilite sau spondiloze, în artrite traumatice, în afecțiuni ale oaselor (mușchilor și tendoanelor, în boli sale sistemului nervos periferic, în afecțiuni utero-anexiale, în anume dermatoze: neurodermite, dermatite.

În 1965 și 1975 au fost publicate analizele chimice ale apelor din stațiunea Vizantea și indicațiile terapeutice formulate de E.Cociașu.³⁶

În 1988, V.Bejan și C.Caraman studiază un lot de 30 de bolnavi vârstnici cu bronșită cronică tratați în ambulator prin Policlinica Balneară Nicolina cu apă sulfuroasă transportată de la Vizantea.³⁷

Adaptând după aceiași autori un model experimental pe organismul vegetal, s-a urmărit în cadrul Centrului de Cercetări Biologice – Filiala Iași influența unor ape minerale și în special sulfuroase asupra energiei germinative și facultății germinative la semințe de grâu și secară sub acțiunea **Izvorului de stomac**, caracterizat ca apă sulfuroasă, clorurosodică, hipotonă.³⁸

În cadrul disciplinei de Farmacologie a UMF „Gr.T.Popa” Iași, D.M.Nechifor și colaboratorii au studiat acțiunea farmacodinamică a **Izvorului „de stomac”** și „ochi” de la Vizantea asupra aparatului cardiovascular, respirator și asupra tranzitului intestinal.³⁹

Conform ultimelor analize ale apelor minerale din cele 11 izvoare de la Vizantea, compoziția chimică se prezintă astfel:

³⁶ **Ibidem**

³⁷ **Ibidem**, p.63-64

³⁸ **Ibidem**, p.64

³⁹ **Ibidem**

Izvorul de pe Pârâul Alb (captat)⁴⁰

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	MM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	6792,0	191,555	191,555	47,435	85,540
	Brom	Br	2,0	0,025	0,025	0,013	0,0120
	Iod	I	1,7	0,013	0,013	0,012	0,006
	Nitric	NO3	1,3	0,020	0,020	0,009	0,008
	Nitros	NO2	absent				
	Sulfuric	SO4	92,5	0,962	1,925	0,646	0,858
	Bicarbonic	HCO3	1757,7	28,810	28,810	12,276	12,866
	Tiosulfuric	S2O3	4,4	0,038	0,076	0,031	0,034
	Sulfhidric	HS	50,1	1,514	1,514	0,350	0,676
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	4342,5	188,831	188,831	30,328	84,322
	Potasiu	K	88,6	2,266	2,266	0,619	1,012
	Litiu	Li	0,16	0,023	0,023	0,001	0,010
	Amoniu	NH4	13,4	0,742	0,742	0,094	0,332
	Calciu	Ca2+	317,2	7,914	15,828	2,215	7,068
	Magneziu	Mg2+	197,5	8,120	16,241	1,379	7,252
	Fier	Fe2+	0,2	0,003	0,007	0,001	0,004
	Mangan	Mn2+	absent	-	-	-	-
	Aluminii	Al3+	absent	-	-	-	-
			13661,26	430,836	447,876		100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	19,2	0,245		0,134	
Acid metaboric		HBO2	80,9	1,846		0,565	
Amidogen		NH2	0,16	0,009		0,001	
			13761,52	432,936		1,599	
Bioxid de carbon		CO2	228,9	5,202		2,292	
Hidrogen sulfurat		H2S	328,2	9,627		100,000	
Mineralizare			14318,62	447,765			

Caracterizare: apă puternic sulfuroasă, clorurată, sodică, hipotonă.

⁴⁰ Ibidem, p.103

Izvorul de pe Pârăul Alb⁴¹

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	mM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	7610,0	214,626	214,626	48,255	87,3070
	Brom	Br	Urme slabe		-		
	Iod	I	1,9	0,015	0,015	0,012	0,006
	Nitric	NO3	14,9	0,242	0,242	0,096	0,098
	Nitros	NO2	absent				
	Sulfuric	SO4	1,6	0,016	1,033	0,010	0,013
	Bicarbonic	HCO3	1854,4	30,395	30,395	11,759	12,365
	Tiosulfuric	S2O3	429,1	0,259	0,519	0,185	0,211
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	4948,2	215,169	215,169	31,376	87,528
	Potasiu	K	30,0	0,767	0,767	0,190	0,312
	Litiu	Li	0,7	0,101	0,101	0,034	0,041
	Amoniu	NH4	5,4	0,299	0,299	0,004	0,122
	Calciu	Ca2+	296,5	7,397	14,795	1,880	6,018
	Magneziu	Mg2+	172,8	7,105	14,210	1,096	5,780
	Fier	Fe2+	5,9	0,105	0,211	0,037	0,086
	Mangan	Mn2+	absent	-	-	-	-
	Aluminiu	Al3+	2,5	0,092	0,278	0,016	0,113
			14973,9	476,588	491,660		100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	58,8	0,753		0,372	
Acid metatitanic		H2TiO3	0,5	0,005		0,003	
Acid metaboric		HBO2	100,8	2,300		0,639	
Amidogen		NH2	0,16	0,009		0,001	
			15174,6	482,186			
Bioxid de carbon		CO2	293,9	6,679		1,864	
Hidrogen sulfurat		H2S	301,7	8,850		1,914	
Mineralizare			15770,2	497,715		100,000	

Caracterizare: apă puternic sulfuroasă, clorurată, iodurată, slab bicarbonată sodică.

⁴¹ Ibidem, p.104

Izvorul de stomac⁴²

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	mM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	14449,0	407,507	407.507	57,565	96,637
	Brom	Br	Urme slabe			-	-
	Iod	I	1,6	0,012	0,012	0,006	0,002
	Nitric	NO3	7,7	0,124	0,124	0,034	0,030
	Nitros	NO2	absent				-
	Sulfuric	SO4	15,	0,156	0,312	0,059	0,074
	Bicarbonic	HCO3	817,4	13,397	13,398	3,257	3,177
	Tiosulfuric	S2O3	19,0	0,169	0,338	0,075	0,080
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	9430,8	410,088	410.088	37,572	97,249
	Potasiu	K	31,0	0,792	0,792	0,124	0,187
	Litiu	Li	0,5	0,055	0,055	0,001	0,013
	Amoniu	NH4	absent				-
	Calciu	Ca2+	140,5	3,505	3,505	0,560	1,663
	Magneziu	Mg2+	41,4	1,700	1,700	0,165	0,807
	Fier	Fe2+	9,6	0,171	0,171	0,038	0,081
	Aluminiu	Al3+	absent			-	-
			24963,5	837,676	843,380		100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	15,1	0,193		0,059	
Acid metatitanic		H2TiO3	0,02			-	
Acid metaboric		HBO2	55,0	1,255		0,129	
Amidogen		NH2	18,0	1,123		0,072	
			25051,62	840,247			
Bioxid de carbon		CO2	13,6	0,398		0,054	
Hidrogen sulfurat		H2S	35,2	0,800		0,140	
Mineralizare			25100,42	841,445		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, clorurată, iodurată, sodică, concentrată.

⁴² Ibidem, p.105

Izvorul de stomac⁴³

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	mM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	1956,9	55,190	55,190	42,068	78,764
	Brom	Br	2,6	0,032	0,032	0,056	0,046
	Iod	I	1,6	0,120	0,120	0,034	0,017
	Nitric	NO3	Absent				
	Nitros	NO2	Absent		-	-	-
	Sulfuric	SO4	25,0	0,260	0,520	0,537	0,742
	Bicarbonic	HCO3	841,8	13,398	13,398	18,096	19,121
	Tiosulfuric	S2O3	51,5	0,459	0,918	1,107	1,310
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	1380,3	60,021	60,021	29,672	85,659
	Potasiu	K	13,4	0,342	0,342	0,288	0,488
	Litiu	Li	0,2	0,028	0,028	0,004	0,040
	Amoniu	NH4	Absent				-
	Calciu	Ca2+	135,7	3,385	3,385	2,917	9,663
	Magneziu	Mg2+	33,2	1,365	1,365	0,714	3,896
	Fier	Fe2+	5,0	0,089	0,089	0,107	0,254
	Mangan	Mn2+	Absent		-	-	
	Aluminiu	Al3+	Absent	-			
			4447,2	134,581			100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	21,4	0,273		0,460	
Acid metatitanic		H2TiO3	0,18	0,002		0,004	
Acid metaboric		HBO2	47,3	1,083		1,017	
Amidogen		NH2	0,48	0,030		0,010	
			4516,56	4516,56			
Bioxid de carbon		CO2	121,0	2,750		2,599	
Hidrogen sulfurat		H2S	14,4	0,422		0,310	
Mineralizare			4651,96	139,141		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, clorurată, iodurată, bromurată, bicarbonată, sodică.

⁴³ Ibidem, p.106

Izvorul de la Slatina⁴⁴

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	mM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	79033,9	2229,006	2229,0	59,522	97,803
	Brom	Br	8,7	0,108	0,108	0,006	0,004
	Iod	I	10,5	0,082	0,0082	0,008	0,003
	Nitric	NO ₃	0,1	0,001	0,001		
	Nitros	NO ₂	Absent				
	Sulfuric	SO ₄	1905,2	19,834	19,834	1,435	1,744
	Bicarbonic	HCO ₃	610,0	9,998	9,998	0,458	0,438
	Tiosulfuric	S ₂ O ₃	11,2	0,099	0,199	0,009	0,008
							100,000
CATIONI	Sodiu+Potasiu prin dif	Na	45209,1	1955,76	1955,776	34,048	86,254
		K					
	Amoniu	NH ₄	276,7	15,282	15,282	0,209	0,671
	Calciu	Ca ²⁺	5045,0	125,873	125,873	3,800	11,046
	Magneziu	Mg ²⁺	562,5	23,129	23,129	0,424	2,029
			132672,9	4379,188	4558,124		100,000
Acid metasilicic		H ₂ SiO ₃	Absent				
Amidogen		NH ₂	39,4	2,459		0,030	
			13271,3	4381,647			
Hidrogen sulfurat		H ₂ S	68,0	1,994		0,051	
Mineralizare			132780	4383,641		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, clorurată, iodurată, bormurată, sodică, de mare concentrație

⁴⁴ Ibidem, p.107

Izvorul de pe Pârâul Alb (necaptat)⁴⁵

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	mM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	567,1	15,994	15,994	21,460	43,958
	Brom	Br	0,3	0,003	0,003	0,011	0,008
	Iod	I	0,17	0,001	0,001	0,006	0,002
	Nitric	NO ₃	1,9	0,030	0,030	0,072	0,082
	Nitros	NO ₂	Absent				
	Sulfuric	SO ₄	216,6	2,254	2,254	8,196	12,392
	Bicarbonic	HCO ₃	917,8	15,043	15,043	34,731	41,344
	Sulfhidric	HS	23,4	0,707	0,707	0,885	1,944
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	485,6	21,116	21,116	18,376	58,036
	Potasiu	K	9,4	0,240	0,240	0,356	0,660
	Litiu	Li	0,2	0,028	0,028	0,008	0,076
	Amoniu	NH ₄	2,0	0,110	0,110	0,076	0,302
	Calciu	Ca ²⁺	191,4	4,775	9,550	7,243	26,248
	Magneziu	Mg ²⁺	64,3	2,645	5,287	2,433	14,570
	Fier	Fe ²⁺	1,5	0,026	0,053	0,057	0,146
	Mangan	Mn ²⁺	Unne	-		-	
	Aluminiu	Al ³⁺	0,01		0,001	0,0003	0,002
			2487,18	63,019	72,770		100,000
Acid metasilicic		H ₂ SiO ₃	36,3	0,464		1,373	
Acid metaboric		HBO ₂	20,5	0,467		0,776	
Amidogen		NH ₂	0,16	0,037		0,005	
			3544,14	63,897			
Bioxid de carbon		CO ₂	54,0	1,227		2,044	
Hidrogen sulfurat		H ₂ S	44,5	1,305		1,684	
Mineralizare			2642,64	66,519		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, clorurată, bicarbonată, sodică, calcică, hipotonă.

⁴⁵ Ibidem, p. 108

Izvorul de ochi⁴⁶

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	mM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	4,5	0,126	0,126	0,276	0,572
	Brom	Br	Urme slabe		-		
	Iod	I	Absent				
	Nitric	NO3	1,3	0,020	0,020	0,080	0,090
	Nitros	NO2	Absent				
	Sulfuric	SO4	662,3	6,478	6,478	38,152	58,872
	Bicarbonic	HCO3	529,1	8,672	8,672	32,438	39,406
	Tiosulfuric	S2O3	3,3	0,029	0,058	0,202	0,264
	Sulfhidric	HS	5,8	0,175	0,175	0,356	0,799
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	3,5	0,154	0,154	0,215	0,700
	Potasiu	K	Urme	-	-	-	-
	Litiu	Li	Li	-	-	-	-
	Amoniu	NH4	Absent	-	-	-	-
	Calciu	Ca	311,9	7,779	15,558	19,122	70,696
	Magneziu	Mg	76,3	3,137	6,274	4,678	28,510
	Fier	Fe	0,6	0,010	0,021	0,037	0,094
	Mangan	Mn	Absent	-	-	-	-
	Aluminiu	Al	Absent	-	-	-	-
			1558,6	26,580	44,014		100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	26,9	0,344		1,649	
Acid metaboric		HBO2	9,6	0,219		0,588	
Amidogen		NH2	Urme	-		-	
			1595,1	27,143			
Bioxid de carbon		CO2	28,9	0,643		1,735	
Hidrogen sulfurat		H2S	7,7	0,225		0,472	
Mineralizare			1631,1	28,011		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, clorurată, sodică, hipotonă.

⁴⁶ Ibidem, p.109

Izvorul de ochi⁴⁷

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	MM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	3,5	0,099	0,099	0,223	0,491
	Brom	Br	absent	-			
	Iod	I	absent	-			
	Nitric	NO ₃	absent				
	Nitros	NO ₂	absent				-
	Sulfuric	SO ₄	570,2	5,800	11,600	36,442	57,551
	Bicarbonic	HCO ₃	509,4	8,350	8,350	32,556	41,428
	Tiosulfuric	S ₂ O ₃	5,6	0,053	0,107	0,358	0,505
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	27,4	1,191	1,191	1,751	5,909
	Potasiu	K	10,0	0,256	0,256	0,639	1,270
	Litiu	Li	0,1	0,014	0,014	0,006	0,069
	Amoniu	NH ₄	absent	-	-	-	-
	Calciu	Ca	271,1	6,768	13,537	17,332	67,161
	Magneziu	Mg	60,9	2,504	5,008	3,892	24,847
	Fier	Fe	2,0	0,036	0,072	0,127	0,357
	Mangan	Mn	urme	-	-	-	-
	Aluminiu	Al	0,7	0,026	0,078	0,044	0,387
			1460,9	25,097	40,312		100,000
Acid metasilicic		H ₂ SiO ₃	30,8	0,394		1,968	
acid metatitanic		H ₂ TiO ₃	0,1	0,001		0,006	
Acid metaboric		HBO ₂	16,6	0,379		1,060	
Amidogen		NH ₂	0,2	0,012		0,012	
Substanțe organice		O ₂	9,3	0,581		0,594	
			1517,9	26,464			
Bioxid de carbon		CO ₂	35,2	0,800		2,249	
Hidrogen sulfurat		H ₂ S	11,6	0,430		0,741	
Mineralizare			1564,7	27,604		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, sulfată, bicarbonată, calcică, magneziană, hipotonă.

⁴⁷ Ibidem, p.110

Izvorul de pe proprietatea Bejan⁴⁸

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	MM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	142,6	4,021	4,021	5,449	10,612
	Brom	Br	1,6	0,020	0,020	0,061	0,052
	Iod	I	absent	-	-	-	-
	Nitric	NO3	1,0	0,016	0,016	0,038	0,042
	Nitros	NO2	absent	-	-	-	-
	Sulfuric	SO4	1292,8	13,458	26,916	49,401	71,038
	Bicarbonic	HCO3	389,1	6,377	6,377	14,868	16,830
	Tiosulfuric	S2O3	4,4	0,039	0,078	0,168	0,206
	Sulfhidric	HS	15,3	0,462	0,462	0,585	1,220
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	80,3	3,490	3,490	3,069	9,212
	Potasiu	K	2,1	0,053	0,053	0,080	0,140
	Litiu	Li	0,07	0,010	0,010	0,003	0,026
	Amoniu	NH4	absent	-	-	-	-
	Calciu	Ca	575,1	14,388	28,697	21,969	75,738
	Magneziu	Mg	68,3	2,808	5,616	2,610	14,822
	Fier	Fe	0,3	0,005	0,010	0,011	0,026
	Mangan	Mn	0,4	0,007	0,014	0,015	0,036
	Aluminiu	Al	absent	-	-	-	
			2573,37	45,154	75,780		100.000
Acid metasilicic		H2SiO3	12,3	0,157		0,837	
Acid metaboric		HBO2	21,9	,0499		-	
Amidogen		NH2	urmeslabe	-			
			2607,57	45,811			
Bioxid de carbon		CO2	87,0	1,977		0,333	
Hidrogen sulfurat		H2S	0,68	0,019		0,026	
Mineralizare			2695,25	47,807		100,000	

Caracterizare: apă slab sulfuroasă, sulfatată, calcică, hipotonă.

⁴⁸ Ibidem, p.111

Izvorul pentru stomac⁴⁹

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	MM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	1961,0	55,306	55,306	53,482	93,068
	Brom	Br	1,0	0,012	0,012	0,027	0,020
	Iod	I	1,6	0,012	0,012	0,043	0,020
	Nitric	NO3	1,2	0,019	0,019	0,033	0,032
	Nitros	NO2	absent		-	-	-
	Sulfuric	SO4	8,7	0,090	0,181	0,237	0,304
	Bicarbonic	HCO3	212,9	3,489	3,489	5,807	5,872
	Tiosulfuric	S2O3	3,3	0,029	0,059	0,090	0,100
	Hidrosulfuros	HS	11,5	0,347	0,347	0,314	0,584
CATIONI							100,000
	Sodiu	Na	1118,5	48,637	48,637	30,505	71,846
	Potasiu	K	8,0	0,204	0,204	0,218	0,344
	Litiu	Li	0,27	0,038	0,038	0,007	0,062
	Amoniu	NH4	2,3	0,127	0,127	0,063	0,214
	Calciu	Ca	1271,4	3,178	3,178	3,475	10,698
	Magneziu	Mg	49,1	2,018	2,018	1,339	6,794
	Fier	Fe	0,7	0,012	0,012	0,019	0,042
	Mangan	Mn	absent	-		-	
	Aluminiu	Al	urme	-	-	-	-
			3507,47	113,518	118,850		100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	24,2	0,344		1,649	
Acid metaboric		HBO2	109,3	0,219		0,588	
Amidogen		NH2	0,3	0,018		0,008	
			3641,27				
Bioxid de carbon		CO2	23,9	0,543		0,652	
Hidrogen sulfurat		H2S	1,5	0,044		0,041	
Mineralizare			0,543	116,925		100,000	

Caracterizare: apă sulfuroasă, clorurată, sodică, hipotonă.

⁴⁹ Ibidem, p.112

Izvorul Slatina⁵⁰

Conținutul la 1 kg apă			1	2	3	4	5
			mg	MM	mEq	Mg%	MEq%
ANIONI	Clor	Cl	83355,3	2350,884	2350,884	59,813	97,974
	Brom	Br	12,5	0,156	0,156	0,009	0,006
	Iod	I	23,7	0,186	0,186	0,017	0,008
	Nitric	NO3	4,2	0,067	0,067	0,003	0,002
	Nitros	NO2	absent		-	-	-
	Sulfuric	SO4	1866,9	19,434	38,869	1,340	1,620
	Bicarbonic	HCO3	596,6	9,336	9,336	0,409	0,390
							100,000
CATIONI	Sodiu	Na	45909,5	1996,326	1996,326	32,943	83,198
	Potasiu	K	889,0	39,092	39,092	0,645	1,630
	Amoniu	NH4	163,1	9,041	9,041	0,117	0,376
	Calciu	Ca	5015,1	125,127	250,254	3,599	10,430
	Magneziu	Mg	1262,8	51,924	103,848	0,906	4,328
	Fier	Fe	26,0	0,465	0,931	0,019	0,038
	Mangan	Mn	0,18	0,003	0,006	0,001	0,000
			139097,88	4602,041	4798,996		100,000
Acid metasilicic		H2SiO3	28,3	0,357		0,020	
Amidogen		NH2	71,4	4,456		0,051	
			139187,58	4606,854			
Bioxid de carbon		CO2	152,6	3,468		0,109	
Mineralizare			139340,18	4610,322		100,000	

Caracterizare: apă iodurată, bromurată, clorurată, sodică, calcică, concentrată.

⁵⁰ Ibidem, p.113

După caracteristicile climatului și fondului balnear existent, la Vizantea ar fi rațional să se trateze:

- boli ale aparatului locomotor de cauză inflamatorie, degenerativă, traumatică, neurologică

- boli digestive

- boli ale căilor respiratorii

- boli asociate: vasculare, periferice, ginecologice.

Indicație prioritară: patologia cronică la persoanele în vârstă.⁵¹

Până în prezent au fost identificate și analizate fizico-chimic un număr de 146 surse hidrominerales aflate în limitele teritoriale ale județului Vrancea.⁵²

⁵¹ **Ibidem**, p.62

⁵² **Ibidem**, p.31

ÎNCĂ O PAGINĂ DE LEGENDĂ VRÂNCEANĂ

Valeriu D.Cotea

Trecerea dincolo de hotarul acestei lumi a oricăruia dintre noi reprezintă pentru cei rămași în viață o mare întristare, un prilej de profundă meditație, un moment de bilanț sufletesc al faptelor bune împlinite de cei trecuți dincolo de ființă. Aflați în fața pierderii unor ființe dragi, pe care le-ai stimat și cu care ai colaborat întru împliniri visate în comun, bilanțul sufletesc pe care-l faci se constituie mai mult din regrete profunde și din rememorări amare, toate acestea devenind în timp amintiri imuabile.

Parcurgând paginile „**Almanahului podgorenilor**” pentru anul 2002, ai cărui artizani au fost, în principal, cei doi mari dispăruți de curând dintre noi, respectiv **Traian Olteanu** – redactor șef – și **Florin Muscalu** – redactor șef adjunct, am ajuns și la versurile închinat de mari maeștri ai rimelor românești viei, vinului, dar îndeosebi toamnei... Și m-am întrebat cu durere în suflet, cum or fi sunat, oare, versurile argheziene „*Niciodată toamna, nu fu mai frumoasă! Sufletului nostru bucuros de moarte*”, atunci când **Traian Olteanu** și **Florin Muscalu** le-au repartizat în pagină? Și tot așa m-am întrebat ce se ascundea, oare, în sufletul prozatorului **Traian Olteanu** atunci când a scris în almanahul menționat partea a doua a memorialului de călătorie „*O seară la Grinzig*” și unde a inserat impreciația lui Flaubert dintr-un „*Jurnal de călătorie*”, care ascunde un ecou trist? „*Amintiri, trecut reînviat, veniți la mine! Trebuie să creez Frumosul, prețuind mereu*

adevărul. Doamne, ai milă de voința mea!” De ce oare acum cinci ani, când soția mea Victorița, trecută în casa vieții de dincolo, poetul **Florin Muscalu** m-a mângâiat cu următoarele cuvinte, care, din nefericire, își au permanent o dureroasă actualitate: *„Pe fiecare în parte/ Ne așteaptă o moarte/ Doar întregul popor/ Rămâne nemuritor”* Și iarăși mă întreb, o fi avut, oare, o premoniție cel de-al treilea dispărut în cumplitul accident din această toamnă, la întoarcerea de la Neptun, poetul și eseistul orădean Justin Panța, care doar cu puțin timp înainte editase o carte intitulată *„Manual de gânduri care liniștesc, manual de gânduri care neliniștesc”*

Dar ce rost mai au acum întrebările, cu întregul lor cortegiu de neliniștit, când nimeni nu mai poate schimba nimic și când totul se reduce parcă la versurile argheziene din poezia *„Niciodată toamna...”*, încheiată atât de sumbru: *„Cine vrea să plângă, cine vrea să jelească/ Vie să asculte-n-demnul nențeles...”*

Amintirile care mă leagă de cei doi prieteni dispăruți se pierd în trecerea timpului și-mi vine tot mai greu să cred că ori de câte ori mă vor mai purta pașii prin Focșani sau prin împrejurimile de legendă ale acestui oraș, nu-mi va mai fi dat să-mi aline privirile staturile înalte și pline de dragoste de viață ale celor doi scriitori: **Traian Olteanu** și **Florin Muscalu**. Purtau în zâmbetele și în privirile lor parcă întregul cer al plaiurilor Tudorei Vrâncioaia, totdeauna dornici să spună sau să asculte o glumă bună, totdeauna sădind cu prietenească *„voroavă”* speranțe și gânduri bune în sufletele celor loviți de amar.

De când i-am cunoscut, și nu-mi mai amintesc nici în ce an și nici cu ce ocazie, am manifestat pentru ei o simpatie aparte, izvorâtă, sunt sigur, dintr-o comuniune de idei și sentimente care ne însoțeau viața fiecăruia dintre noi. Se prea poate însă ca o sudură mai puternică între noi să se fi stabilit cu ocazia apariției la Focșani, în Editura „V” Varlaam, a cărții mele, *„Fragmente de viață”*, în anul 1997, la care redactor de carte a fost **Florin Muscalu**, iar de reprezentarea artistică s-a ocupat **Traian Olteanu**. În discuțiile purtate în acea perioadă cu ei am avut ocazia să pătrund mai adânc în modul lor de a gândi și de a

reflecta viața în tot ce scriau. Emanau din priviri și din întregul lor mod de a fi multă dragoste de viață și înțelegere față de cci din jur. Ambii erau rotofei, plesnind de viață cum se spune, și în permanență pregătiți să asculte sau să-ți servească o glumă bună. Nu erau în stare să urască și, chiar dacă ar fi avut anumite resentimente față de cineva, evitau întotdeauna bârfa și vorbele jignitoare.

Am în față, pe lângă diverse lucrări ale lor, și publicația de largă răspândire, „**Gazeta podgorenilor**”, editată tot la Focșani, al cărei redactor șef era **Traian Olteanu**, iar redactor șef adjunct **Florin Muscalu**. Pentru podgorenii români în general și pentru cei vrânceni în special, dispariția lor prea timpurie reprezintă o mare pierdere. Vor rămâne de neînlocuit nu numai pentru familiile și apropiații lor, ci și pentru viticultura și oenologia românească.

Înclinându-se în fața memoriei lor, noi, viticultorii și oenologii din întregul rotund românesc continuăm să vărsăm o lacrimă sinceră întru veșnica lor pomenire.

Bun de tipar: 23.07.2002

Apărut: 5.08.2002

Tiraj: 1000 exemplare

Tipărit la Prest Grup International Focșani

Tel.: 0237/231802

„Cine va studia istoria **Vrancei**, va afla despre istoria în mic a acestui popor”.

Nicolae Iorga

„De **Vrancea** nu poate vorbi oricine, oricând și oriunde. Întocmai ca preotul care se îmbracă cu veșminte deosebite când se apropie de altar, așa s-ar cuveni să se pregătească cel care ar veni să spună măcar două vorbe despre bătrâna **Vrance**”.

Simion Mehedinți

„Fenomenul vrâncean este unic în România și fără corespondență în Europa”.

H. H. Stahl

„**Vrancea**, țara minunilor naturale, țara poveștilor bătrânești, țara cântecului strămoșesc și a poeziei neîntrecute de nici un ținut românesc, este partea cea mai frumoasă a depresiei carpatice”.

V. P. Arbore

„Într-o locuință oarecare, înconjurată de ziduri, un om cu tâmpile înfierbântate de gânduri, cu sufletul zbuciumat de muncă spirituală, așternea cu multă trudă și zăbavă, pe niște pergamente din Veneția, gânduri din gândul neamului, amintiri de demult, scriind cronica țării. Era strașnicul staroste de Putna și cronicarul duios, marele și învățatul Miron Costin. Aici a urzit el, poate, acele alcătuiuri ale gândului, după ce muncise îndelung să arate felul neamului – răsad latin, răsădit aici de Traian”.

I. M. Dimitrescu